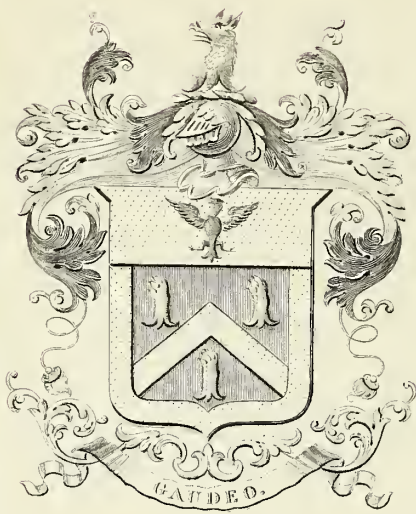

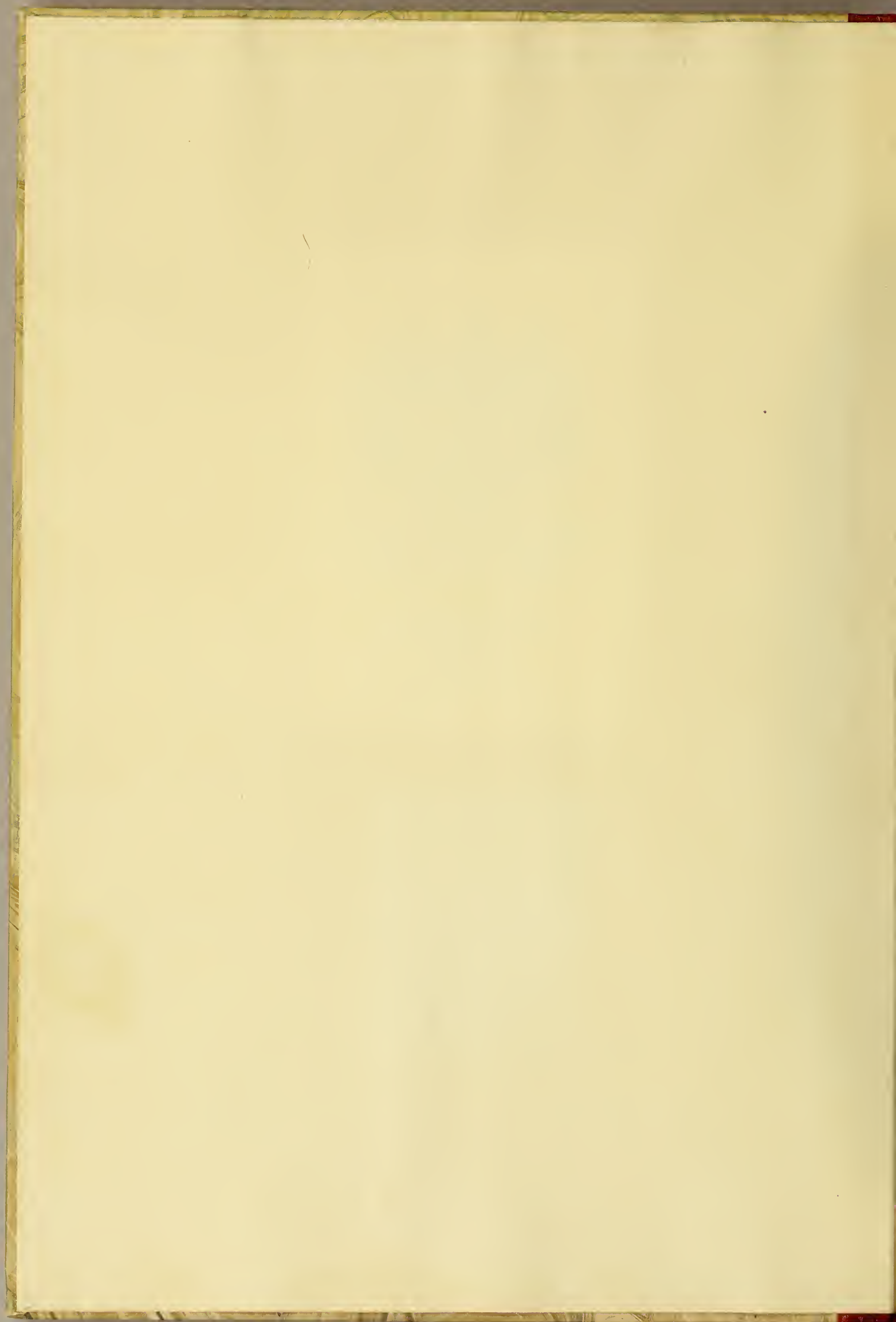

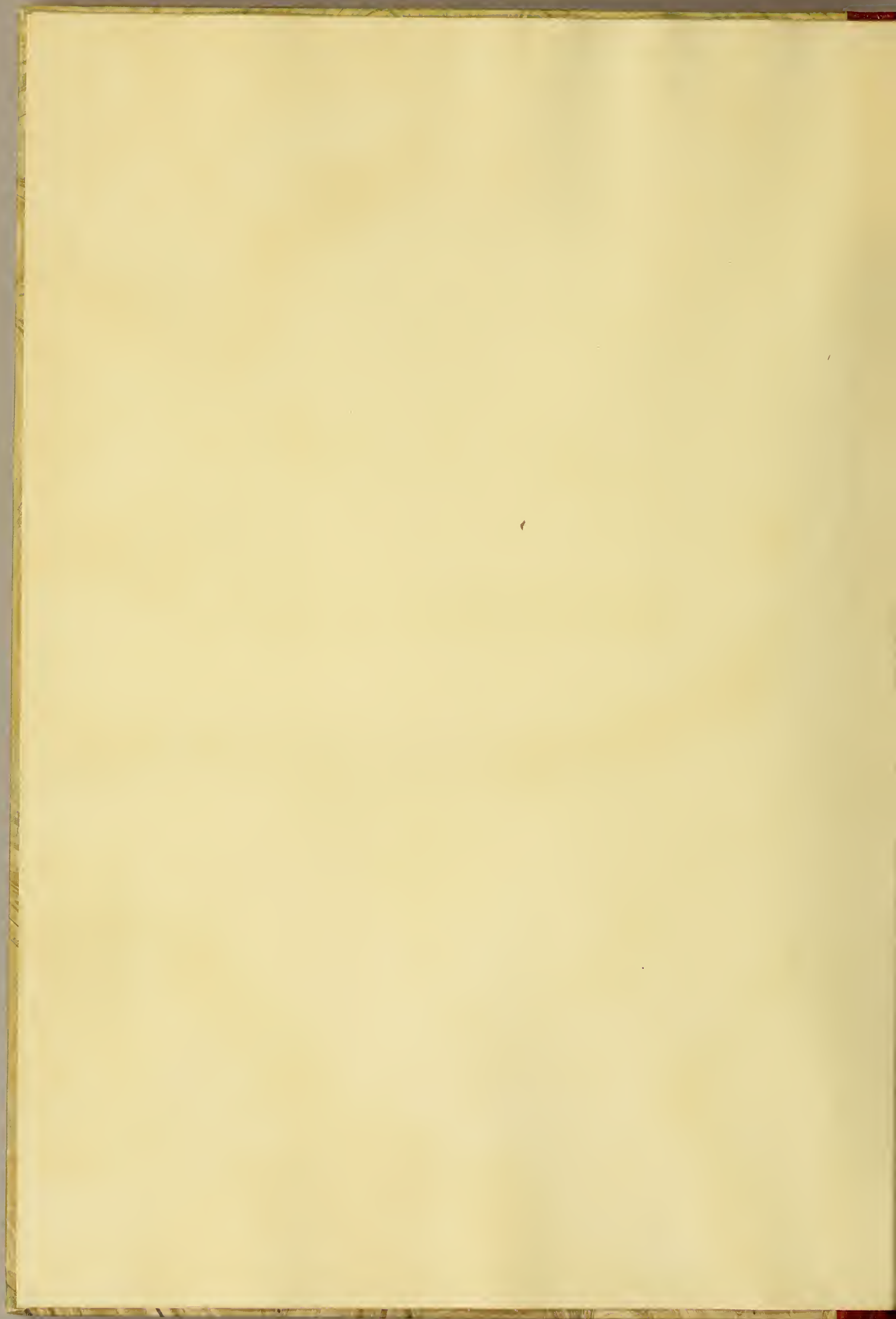

John Carter Brown
Library
Brown University

JOHN CARTER BROWN
LIBRARY

Purchased from the
Trust Fund of
Lathrop Colgate Harper
LITT. D.

Handwritten text in two columns, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is faint and mostly illegible due to fading and the quality of the scan. It appears to be a list or a series of entries, possibly related to a ledger or account book.

OMNIVM GENTI

VM MORES LEGES ET RITVS EX

MVLTI CLARISSIMIS RERVM SCRIPTORI.

bus, a Ioanne Boemo Aubano Sacerdote Teutonicæ
Militiæ deuoto nuper collectos : & in libros tris
distinctos Aphricam, Asiam, Europam,
Optime lector lege.

NICOLAUS SCHMIRERIVS PFORTZEN.
CVRIÆ BADENSIS ACTVARIVS.

Omnes cunctorum populorum noscere mores
Insignes lector si peramande cupis:
Ista legas Domini lectissima scripta Boemi
Quæ tibi monstrabunt conuenienter eos.

IOANNES HERSDORFER MEMINGENSIS.

Vt tres in partes totus distinguitur orbis
Diuiditur triplex in capitula liber.

MANAGEMENT

OF THE

UNIVERSITY OF

OXFORD

IN THE

YEAR 1871

THE

UNIVERSITY OF

OXFORD

IN THE

YEAR 1871

THE

UNIVERSITY OF

OXFORD

IN THE

YEAR 1871

SYGISMUNDO GRYM AVGVSTANO OPTIMA:
 RVM ARTIVM ET MEDICINAE DOCTORI
 EXCELLENTISSIMO, IOANNES BOEMVS
 AVBANVS TEVTONICVS FOELICI-
 TATEM SVMMAM EXOPTAT.

OLLATVRVS me ad celeberrimū hunc morem:
 quo omnes: qui vnq̃ a se scriptos libros in lucem
 publicam ædiderunt vnum aut plures e præstantiori
 bus viris eligere solent: quibus proprie veluti defen-
 soribus patronis: illos adscribant dedicerunt: Cum
 huc atq̃ illuc multum diuq̃ circumspicerem: cui &
 ego lucubrationes hæc meas de gentium mori-
 bus earundem viuendi ratione nomi natiū dedica-
 re: & ad propugnandum tradere comprimis velim:
 cui acceptæ fore confiderem. Nemo mihi te splendidissime ac humanissi-
 me D. Doctor tum dignior: tum aptior occurrit: non propterea solum: q̃ eas
 sub expensis tuis/tuoq̃ sub mundissimo castigandissimoq̃ litterario prelo
 impressurus: laudem quantulacunq̃ mihi vnq̃ a grato & humano lectore
 pro habitis laboribus cesserit communem mecum habiturus sis. Verum q̃
 te materia ea haud mediocriter delectari notanter ex eo cognouerim: q̃ an-
 no superiori similes libellos duos vnum de septentrionalibus gentibus: cu-
 ius author Matthias de Michau: alium de meridionalibus cuiusdam Ludo-
 uici de Bononia/impresseris. Mecq̃ librum præsentem in Germanicam lin-
 guam nostram transferre interpretariq̃ adhorteris. Et hoc dignissime: quip-
 pe: qui optime diu antea hæc atq̃ alia: quæ de externis nationibus memorant
 omnia cognorū sciasq̃: licet non ex leuibus circulatoribus: nō ex vagis men-
 dicis: qui vt vulgo admiratiores acceptioresq̃ sint/adeo nefandissime absq̃
 omni verecundia/plærunq̃ mentiuntur: vt nō ipsis modo non fides etiā mi-
 nima habeatur: verum omnibus iuxta: qui aliquid de his/aut scribunt/aut re-
 citant. Sed ex grauium fidedignissimorum authorū scriptis: quibus per diu
 & pernoxu quoq̃ quādoq̃ a medicis curis vacari datur operam sum-
 mam impendis: atq̃ ex hinc homini in publica præsertim administratione
 constituto nihil vtilius/nihil gloriosius iucundiusq̃ magis esse: q̃ veraciter
 aut legendo/aut peregrinando cognoscere: qua religione: quibus moribus:
 qua regiminis forma: quibus legibus/institutisq̃ aliæ per orbem gentes vi-
 tam traducant: q̃ ita comparatum sit: vt illis: qui extra patrios agros ad se-
 cundum vix lapidem vnq̃ peruenierint: quicq̃ ingenuorum morū & artiū
 in iuuentute parum aut nihil per ceperint: quamuis naturæ suæ bonitati opu-
 lenti/facundi & solertes satis superq̃ in patriæ sinu populos moderentur &
 vrbes: tantum tamen foelicitatis adiuuatur eis/vt prope modum pro despica-
 tis quicquid dicant faciantq̃ ab omnibus habeatur. Adiuerso alijs: qui pere-
 gre aliquando profecti/sub fidelibus & eruditis præceptoribus/in claris pro

beq; institutis vrbibus egregia multa viderint didicerintq; tantum glorię &
 maiestatis adiiciatur: vt nihil ab eis attentetur: nihil fiat: quod non secus, q̃ a
 diuinissimo oraculo præceptum alacriter non amplectetur: cunctisq; nō sum
 me placeat. Quapropter ornatissime domine Doctor scripta hæc nostra: quę
 ex multis præclarissimis rerum scriptoribus iam triennio ferme non sine ma-
 ximis laboribus in librum istum collegi, congeffi, & quantum ingenio atq;
 industria potui augmentaui, a me obujs manibus & serena fronte suscipere
 velis: susceptaq; tanta diligentia, tanta fidelitate perlegere, perlustrare, exami-
 nare, ab omniq; macula expurgare, extergere: vt nihil vsquam prætermittat,
 nihil præterfluat, quod secum minutuli quippiam subripiat inuoluatq;, qđ
 postea a lynceis vitiligatorum obstrigilatorūq; oculis inuentum, sphingeis
 vnguibus enodatum, vipperis linguis punctū, exhibitumq;, in famę
 & nominis nostrorum amborum dispendium, atq; obfuscationem in omni-
 bus triujs pro fabula iactetur: quod vbi diligentissime perfeceris: tum p-
 streum sub dædaleo tuo literario prelo accuratissime imprimere & præfi-
 xis singulis libri capitibus imaginibus vti promisti decorare. Vale præstan-
 tissime Doctor & me mutuo ama, Ex Vlma. Anno domini M. D. XX.
 Kalen. April.

GASPARIS VOLANDII SEV PANGEI
 GRENINGENSIS AD CANDIDVM
 LECTOREM SCAZON.

Aduorte paulisper animum lector: norunt
 Vel saxa: q̃ sancta olim Homericō Vlyssi
 Laus cesserit: q̃ mores hominum multorum
 Cognorit & loca viderit: Sed cur nolis
 Saltem legere: quæ candida dextra Boemus
 Vernante Muson exerit gaza: ponit
 Situs locorum: hominum mores, leges, ritus,
 Atq; hystoria quicquid tenet: sine quibus non
 Vnquam Cidum adsequere Pedeias: lector
 Cognosce mi labores optimos: presto est
 Fructus, voluptas & decus, & nomen: Certum est
 Si per laborem quippiam egeris honesti:
 Mox labor aberit: at decus aderit immortale:
 Sin turpia vnquam per voluptatem tractes:
 Fluet voluptas cito: superuiuet turpe.
 Matura.

BOEMVS DOCTORI SVO SACRVM.

Hos hominum mores ritusq; situsq; locorum
 Acceptos a me splendide Doctor habe:

Tris totos annos ex magnis scripsimus illos
 Authorum magna sedulitate libris :
 Cnauiter euoluas foliatim cuncta: sequetur
 Non minus insignis lausq; decusq; tibi
 Q; quondam erranti per mundum cessit Vlyssi
 Æneaq; pio Thyrsigeroq; deo.

**IOANNES HIERSDORF CIVIS ME
 MINGENSIS LECTORI.**

Totius hic liber orbis habet mores faciemq;
 Atque hominum quicquid discolor vsus habet :
 More suo quæuis gens est depicta: nec vlllo
 Tale quidem in lucem tempore venit opus :
 Quale vides præsens: breuib; nam plurima: sparsim
 Nempe alias magno lecta labore: tenet
 Hercle tulit multos auctor mihi crede labores :
 Quare illi grates gratus amice refer.

**IOANNES CLAVVS PHILEREMVS
 BOEMO SVO.**

Multorum trifido populorum quisquis in orbe
 Multiplices mores iuraq; nosse volet
 Hunc nitide scriptum multo sudore libellum
 Sedulus euoluat docte Boeme tuum
 Qui brevis & doctus complectitur vndiq; mores
 Et ritus varios & loca multa soli
 Pluribus e grauib; scriptoribus ista fateris
 Te sumpsisse breui conspicienda libro
 Perpetuas igitur lectores dicere grates
 Debebunt merito docte Boeme tibi.

EIVSDEM AD LECTOREM

Omnia per mundi sinuosi climata mores
 Cunctarum hoc lector codice gentium habes
 Perlege dignanter dedit hosce Poeta Boemus
 E varijs claris lector amice libris.

GEORGIVS CLAVVS PHILARETVS:

Si totum regionatim peragraueris orbem
 Vt mores hominum noscere mille queas
 Vt mage vel prudens Ithacensi habearis Vlysse
 Certior hoc (credas) non eris ipse libro

Mos qualis ritusq; fiet / quis victus amictusq;
Omnibus in lato gentibus orbe refert.
Non famosa rudis sequitur mendacia vulgi
Sed semper grauium scripta recepta virum.

HENDECASYLLABON IOANNIS BO-
EMI AVBANI AD LECTOREM

Mores nosse volens & instituta
Cunctarum omnia gentium per orbem,
Naturam atq; situm omnium locorum,
Præsentem petat & legat libellum.
Attestabitur is scio patenter,
Non sic Herodotum, haud quidem Strabonem,
Haud Trogum, neq; Plynium, haud Solinum,
Scriptorem haud Siculum, haud senem Berosum,
Facundis aliquem nec ex nouellis,
Non Papamq; Pium, Sabellicumq;
De rebus breuius fideliusq;
His tractasse, videre nationes
Hic omnes Asiæ queat vagantes,
Persas atq; Arabes, Scythas & Indos,
Parthos, Assyrios, Syrosq; Medos,
Europæ pariter Gethas Dacosq;
Thraces, Sauromatasq; Pannonescq;
Germanos, Italos, Gallos, Iberos,
Hybernos quoq; Cantabros, Brytannos,
Et gentes titulo sub Aphricano,
Poenos, Æthiopes, & incolentes
Ægyptum, & Libyæ aridas arenas,
Nonnullasq; per insulas morantes,
Turcarum insuper atq; Tartarorum
Sectas, Christigenumq; nationum,
Quæ late dominantur & gubernant
Nunc regna Imperia atq; principatus
Mundum præualide per vniuersum,
Quare candidus hic repente lector
Adsit conspicuum librum reuoluens,
Hæc vt commoda consequatur ampla

IOANNIS BOEMI AVBANI DOMINI TEV.
TONICI, AD LECTOREM PRÆFATIO

MEMORABILIORES gentium mores, ritus, leges, locorumque ubi degunt situs, quos historiae præter Herodotus, Diodorus Siculus, Berossus, Strabo Solinus, Trogus Pompeius, Ptolomæus, Plinius, Cornelius Tacitus, Dionysius Apher, Pomponius Mela, Cæsar, Iosephus: & ex recentioribus nonnulli, Vincentius, Æneas Syluius, qui postea Pij secundi pontificis maximi nomen tulit. Antonius Sabellicus, Ioannes Nauclerus, Ambrosius Calepinus,

Auctores quos in hoc opere sequitur

Nicolaus Perottus in Cornucopijs: alique permulti clarissimi rerum scriptores in commentarijs suis diffuse & ceu per partes celebrare: ut in vno libro conscriptos haberes, facileque quando usus deposceret inuenires, historiae lector cultorque studiosissime per otium succisuis horis vndique conquisiui, collegi, & in diarium hunc conscripsi, digessi, non spe lucri vllius, non popularis auge ambitione, verum enimvero tam libero & plane ocioso studio, quæ rei ipsius mira dulcedine atque utilitate. Tum veteres, tum recentes, bonos item & malos, indifferenter, ut ipsis tanquam præsentissimis atque optimis exemplis perspectis vitam instituendo laudabiles sanctosque emulabundus secteris, culpabiles & obsecenos factu vitabundus prætereas, Cognoscasque mi lector quæ pulchre & feliciter hodie, quæ item inculte & simpliciter olim primi mortalium a creatione sua ad generale diluuium usque & ultra multis seculis per terram vixerint: quum in usu adhuc æs signatum haberent nullum, Mercimonia nulla, beneficia mutuo beneficijs æquarent, Nihil proprii cuique esset, quemadmodum aer & cælum, ita terra & aqua omnibus communes: Non honoribus, non diuitijs inhierent, cum quisque sibi & admodum paucis contentus in rure sub dio, aut saltem vmbrosa sub arbore aliqua, humiliter casa cum consorte vna vel pluribus, cum dulcibus natis securus & pene ociosus ageret, congestis agrorum fructibus pecorumque lacte vesceretur, aquam potaret, vestimentum ex arborum corticibus laticque folijs primum, deinde ex inconcinatis animalium pellibus sibi consueret, nullis obseptus mœnibus, nullis fossatis, liber vagansque inter libera & vagantia pecora, ubicunque nox deprehendit, resideret, non latrones, non fures vlllos metueret, lætus prorsusque ignarus eorum omnium esset, quæ postea vna cum adolescente mundo ex varijs discordibus mortalium studijs, voluntatibus, emulationibus, subsequuta sunt, quando propter fructuum absque cultura nascentium insufficienciam aliarumque rerum defectum, bestiarum hominumque externarum impri mis crebram incurSIONem, grassantemque violentiam congregati hominum coetus eam peruagandi nocendique libertatem communibus auxilijs prohiberi, quicque sibi certos terre limites, certos agros vendicauere, in quibus coadunatis tugurijs populariter habitare cepere, se muris ac fossis præmunire, legesque

Causa quæ eum ad scribendum impulerit

Libelli farago

Utilitates enumerat

Mortalium ueterum simplex vita

Securitas & libertas.

Congregati homines primum.

Praefatio.

Varia mor-
taliū studia
& inuenta.

Homines cul-
tiores facti

Terra vberi-
or facta cul-
tior

Terra para-
dyso equata

Homo extra
mortalem
conditionē
se vindica-
uit

sibi & magistratus, vt pacate & ipsi inter se viderent eligere: Iam nō ex rure, nō ex pecore solum, sed varijs inuentis artificijs, varijsq; laboribus vitę emolumenta quærere: per mare colligatis ratibus q̄ longissime, deportandi primum colonias gratia, deinde mercandi, ire. iunctis equis curribus vti, Æs in monetam signare, cultius molliusq; vestiri: humanius loqui: pacatius conuersari: splendidius vesci: magnificentius ædificare: per omnia iam mitiores cultiores prudentioresq; esse, agnatam barbariem feritatemq; famosam sponte sua exuentes, a mutua cede, ab humanarum carniū esu, a rapinis, a publico & indifferenti matrūfiliarumq; congressu, talibusq; multis abstinere, Rationi & viribus iam innitentes terram, quę tota tunc opacis syluis, nocentib⁹ bestijs, & stagnantibus vndis, humano incolatui inconueniens, deserta, horrida, omninoq; inculta & infrequens iacebat, industria & labore a saxorum salebris, ab arborum truncis, a superfluis vndis expurgauere, planauere, & totam fecundam sp̄ æctabilemq; fecere, Campos aruis, colles vinetis adaptauere, sarculo proscissos frumentum atq; vinum largiter producere instituere, qui grauate prius glandes syluestriaq; poma dedere, valles irriguis pratis hortisq; amoenissimis decorauere, suprema montium syluis relictā, adeo omne solum fructificationi assignauere, vt quod lignationi pabulationiq; satisfaceret, superesse vix passi sunt, Loca ad hæc omnia frequentissime incolere ceperunt, passim ædificare, ex modicis pagis amplissimas vrbes, ex villis pagos, in excellis montibus arces, in vallibus deorum templa struere, fontes vt salubriores vtiq; delectabiliores essent, celsis marmoribus complexi sunt, circūcircaq; consitis arboribus amoenissime obumbrare, a quibus in vrbes salientem aquam per cannales latentesq; siphones q̄ longissime deriuauere, vbi naturaliter deerat, defossis in terram puteis profundissime quæsiere, torrentes impetuosaq; flumina, quę frequenter prius pro libito in maximam interdum accolarum pernitiem expatiabantur, obiectis aggeribus coercuere, atq; vt transuadabilia, nihiloq; negotiationibus humanis obstantia essent, immixtis in inum palis aut arcibus eductis, validissimos pontes superimposuere, In mari scopulos, a quibus nauigantes periclitari solebant, vt plurimū deiecere, demolitiq; sunt, Insulis & continenti solo portus multos fecere, ac in quibus admotę naues a ventorum flatibus secure quiescerent naualia stationesq; amplissimas effodere, adeo omnia per terram, per mare excoluere, elaborauereq; vt terra ipsa ad priscum eius litum, naturalemq; squalorem hodie comparata, alia esse credi possit, q̄ quę olim fuerit, deliciosissimo huic horro certe haud multum dissimilis, ex quo: propter diuini præcepti transgressionem, in felices prothoplasti Adam & Æua eiekti sunt, Præterea multas ingeniosissimas disciplinas multas artes inuenere homines: quibus per excogitatas etiam varias literarum notas libris tabellisq; (vt ad posteros peruenirent) de mandatis, sese extra mortalem conditionem in tantum vindicare, extulereq; vt indigerum deorum beatissimam vitam iam consequuti videri potuissent. Si non mundi princeps iniquissimus Sathan superfeminata pestilentissima zizania integrum & foelicem hunc statum confudisset, qui vt ho

rhines & numero succrescere cognouit & melius in mundi delicijs iam habere, inuidia permotus teterrimis omnis generis sceleribus primum sibi obnoxios factos, mox futurarum supercælestiumq; rerum curiositate affectos, per obscuras oraculorum ambages, iniecta superstitione atq; timore, deorū dearumq; profanam culturam (vt vnus veri singularis dei cognitionem oboleret, mortalesq; ipsos aliquo insigni malo afficeret, edocuit, hic Delphica, illic Euboica, alibi Nafamonia adyta dodoneasq; quercus maligna inspiratione resonare fecit: quibus in Latio Saturno, in Creta Ioui, Iunoni in Samo, Baccho Thebis & in India, Isidi Olyriq; in Ægypto, in Illo Vestæ, in Aphrica iuxta Tritonem Palladi, Mercurio sub Teutatis nomine in Gallia & Germania, Mineræ Himetto atq; Athenis, Apollini Delphis, in Rhodo, Chio Patara Liciæ, in Troade, & Tymbra: Dianæ in Delo & Scythia, Veneri in Cypro, in Papho Gnido Cytheraq; Marti in Thracia, Vulcano in Lippara & Lemno, Priapo in Lampfaco Hellepontiali, alijsq; multis in multis alijs locis, quorum adhuc nomina ob præclarissima inuenta & beneficia popularib; suis collata in recenti memoria erant, diuinos honores fieri excitauit: deinde etiam postq; Christus Iesus verus dei omnipotentis filius assumpta carne apparuisset atq; erranti mundo rursus verum æternæ beatitudinis iter ostendens, verbo & exemplo ad patris sui cælestis gloriam, ad bene beateq; viuendum dehortatus esset, missisq; in orbem vniuersum discipulis, salubri illorum prædicatione nefandissimo superstitionis ritus damnasset, religionem nouam, nouaq; saluberrima vitæ instituta promulgasset, & iam eo quidem deduxisset, vt ipsis ab omnibus in orbe gentibus receptis, ad veram felicitatem desyderari vterius potuisset nihil. Ipse Sathan in genuinam malitiam reuersus, curiosa hominum pectora, quæ destituere coactus fuerat, iterum circūueniens quædam in priorem errorem reduxit, quædam nouis hæreticis opinionibus adeo corruptis, adeo excacauit, vt multo melius ipsis fuisset, ingreßam semel veritatis viam quodammodo ignorasse, q; sic temere, sic maliciose dereliquisse. Observant hodie diuinisq; honore q; deuotissime prosequuntur Asiæ minoris, Armeniæ, Arabiæ, Persidis, Syriæ, Assyriæ, Mediæ, & in Aphrica Ægypti, Numidiæ, Libyæ, Mauritaniae, In Europa totius Greciæ, Mysiæ, Thraciæ, Turcici nominis gentes omnes, Christo abiecto, Epilenticum Mahometū & illius vesanum dogma. Scythiæ latissimi populi, qui Tartari hodie vocantur, pars Imperatoris sui Chamī idola, pars astra, pars etiam vnum deum ex apostoli Pauli doctrina veneratur, Indiæ ac Æthiopiæ gentes, quæ presbytero Ioanni parent, Christianam pietatem tuentur, sed instituto longe a nostro diuerso, sinceram orthodoxamq; Christi fidem, qua gratiose olim orbis vniuersus illustratus fuit, Germani retinemus, Itali, Galli, Hispani, Angli, Scoti, Hyberni, Daci, Liuoni, Prussi, Poloni, Hungari, & insulares Rhodi, Siculi, Corsici, Sardin, pauci q; ali. Efficit acerbissimus humani generis hostis hac inducta morum diuersitate, hac sacrorum & rituum perdita damnosaq; superstitione, vt dum vnaquæq; gens deum, quem relligiose colit, quemq; præ se fert verum summumq; esse, dum se rectam æternæ bea-

Mali dæmonis inuidia hemopessu datus

Verus deus obliuioni datus.

Pluralitas deorum inducta

Vbi locorū quicq; deorū magis cultus

Christus Iesus ab errore vindicauit

Malus dæmon iterum hominī insidatus.

Gentes Mædometanæ

Idolarræ Schytæ

Schismatici

Veri Christiani.

Praefatio.

Discordiae
ois semina
rium cultus
diuini dispa
ritas

Qua cogni
tio externa
rum rerū iu
cunda & vti
lis

Prisci Græ
cie philoso
phi unde phi
losophiā &
gloriam au
spicari.

Primi legū
latorum vn
de autorita
tem conse
quuti

Sapientes
saeculi

Præstantissi
mi hec esun
de militarē
hanc gloriā
obtinuere

Peroratio

titudinis viam ambulare: cæteras vero omnes per deuia, per abrupta oberra
re magnis rationibus contendit, dumq; vnaquæq; sectam suam longe lateq;
propagare & extendere nititur: sese mutuo tantis inimicitijs, tantis odijs ha
beant prosequanturq; vt ad externas hodie nationes peregrinari non solum
non sit tutum, sed fere omnino prohibitum & occlusum: vnde fieri persuasū
mihi habeo vt dum vicinarum gentium nomina vicinis gentibus vix cogni
ta sint, pro mendacijs hodie repudientur quæcunq; de ipsis aut scribant aut
referantur: quorum cognitio tamen adeo dulcis, adeo utilis, gloriosaq; sem
per reputata est, vt clare constet: non ob aliam causam q̃ illius amore atq; de
syderio plerosq; relicto natali solo, relictis charis parentibus, coniugibus, libe
ris & amicis, relicta quod magis est propria salute cum maximis difficultati
bus/periculis/curis/angustijs/vt aliquid experirentur, remotissimas transma
rinas interdum assumpsisse peregrinationes: vt compertum habeamus non
hac tempestate nostra solum verum ab exordio fere mundi omnes perq; ma
ximę authoritatis/prudentiæ/eruditionis ab omnibus existimatos. In reipu
blicæ (pacis & belli tempore) magistrōs, consiliarios/iudices/censores/admi
nistratores/duces publico consensu electos affictosq; esse: qui ad remotas ter
ræ oras aliquando profecti multorum populorum mores cognouere & vr
bes: quemadmodum Græciæ atq; Italię priscos illos philosophos Socratem
Socraticam, Platonem Academicam, Aristotelem peripateticam, Antisthe
nem Cynicam, Aristippum Cyrenaicam, Zenonem Stoicam, Pythagoram
Pythagoricam: tantas sectas tantamq; discipulorum frequentiam instituere
conciliareq; sibi potuisse conspiciamus: quemadmodū veteres quoq; legum
latōres Minoim & Rhadamentum Cretensibus, Orphea Tracibus, Draco
nem Solonemq; Atheniensibus, Lycurgum Lacedæmonibus, Moſen Iudæ
is, Zamolxim Scythis, aliosq; multos popularibus suis præscriptas sacrorū
cærimonias, ciuilesq; disciplinas ferre potuisse videmus: q̃ non a se intrapa
trios muros eas excogitasse, sed a sapientissimis sæculi hominibus Chaldeis
ipsis, Magis, bragmanis, gymnosophistis, & ab Ægyptiorum sacerdotibus
cum quibus aliquandiu conuersari essent deportasse scirent: quemadmodū
postremo præstantissimos heroas Creteum Iouem, qui quinquies terrarum
orbem perlustrasse prædicatur: Pari quoq; studio successuq; eius duos filios
Dionysium cognomento Bacchum, & fortissimum Herculem emulumq; il
lius Thesea, Iasonem cum cæteris argonautis, naufragū Vlyſsem, & ex Tro
ia profugum Ænæam, Cyrum, Darium, Xerxem, Alexandrū magnum, Han
nibalem pœnum, Mitridatem Ponti regem, quinquaginta nationū linguis
loqui peritum, Antiochum magnum, innumerosq; Rhomanorū principes,
Scipiones, Marios, Lentulos, Pompeium magnum, Iulium Cæsarem, Octa
uium Augustum, Constantinos, Carolos, Othones, Conrados, Henricos,
Foedericos, per factas a se in exteras nationes bellicas expeditiones, immor
talem hanc gloriam sempiternamq; memoriam comparare potuisse cogno
scimus. Quapropter cum tanta sit in gentium earundemq; morum cognitio
ne voluptas, tanta vtilitas, cumq; omnibus remotas terras adire inuisereq; ob

plurimas causas nō concedat, nō liceat etiā, velis suauissime mi lector cōscri-
ptos in hoc libro celebriores gentiū mores celebrioraq; in q;bus habitant, lo-
ca nō minori alacritate promptitudineq; legendo amplexari & cognoscere,
q̄si te per manus regionatim circūducens fidelissime quo instituto, & quo
in loco, vnaquæq; gens vitā egērit hodieq; agat, & ore ad os referrem, & ad
oculū digito demonstrarem, Non moueri, nō auerti velis, q; a rigidiori cen-
sore mihi obijci, exprobrariq; possit, rem me puetustissimā, & plus q; a mil-
le aūthoribus antea tractatā, etiā non alijs q̄ eorū verbis, nunc pro meo, Veniam præ-
proq; nouo aliquo attulisse, verū institutū meū diligentius introspiciens co- catur
gnoscas: me tam ex ingenij mei, q̄ librorū meorū thesauro haud vulgari tibi,
ceu liberalis hic pater familias, cui in euangelio Christus omnem scribā do-
ctum comparauit, dilecto hospiti nō aliena modo & vetera, sed mea etiā &
plurima noua exhibere. Vale, & quicquid est boni conlule, acceptūq; habe.

OCTOSTYCHON FRATRIS IOANNIS DE VERTAYNG
ORDINIS MINORVM OBSERVANTIAE.

Temporibus varijs genuit Germania doctos,
Quorum de numero præsto Boemus adest,
Ipsius ingenium florens hoc non mediocre
Comprobat, & vero dogmate magnificat,
Hunc tenet Vlma suum digne generosa Poetam.
Hunc quoque Teutonicus nobilis ordo tenet
Cognoscas, scriptum promit sine labe volumen,
Et verum Lector me retulisse feres.

CHONRADVS TEXTRIVS VVEISSENHORENSIS.

Qui loue plus cupiat Cretæo noscere mundum
Polytropon quisquis vincere Vlyssen auet
Quisquis Meoniæ sitiat præconia laudis
Qui lepidus prudens, qui velit esse scijs
Hic habet vnde sciat diuino munere librum
Quem facis ingenio docte Boheme tuo
Docte Boheme tuo sint sæcula maxima libro
Sint calamo grates docte Boheme tuo.

ALEXANDER BRASSICANVS POETA LAVREATVS

Vis esse Vlysses omnium
Moresque habere gentium:
Longum est iter: si climata
Mundi velis per omnia
Cælo volare dubio:

Pontoque errare perfido:
Librum Boemi sed lege
Illum domi tranquillime:
Qui rite cuncta continet:
Quæ Sol oculus cœli videt.

De oim gentiũ ritibus.
DE ORIGINE HOMINIS OPINIO
THEOLOGORVM VERA. CAPVT. I.

Mundus vn
de appellat⁹

Primorũ pa
rentũ origo
& appellat⁹

Paradisus a
moenissim⁹
locus.

Protoplasto
rum vita
Cainus pri
mogenitus

Cataclysm⁹
ppter hoim
deprauatam
vitã immis
sus

Diluuiũ quã
diu durauit

Noe propa
gatio

Noe filios
ac nepotes
habitatũ
transmiserit.
Arabus
Petreius
Canaan
Tuisco
Ister & mesa
Archadius
Emathius.
Comerus
Gallus
Samotes

DIVINA Maestas, quũ coelum, & hancvniuersi fa
ciem/quẽ ab ornatu, & eleganti forma mundus ap
pellata est: ac omnia quã illius ambitu comprehen
duntur: quinto creationis die absoluisse, sexto homi
nem masculũ, vt esset, qui illis & p̃fesset & frueretur
nobilissimũ animal fecit: vnũ omniũ animantiũ qđ
coelestem mentem sortitũ est. Illi, qđ ex rubentis ter
ræ vena fieri contigisset, Adamĩ nomen dedit: tum
mulierem ex dormientis Adæ lateræ depromptã, ne solus esset, illi in sociam
& coniugem cõmisit: simulq; in amoenissimã terræ partem constituit: flumi
nibus quaq; versus irriguã. Locus a viridante facie, hilaricq; aspectu paradi
sus est Graia voce appellatus. Primo beatissimã vitam agere: malorũ omniũ
expertem, terra sua sponte ferente omnia. Cæterũ lege aberrantes amoenis
simo incolatu. sedeq; illa beatiore depulsi, solum flebiliter vertere. Cohibita
deinceps & tellus est, cum nihil vltro ferret amplius, per sudorem & grumñã
vitam agere: subijt inde morbus, tentareq; coeperunt frigora & æstus huma
na corpora. Cainus primo ex his genitus: secũdo loco Abelus: & tum multi
alij: ita adolescente mũdo, quũ iam terra frequentius coleret, quo maior hu
manarũ gentiũ vis erat, eo magis vitia inualefcere, vitãq; in peius labi, iniũ
ria pro innocentia haberi coepta est, pro pietate numinis contemptus, eoq;
scelus ipsum processit, vt deus (vix Noe vno mortaliũ iusto reperto, quem
ppter hoc cum domo sua seruari voluit, vt esset per quem humanũ genus
ex integro reparari possit) cataclysmũ immisit, qui inundatione oẽm terram
opertam, vna clade oĩa animantia, quẽ tunc in terris fuere, præter admodũ
pauca, quẽ mystica nauis tuebat, cum volucris etiã extinxit. Post quinos de
inde menses, quibus ea inundatio seuijt, arca in Armenijs montibus desedit,
Noe cum suis in terrã egressus, mortale genus breui tpe p̃pitio numine re
parauit: & vt rursus omnis terra incoleret. Filios, nepotes, ac p̃nepotes alios
ad alias terrarũ oras velut in colonias habitatũ misit. In Ægyptũ (vt Berofus
habet) cum colonijs Chami Elenũ, in Libyam & Cyrenen Tritamem, & in
reliquam Aphricã Iapetum Priscum, Atalaa in Asiam orientalem mi
sit, Gangem, cum aliquot ex filijs Comerĩ Galli, in Arabiam foelicem Sabũ
cognomine Thuriferũ, Arabũ præfecit Arabiæ desertæ: & Petreiũ Petreia:
Canaan posuit in Damasco vsq; in extrema Palestina: In Europa regem Sar
matiaẽ fecit Tuisconem a Tanai ad Rhenum flumen: iuncticq; sunt illi oĩes
filiĩ Istri & Mesæ cum fratribus suis ab Adula monte, vsq; in Mesemberiã
Ponticam: sub quibus tenuerunt Tyras Archadius Emathius Italiam,
Comerus Gallus: Samotes possedit Celtas: & Iubal Celuberos.

Adamus

Fertiliras
terræ cur
cohibita

Adolesce
re. i. cresce
re

Cataclysm⁹
mũ. i. di
luuiũ
Mystica
i. figura
tiua

Efenus
Tritamem
Iapetus.
Atalaa
Ganges.
Sabus.

fuit brevis illa & immatura filiorum alienatio a progenitoribus: quorum vi
uendi ritus & mores nondum adhuc satis imbibebant omnis diuersitatis,
que sequuta est, causa. Chamus siquidem ob ludibrium, quo patrem habuit,
cum vxore & liberis profugere coactus: in ea Arabiae parte consedit: que ab
eo postea nomen sortita est: posteris nullum sacrorum ritum tradidit: cum
nullum a patre accepisset. vnde factum: vt quū procedente tempore alij post
alios ex ea terra rursus velut in colonias missi: diuersa mundi loca tenuissent
(creuit enim supramodum abdicata soboles) quidam in errores inciderint in
extricabiles: lingua variata est: cognitio veri dei, & omnis cultus perijt. Adeo
q̃ quidam in culto & barbaro modo, vt audies, vitam duxere: vt quid diffe
rentiae inter eos, & syluestria animalia extiterit vix videas. Qui in Aegyptum
transiere coelestium luminum motum pulchritudinemq̃ mirati solem & lu
nam: velut certum ipsis numen inesset: pro dijs colere coepere. Isidem hanc:
illum Osyrim nominantes: vitali spiritui etiam sub Iouis appellatione: sub
Vulcani igni: Aetheri sub Palladis: sub Cereris telluri alijsq̃ sub alijs nomi
nibus diuinos honores tribuere. Nec tenebrae illae rerum tantum in Aegypto
steterunt: sed quascunq̃ a principio terras tenuerunt a Chamo precreati: verae
pietatis ignorantia simul & infanda seruitus coepit. Caeterum nulla vnquam
tellus plurium fuit coloniarum mater: q̃ Arabia pars illa: q̃ is cum suis inse
dit: tantam humano generi cladem intempestiuum vnus attulit exilium:
Contra Semi & Iaphetis prognati: legitime a maioribus instituti: modicis fi
nibus contenti: haud tam late: vt illi: sunt per omnes terras euagati: Quo acci
dit, vt veritatis studium, pietatis dico & veri dei cultus apud vnā duntaxat
gentem ad Messiae vsq̃ tempora in occulto permanfit.

Vnde morū
& linguae di
uersitas orta

Chamī imo
maturū exi
lium

Homines a bru
tis nō diffe
rebant
Sol & luna
diuinos ho
nores conse
cutori
Isis Luna
Osiris Sol
Aer Iupiter
Ignis vulca
nus
Aether pallas
Terra Ceres
Arabia mul
tarum colo
niarū mater
Semi & Iap
hetis pro
gnati
Quare veri
dei cultus ap
ud tā pau
cos pmanfit

De Origine hominis Opinio Ethnicorum
falsa. Caput secundum.

Veteres vero illi Philosophi, qui praeter veri numinis cognitionem, an
te multa saecula naturam & historias tradiderunt, de hominis origi
ne aliter senserunt. Quidam enim mundum ingenitum & incorru
ptibilem & genus humanum ab aeterno extitisse: neq̃ habuisse ortus princi
pium credidere. Quidam genitum corruptibilemq̃ arbitrati. & homines
dixerunt generationis initium tempore esse sortitos. Nam a rerum primor
dio & coelum & terram vnicam habuisse ideam immixta eorum natura.
Exinde distinctis inuicem corporibus coepisse mundū/hunc ordinem, quem
videmus. Aerem quidem motum hunc continuum sortitum: & ignea par
tem eius superiora loca, ppter leuitatem, appetisse. Eadem causa solem astra
q̃ caetera cursus suos sortita. Quod vero humori mixtum eodem steterit in
loco, propter grauitatem, quae cum mixta essent, ex humidis quidem mare
effectum. ex durioribus vero terram lutosam euasisse: & omnino mollem:
Haec primum quum solis ardore densior euasisset: eius postmodum superfi
cie vi caloris tumefacta multis in locis humores quosdam esse concreatōs: in

Philosopho
rum de mun
do duplex o
pinio

Leuia supe
riora. graui
a inferiora ap
petisse

B

Abdicata
.i. deresta
ra

Ideam. i.
formam

Aer
Astra

Aqua

Terra

De oim gentiū ritibus.

Animantiū naturalis creatio
 Ægypti fecunditas
 quibus putredines tenui contexta pellicula sint excitatae, quemadmodū in paludibus Ægypti & stagnis accidere videmus: quum frigidam terram subito æstus aeris calefacit: tum vero in humidis calore adhibito generatio fit: at: & noctu quidam circumfusus aer humorem præstet, qui in die, solis virtute consolidetur: tandem putredines illæ ad summum perductæ adueniente veluti partus tempore exustis confractisq; pelliculis omnis generis educunt animantium formas. quorum ea quæ maiorem calorem sortita sunt, in superiorem regionem volatilia effecta, abierunt. quæ vero plus terræ continebāt. serpentia, aliæq; terrestria euaserunt animantia, Naturam aquosam nata in sui generis elementum delata sunt & pisces appellata. Terra deinceps, tum solis ardore, tum ventis indies magis arefcente, a gignendis maioribus animalibus desistit. Sed quæ generata erant mutua commixtione alios animantes procrearunt. Eodem quoq; modo & homines a principio genitos dicunt, in agris pastum quærentes, syluestri & incognita vita visisse. Quibus herbe & arborum fructus vltro victum præberent. Beluas insuper, sive fuisse intensas, quibus ut obssisterent, cœtus hominum ob timorem factos aiunt: communis utilitatis gratia, auxiliaq; inuicem præbita, & loca habitaculis quaesita, locus oris confusus quum esset, paulatim discreuisse vocem aiunt, & res omnis suo nomine appellasse. Verum quum diuersis siti essent in orbis locis, non eiusdem vsos verbis ferunt: propterea & diuersos literarum characteres extitisse. Primosq; hominum cœtus suæ quemq; gentis initium fuisse. Verū primi homines nullo subsidio fulti, duram agebant vitam, quum ignorarent agrestes fructus in vsum futurum condere, & ad egestatem seruare: fiebat, ut hyeme plures aut fame, aut frigore interirent. Experimento deinde edoctos, & speluncas aiunt quaesisse, ad euitandam frigoris vim, & fructus seruare coepisse. Ignis ad hæc noticia, cæterarumq; vtilium rerum percepta: & cæteras quoq; vitæ hominum commoditates breui tempore esse adinuentas. deniq; necessitatem ipsam rerum magistram factam, singulorum peritiam ingentis mortalium subministrasset: quibus coadiutores datæ sunt manus, sermo animiq; præstantia. Et illi, qui eam hominis originem fuisse persuasum habuerat: & non ad diuinam retulerunt prouidentiam. Æthiopes omnium mortalium primos fuisse dixerunt: hac coniectura vsi, qd Æthiopicum solum ante omnes terras syderis propinquitate intepescere coepisset, quum terra esset ab initio vlginosa: quo contigerit, ut ex prima illa humoris calorisq; temperie homo sit ipse genitus, atq; eam terram in qua nasci contigisset, libentius tenuerit, qm diuersam vllam, quum ignota adhuc essent omnia, quaesuerit. Ibi ergo exordientes, vbi prius paucula de Aphrica vna trium partium, in quas totus terrarum orbis, & hic liber noster partitus est, præmiserimus. De Æthiopiae situ & eius gentis moribus primum, tum singularum regionum, & gentium per ordinem, qua poterimus diligentia, referemus.

Volatilia
 Reptilia
 Maiora animalia fieri cessauerunt.
 Primorū hominum in culta vita.
 Victus
 Primi homines a beluis infestari.
 Cœtus hominum facti.
 Diuersitas linguarū vnde facta.
 Gentium diuersitas.
 Homines periculo prudentes facti.
 Magistra rerum necessitas.
 Æthiopes omnium mortalium primi.
 Captatio beneuolentiæ a dicendorū appositione.

De terræ situ & partitione. Caput tertium.

Triquetra
i. triangula-
rem.

Pœni
Æthiopes

Phœnices
Græci

Palantes
i. errantes

Staphilini
Hippoma-
ratri
Asparagi

Citrus
Bubalos
i. boues
syluestres
Pardales
i. fœmi-
nas pardi,
Rhizes

MAiores nostri: vt refert Oroſius: totius terrę circulum Oceani limbo circumſeptum triquetram ſtatuerę: eiusq; tres partes Aphricam, Aſiam, & Europam: Aphricam ab Aſia diſterminat Nilus: qui a meridie in Æthiopiam diffunditur: & Ægyptum perlabens: atq; mirabili fecunditate irrigans oris non minus ſeptem mari infunditur. Europam ab Aphrica diuidit mare mediterraneum: quod ab occidentali oceano circa Gades inſulam, & columnas Herculeas, non amplius decem millibus paſſuum patens, terras aperit atq; intrat, ait Pomponius Mella. Aſiam ab Europa Tanais fluius ſeparat: a ſeptentrione in mediam fere paludem Meotidem deſluens cum Ponto reliquum Aſiæ ab Europa diuidit. Aphrica ab orientis parte Nilo, a cæteris partibus mari terminata Europa breuior: vbi mare attingit latior: vnde in iuga exurgens, pergit in curua ad occaſum: ſaſtigiãtq; ſe molliter: & ſit paulatim adductior: vbi finitur anguſtiſſima eſt. Quantũ incolitur fertilitate præſtat. Verum máxima pars inculta eſt: & vel ab harenis ſterilibus obducta: vel ob ſitum cœli deſerta: vel multo ac malefico animalium genere infeſta. Mare quo a ſeptentrione cingitur Libycum vocatur: a meridie Æthiopicum, ab occidente Athlanticum. A quatuor non amplius nationibus ab initio Aphricum ſolum incolebatur: quarum duæ (ſic ſcribit Herodotus) indigenæ ſunt: totidem non indigenæ. Indigenę quidem Pœni atq; Æthiopes: quorum alteri ad aquilonem Aphricæ, alteri ad auſtrum incolunt. Aduenæ vero Phœnices & Græci, vetuſtiores Æthiopes nec non & Ægyptij ſi vera ſunt, quæ ipſi de ſe prædicant, aſperi & inculti ab initio: ferinæ carnes herbæq; veluti pecoribus vulgo cibis fuit: neq; moribus, neq; lege, neq; imperio vllouſi: vagi temereq; palantes: nullas certas ſedes habuere: vbi nox oppreſſerat ibi corpora quieti dabant. Poſtea vero ab Hercule: qui & in eam terram colonias deportaſſe dicitur mitiores cultioresq; facti: ex ijs nauibus quibus in Lybiam tranſfretauerunt tuguria fecerunt & conuenire cohabitareq; cepērunt. Sed de his plura poſtea dicemus. Inæqualiter terra Aphrica colitur: ad meridiem plurimum ob nimios æſtus deſerta: contra qua Europam ſpectat frequentior illi cultus. Eximia & propemodum portentosa agrorum feracitas: vtpote qui locis quibuſdam centeſimo ſcœnore reddant cultoribus meſſem. Mirum eſt, quod de Mauritaniæ vbertate dicitur: eſſe in ea vites, quas duorum hominum complexus capere non poſſit: vuarum racemos cubitalis: Staphilini. Hippomaratri & carduorum ſcapos duodenum cubitorum: enormi craſſitudine calami Indiciſi ſimiles: quorum nodi octo capiant modiolos: Aſparagos ad hæc videri haud minus notabili magnitudine. Arbores circa Atlantem proceritate inſigni enodi nitore folio cupreſſi: Sed omnium nobiliſſima Citrus Rhomanis delicijs inſerta. Alit & Aphrica Elephantos & Dracones: qui ipſis beluis inſidiantur: ſuoq; complexu enecant Leones: bubalos, pardales, capreas, & ſimeas, quibuſdam locis ſupra modum frequentes: Sunt & chamelopardales, Rhizes tauris ſimiles, Herodotus & cornutos

Terra in partes tres diuiditur
Aphrica ab Aſia diuiditur

Europa ab Aphrica diuiditur

Aſia ab Europa diuiditur

Aphricæ ſitus qualitas & gentes

Aphricæ incommoda.

Quatuor Africę latera
Aphrica a quatuor tantum modo gentibus inculta.
Indigenę Africę gētes
Aduenę Africę gentes.
Primi Libycarum gentium mores.
Aphri ab Hercule cultiores facti.

Terrę Aphricę qualitas

Portentosa Africę feracitas
Mauritanie mira vbertas

Aphricę mirabilia

Quæ animalia in Aphrica naſcantur

De oim gentiū ritibus.

Asinos ibi nasci author est: & Dracones insuper Hyænas Histrices: agrestis arietes: Thoas ex Hyæna & Lupo genitas: Pantheras: Ciconias: Pigardos: Sthrutios: & præter multa serpentum genera Cerastras & Aspidem: cui pesti Icnemonem minimum animal opposuit natura.

De Æthiopia & gentis eius priscis moribus.

Caput Quartum.

Æthiopia
duplex
Æthiopia
hodie India
dicitur.

Appellatio
Æthiopie

Qualitas
Æthiopie
Mortalium
vetustissi-
mi Æthio-
pes.

Deorū cul-
tus ab Æthi-
opibus insti-
tutus.

Literæ qui-
bus vsus Æthi-
opes

Rex ex sa-
cerdotibus
phanaticus
eligitur

Obedienti-
a
Æthiopum.

Attende ho-
nore regis
bus impen-
sum

Vestitus
Æthiopū

Studium &
exercitium.

Æthiopia duplex regio est Asiæ & Aphricæ: altera, quæ & hodie India dicitur: ad orientem solem Rubro & Barbarico mari alluitur: ad septentrionem Libyæ & Ægypto contigua: ad occasum interiorem habet Libyam: ac reliqua parte, qua austro iacet obuersa: alteri iungitur Æthiopiæ, quæ maior est & australior: sic appellata ab Æthiope Vulcani filio, qui illi præfuit: ut Plinius ait: vel a Græco ἠθίοψ cremo & aspectus: quod solis vicinitate torreat. Est enim iugis æstus. Quicquid eius est sub meridiano cardine est. Montuosa est circa occiduum, arenosa in medio, ad orientem deserta. Plurimas habet gentes diuerso vultu & monstruoso, specie horribiles. Primi omnium mortalium creduntur verissimique indigenæ, & seruitutem nunquam experti. Semper genti libertas incolumis mansit. Primo deorum cultum apud eos institutum memorant: primasque sacrorum caerimonias. Duplicem literarum usum, ut quæ sacræ dicerentur Sacerdotibus dumtaxat notæ essent: Alterum earum, quæ vulgo paterent. Fuerunt tamen literarum figuræ haud tales: ut ex illis syllabæ coalescerent: sed animantibus extremisque hominum partibus, variisque instrumentis, artificumque per se similes, singulisque suæ inerat figuris significatio: ut in accipitre celeritas: in crocodillo malum: custodia in oculo: sicque aliæ in alijs. Ex sacerdotibus, quem phanatico cursu circumferri viderint, omnium sanctissimum iudicant. Quem ubi Regem creauerint, veluti numen insit, aut sit ad minus diuina prouidentia eis datus, vulgo adorant, vitam is agere statutam legibus debet, omniaque facere iuxta patrios mores. Neminem neque præmio neque poena afficere. In quem autem animaduersum volet lictorem signum mortis habentem ad eum mittit, quo in spectro confestim, quisquis ille est, domum reuersus sibi mortem consciscit. Tantus regibus honor tantumque studium ab his tribuebatur: ut si quando aliqua corporis parte ex quauis causa debilitaretur Rex domestici homines sponte sua eandem partem debilitarent. Turpe existimantes Rege claudos aut monoculos & non amicos omnis claudos aut vnoculos esse. Ferunt quoque consuetudinis esse, amicos ultro in Regis morte vita defungi, existimantes eum interitum gloriosum veræque amicitiae testem. Plures syderis propinquitate nudi agunt: ouillis caudis pudenda obtegunt: quid: sed pauci omnino pecorū vestiunt pellibus. Alij subligacula capillis contexta ad medium corpus inducunt. Pecuariam rem vulgo exercent: pecora pusilla admodum duri hirtique velleris. Canes & ipsi nihilo maiores: cæterum asperi & pugnaces. Milij hordeique frequens vsus: unde potum etiam conficiunt: cæteris carent frugibus: præter palmulas: easque per raras. Quidam herbis victitant, tenuioribusque

harundinū radicibus, carnibus, lacte, caseo vescunt. Meroe fuit olim regni ca-
put, clypei figuram ea insula imitatur: ad tria milia stadiorū cum Nilo proten-
sa. Accolunt pastores eam, qui passim venant, & agricolæ aurifodinas ha-
bent. Herodotus auctor est, apud Macrobios Æthiopes æs pluris existima-
ri, q̃ aurum, cuius tam vilis sit vsus, vt Cambylis legati eo profecti, fontes vi-
derint aureis catenis in custodia vinctos. Quidam Sisamū, alij lotū serunt:
Hebeno abundant, & Siliquastro, Elephantes venantur & comedunt: Leo-
nes habent, Rhinocerotā, Basiliscos, Pardalos, Draconesq̃, qui multiplici
nexu implicitos Elephantes haustu sanguinis conficiunt. Hyacinthus ibi &
Chrysoprasus reperiunt. Colligit & Cinnamomū. Arcubus vtunt quadricu-
bitalibus ligneis & perustis. Instruunt bello & mulieres, quarū plærēq̃ oris
labiū æneo traiectū habent circulo. Venerant eorum quidā orientem solem,
occidentem diris supplicationibus insectant. Mortuos nonnulli in profluen-
tem deiciunt: alij fictilibus condunt dolis: quidā etiam vitreis conditos do-
mi in annū asseruant: religioseq̃ interim colunt, primitias offerunt. Sunt qui
tradant Regem ab his potissimū declarari, qui forma & alendorū pecorū pe-
ritia, roboreq̃, & opibus cæteros antecellat. Fuisseq̃ ius olim vt Memphiti-
cis, Sacerdotibus mortis per internunciū Imperandæ, alteriusq̃ inde mor-
tui locum, quum libitum esset, constituendi. Deum alterū immortalem cre-
dere: eum qui rerum sit princeps atq̃ vniuersi conditor: mortalem alterū eū-
q̃ incertum. Regem, vt dictum est, & eum, qui de ciuitate optime meritis
sit, secundū post Regem, vt deos venerant. Et talis fuit ab initio, & iam ante
multa secula Æthiopie status: hi gentis ritus & mores. Hodie vero: vt se Mar-
cus Anthonius Sabellicus: ex quo maiorem partem eorum, quæ hic, & in se-
quentibus a nobis dicunt accepimus, ab ipsis locorū illorū indigenis cogno-
uisse dicit. Æthiopie Rex, quem nostri Pretoianem vocant, ac sacerdotem
Ioannem siue Ianem: illi Giam. i. potentem, tam potens est vt duobus & se-
xaginta alijs regibus imperitare prædicet: magnorū Antistitū desyderia ad
ipsum omnia referri. Atq̃ sacerdotia impetrari, quod Rhomanus Pontifex
Regum Maiestati dedit. Sacerdos tamen ipse non est: nec vllis sacris inici-
atus: Primorū Antistitum ingens numerus: atq̃ cuiq̃ horū, vt minimū, vigin-
ti obediunt episcopi. Principes atq̃ alios maioris dignitatis Antistites, quū
in apertum exeunt, crux præcedit, & aureū vas terra refertum, vt hoc inspe-
ctum euntem suæ admoneat mortalitatis, illa dominicę passionis. Sacerdo-
tes procreationis causa ducunt vxorem, quā, si morte amiserint, nefas est aliā
superducere. Magna diuorū templa, ac nostris opulentiora, plurimūq̃ forni-
cato opere ad summūeducta. Multę piorū ordinum familiæ. Anthonij, Do-
minici, Calaguritani, Augustini, Macharæi, Colore amiciunt indiscreto anti-
stitum permissu. Secundū deum optimū deiparāq̃ virginem summa in his
terris veneratio Thomæ cognomento Didymo. Regū ille maximus, quem
Gyam vocant, a Dauide pcreatus, stirpe vnius gentis in tot etates (vt ipsi per
suasum habent), ppagata. Estq̃ nō atroṽt plurimi Æthiopū, sed candido co-
lore. Garma vrbs regia, quæ nō muris nō parietibus constat, sed tabernaculis.

Meroe olim
regni: Æthi-
opici caput

Aurū apud
Æthiopes e-
re vilius

Quas fruges
arbores, q̃
mas, & aia-
lia Æthiopia
ferat.

Arma Æthi-
opum.
Religio Æthi-
opum.

Sacerdotū
Æthiopū au-
toritas

Dij Æthiopū

Recentes Æ-
thiopū mo-
res

Pretoianes
Gyan, siue
psbyter Ian
Æthiopie
rex
Auctoritas
regibus per-
missa
Cruz & vas
terra refertū
Æthiopie p̃
lates p̃cedit
Sacerdotes
conjugati
sunt

Diuorū æ-
des in Æthi-
opia.

Ordinū rio-
rum familie
in Æthiopia.
Thome ap̃i
in Æthiopia
summa vene-
ratio.

Rex gyan
nō est ps-
byter

Didymo
.i. gemino
vel dubio
so

De oim gentiū ritibus.

in ordinem digestis, ex serico, bisso, purpura intextis. Veteri instituto Rex in aperto agit: nec se intra moenia plus biduo continet: aut quia id turpe ducit, & molle, aut quod lege quadam non liceat. Decies centum millia hominum ad bellum instruit: quingentos Elephantos: equorum ad haec: & Camelorum ingentem numerum: & haec vel mediocri rerum motu. Suntque in tota gente familiae stipendiariae, in quibus orti, signo crucis, velut cauterio insigniuntur, cute leniter incisa. Arcu in bello utuntur, conto, lorica, galea. Sacerdotum in summa dignitate, Secunda dignitas sapientium, quos ballamatos & Tenquatos vocant, tribuitur etiam non parum innocentiae & probitati: quam primo sapientiae gradu collocant. Nobilitati tertius habet honos, sequuntur stipendiarum. Iudices de vita hominis decernunt, decretum ad praefectum urbis deferunt, quem Lycomegian vocant: locum regis is tenet. Legibus nullis exscripto utuntur: ex bono & aequo iudicant: si quis adulterum sit conuictus, quadragesima bonorum omnium pars multa est: de adultera domestica ultio: illi quorum interest puniunt. Viri docti constituantur ipsi, quas sibi matrimonio iungunt, non aliunde quaerunt. Mundus muliebris ex auro, quo gens plurimum abundat. Margaritis & serico, viri & foeminae vestitu utuntur ad pedes demisso, manicato, nec usquam in aperto, indiscreto colore, praeterquam nigro, qui in ea gente luctificus est. Defunctos lugent quadraginta dies. Laetioribus conuiujs secunda mensa crude inferuntur carnes, quibus affabre concisis, respersisque aromate auidissime vescuntur. Lanificio carent, sericum aut linum vestit totam gentem: non unus omnibus sermo, sed varia loquendi ratio, variisque distincta nominibus. Agricultura exercent, & rem pecuariam. Bina messis est illis: bina etiam aestas. Quicquid Libycarum gentium ab Aethiopia hac seu India usque ad occidentem solem, omnes Mahometis impietatem colunt, viuuntque eodem fere cultu, quo & Barbari qui in Aegypto sunt hodie, & Mauri appellantur, ab ipsa, ut creditur, Maurorum euagatione: nam ea quoque gens Libyae non minus infesta fuit, quam Sarraceni: diris illis temporibus, quibus magna in humanis rebus facta est mutatio, mores gentium, pietatis cultus, terrarum nomina passim immutata.

De Aegypto & ritu gentis vetusto.

Caput Quintum.

Aegyptus regio in Africa: vel secundum aliquos Africę proxima: ab aegypto Danaï fratre sic appellata, quum prius Aeria diceretur. Haec teste Plinio libro quinto, Ab oriente rubro mari, Assyriaeque coniungitur: ab occidente Cyrenem & Africę residuum habet: meridie usque in Aethiopia protenditur. A septentrione mare habet Aegyptium. Eius insignes urbes fuere Thebae, Abydos, Alexandria, Babylon & Memphis. Hodie Damietta & Soldani sedes ciuitas Chayrus siue Alcyra amplissima. In Aegypto (ut Plato inquit) nunquam visum est pluuere, sed terram ipsam Nili inundatione quotannis post aestiuale solsticiū fecundari: praeterquam inter insulas relata est: ita se Nilo scindente, ut triquetram terrae deliniet figuram: quo contingit, ut a Graecae litterae similitudine, sita multis Delta cognominata. Aegypti omnium primi duodecim deorum nomina comenti sunt, Arae & simulachra delubraque statuisse credunt: anima

Regis Aethi-
opum poten-
tia
Arma bellis
ca Aethiopu.
Sacerdotes
in summo
honore
Sapientibus
secundus honor
Nobilitati
tercius honor
Legibus nul-
lis Aethiopes
utuntur.
Adulteri
multa
Docti viri
mulieribus
constituunt.
Mundus mu-
liebris omnis
ex auro
Eius

Sermo
Studium
Coelum
Mahometus
etiam in Libia
obseruatur.
Mauri in
Aegypto
Magna in hu-
manis rebus
mutatio fa-
cta

Ballamati
sapientes.

Vestitus
preciosus

Aeria

Thebae
Abydos
Alexandria
Babylon.
Memphis
Damietta
Chayrus
Alcyra

lia in faxis figurasse, quæ omnia plane arguunt eos ab Æthiopibus esse oriundos: qui horum omnium fuerunt auctores: ut tradit Diodorus Siculus. Eorum foeminae olim negotiari / cauponari / institoriaque obire munera consueverunt. Viri intra murorum parietes texere: hi onera capitibus gestare, mulieres humeris: illae stantes micturire, hi sedentes: domi vulgo ventrem exonerare: in vijs comessari. Mulierum nulla neque dei cuiusque, neque deæ sacerdotum habuit. Initiant non sigillatim cuique deorum, sed gregatim: quorum unus est pontifex. Vbi quis defunctus est, filius eius subrogat. Mares liberi / gentili instituto parentes haud inuitaiebant: contra cogeabant filiae etiam nolentes. Plurique mortaliū in funere deglabrant capita, barbā promittunt. Ægyptij promittunt capillū & barbā tondebant: panem pedibus, lutū manibus subigebant. Horum fuit (ut Graeci persuasum habuere) & qui ab illis oriundi sunt virilia circumcidere. A dextera in sinistra literas digerunt. Horum mares binis vestibus uti moris fuit. Foeminas singulis: bipartitus literarum usus: profanus hic, ille sacer: sed uterque ab Æthiopibus sumptus. Sacerdotes tertio quoque die corpora rasitare, ne quid sordis, quum sacra faciunt, intercurreret. Linea ferre vestimenta: semper recens abluta: fassī munditię gratia se circumcisos esse: quia satius sit mundos esse quam decoros. Vestem sacerdotes lineam tantum gestare: & calceos papyraceos. Faba neque ab eis feri, neque alibi nata, vesci. Sacerdotibus etiam illa videre prohibitum, eo quod immundum hoc legumen sit. Lauantur quotidie frigida aqua: interdum ter, nocte bis. Hostiarum capita prius execrationibus diris damnata, non manducabant, sed aut peregrinis negociatoribus venditabant sacerdotes: aut si, qui illa emerent, non affuissent, in Nilum projiciebant. Boues mares eisdemque mundos, ac vitulos vniuersi Ægyptij immolant: foeminas immolare non licet: utpote Isidi consecratas. Cibo e farre, quod quidam siliginem vocant, confecto victitant. Vino utuntur facto ex hordeo: defunt enim in ea regione vites. Victitant quoque tum piscibus: partim crudis ad solem arefactis: partim fassugine conditis: tum auibus: sed earum crudis prius tamen sale conditis cothurnicibus anatibusque apud locupletes: Eorum cum multi conuenerunt, & a coena discessum est, circumfert aliquis in loculo mortuum e ligno factum: aut pictura & ope maxime imitantem, longitudine cubitali oino, aut bicubitali: ostendensque singulis conuiuarum ait: in hunc intuens pota & oblectare: talis post mortem futurus. Minores maioribus natu obuī in via cedunt atque deflectunt: aduenientibusque e sedili assurgunt: qua in re cum Lacedæmonijs cōueniunt, inuicem cōpellandi se, mutuo in vijs adorant manu genutenus demissa: Vestibus ut dixi lineis amiciunt, circa crura fimbriatis, quos Casiliras appellant: super quas candida ferunt amacula alia tantum superiecta. Lanæ vestes neque in ædis sacras gestant: neque vna cum cadauere sepeliunt. Nunc quoniam omnes, qui olim doctrina aliqua excellere: quique alijs gentibus leges, & vitæ instituta prescripserunt. Ad Ægyptios prius ut mores illorum, leges & sapientiā: quibus tum omnes terræ nationes facile anteibant, precipent, transire, ut Orpheus, Poetaque Homerus, Museus, Melampodes, Dædalus, Lycurgus, Spartanus, Deinceps Solon Atheniensis, Plato philosophus, ac Samius Py-

Ægyptij ab Æthiopibus oriundi.

Mulieres Ægyptie viro rum obiere munera viri mulierum Gregatim dijs initiabantur ægyptij. Lugendi defunctos ritus admirandus

Circumcidere virilia a quibus inceptum Scriptura ægyptiorum a dextera in sinistra procedit.

Sacerdotum Ægyptiorum mundities Vestitus

Faba immundum legumen non ferit neque comeditur ab ægyptijs Capita hostiarum prius damnata abiciuntur

Foemine boues ab ægyptijs non immolabant. Mortis admonitio in ægyptiorum conuiuijs Senioribus suis honor apud ægyptios

Mutua adoratio in vijs.

Lancarum vestium contemptus Laus ægyptiorum a morum honestate atque prudentia

sigillatim gregatim

Linea vestimenta

Vinum ex hordeo

Mirabilis ritus

Casilira vestimenti genus

De oim gentiũ ritibus.

Qui philoso
phi discipli
nari gĩa ad
Ægyptios
iuere

Christianã
religio plã
raç ab Ægy
ptijs mutua
ta.

Reges Ægy
ptiorũ legẽ
sequebant.

Regũ Ægy
ptiorũ ser
uos quales
oportebat
esse

Officiũ regis
diurnũ no
cturnũq.

Mos laudan
di Reges in
templis ob
seruatus
(omenda
tio Regis in
templo

Criminũ re
gis expurga
tio

Cibo simpli
ci Ægyptij
vivebant

thagoras, & huius discipulus Salmoxis. Eudoxus quoq; mathematicus, Democritus ab dentes, & Inopides Chius, Moses Hebræus, atq; alij multi, vt in sacris eorum libris contineri Ægyptij sacerdotes gloriantur. Liber: conueniens etiam esse mihi videtur illorum viuendi ritibus diutius immorari, vt cognoscatur, quid & quæ quisq; illorum ab his acceperit, atq; alio transporta rit. Nam vt Philippus Beroaldus super Apuleianum Asinum scribit, pleraq; etiam ex Ægyptiorum religione translata in religionem nostram sunt, vt lineæ vestes, derasa sacerdotum capita, vertigines in altari, pompa sacrificalis, musicæ modulamina, adorationes, preces, aliaq; id genus complura. Ægyptij Reges (vt scribit Diodorus Siculus libro secundo) vitam nõ aliorum regnantium more, quibus voluntas pro lege est, traducebant licentia. Sed legum instituta in cogendis pecunijs quotidianosq; victu sequebantur. Horum cultui obsequioq; nullus deputatus erat, neq; empticius, neq; demogenitus seruus, sed nobilium sacerdotum filij, tum vltra viginti annos nati, tum doctrina præ ceteris eruditi, vt horum corporis ministrorum die noctuq; astantium conspectu motus Rex nil turpe cõmitteret. Raro enim potentes rerum mali euadunt, vbi defunt suarum cupiditatũ ministri: institutę erant dei noctesq; horæ quibus Regi, lege permissa, agere fas erat. Mane surgentem Regem primo epistolas omnis missas capere oportebat, vt cognitis his, quę sibi agenda essent responso dato singula in tempore exq; ordine recte agerentur. His actis quum in virorum excellentium coetu lauisset corpus, vestem præclaram induit sacra deus faciebat. Mos erat sacerdotum principi iuxta aram hostijs deductis, stante Rege, magna voce audiente populo multitudinem prosperam omniaq; bona precari, Regi iusticiam in subditos colenti, narrare insuper particulatim Regis virtutes, in deos pietatem, ac religionem, in homines humanitatem seruantis, tum illum continentem dicere iustum, magniq; animi veracem / liberalem: omnisq; frangentem cupiditates: poenas insuper mitiores q̃ postulerent errantis crimina exigentem: reddentem vero gratiã meritis ampliorem: plura his similia orans: tandem his execrationem in malos exquebat. Tum Regem culpa purgans, omne crimen in ministros, qui Regi iniqua suaderent coniciebat. Quibus actis sacerdos & regem ad foelicem deusq; gratiã vitam hortabatur, & simul ad bonos mores, agendumq; non quę suaderent mali, sed quę ad laudem & virtutem maxime pertinerent. Demum quum Rex tauro deus sacra fecisset, Sacerdos quędam ex sacris libris clarissimorum virorum consilia, actaq; proferebat: quibus rex monitus Imperio pie ac iuste aliorum exemplo vteret. Non aut pecunijs vacandi, iudicandiq; legibus solũ antiquis: sed deambulandi q; lauandi q; & cū vxore cubandi: oisq; degendę vitę tempus erat lege p̃stitutũ. Cibo vivebantur simplici, vt quorum mensæ nihil præter vitulũ & anserem inferretur: vini potandi certa statuta erat mensura, qua neq; farciri ventrem, neque inebriari possent. Denique ipsorum vita ea tenebatur modestia, vt non a legislatore, sed a peritissimo medico ad conseruandam sanitatem composita videretur. Mirabile videtur Ægypti reges non ex voluntate, sed ex le-

ge vitam priuatam agere: sed multo est mirabilius illis, neque iudicandi, neque pecuniam congregandi, neque puniendi quenquam per superbiam aut iram, aut aliam iniustam ob causam, licentiam permissam. Sed veluti priuati tene-
 ri legibus: neque id agere ferebant existimantes parendo legibus se beatos fo-
 re. Nam ab his qui suis indulgerent cupiditatibus, multa censebant fieri, qui
 bus damna periculorum subirent: Scientes enim saepius se peccare: tamen aut
 amore, aut odio, aut alio animi morbo victi nihilominus aberrant. Qui vero
 sapientia consilioque vitam instituunt, in paucis offendunt. Hac usque erga subdi-
 tos iusticia. Reges omnium beniuolentiam adeo assequuti sunt, ut non solum
 sacerdotibus, sed singulis Aegypti maior Regis quam vxorum filiorumque aut
 aliorum principum, salutis inesset cura: vita vero his moribus defunctum:
 omnes communi moesticia lugent, vestes lacerant, templis clausis forum non
 frequentant, festa solennia non agunt, dies septuaginta duos luto deturpan-
 tes capita, ac sindone subtus mammis cincti: vna viri mulieresque ducenti fer-
 me aut trecenti circumambulant bis in die nouantes luctum atque ad numerum
 cum cantu, virtutes regis commemorantes. Cibis animantium coctisque ac vi-
 no omnique mensae apparatu abstinent. Non lauacris, non vnguentis, non stra-
 tis lectis, non venereis vtuntur: sed tanquam defuncto filio per eos dies me-
 rentes lugent. Hoc tempore, quae ad pompam funeris spectant praeparatis:
 postremo die corpus in arca conditum ante sepulchri aditum ponunt. Ibi
 breuiarium in vita ab rege gestorum de more recitant, volentique facultas da-
 tur defunctum accusandi. Astant sacerdotes, mortui recte facta laudantes: po-
 pulus is permagnus est, qui exequias circumstat applaudens veris laudibus:
 in reliquis magno reclamans tumultu: Quo accidit ut plures reges repugnante
 multitudine, solito caruerint sepulchri honore ac magnificentia. Is timor co-
 egit Aegypti reges iuste viuere, veritos futuram post mortem plaebe iram,
 atque odium sempiternum. Antiquorum Regum viuendi mos hic maxime
 fuit. Aegypto omni in plures partes, quarum quaelibet graeco verbo nomos
 appellabatur, diuisa: cuiuslibet praetor aderat, qui omnium haberet curam. Aegy-
 pti vectigalibus trifariam partitis, priorem portionem percipit collegium sa-
 cerdotum magna apud incolas auctoritate: tum propter deorum curam, tum
 propter doctrinam, qua plures erudiuntur. Hanc partem tum ad sacrificiorum
 ministeria, tum ad priuatae vitae commoda impertiunt: neque enim deorum
 cultum omittendum putant: neque publici consilij utilitatisque ministris equum
 censent vitae commoda deesse. Adsunt enim grauibis in rebus hi semper con-
 silio atque opere regibus: tum astrorum peritia, tum vero sacrificijs futura praedi-
 cantes. Ex libris praeterea sacris priorum gesta referunt, quibus Reges in
 agendis noscant, quae sint profutura. Non enim, quemadmodum apud Graecos,
 vnus homo, aut vnica mulier sacris praestit: sed plures in cultu deorum hono-
 resque versantur, qui eandem sacrorum curam filijs tradunt. Hi omnes immu-
 nes sunt, secundumque post Reges honoris dignitatisque locum tenent. Al-
 tera portio ad Reges peruenit, quam & ad bella & ad vitae cultum, tum ad
 liberalitatem erga strennuos viros pro meritis impendunt, Qua ex re fit, ut

Regibus non
 omnia agere
 licebat

Salus regis
 omnibus cura
 erat

Luctus in
 regum morte
 publicus

Aegyptiorum
 regum fune-
 ratio

Quid coe-
 gerit Aegy-
 pti reges ius-
 te viuere

Aegypti ve-
 tus adminis-
 tratio
 Partitio ve-
 ctigalis aegy-
 pti.
 Prima vecti-
 galis portio
 nem apud
 Aegyptios
 sacerdotes
 percipiebant
 Sacerdotum
 Aegyptiorum
 utilitas &
 auctoritas

Alteravecti-
 galis portio
 Regibus de-
 bebatur.

Breuiari-
 um, i. sum-
 mariū

nomos

Deoim gentiū ritibus.

Terciam mi- populares nullo grauentur tributo. Terciam percipiunt milites: & qui belli
 lites percipi- sunt instituti ministerio: vt hoc stipendio accepto paratiorem habeant ani-
 ebant. mum ad bellorum pericula obeunda. Est insuper eorum politia in tria homi-
 Politia Egy- num genera instituta. Agricolarum, pastorum, & opificum. Agricolæ parua
 ptiorū in tri- num genere consistebat. nem ætatem ab ipsa pueritia rei rusticæ sine intermissione vacant. quo fit, vt
 plici homi- agricolæ agricultura cæteris, tum ob doctrinam a parentibus perceptam: tum ob con-
 num genere- tinuum vsum præstent. Eodem modo & pastores cura atq; arte regendi pe-
 consistebat. coris a patribus accepta semper in eo gubernando ætatem agunt. Artes quoq;
 Agricolæ Opifices apud Ægyptios admodum excultas videmus: & ad summum perductas.
 Pastores Nam soli Ægyptij opifices omiſſa rerum publicarum cura nullum nisi aut
 Opifices legibus permissum, aut a patre traditum opus exercent: vt neq; eos docentis
 inuidia: neq; ciuile odium: neq; aliud quid ab instituto impediatur exercitio.
 Iudicia Egy- Iudicia vero eorum non casu fiebant: sed ratione. existimabant enim rite facta
 ptiorum nō casu sed rōe. plurimum vitæ mortalium prodesse. Nam punire nocentes, auxilium ferre op-
 pressis, optimam ad prohibenda mala facinora viam putant. Poenam vero de-
 licti aut pecunia aut gratia tolli existimabant confusionem vitæ communis
 fore. Quamobrem ex ciuitatibus clarioribus vt Heliopoli Memphi Thebis
 Iudicum ele- viros optimos eligeabant, quos iudicis præficerent: qui iudicum confessus,
 ctio. neq; Athenarum Ariopagitis, nec Lacedæmoniorum senatui longo tempo-
 re postea institutis cedere videbantur. Postquam hi conuenerant triginta
 numero, inter se eligeabant optimum virum, quem iudicij principem consti-
 tuebant, in locum cuius ciuitas alium iudicem substituerebat: his omnibus vi-
 ctus, sed principi opulentior a Rege dabatur: is aurea cathena signum varijs
 Iudicib⁹ Æ- ornatum lapidibus a collo suspensum: quod appellabant veritatem gestabat
 gyptiorū vi- etus a Rege dabatur. Coeptis iudicijs ac signo veritatis a principe iudicum proposito, omnibusq;
 etus a Rege Veritas insi- legibus, quæ octo libris continebant in medio eorum constitutis. Mos erat
 gne iudicum principis. accusatorem scribere ea, in quibus alium accusabat: modumq; patratae iniu-
 Iudiciorum rixæ/aut damni facti/ quanti eam extimaret scribere. Reo tempus dabatur re-
 Ægyptiorū scribendi ad singula: & aut se id non fecisse: aut recte fecisse purgandi: aut
 ratio. iniuriam vel damnum minoris extimandi: Rursus accusatori reoq; inuicem
 respondendi locus erat. Ita bis auditis litigatoribus: cum iudices de contro-
 uersia quæsiuissent: princeps signo veritatis in partem veriore verſo: sen-
 Antiquæ que- tentiam ferebat: hic mos iudiciorū erat Quoniam de legum institutione men-
 dam Ægy- tio incidit: haud alienum ab instituto erit antiquas Ægyptiorum leges etiam
 ptiorū leges referre: quo cognoscatur: quantum cæteris præstent: & rerum ordine, & utili-
 Periurij cas- rate. Primum periuri capite mulctabantur, tanquam qui duplici tenerentur
 pire fuit as- scelere: vt qui & pietatem in deos violarent, & fidem inter homines tolle-
 pud Ægy- rent: maximum societatis vinculum humanæ. Si quis iter faciens aut homi-
 ptios. nem a latronibus cædi comperiret, aut quamlibet iniuriam perpeti, neq; sub-
 Alia vtilissi- uenire auxilio (si posset) mortis erat reus: Si auxilium ferre non posset, denun-
 ma lex ciare latrones tenebatur, & iniuriam accusatione prosequi: qui ea negligebat,
 plagis ad certum numerū plectebatur: triduoq; carebat cibo. Falso quem

piam accusans si postmodum ad iudicium delatus foret poenam calumnia
toribus statutam subibat. Cogebantur Aegyptij omnes scripta nomina sua ad
praesides: & simul quo exercitio viueret deferre: qua in re si quis mentiretur,
aut si iniusto viueret questu, in mortis incidebat poenam. Si quis sponte aut
liberū aut seruū occidisset, morte damnare leges iubebant: quę nō fortunę cō
ditōem, sed consiliū facti pendentes, hoīes a sceleribus deterrebant, & simul
vindicta serui morte reddebant liberi securiores. Patribus qui filios occide
rent: nō erat poena mortis indicta: sed tribus diebus noctibusq; continuis e
dictū vt circa defuncti corpus assisteret publica etiā custodia astante: Non
em iustū putabant, eum vita priuari, qui vitæ filijs autor fuisset: sed potius cō
tinuo dolore factiq; poenitentia affligi: quo cæteri ab simili facto auerterent.
Parricidis exquisitam imposuerunt poenam. Nam articulatim præacutis ca
lamis caelos iubebant viuos supra spinarum acervum comburi: maximum in
ter mortales iudicantes scelus: ei mortem per vim inferre: a quo vitam acce
pisset. Mulierum morti destinatarum si pregnantess essent: partus expectaba
tur: existimantes penitus iniquum esse, eum, qui nihil commisisset vna cum
facinoroso poenam pati: aut duos plecti, quum vnus deliquisset. In bellis qui
aut ordinem reliquissent: aut non parerent ducibus non plectebantur mor
te: sed maxima omnium ignominia: qua postmodo virtute & recte facta de
leta: ad priorem statum redirent. Ea lex & homines assuefaciebat: vt id dede
cus pessimum malum: morteq; ipsa grauiorem censerent. His qui secreta ho
stibus reuelassent linguam lex iubebat abscondi. Et qui monetam circumci
deret aut adulterinam caderet: aut pondus vel signa immutaret. aut literis in
scriberet: aut descripto demeret: aut falsas syngraphas afferret: ambę amputa
bantur manus: vt quę corporis pars peccasset: per vniuersam vitam lueret poe
nam. Cæteri quoq; aliorum calamitate moniti: ab simili scelere, abstinere.
Asperæ etiam poenæ circa mulierum delicta statutæ erant: Nam ei, qui mu
lierem liberam violasset virilia execabantur: quoniam vno crimine tria haud
parua scelera complexus esset: iniuriam, corruptelam, & liberorum confusio
nem. In adulterio spontaneo deprehensus virgis cędebatur ad mille plagas:
Mulier naso mutilabatur. Quo dedecore vultus incontinentia maculatus ea
mulctaretur parte: qua maxime facies exornatur. Legū quæ ad hominū com
mercia pertinent Bocchoridem latorem fuisse scribunt. Hæ mandant: credi
tis absq; scriptura mutuo pecunijs: si negarentur, stari debitoris iuramento:
vt quæ iusiurandum veluti religiosam rem magni extimarent. Nam cum cer
tum sit ijs, qui sæpius iurant abrogari fidem: plurimi ducunt: ne boni viri no
men amittatur: raro ad iuramentum descendere: Legis insuper lator omnem
fidem in virtute constituens: bonis moribus iudicauit assuefieri homines ad
probitatem: ne indigni fide viderentur debere. Iniquum etiam putauit eis:
quibus absq; iuramento credita pecunia esset: de re sua iurantibus non præ
stari fidem. Fœnus quod ex scripto contrahebatur: prohibuit vltro contracti
mutui duplum exigi: solutio ex bonis debitoris solum fiebat. Corpus nō po
terat addici creditori: putabat enim oportere bona tantum subdita esse debi

Homicidij
morte inhi
bitum.

Lex alia in
parentes qui
liberos occi
derent.

Lex in parr
cidas atrocis
sima.

Lex alia.

Lex castren
sis ignomin
osa

Alia lex ca
strensis
Lex in mo
nerarum fal
sarios

Lex in me
chos

Lex in adul
teros & adul
teras.

Bocchorides
legislator
Leges pro
hominum
cōmercijs.
Ad iuramen
tum raro de
scendendū

Lex fœnera
toribus data

Parricidis
i. parenti
cidis.

Syngra
phas. i.
chedas si
ue litteras
a multis
descriptas

Deoim gentiū ritibus.

Lex Sisacea
apud Athe-
nienſes

Lex de furto
admiranda.

Matrimonía

Apud Aegy-
ptios extra
matrimoniu
natus nemo
ſpurius habe-
batur

Puerorū edu-
catō & im-
penſa modica.

Sumptus q
in puerorū e-
ducātōe im-
penduntur

Quibus arti-
bus Aegypti-
cum filij in-
ſtituantur
Muſica dam-
natur ab Aeg-
yptijs

Morbos Aeg-
yptij vomi-
tu curant aut
ieiunio

Medici aegy-
ptiorū ex pu-
blico victu
accipiūt, nō
aegrotantiū
impenſa

Medici ex
ſcripto cu-
rare debent
non noua in-
uentione

Variorū ani-
malū cultu-
ra porrecta

tis. Corpora quorum opera & bello & pace vterentur ciuitatibus addicta eſſe. Non enim æquū videbatur milites, qui pro patriæ ſalute pericula ſubirent pro vſuris in carcerem duci: quam etiam legem Solon videtur ad Athenienſes tranſtulſiſſe: quam Siſatheam appellauit: decemens ne ob vſuras ciuium corpora neceſſerentur. Lex priuatim præterea de furibus apud ſolos Aegyptios hæc erat. lubebat eos qui furari volebant: nomen ſuum apud principem ſacerdotum ſcribere. atq; eueltigio furtum ad eum deferre. ſimiliter quibus res furto erepta erat, ad eundem rei ſublatae tempus diem & horā ſcribere tenebantur. Hoc modo facile inuento furto, qui rem amiſiſſet, quarta mulctabatur parte, quæ daretur furi, ſatius legiſlator eſſe duxit: quum impoſſibile eſſet, prohiberi furta, alicuius portionis, q̃ totius rei amiſſæ homines iacturam pati. Nuptiarum non idem apud Aegyptios mos eſt. Sacerdotibus vnā tantum vxorem ducere licet. Reliqui pro voluntate & facultatibus plures habent. Nullus ex eiſ nec ex ſerua quidem empta genitus ſpurius habetur. Solum enim patrem exiſtimant generis auctorem, matrem & nutrimentū & locum infanti præbere. Natos adeo parua educant faciliq; impenſa, vt vix credi poſſit. Nam tum ſcirporū, tum alijs radicibus, quas ſub cineribus coquūt, tum caulibus paluſtribus, quas partim coctas, partim aſſas igni, partim crudas pro cibo præbent, liberos nutriunt: diſcalciati nudiq; maiori ex parte ob patriæ temperiem vitam ducunt. Omnis ſumptus in pueros, quouſq; ad ætatem perueniant, a parentibus impenſus non excedit dragmas viginti. Erudiunt ſacerdotes filios & literis, quæ appellantur ſacræ, & alijs quæ ad cōmunem ſpectant doctrinam, vt plurimum Geometriæ, Arithmeticæq; ſtudio intenti. Literas percipiunt nō omnes, ſed artificio dediti. Paleſtræ aut Muſicæ non vacanti exiſtimantes quotidianum illius exercitium iunioribus infirmū eſſe, & periculolum. Ex eoq; breuioreſ vires effici. Muſicam non ſolum inutilem, ſed nocuam ducunt, tanquam virorum animos effecinantem. Morbos vel ieiunio curāt, vel vomitu: idq; aut quotidie, aut inbus diebus aut quatuor interiectis: aſſerunt em̃ ex ciborum ſuperfluitate omnis creari morbos: eam ergo ad valitudinem curam eſſe optimam, quæ morborū principia auferat. In militiam aut peregrinationem proſecti, nulla impenſa mercedē curantur. Medici enim ex publico victum ſumunt, ægros ſcdm legem curant ab antiquis medicis comprobatiſq; ſcriptoribus traditam. Si quis normam ſacri libri ſequutus infirmum curare nequiuerit omni caret crimine: ſi præter ea, q̃ quæ libris continentur, illum curauerit morte punitur. Credidit enim legiſlator ea medendi cura, quæ plurimo tempore ab antiquis medicis obſervata proſectaſq; ſit, haud facile meliorem reperiri poſſe. Colunt Aegyptij animalia quædā præter modū non ſolum viuā, ſed etiam mortuā: ſicut Felem, Icnemonas, Canes, Accipitres, Ibides, Lupos, Crocodillos, & eiufmodi plura, Non ſolum horum cultum palam profiteri nō erubescunt, ſed tanq; in honoribus deorum effuſi, id laudi ſibi & decori ducunt. Cumq; ſignis illorum proprijs vrbes, & varia loca circumeant procul oſtentantes, quæ ſeruent animalia, ea more ſupplicum ſinguli venerantur. Cum aliquod eorum moritur

Feles. i.
caros
Icnemona
nas. i. muſ-
res indi-
cos

findone contectum cum vlulatu pectus percutientes sale liniunt: ac Cedri li-
quore vnguentisq; odoriferis, quo diutius seruetur corpus vinctum in sacris
locis sepeliunt. Si quis aliquod horū animalū sponte occiderit morte dam-
natur, Eluro & Ibide exceptis, quos si quis sponte vel secus occiderit inter-
ficitur accurren- te turba & absq; iudicio hominem varijs supplicijs adfectum
interficiunt. Quo timore, qui hos mortuos conspexit, procul astans, lamen-
tatur, testificans animal absq; sua culpa mortuum esse. Nutriuntur hæc ani-
malia summa cura atq; impensa in templorum ambitu a viris haud quaq;
cōtemnendis, quæ similagine & halica varijsq; epulis lacte conditis cibant.
anser- es tum elixos tum assatos apponunt quotidie. His, quæ cruda edunt,
aves captas præbent, deniq; ea omnia magna sustentant cura atq; sumptu.
Eorum mortem æque ac filiorum lugent sepeliuntq; sumptuosius, q̃ eorū
facultas ferat, ita, vt Ptolomæo Lago Ægyptum tenente, quum bos in Mem-
phi ex senecta mortuus esset, qui illius nutriendi curam cæperat pecuniam,
quæ in eius sumptu data erat permagnam: ac insuper quinquaginta talenta ar-
genti mutuo a Ptolomæo sumpta, in eius sepulturam impendit. Videbunt
forsitan hæc, quæ diximus miranda: sed nequaquā minus admirabitur quis, si
quid apud quosq; Ægyptios sit consideret in funere mortuorum. Nam vbi
aliquis defunctus est, propinqui omnes amici, qui deturpato luto capite lu-
gentes ciuitatem: quo ad mortuus sepeliatur circumeunt, interim neq; lauan-
tur, neq; vinum capiunt, aut cibum nisi vilem, neq; vestibus vtuntur splendi-
dis. Sepulchrorum tres habent species: sumptuosas, mediocres, & humiles.
In prima argenti talentum exponunt. In secunda minas viginti. In vltima pa-
rum quid sumptus irrogatur. Qui funera mortuorum curant, eo exercitio a
maioribus tradito funeris impensam domesticis descriptam ferunt, Scrutan-
tes quanti velint celebrari funus, conuentione facta, corpus eis traditur, vt iux-
ta impensam curetur funus. Primus grāmaticus (ita enim appellatur) posito
humi corpore, circa ilia describit, quantum a sinistra parte incidatur: deinde
qui dicitur scissor habens lapidem æthiopicum, quantum lex finit latus ape-
rit, subitoq; cursu a prosequentibus, qui astant, lapidesq; cum execratione in
eum iacentibus fugit. Existimant enim odium inhærere, quicunq; amici cor-
pus vulnerare illato violarit. Curatores vero corporis, hos salitores appellant,
honore digni estimationeq; habentur. Vtuntur enim sacerdotibus templa
q; pariter ingrediuntur. His penes cadauer astantibus, vnus per scissurā cor-
poris interiora, præter renes & cor, ducit. Quæ singula alter vino phoeniceo
ex rebus odoriferis lauat. deinde corpus totum primum ex cedro, tum alijs
preciosis vnguentis vngunt dies amplius triginta. Myrrha deinde accynna-
momo, cæterisq; rebus liniunt, quæ non solum id seruare diutime, sed odo-
riferum reddere queant. Curatum cadauer cognatis tradunt defuncti. Ita sin-
gulis eius partibus etiam superciliorum palpebrarumq; pilis integre seruā-
tis, vt omnis corporis species dormientis more integra perduret. Antequam
sepeliatur corpus prædicitur a cognatis tum iudicibus, tum defuncti amicis
sepulturæ dies, asserentes illum mortuum paludem transiturum, Astantibus

Ibidem vel
actuū apud
Ægyptios in-
terficiens in-
terficiē

Animalia in
templis splē-
dide nutria-
untur

Ptolomæus
Lagus
Apis bos
mortuus ma-
xim. osumptu
sepultus

Mortuorum
funeratio apud
Ægyptios admi-
randa
Sepeliendi
apud Ægyptios
tres ritus

Describitur
prima fune-
ris ratio

Curatores, i.
inun-ctores
funerū.

Quid mor-
tuorū corpora
a putredine
& foetore
diu cōseruet

Elurus. i.
felis

Similagine. i. flore
farinæ.
Halica. i.
portionē q̃
ex Zea fit

Grāmaticus.

Scissor

Salitores

Curatū. i.
inunctum

De oim gentiū ritibus.

Attende mo- rem admira- bilem Defunctorū vita apud ægyptios iudicio discu- titur iudicibus amplius quadraginta numero, sedentibusq; in præparato vltra stagnum Hemicyclo: trahitur navis ad id composita ab his, quibus ea cura Hemicy- clo i. semi- circulo iniuncta est, tum anteq; corpus in arcam condatur permittitur lege volenti accusare mortuum. Si quis probatur male vixisse, Iudices sententiā ferunt, qua censent corpus eius sepulchro priuandum. Qui deprehenditur iniuste crimen obiecisse magna mulctatur poena. Quum deest accusator, aut per calumniam accusatum constat, cognati finito luctu, ad laudes mortui vertunt, nil de genere eius, sicut Græci consueuerunt, narrantes. Existimant enim omnes Ægyptij pariter nobiles esse, sed ordientes a pueritia, in qua vitæ institu- tionem, eruditionemq; recensent, ad viri ætatem descendunt, eius erga deos religionem, iusticiam, continentiam, virtutesq; cæteras cōmemorantes: inuo- cati vero inferis dñs, precantur, vt eum inter pios locent: ad quæ verba om- nis multitudo correspondet: gloriam mortui extollens, tanq; apud inferos cum beatis semper futuri, Sepeliunt postea quicq; suos, hi in proprijs sepul- chris, hi quibus ea defunt domi apud firmiorem parietem arca corporis ere- cta. Qui vero crimine aliquo aut foenore sepultura prohibentur domi absq; arca ponuntur. Quos posterij ditiores facti, ac debita crimina soluentes ho- norifice sepeliunt. Mos est apud eos defunctorum parentum corpora dare in pignus creditori. Summa illos, qui non redimunt, sequitur infamia, & se- pultura carent. Mirabitur quis merito eos, qui hæc instituerunt: non solum quæ ad viuentium mores spectarent prosequutos, sed etiam quæ ad mortuo- rum sepulchra cultumq; pertinerent. Adeo hoc pacto ad bonos mores quan- tum fieri posset componi vitam hominum extimabant. Græci sane, qui fi- ctis fabulis, ac poetarum dictis fidem excedentibus de piorum meritis ma- iorumq; poena tradiderunt: nequaq; potuerunt suis scriptis traducere homi- nes ad virtutem. Quin econtra potius derisi contemptiq; sunt ab improbis. Apud Ægyptios vero non fabulis, sed visu, impijs poena iustis laus impari- ta. Singulis diebus vtrosq; eorum, quæ vitæ vtilia existant admonet: quum videant cuiq; pro his, quæ egit debiti præmij memoriam impendi. Qua ex- causa ad meliorem singuli vertuntur viuendi normam. Eas enim optimas ef- se leges putandum est, quibus non diuites, sed honesti prudentesq; homi- nes fiant: & hæc de Ægyptijs: nunc de reliquis Aphricæ populis.

De Poenis & cæteris Aphricæ populis.

Caput Sextum.

Adrimachidæ **P**œnorum multæ sunt & variæ nationes, Adrimachidæ Ægyptum ver- sus siti eisdem quibus Ægyptij moribus vtunt. vestem gestant qlem & alij Poeni. Vxores eorū in vtroq; crure armillā græā habent: capitis co- mā nutriunt: pedunculos suos, quos quisq; capit, p̄mordet, atq; ita abijcit: qd̄ isti tm̄ ex oibus poenis facitiant, Soliq; v̄gines nupturas regi exhibent, q̄ illi placida fuerit eā deuirginat. Nasamones grandis & dira natio nauū syrtibus inuolutarū spoliatores: sub ætatem relictis ad mare pecorib⁹ descēdūt ad lo- cū augilē decerpuri palmulas, q̄ ibi p̄multæ & speciosæ sunt, & fructifere oēs

Sub æsta- tem. i. cir- ca æstatē

Maceras. i. molificatas.
Scipionē .i. baculū.

Struthio
avis gran-
dis

Crista. i.
penna.

Anonymos. i. si-
ne noīe

Quadrif-
mi. i. qua-
tuor anno-
rum

Ex quibus ubi palmulas præmaturas decerpserunt, ad solem siccantes matu-
re faciunt: deinde lacte maceratas sorbillant vxores plures singuli e consuetu-
dine habent: & cum his in propatulo coeunt, eodem pene, quo & Massage-
thæ modo: nisi q̄ hi prius scipionem prætendant. Mos etiam Nasamonibus
est, quum quis primum ducit vxorem, vt sponsa singulos conuiuias adeat ve-
neris gratia: & vt quisq̄ cum ea concubuit, donum det illi, quod secū habet
domo adlatum. Iure iurando ac diuinatione tali vtuntur per eos viros, qui iu-
stissimi atq̄ optimi apud illos fuisse dicuntur: iurant illorum sepulchra tan-
gentes, diuinant ad suorum accedentes monumenta: & illi ubi preces perege-
rint indormiunt: ubi quodq̄ per quietem in somnium viderunt, eo vtuntur:
fidei dandæ consuetudo hæc est. de manu alterius vterq̄ sumpto inuicem
poculo bibit: q̄ si nihil humoris habuerint sumptū e terra cinerem lingunt.
Garamantes omnium hominum cōmercia aspectumq̄ refugiunt: nihil bel-
licæ armaturæ habentes, nec defendere quidem sese audentes, supra Nasamo-
nes incolunt. Circa maritima vero occasum versus his Macæ confines sunt:
qui summum capitis verticem radunt in medio capillos crescere sinentes,
hinc atq̄ hinc in orbem tondentes. In bellum subterraneorum struthionū
pelles pro argumento ferunt Gnidanes Macis contermini: quorum mulieres
fimbrias pelliceas ferunt: singulæ multas: ob hoc (vt memoratur) q̄ vt a quo-
q̄ viro venerem passa est, fimbriam orat: & vt quæ plurimas habet, ita præ-
clarissima censetur, tanq̄ a pluribus viris adamata. Machlyes circa paludem
Tritonidem habitantes occiput crinitum gestant. Auses vero anteriorem ca-
pitis partem. Horum virginēs anniuersario Mineræ festo in honorem ipsius
Deæ indigne inter se bifariam diuisę præliantur lapidibus fustibusq̄, di-
centes se morem patrium seruare ei, quam Mineruam dicimus, & quæ vir-
gines ex vulneribus decedunt, eas falsas virginēs appellant: sed priusq̄ a pu-
gnando desistunt, hoc faciunt, quæ virgo in pugnam optimam operam na-
uauit, eam semper communi sensu cæteræ virginēs exornant: tum cætera ar-
matura Græca, tum crista Corinthia, & curruī impositam circa paludem cir-
cumferunt. Idem promiscue cum mulieribus non vna habitantes, sed pecu-
dum more concumbunt: ubi apud mulierem puer robustus est factus, apud
quem virum habitare sustinet (nam tertio quoq̄ mense viri cōueniunt) eius
filius censetur. Atlantes a monte Atlante, iuxta quem habitant, appellati: ano-
nymos sunt. i. nomen proprium singuli non habent, Solem transcendentem
execrantur, eiq̄ propterea omnia conuitia ingerunt, q̄ torridus & ipsos & re-
gionem perdat: nullo animante vescuntur, nec somnia vlla cernunt. Pastorici
Aphri carne & lacte victitant, nihil vaccinum gustantes, quia nec Ægypti
suam gustant, nec vaccam alunt, nec Cyrenæ foemine ferire sibi fas putant, ob
illidem, quæ in Ægypto est: cui & ieiunia, & dies festos agunt studiose. At
mulieres Barcæ non modo gustu vaccinæ carnis, sed etiam suillæ abstinent.
filij ipsorum ubi quadrimi effecti sunt, venas verticis quidam etiam tempo-
rum illorum lana succida inurunt, ob eam causam, ne vllō vnq̄ tempore pi-
uita officiat e capite defluens: eaq̄ de re, se aiunt esse optima valetudine. Eo

In ppatulo
coeuntes.

Sponsa apud
Nasamones
a singul' con-
uiuiis cognos-
citur
Iurandi ritus

Fidei dandę
consuetudo.

Garamantes
hoīm cōmer-
cia fugiūt
Macæ

Gnidanes

Fimbria ve-
neris precij.
Machlyes
Auses

Virginū de-
certatio in
Minerę fes-
to

Promiscue
cū mulieri-
bus habitan-
tes

Atlantes a-
nonymi, trā-
scendentem
solem exe-
crantur
Pastorici ni-
hil vaccinū
gustant
Cyrenæ foe-
minæ

Barcæ foe-
minæ & a
vaccis absti-
nent & a su-
ibus

De oim gentiū ritibus.

Sacrificandi ritus	modo sacrificant: vbi pro primitijs pecudis aurem præciderunt, eam supra domum abiiciunt, hoc acto, ceruicem eius auertunt Solis omnium deorum immolant soli & lunæ. Defunctos, vt Græci, sepeliunt omnes Aphri. præter	
Sepeliendi ritus.	Nasamones, qui illos sedentes sepeliunt, obseruantes, vt dum quis coepit age	Agere ani mā. i. mo ri
Domicilia versatilia Maxies	re animam, eum sedentem constituent, ne supinus expiret. Domicilia eorū sunt virgultis compacta suspensis circa lentiscos: & ea quoquo versatilia. Maxies dexteram capitis partem comatam gestant sinistram radunt, cor	Lentiscus arbor que mastichen fudat
Zabicū fœminæ auri gantur	pus minio tingunt, asserentes se a Troianis esse oriundos. Zabicum Maxi-	
Zigantes si- mij vescen- tes	bus confinium fœminæ aurigantur currus in bellum. Zigantes, vbi magnā vim mellis apes conficiunt, sed multo plus opifices viri facere dicuntur, om-	
Cōis Liby- earū gentiū vita	nes minyio inficiuntur, ac simijs vescuntur, quarum affatim gignitur ijs, qui	Minyio. i. rubrica
Vestitus.	in montibus degunt. Hi omnes Libij/vita syluestri sub diuo, vt plurimum ha-	Diuo. i. cœlo
Domicilia Administra- tio	bitant, victu ferarum more contenti, nil domesticum edunt, nullis vestibus, præter caprarum pellibus, tegunt corpora. Potentiores inter eos, nullas ha-	
Arma.	bent ciuitates, sed turres aquis proximas, condentes in eis, quæ vsui super-	
Belligerandi ritus	sunt. Subditos populos singulis annis adiurant, vt principi pareant, obtem-	
Fides.	perantes, vt socios diligant, abnuentes imperium, vt latrones persequantur. Eorum arma sunt & regioni & moribus congrua, Nam quum sint corpori-	
Troglodytæ qui etiā pa- stores dicun- tur	bus leues: patria vero vt plurimum plana, neq; ense, neq; gladijs, neq; armis vtuntur in bello, Tris tantum ferunt hastas, lapidesq; in vasis ex corio factis, delectos, cum his certantes, tum in congressu, tum etiam recessu: primo fe-	
Vxores ac filij cōes om- nibus	rre hostem conantur ad cursum: & lapides recte iaciendos longo vsu edocti	
Victus Tro- glodytæ.	Erga externos nullum ius, nullaq; seruant fidem. Troglodytæ, qui & a Græ-	
Filios Tro- glodytæ a pe- core deno- mināt	cis, q; ex pecoribus viuant pastores appellantur. Æthiopiarū populi cœtus ac	Tyrānos. reges siue dnos.
Portus Tro- glodytæ	tyrannos inter se constituunt. Vxores ac filios habent communes: excepto	Æthiariū i. ventora q. xl. dies post cantu- culæ exor- tum pfiat
Vestitus	(qui vnicam tenet) tyranno. Huic appropinquant mulctam tyrannus irrogat	
Pudēda tro- glodytæ ve- lut Ægyptij circūcidunt.	certo pecudum numero. Ethesiarum tempore, quo maximi decidunt im-	
Arma.	bres, sanguine & lacte immixtis paulumq; coctis nutriuntur, Æstu solis defi-	
Sepulchra Troglody- tæ nihili cu- rant	cientibus pascuis ad loca declinant palustria, pro quibus solis inuicem cer-	
	tant. Pecora vetusta aut in morbos cadentia occidunt, exq; his per omne vi-	
	uunt tempus. Parentum nomina minime indiderunt filijs, sed tauri, arietis,	
	ouis. Et hos quidem patres, hos matres: quoniam ab his, non a parentibus	
	quotidianus præbeatur cibus, appellant. Vtuntur potu Idiotæ Paliuri succo:	Idiotæ. i. plebæi
	potentiores ex quodam flore expresso, qui est deterrimo nostro musto per-	Paliuri. i. arboris cu- iusdam af- fricæ
	similis. Armentorum greges secum ducentes varias, ne iisdem in locis mo-	
	rentur diutius, regiones mutant. Corpora, præter virilia, quæ pellibus tegun-	
	tur, nudi. Pudenda Troglodytæ omnes velut Ægyptij circumcidunt, his dem-	
	ptis, quos a casu claudos appellant. Hi soli intra regionem Hesternorum ha-	
	bitantes ab infantia non nouacula inciduntur. Arma ferunt Troglodytæ ij:	
	quos dicunt Megauares. Scutum ex corio crudo bouis, rotundum & ferratam	Megauar res
	clauam. alij arcus lanceasq;. Sepulchra ridicule penitus curant: nam paliuri vi-	
	minibus corpus ligantes defuncti ceruicem cruribus applicant, deinde cada-	
	uer in loco editiori positum lapidibus ridentes obruunt, impositaq; supra	

faxorum aceruū caprae cornu abeunt nullo dolore moti: bellantur inuicem, non vt Græci, ob iram, aut ambitionem, sed pabuli gratia. In eorum concertationibus primum iactis lapidibus, quoad aliqui vulnerantur concertant; tum arcu quo admodum exercitati sunt pugnautes mutuis vulneribus cadunt. Ea certamina dirimunt, quæ ætate præcedunt foemine: quibus nullo periculo in medium prodeuntibus (nefas est enim has vlllo pacto ledere) extemplo a certamine cessant. Inualidi ob senium armenta sequi/gutture bouis cauda adstricto vitam finiunt. Qui mortem differunt licet volenti eodem modo (admonitos tamen antea) vita priuare: ibiq; habetur beneficij loco. Febricitantes item aut morbo incurabili correptos simili adficiunt morte. Maximum arbitrantur malorum ab eo vitam diligi, qui nequeat aliquid agere dignum vita. Herodotus scribit Troglodytas specus in quibus habitent excuare, nullo habendi diuitias desyderio teneri: quum paupertati se voluntarie addicarint: tantum lapide vno gloriari, quem Exacontalithum nominamus, Serpentum carnibus vesci. Sermonis ad hæcignaros esse, & propter hoc stridere magis q̃ loqui. Alia in Æthiopia, quæ supra Ægyptum est, habitat gens, quam Rizophagi vocant, radices arundinum, quas ex propinquis locis effodiunt magna cura lauantes barbari lapidibus terunt, quoad molles factæ cohæreant, deinde placentas ad modum lateris, quantum manus capit factas, atq; ad solem decoctas mandunt. Quem solum cibum, ipsi per omnem vitam suauem atq; assatim habent, eo q̃ pacem continuam seruent. Bellant tamen cum leonibus, qui e deserto vmbre causa, & vt minores venentur feras egredi si Æthiopum multos ex paludibus exeuntes dilaniant. Et iam dudum ea de Persuiū leta esset, a leonibus natio, nisi natura eis sponte persuiū tulisset. Nam sub ortum Canis mirabilis atq; innumera nullo agitante vento culicum multitudine ad ea loca aduolat. Homines ad paludes fugientes minime lædunt: leones abire ex his regionibus compellunt, tum morsu tum vocis sono territos. His propinqui sunt Ilophagi Spermatophagiq; quorum hi quidem fructibus, qui estate ex arboribus decidunt colligentes absq; labore edunt: reliquo tempore herbam in vmbrosis nascentem locis decerpunt, quæ vitæ subuenit egestati. Ilophagi vero cum filijs vxoribusq; ad loca campestria accedentes arbores ascendunt, ac teneras ramorum summitates auferunt: tantam ex continuo vsu ramos ascendendi peritiam habentes, vt (quod incredibile videtur, de arbore in arborem velut aues profiliant, ascendantq; tenues absq; periculo ramos: macilentia leuitateq; corporis nixi: q̃ si quando pedes labantur manibus ramis comprehensis sese a casu peropportune vindicant: q̃ si forte deciderint nulla in re propter corporis leuitatem læduntur: ita ramis teneriorib⁹ dente exelis ventrem farciunt. Hi semper incedunt nudo corpore cōmunesq; vxores ac liberos habent, pugnant inuicem pro locis armati baculis aduersus alios ac dominantur victis: moriuntur vt plurimum fame, quum deficiente visu corpus priuatur eo sensu, quo cibum quærebat. Reliquam circa regionem Æthiopes tenent, qui Cyneci dicuntur, numero haud multi, vita ab reliquis diuersa. Syluestrem enim incolentes patriam, & penitus asperam ra-

C iij

Belligerant
pabuli gr̃a
troglodytæ

Certamina
foemine diri
munt

Senio cōfesa
si aut imbe
cilli nisi mor
tem sibiipsis
consciscāt a
volenti inter
ficiuntur.

Diuitiæ Tro
glodytæ.

Rizophagi
arundinū ra
dicibus vi
ctitantes.

Rizophagi
leonibus præ
de sunt.

Culices leo
nibus infestī

Ilophagi,
Spermatophagi

Hoies de ar
bore in ar
borem vt a
ues profilien
tes

Arborū ra
musculis ilo
phagi vescū
tur

Cōes oībus
vxores & li
beri.

Cyneci fera
rum timore
supra arbo
res habitāt

De oim gentiū ritibus.

risq; aquarū fontibus / sup arbores ferarū timore dormiūt, Sub aurorā ad aq
 rum decursus armati pdeunt se abscondūt inter arborū frondes. Sub aestu
 vero solis agrestes boues pardalīq; ac varia ferarū gñā, tum caloris tū sitis im
 patientia ad aq̄s potus causa confluūt. Repletas grauesq; aqua bestias **Æthio**
Astucia Cy opes ex arboribus descēdentes adoriunt, ac lignis adustis, saxīq; & sagittīs
 necorū in fe
 rarū venatōe
Viētus Cy occīdas, p̄q; cētus diuīas edunt. Aliqñ v̄o q̄uis praro & ipsi a valentiori be
 necorū paup
 rimus
 stia interficiunt; sed multas ipsi dolo & arte valentiores beluas capiūt. Si qñ
 desint aī alia, anteā captorū pelles mādē factas remotis pilis ad ignem lenem
 ponūt; dispartitasq; singulis auide ad satietatem sumunt. Impuberes pueros
 exercent ad certū signū iacere / solis cibū p̄bentes his, qui signū tetigere, Ideo
 iaculatores optimi euadunt vrgente fame. Acridophagi deserto cōtermini
Acridophagi hoīes sunt paulo cāteris breuiore macilenti ac sup modū nigri. Veris tpe
 locustis
 viciitantes
 zephyrus ac Libycus venti infinitū pene locustarū ex deserto ad eos deferūt
 numerū. Hæ p̄ magnæ sunt, sed colore alarū turpi ac squalido. **Æthiopes** ad
 id affueti in quandā latā longāq; multis stadīis cōuallem plurimū materiei
 ex p̄pinq̄is locis ingerunt, tū suo tpe tanq; locustarū nubes a ventis supra
 vallem deserti materiē congestā / oēm q; loci herbā antea succisā incendūt.
 Locustę desup volantes ingenti fumo euectę paulū vltra vallem ad terrā tāta
 decidunt copīa, vt victū omni genti abunde p̄beāt. Has em̄ Sale qđ regio
 plurimum fert superinfuso diutius seruant cibum gustu eis suauem; hic est
 solus eorum per omne tempus locustarum victus. Neq; enim pecora nutri
Pisces & car unt, neq; pisces edunt, procul a mari positi; neq; vllum aliud vitę adminicu
 nes Acrido
 phagi non
 edunt
 lum habent. Corpore leues sunt, veloces cursu, & vitæ breuis; vt qui longis
 sime viuunt, quadagesimum non excedunt annum. Finis eorum non so
 lum miserabilis est, sed & incredibilis. Nam propinquante senectā, pediculi
 alati, nō solum visu varij, sed specie horridi, ac turpes, in corporibus nati ven
 trem primo, tum pectus, deinde totum corpus paruo tempore exedunt. Qui
 morbum patitur primum veluti scabiei cuiusdam pruritu allectus, corpus
 scalpitis voluptate simul & dolore percēptis. deinde exorientibus pediculis
 simul effluente sanie, morbi acerbitate ac dolore percitus, vnguibus corpus
 magno cum gemitu lacerat. Tanta vero vermiū copia effluit, alijs super alios
 tanq; ex perforato vase, scaturientibus, vt deleri nequeant: hoc pacto siue ci
 bi, siue aeris causa miserum sortiuntur vitæ finem. Extremas ad meridiem
Phthiriasia Africæ partes viri habitant a Græcis Cynamimi a vicinis Barbaris sylue
 cridophagi
 moriūt
 stres, canum
 greges nutri
 unt
 unt. Aphricæ partes viri habitant a Græcis Cynamimi a vicinis Barbaris sylue
 stres appellati, Barbas habent admodū magnas; greges syluestriū canum nu
 trientes præsidia vitæ. Nam ab æstiuo tropico, vsq; ad medium hyemis In
 dici boues innumera multitudine eorum patriam ingrediuntur: causā incer
 ta est: vtrum ne alias insectantes se feras fugiant; an pastus penuria, an alio na
 turæ (que omnia miranda gignit) impulsu hominibus ignoto actæ. His ho
 mines, quum obsistere nequeant, suis freti viribus se canibus tuentur. quibus
 in venatione vsi boues p̄ multos capiunt, Et hos quidem recentes edunt, hos
 salunt ad futurū vsum. Multa insuper & alia animantia canibus capta com
 edunt. Postremi, qui ad meridiem habitant in hominis forma ferarū vitam
Ichthiophagi ducunt, Ichthiophagi sub Troglodyticā oram in Arabico sinu habitant Bar
 gi ex piscib⁹
 viuunt

barē gentes: nudi per omnem vitam degentes: vxores filiosq; cōmunes habent: bestijs similes: vt qui neq; voluptatis, neq; doloris vllum, nisi naturalem sensum percipiant, neq; turpis neq; honesti discrimen norint. Habitacula habent non longe a mari iuxta promontoria, vbi non solum profundę cauernę sed conualles immensę & angustę speluncę existunt/egressu ipsa natura difficili ac tortuoso. Harum tanq; ad eorum vsum natura factarum aditus inco-
lę magnorum congerie lapidum obsepiunt: qua veluti retibus capiant pisces: Maris enim fluxu, quod his, diebus singulis circa tertiam ac nonam horam accidit: oras littori ppinquas inundante: aqua in immensum excreescens opertis locis omnibus innumeram sortem diuersorū piscium secum in continentem defert: qui quum in diuersa loca cibi gratia diuertant, refluxente mari per lapides, pisces in sicco destituuntur, Quos incolę cum vxoribus puerisq; concurrentes capiunt: captos supra petras ad meridiem sitas: nimioq; solis aestu incensas ponunt: pauloq; post reuoluunt: a quibus sic ad solem decoctis: carnem omnem excutiunt: & concavo saxo iniectam pinfunt, admixto paliuri semine, cibum sibi conficiunt suauissimū, Nam sic immixtas carnes in modum longioris lateris formant, ad solemq; paulo desiccatas, sedentes, cum voluptate edunt: non quidem ad certam mensuram, aut pondus, sed ad satietatem: habent hunc cibum semper velut e penu promptum. Neptuno pro cerere eum large subministrante. Quando vero maris tempestate adeo littori vicina loca multis diebus inundantur, vt nulla detur piscandi facultas. Quo tempore cibi penuria laborent. Conchas legunt permagnas, quarū testa saxis attrita interiori carne cruda, sapore Ostreis persimili vescunt: Vbi vero tempestas ventorū vi diutius pseuerat, conchæq; deficiunt: ad ossa siue spinas ex piscibus excussas, & in hunc vsum coaceruatas confugiunt: teneriores recentioresq; ex his dentibus mandūt: duriores edunt saxo contritas nil brutis a talibus dissimiles. Epulant aut palam cū læticia, vt dixi, cantuq; absolo omnibus inuicem congratulantibus, deinde mulieres, vt q; quis forte incidit, cognoscunt prolis causa: omni cura ob ciborū, qui psto sint, copiam, vacui: his studijs quatuor diebus intenti: quinto potus gratia ad fontes pgunt gregatim: omibus simul vocem (velut inconditū sonū) tollentibus. Est perfectio hæc haud dissimilis ab armentis boum, Repleto aqua ventre, adeo, vt vix redire queunt, Ea die nihil edunt amplius: iacet quisq; aqua plenus, distentusq; similis ebrio. Postera die denuo ad capiendos pisces redeunt: ita eorū vita per omne tempus transacta ob simplicem victū raro in morbos incidunt: breuioris tamen q; nos sunt vitæ, Natura eorū incorrupta famem sedare maximū ducit bonū: nullā aduenticiā voluptatem quærens: Hæc eorū q; intra sinū habitant viuendi norma est. At illorū q; extra sinū sunt multo est mirabilior: vt q; nunq; bibāt & natura ab oī semoti sint anī passione, Hi pcul ab terra habitabili tanq; in loca deserta a fortuna eiekti piscatōi dant opā: humida nō appetunt: pisces edunt semicrudos, nō q; sitim effugiāt, sed feritate q; dā: contenti victu, quē a fortuna sortiti sunt. Fœlicitatem sumā putāt his carere rebus, q; dolorē possent egentib; afferre: Tātæ patiētę eē dicunt, vt si qs educto ense eos pcusserit, nō diffugiāt, & ybera & iniurias pferentes, solū p

Piscium inge-
niosa vena-
tio

Cib; Ichthi
ophagorū pi-
sces sunt

Cruda con-
charū caro
cibus

Nota morē
lector
Simplex ich-
thiophagorū
vita

Hoies ab oī
animi passio-
ne semoti

Mirę patien-
tię hoies,

C iij (cutientē respiciāt,

De oīm gentiū ritibus.

Holēs sermo ne carentes, nūc solo loquuntur nullū necq; irā, necq; misericordiā signū ostendentes: Sermone carent nūc tu, manibusq; significant, quibus indigeant, & quę volunt. Hę gentes vnanimi consensu pacem curant, nulli externo homini infestę, quod vitę genus licet mirabile, a priscis olim temporibus ea gens seruauit: siue ita longo tempore assueta, siue acta necessitate. Habitaculis nō hīdem, quibus Ichthiophagi vtuntur, sed diuersis habitant modis: quidam in speluncis diuersoria habent, ad arcum positīs, in quibus tum vmbra, tum spirans aura eos ab aestu solis tutatur. Nam quę ad meridiem loca spectant, fornacibus ex nimio aestu similia, accessum ad ea adimunt. Qui sunt aduersus arcum ex costis cetorū in curuis, quas mare plurimas effert ex vtroq; positīs latere colligatisq;, quas maris alga operiunt, habitacula sibi extruunt ad euitandos aestus. Natura sibi artem ex necessitate ad se tuendam reperiente. Et talis fertur esse ichthiophagorum vita. Supereſt pauca de Amazonibus dicere, quas priscis temporibus in Libya ferunt extitisse, Mulieres pugnaces & validę viribus. Non eandem, quam nostrę vitam duxisse. Nam mos fuit illis certo tempore bellicis ad seruandam virginitatem rebus excitari. Transactis militię annis viris coniungi prolis gratia. Has solas & principari, & publica obire munera: viros nostrarum scēminarum instar domesticę rei curam habere, tum obtemperantes scēminis, tum militię principatusq; ac omnis reipublicę expertes: post partum nati infantes viris dantur, quos lacte nutriant, alijsq; rebus prout ætas poscit. Masculis mox natis, vt bellicę rei inutiles sint, dexterum brachium frangunt: aut eos interficiunt, vel procul ablegant. Fœmellis mamillas, ne crescant, inurunt: afferentes impedimento eas ad bellandum esse. Vnde a Gręcis, eo qđ mammis careant Amazones appellantur. Hesperam insulam inhabitasse illas asserunt: dictam ita, qđ ad occasum sita sit. Eam vero esse in Tritonidis palude, quę proxima oceano, a flumine, quod in eam defluit, Tritonia appellatur: Æthiopię contermina & monti, qui Atlanta dicitur, omnium in ea terra maximo, Hęc insula permagna est, varijsq; arborū fructibus, ex quibus incolę viuunt: ferax, multos tum caprarum tum pecudū greges habet: quorum lacte & carnibus vescuntur: frumento penitus carent: illius vsu incolis ignoto.

Holēs sermo
ne carentes,
nūc solo lo
quuntur

Habitacula
ichthiophagorū

Ars ex necessitate
Amazones
bellicosę mulieres

Viri Amazonum mulierę
officia obediunt.
Masculi mox natis brachium frangit.

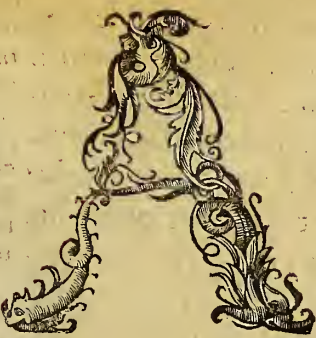
A carentia mamillarū
Amazones dictę
Hespera insula
Tritonia palus

Cetorū .i.
gradium
piscium
Alga .i.
herba illa
maris

DE ASIA ET CELEBRIORIBVS EIVS

GENTIBVS. LIBER SECVNDVS.

CAPVT PRIMVM.

ASIA altera tripartitæ terræ pars, appellata ab Asia oce-
ani & Thethios filia Iapeti vxore ac Promethæi ma-
tre, Siue, vt alij volunt, ab Asio Mangi Lydi filio: a me-
ridie per orientem vsq; ad septentrionem protenditur:
terminos habet a meridie Nilum, a septentrione Ta-
naim: tribus alijs partibus tangit oceano, qui ab orien-
te Eous, a meridie Indicus, a septentrione Scythicus ap-
pellatur. Taurus mons mediam quodammodo conti-
nentem diuidit, ab oriente in occidentem excurrans,

Asiæ deno-
minatio

Asiæ quatuor
latera.

Taurus mōs

Tauri mōtis
dimensio

Magnitudo
Asiæ

Arabia tri-
plex, Petrea
Deserta, fo-
elix

Arabia vñ
appellata
Arabū mo-
res
Artes haud
ab vno in al-
lium transfe-
runtur.
Vniuersæ co-
gnatiōi vna
vxor.
Cū mīribus
& sororibus
coeunt Ara-
bes
Adulterium
& pœna.
Musica in
conuiuijs
Equi nulli in
Arabia
Diuitiæ ara-
biæ

partem ad aquilonem relinquit, partem ad meridiem, alteram Græci interi-
orem vocant, alteram exteriorem. Mons hic multis in locis latitudinem ha-
bet stadiorum trium milium: longitudinem quantam Asia, stadium circiter. xl.
& quinq; milia a transmarina Rhodij ora vsq; ad Indiæ ac Scythiæ extrema
orientem versus. Idem in nomina, ac partes multas diuiditur: quarum aliæ
maiores, aliæ minores ambitus comprehendunt, Tam latum autem & pa-
tens dicunt esse, quicquid terræ Asiæ nomine continetur, vt Aphrica & Eu-
ropa reliquæ duæ partes non magis complectantur, q̃ hæc sola: Cœlo t̃pato
est, solo fertili, & propterea omnium animantium genere cultissima. Prouin-
cias siue regiones multas habet: vbi Aphricam aspicit Arabia est: regio inter
Iudæam & Ægyptum triplex, vt Plinius refert, vna Petrea, a septentrione &
occasu Syriæ inserta, cui a fronte deserta prætenditur Arabia, a meridie al-
tera, quæ foelix nominatur. Quidā etiam Panchaiam & Sabeam adiungunt,
Arabia dicta ab Arabo Apollinis ex Babylone filio. Arabes longe lateq; dif-
fusi diuersis moribus viuunt, & cultibus plurimis, crinibus intonsis mitrata
capita habent redimitu pari, pars rafa incutem barba. Artes haud ab vno in ali-
um transferunt, sicut apud nos, sed in patrijs quicq; permanet institutis. Qui
maximus est natus, is in totam gentem regnū obtinet. Quæ possident vniuer-
sæ sunt cognationi cōmunia, vna omnibus vxor. Qui primus domū subierit,
posito ante ianuam scipione, cum ea congredit, cum grandiori natu perno-
ctat: ita omnes omnium sunt fratres. coeunt cum matribus & sororibus pecu-
dum ritu. Adulter capite plectit: alterius sanguinis congressus pro adulterio
est: domestici in vniuersum legitimi habent. Conuiuia fere terdeni celebrāt,
& in his Musicę artis duo nō imperiti, consanguinei sibi inuicem ministrāt.
Vrbes & oppida sine mœnibus pacate in se agūt. Sesamino oleo vtunt̃ bea-
tissima alioqui rerū vbertate. Quiū greges candidi velleris: grandiori statura
boues: equis om̃ino carent: quorū desyderiū adimit chamelorum copia: Aurū,
argentū & plura aromatu gna terre peculiaria. Æs, ferrū, vestis, purpura, cro-
cus, costus, toreumata aliūde aduehūt. Defūctorū corpa stercore abiectiora.

Continen-
tem. i. ter-
ram solis
dam

Costus. i.
radix illa
vel arbus-
culama-
gni odo-
ris
Toreuma-
ta. i. opa-
sculpta vñ
cælata

De oim gentiū ritibus.

Sepultura Fides Arabū & dandi rit⁹	Regum cadauer sterquilinijs sepeliunt. Fidem inter homines, vt qui maxi- me, seruant, quam hunc in modum dant. Quoties fœdus inire volunt, alius quidem medius inter vtruncq; stans, acuto lapide ferit volam iuxta maiores digitos ipsorum, qui fœdus ineunt: deinde sumptō flocco ex vtriusq; vesti- mento, inungit eo sanguine septem lapides in medio positos, inter inun-	Seq̃ster. i. medius in teraltrē tes Vada^r. i. fide iubet obligat. Storacis. i. huius arc maris
Vrania & Dionysius in fœdere in uocantur	gendum inuocans Dionysium & Vraniam, hoc acto, idem, qui fuit seque- ster fœderis inter amicos contrahendi, vadatur hospitem, aut forte ciuem, si eum ciue res agitur. Quod fœdus, & ipsi, qui amicitiam contraxerunt, serua-	re iustum censent. Myrrhæ sarmentis ignes fouent: quorum fumo satis noxiō nisi odore cremati storacis occurrant plæruncq; incurabiles morbos contra-
Ignes myrra Arabes nu- trunt Cynnamī mellis per sa- cerdotes. Cynnamī qualis in oēs partitio Vmbra apud Arabes Ophiopha- gi serpentū comestores. Nomades Debæ diuī- tes auri	hunt. Cynnamum per sacerdotes legitur: hostijs prius cæsis, quas quum lita- uerint, obseruatur, vt mellis, nec ortum solis anticipet nec egrediatur occa- sum. Quisquis principatum tener sarmentorum strues hasta diuidit, quæ sa- crata est in hunc vsu: atq; ita portio manipulorum etiam Soli dicatur: quæ, si iuste diuisa est, radijs inflagrata incendium sponte concipit. Vmbra, quæ nobis dextræ sunt, illis sinistrae. Pars eorum, quibus asper victus est, angues edunt. Nulla illis animi vel corporis cura, ac propterea Ophiophagi nomi- nantur. Nomadibus vsus Chamelorum frequens, his pugnant, proculq; one- ra exportant, lacte & carnibus vescentes. Fluuius quem accolunt auri ramen- ta habet, id non confluunt artū inscitia. Debæ & ipsi pastores, colunt idem & agros aliqua ex parte: gens auri abundans inter glebas temere iacentes au- reas pilas in glandium magnitudine reperiunt: quibus lapillis affabre inter-	Ramenta i. partu las Pilas. i. nallas
Auri appre- ciatio Sabæi thure ac myrrha o- pulentia	iectis monilia conficiunt haud iniucunda aspectui, ea collo & manibus indu- cunt. Vendunt aurū finitimis triplo æris precio: argenti duplo: cum auri con- temptum eorum desiderio, quæ commercio parantur. Proximi his Sa- bæi thure myrrha & cynamomo diuites: & in ora huius terræ Balsamum nasci quidam prodiderunt. Habent & palmas odoriferas, & calaum. Ser-	Calamū aromati- cum Suffitu. i. fumigatio ne Casiā aro- mā illud
Odor & re- rum fragran- tia in Sabæis intolerabilis. Exercitia Sa- bæorū Ignis nutri- menta p̄cio- sissima Reges Sabæ- orum regiā exire nō au- dent.	pens ibi palmari longitudine, lethalis fere eius morsus, in arborum radici- bus cubat. Odor nimius rerumq; fragrantia stuporem sensibus inducit, quem bituminis suffitu, & hyrci barba leuant. Penes regem omnis iudicandi ratio Sabæorum plærīq; sunt agricolæ: aromata alijs legunt. In Æthiopiam ob ne- gotia nauigant nauigis corio contactis. Cynamomum & Casiam lignæ ma- teriæ loco igni adhibent. Huius gentis metropolis est, quam Sabam appel- lant, supra montem sita. Reges ex generis successionē habent eos, quibus multitudo honores distribuit bonis malisq; immixtos. Regiam nuncq; exire audent, ne a turba hominum lapidibus veteri quodam deorum responso ob- ruantur timentes. Sabæ, vbi regia est toreumata argentea, aureaq; omnis ge- neris poculorum habent. Lectos insuper tripodasq; argenteis pedibus, cate- ramq; supellectilem vltra fidem sumptuosam. Magnis quoq; columnis por- ticus fulciuntur: quarum capita, tum argentea, tum aurea existunt: laquearia vero, ac portæ aureis phialis, preciosis lapidibus intermixtis totius domus sumptuosissimum ornatum ostendunt. Alia enim auro, alia argento: quædā lapidibus splendent. Nonnulla, tum elephantorum dentibus sunt exulta,	Saba gen- tis regia Tripodas i. mensas triū pedū. Lacaria, i. trabes. Phialis. i. vasis pota- torij
Supellex Sa- bæorū omnis ex auro & ar- gento.		

rum multis præterea rebus alijs, quæ plurimi apud homines extimantur. Et
eam sane multis sæculis perpetuam habuere felicitatem. Absuit enim ab eis
penitus, quod multos in præceps dedit ambitio per avaritiam aliena possi-
dendi. Nec Garræi his minus opulenti, quorum fere suppellex omnis ex au-
ro est & argento: ex his & ebore domorum limina, tecta, parietes construunt.
Nabathæi omnium continentissimis in quærendis opibus miræ gentis indu-
stria, sed in tuendis multo maior. Qui rem domesticam minuit publice mul-
ctatur, contra honore afficitur, qui patrimonium auxit. Gladio, arcu, lancea &
funda in bello plurimum etiam bipennibus Arabes utuntur. Dira Sarra-
cenorum gens pestis illa hominum teterrima inde sumpsit originem. Abijtq; (ut
credere est) pars Arabum maxima in Sarracenicum nomen: ceterum veterem
appellationem nunc quoq; tenent, qui circa Ægyptum habitant, raptu plurimum
viventes, equorum celeritate freti.

De Panchaia & moribus Panchaiorum. Cap. II.

Panchaia Arabiæ regio, Diodorus Siculus insulam esse dicit, ducento-
rum stadiorum latitudine: tres in ea nobiles vrbes enumerat, Dalidam
Hyracidam & Oceanidam, Regio omnis, quæ ubi arenosa fructifera est.
Vini maxime abundans & thuris, quod in ea adeo excrescit, ut per uniuersum
orbem satis faciat deorum sacris. Fert etiam myrrham plurimum, & alia
varij generis aromata, odorem præbentia, quæ Panchai legunt, & Arabis mer-
catoribus vendunt: a quibus alij precio sumptas, in Phoeniciam, Syriam, &
Ægyptum transuehunt: inde a reliquis orbis mortalibus importat. Curribus
in bello Panchai utuntur more prisco. Politia eorum trifariam partita est. Primum
locum sacerdotes tenent, quibus addunt artifices, Secundum agricolæ habent
Tertium milites, quibus pastores adiungunt. Sacerdotes omnium sunt duces, qui
bus & controuersiarum iudicia & publicarum rerum arbitria permittit, mortis poe-
na tantummodo excepta. Rustici agros colunt: fructus omnis in commune com-
ferentes. Qui ex eis optime videntur agro colendo vacare: hi usque ad nume-
rum decem ad cæterorum exhortationem distribuendorum fructuum iudices a sa-
cerdotibus legunt. Pastores tum ea, quæ ad sacra pertinent, tum reliqua in pu-
blicum alia numero, pondere alia, cum omni ferunt diligentia. Nil cuique priua-
tum est, domo atque horto exceptis, sed tum vectigalia, tum cætera sacerdotes
percipiunt: æque illa, prout usus fuerit, dispartientes, ipsis duplicem conceditur. Ve-
stibus induuntur mollibus. Oves enim apud eos plurimum ab alijs differunt
mollitie. Ornamenta aurea non tantum mulieres, sed etiam viri deferunt: torques
collum ornantes: armillis manus: aures more Persarum inauribus: pedes nouis
ac varij coloris calceis. Milites patriam armis tutant. Sacerdotes ultra reliquos
delicijs vacant: vitam ducentes mundam ac sumptuosam: Stolas lineas maxime
tenuis, ac delicatas: quandoque etiam vestes ex molliori lana contextas induunt.
Mittas insuper gestant auro intextas. Sandalium pro calceamentis varij colo-
ris utuntur: summa arte factis. Ferunt & aurea (mulierum more) præter
inaures, ornamenta. Hi maxime deorum incumbunt curæ/hymnis & laudi-
bus eorum gesta recensentes: genus eorum a Ioue manasse narrant, quum in
Panchaiam venisset: quo tempore inter homines versatus orbi imperauit.

Avaritia pos-
sidenti alie-
na regnorum
disturbium.
Garræi auro
& argento ab-
undantes.
Nabathæi
parcissimi

Sarracenorum
gens in Ara-
bia sumpsit
exordium.

Thuris in pan-
chaia copia.

Panchaiorum
negotiationes

Politia Pan-
chaiorum tri-
faria partita.
Sacerdotes
Panchaiorum
dignitas.

Nihil Pan-
chaiis priuati.

Vestitus pan-
chaiorum

Ornamenta

Milites.
Sacerdotes
panchaiorum
delicijs dedi-
ti.
Sacerdotum
Panchaiorum
vestitus
Iuppiter in
Panchaia ex-
ulatus

Oues

Stolas
Mittas
Sandalium

De oim gentiū ritibus.

Sacerdotib. sacru locum exire nō licet Templi mi- ra magnifi- centia. Templū vlt- tra fidem in- gens Ager circa templū Dñs sacer.	Referta est ea patria auro, argento, ære, stanno, ferro: quorū nil extra insulam asportari licet: neq; vero sacerdotibus extra locum sacrum proficisci fas est: vltia deprehensum interfici licet: Dona plurima aurea atq; argentea dñs a longo tempore oblata in templo seruantur. Valuæ, eius structura mirabili au- ro, argento, ebore, sunt decoræ: dei lectus sex est cubitorū longitudine, qua- tuor latitudine, aureus totus, opificio splendido, ac venusto. Simili modo & dei mensa tum magnitudine tum pari impensa splendoreq; iuxta lectum posita. Templum ingens ex albo ædificatum lapide, magnis sculptisq; sus- fultum columnis, duorum iugerum longitudinem, cui æqua est latitudo cō- plectitur. Permagnæ deorum statuæ summa arte fabricatæ templum exor- nant, circum sacerdotes, quibus sacrorum cura demandata est, domos habent Ager qui circumiacet stadis ducentis dñs sacer est, cuius vectigal in sacrifi- cijs consumitur.	Opificio i. opificiū opere Vectigal puentus
---	---	---

De Assyria, Assyriorumq; viuendi moribus. Caput Tercium.

Assyriæ fi- nes. In Assyria raro pluit Vbertas As- syriæ Mel & vinū ex palmis Nauigia As- syriorum. Vestitus As- syriorū. Anuli vsus Abfq; sce- pro in pub- licum nemo prodit Attende ri- tum memo- rabilem Virgines nu- biles uenum expositæ.	Assyria regio Asiæ ab Assur filio Sem, vt Augustinus ait, appellata: ho- die Syria dicitur, habens ab ortu Indiam, ab occasu Tygrim fluium a meridie Mediam, a septentrione Caucasum montem. Raro in Assy- ria pluit: quicquid in ea frumenti prouenit fluminis irrigatione paratur, nō sua sponte, vt in Ægypto, sed accolarū ingenio & labore: tanta aliqñ vber- tas vt ducena vulgo, & vbi eximie ferax est, trecentena messe redundet tel- lus: quaternum digitorum latitudine tritici & hordei folia sint. Sesami & milij proceritas instar arborū attollatur, quæ omnia sibi explorata: cunctan- tius tamen Herodotus memoranda censuit, velut parū credibilia: si is, qui ea non viderint, talia proderentur. Palmis vescuntur, ex quibus mel & vinū conficiunt. Fluvialibus nauigijs vtuntur, in speciem clypei orbiculatis, non puppis, non prorā discretis, quæ super Assyrios in Armenia salicibus texunt, crudo corio exteriorē parte obducto. Amiciuntur Assyrij durabus tunicis li- nea vna ad pedes demissa, altera linea breui, candidaq; stola his super inie- cta: calceos pedibus inducunt, quales Thebanæ soleæ fuerunt: alunt comas mitraq; redimiunt: vnguētis delibuti in publicum exeunt. Anulū signato- rium singuli habent: & sceptrum affabre factum, cui malum, aut rosa, aut li- lium, aut aliud simile sit impositum, sine insigni aliquo id gestare indecorū ac turpē creditum. Ex legibus, quibus ea gens vsa dicitur, ea mihi res memo- rabilis visa est, qd virgines iam maturæ viro in publicum productæ, singulis annis, is venales proponebantur, qui vxores ducere vellent, dabanturq; pri- mo venum formosissimæ quæq;, Quibus minus spectata erat forma: & quas non modo non quisq; sibi mercaturus fuisset, sed ne gratis quidem alioqui ducturus, ea pecunia, quæ fuerat pulchrioribus venditis in publicū redacta, connubio locabantur. Herodotus author est: hunc olim morem in Venetis Illirico finitimis seruatum, idq; fama se compertum habuisse. Ego (inquit An	Delibuti i. vncti
--	--	------------------------------

tonius Sabellicus) tenuerit ne mos ille gentis aliquando, haud multo plus
compertum habeo, tantum affirmare possum. Venetijs, cuius urbis opes ho-
die terra marique insigniter pollent, inter praeclara ciuitatis instituta, virgines
furto conceptas, & ad limen pietatis expositas, ex publico ad nobiles usque
annos in operto sub tetrica disciplina institui, quae sunt elegantiori forma: quo-
niam sunt ingenue institutae, aut sine dote matrimonio locari: ipsae praesertim,
qui periculo aliquo, aut graui morbo seruati, votorum damnati, eas sibi in vxore
res deposcunt. Alii pudicitiam sequuti, aut formam, sine dote ipsas sibi virgi-
nes iungunt, modo non sint, qui liberaliter, quas duxerint habituri existiment:
aut si nihil horum sit, minus graui dote nubunt, quae forma praestant, quae si fa-
cie fuerint parum liberali: etiam pari disciplina institutae. Altera Babyloniorum
lex, quo utilior, eo magis memorabilis, quum nullus ab initio in his esset me-
dicorum usus, lege ferunt comparatum: ut qui aegrotare coepisset, eos de mor-
bo consulerent: qui idem languoris genus passi essent, medicamque ad id le-
uandum opem aliquam experti. Apud alios scriptum reperio: in publicum
aegrotos deferri solitos, legeque cautum: ut qui aliquando aegrotassent, male af-
fectos circuirent, docerentque singulos: quia ipsi ope potissimum adiuti aliquan-
do morbo defuncti essent. Eorum sepulchra in melle: funebris luctus, qui &
Egyptijs. Qui cum vxore noctu congressus est, nihil prius uterque tangit, quam
lotus fuerit. Omnibus Babyloniorum mulieribus olim mos fuit: ex causa qua-
dam in aliqua re venerea cum hospite permisceri: cum turba & cultu pluri-
mo ad illum venientibus, quaelibet noto aliquo coronabatur: hospes quam
cognoscere volebat posuit super illius genua argentum, quantum sibi videba-
tur: tum coibat cum ea longe a fano abducta: argentum illud veneri sacrum
erat. Fuere in his familiae quaedam, nulla re alia nisi piscibus victitantes: quos
ad solem arefactos, pistillisque tusos ex eaque materia asseruata, vndisque resper-
sa, offas conficiebant, torrebantque eas in vsum panis ad ignem. Tres fuere ma-
gistratus, eorum qui iam militia emeriti erant/ nobiliorum alius & senum: se-
orsum regio posito: Fuere etiam Magi, qui & Chaldaei dicebantur tales qua-
les in Aegypto sacerdotes ad deorum cultum instituti: per omnem vitam phi-
losophari, astrorum peritiam tenere, nunc augurijs, nunc carminibus sacris,
mala hominis auertere, bono afficere. auguria, insomniam, prodigiaque fida in-
terpretatione explanare. nec foris instituebantur, ut Graeci, sed a parentibus
disciplinam, velut haereditarium sortiti: pueri domestice discebant: quia per-
petua cura facilis sequebatur profectus: vna constansque dicendi ratio, non va-
ria, & anceps, qualis apud Graecos, ubi qui eam tradere consueuerunt varia
de principijs & rerum causis: atque inter se repugnantia differebant. Sed hi
mundum communi assensu aeternum opinati: neque principium habuisse neque
finem habiturum vniuersorum ordinem & ornatum diuina prouidentia con-
stare: coelestia corpora non sua sponte, fortuitue motu, sed lege quadam, cer-
toque numinis iudicio moueri. Astrorum cursum vetusta obseruatione perscru-
tari: multa ex illorum inspectione mortalibus futura vaticinari. Maximam vim
planetis tribuere, praesertim huic, quem nostri Saturnum vocant, Charissimum

Mos a Vene-
ris obserua-
tus
Venetiae.
Pueri expo-
siti qua cura
apud Vene-
tos nutrantur

Babyloniorum
lex utilissi-
ma circa in-
fimos.

Sepulchra.
Luctus fune-
bris

Mulieres cum
hospite pmi-
scebant

Ichthyophaga
apud As-
syrios
Magi apud
Chaldaeos
Magorum of-
ficia

Dicendi ratio
Chaldaeorum
constans.

Mundus aeternus
habitus
a Chaldaeis.

Planetarum
obseruatio

Votorum
damnati
i. ex voto
liberati

Saturnus

De oim gentiū ritibus.

Solem omnium arbitrari: & cui præcipua adesset virtus. Martem, Venerem, Sol
Mars
Venus
Mercuri⁹
Iuppiter
Mercuriū & Iouem præ cæteris obseruari, quoniā velut propriū cursum sortiti, futura ostenderent, tanq̃ deorū interpretes. Quod ipsum vsq̃ adeo per-
Quatuor a-
stra mercurij
appellata sua sum habuerūt, vt quatuor illa astra vno nomine Mercurios appellarent.
ventis præterea, hymbribus, æstu, cometis solis & lunę defectu, terrę hiatu,
multis deniq̃ signis, salubria simul ac perniciosa prædicere. Imaginari ad hæc
alia sydera illis subiecta: & ex ijs quædam nostro hemisphærio alia subterra-
neo vagari: pari ad hæc cum Ægyptijs errore duodecim sibi deos finxerunt:
quorum singulis mensem, & vnum in zodiaco signum tribuere. Multa qui-
Ex astris cal-
dei futura p-
dixerunt. dem regibus ventura vaticinabantur: vt Alexandro victoriam cum Dario di-
micaturo. Hircanori deinceps Seleuco & alijs Alexandri successoribus: mox
& Rhomanis successoribus non pauca, quorum euentus fide nō caruit. Nu-
merant præterea sydera quatuor & viginti: extra zodiacum, ad boream duo
decim: reliqua notum polum versus, horum quę appareant ad viuos pertine-
re arbitrati: reliqua ad eos, qui vita defuncti essent: hæc illi ad alias rerū am-
Temporū p-
Chaldaeos
supputatio bages effuderunt mortalium oculis: vt quę de annorum obseruatione memi-
nerunt quadraginta tria annorum millia a prima suarū rerum memoria ad
Alexandri ascensum colligentes, quod impudenti quidem mendacio asse-
bant, nisi aliquis eam annorum rationem mensuram interpretetur, qualis
apud Ægyptios fuit.

De Iudæa & Iudæorum viuendi ritibus, legibus ac institutis. Caput Quartum.

Palestine fi-
nes **P**alestina quę eadem est, quę Iudæa particularis Syrię prouincia, inter
Coelosyriam iacens & Peræam, ad occasum Ægyptiaco alluitur pelago:
perfunditur & Iordane fluuio ad orientem solem: hanc terrā bibliaci
libri, & Iosephus eos secutus, Cananeam appellant: terram variarum opum
Cananeā ter-
ra lacte &
melle fluens.
Hebræi siue
Israelitæ ges
vetustissima diuitem, frugibus fertilem, aquis illustrem, optimam balsamo. In medio or-
bis constitutam, quo fit, vt nec frigore nimio rigeat, nec calore torreatur. Ob-
quam elementorum gratiam æstimauerunt Israelitę siue Hebræi gens anti-
quissima, & apud quam solam a prima hoīs formatōe cœlestis ac veri numi-
nis cognitio, cultusq̃ & primū idioma pmanlit, eam esse, quę patribus olim
Terra Abra-
he & semini
eius pmissa. Abrahæ Isaac & Iacob promissa a numine esset, terram videlicet lacte & mel-
le fluentem: ideo Iosue fortissimi ducis ductu quadragesimo anno postq̃
Ægyptum exisset suę ditionis fœcerunt. vno & triginta regibus in ea po-
Leges a Moi-
se Iudæis p-
mulgatę. tenti manu deuictis. Leges Israelitę tenent, ac scđm eas viuunt, quas a Mose
primo suo duce acceperunt quamuis & multis ante Mosen sæculis absq̃
lege aliqua scripta pie sancteq̃ vixerint, veritatem diuinis oraculis animiq̃
acumine & magnitudine consecuti. Existimabat eximius ille theologus Mo-
ses nullā ciuitatem sine iuris, & æquitatis cultu diutius consistere posse: iam
quum bonorum præmijs, & impiorū supplicijs suos ad amplexandā virtutē
Decalog⁹ in
monte Sinā
datus tem, & impietatem fugiendā, satis exhortatus esset: tādē super decem illa

legum capita duabus tabulis ad Sinam perlata, alias populo leges ciuiliaq;
 instituta promulgauit. Hæ quæ a deo multæ sint, vt solè integrū librum præsta
 re possent; memorabiliores tantū hic ponam, cæteræ a Iosepho biblicisq; li
 bris petantur, Sanxit Moses, vt pueri ab initio leges discant: quæ disciplinā
 illæ in se optimā contineant. Quæ dei nomen blasphemiam læserit, per diem
 suspendatur, in sepultus abiiciatur, vt ex meretricia pecunia sacrū nullum fiat.
 Septem sint in singulis vrbibus principes, qui iusticia & prudentia cæteros
 antecellant, vt duo cū his leuitici ministri iudicent. In re iudicanda aut si, qd
 rectū sit, iudicibus parum liqueat, Pontificis, & senioris arbitrio res tota de
 cernatur. Ne vnus testis recipiatur, ac ne duo quidem, nisi horū prius sit spe
 ctata fides. Tres rite testimoniū dicant. Sed ne mulier testis sit, neq; manci
 pium, qd in hoc fortuna, leuitas in illa merito suspecta habeatur. Præterea ne
 ex conlitis arboribus aliquid ante quartū annū attingatur, vt tunc ex frugib;
 bus decimæ dentur. Propinqui & hospites nō nihil percipiant, quod reliquū
 fuerit agricolatoris sit, vt semina munda non mixta terre condant, qd dissimi
 lium cōmunionē terra non gaudeat. Vtq; viator non a frugibus arceatur: sed
 quantum volet ex his legat: si lectas præsens vsus exigat. Si pudor obstet vl
 tro accerseat. Quæ turpem quæstū fecerit, alteriue nupserit vxor ne ducatur.
 vt puella pro virgine ducta, si corrupta sit corpore reperta, flagitiq; conuicta
 lapidibus obruatur, aut viua cremat. Si quis virginem alteri desponsatā, nō
 inuitā vitiauerit vterq; extremo supplicio afficiant. Si vis illata fuerit iniuriæ
 author pœnam luat. Quæ sine liberis vidua relicta est fratri defuncti cōiugis
 nubat, ex eoq; matrimonio in successionem generis prolem tollat: si eam du
 cere nolit causam apud seniores dicat. Si causam probauerint, cui volet illi nu
 bendi facultas sit, vt luctus in trigesimū diem extendat, sat esse id tempus sa
 pienti ad lachrymas. Filius si parentibus iniurius fuerit extra urbem suspen
 datur. Hostis bello prostratus nō insepultus iaceat. Si pignus ab inope credi
 tore acceperit ante noctem restituat. Qui nō fuerit soluendo apud eum, cui
 debet, seruitutem seruiat. Si quis contribulem emerit, emptus sexto mox an
 no liber existat. Qui aurū aut argentū inuenerit, inuentū palam præconis vo
 cē faciat, vt aberrans pecus ad magistrū gregis reducat, vel, quoad dominus
 existat, custodiat. Qui in iudicio litigatorem pcesserit, reus talionis sit. Si do
 mum relatus expirauerit, qui pcessit innoxius sit. Vt Israelitarū nemo uene
 na conficiat, neq; confecta aliunde emat. Qui venenū alicui miscuerit scele
 ris conuictus id bibat. Qui oculū alicui per iniuriā eruerit pari clade puniat.
 Si taurus quencq; pemerit cornu, lapidibus obruat, eius carnes nō attingant.
 Depositū vt sacrū custodiat. ut filius patris scelus nō luat, nec parentib; erit
 fraudi, si quid filius deliquerit. Et hæc domi, Militiæ vero illa, ut bellū priusq;
 inferat res per legatos aut pcones repetat: si res non reddant, dum placet, rite
 inferat. Administrandi belli summa penes hūc sit, qui strenuitate & pruden
 tia alios anteibit, vt miles ex omni multitudine fortissimus legat. Si hostis
 obsidione premit frugifere arbores ne lædant. Læse enim si vocem habeant
 conuiuiū facerent populatori. Rebelles victor ad vnū interficiat. Cæteri quū
 D ij

Pueri leges
discant.

Blasphemi
suspendant

Mofatus Iu
dæonū

Tres testi
moniū ferat

Lex de agro
iū fructibus.

Attende legem
acerbā.

Vidua sine
liberis reli
cta cū nubat

Filius paren
tibus iniuri
suspendat

Es inuentū
pclamet

Lex talionē
referens

Venena mis
cere Iudæis
prohibitū.

Leges castrē
fes
Causa
Dux

Miles

Hostis

De oim gentiū ritibus.

Sanguine iu **dei non ve** **scuntur** **Leprosi &** **Gonorrhœi ci** **uitate expel** **lebantur** **Expiationes** **Iudæorū.** **Solennis sus** **pectare vxor** **um expur** **gatio** **Adulteri** **pœna** **Septēni ob** **seruatio** **Iobeleus p̄ci** **pitur obser** **uari.** **Cerimoniarum** **Iudæo** **rum ratio** **Holocaustū** **sacrificiū pi** **morum.** **Plæbæiorū** **sacrificiū** **Inopū sacri** **ficiū** **Piacula de** **linquentiū**

victi fuerint tributarij aut vectigales fiant. Ne qua mulier belli tempore viri le attingat instrumentum, neq; vir muliebri. Ut vescendi sanguinis vsus in vniuersū Israelitis nullus esset. Lepra infecti, & quibus genitale semen sponte flueret, ciuitate expellerentur; & in his mulieres septenis diebus, quæ menstruæ essent, octauo redirent: totidem dies aberant, qui funestam domum haberent, vt sacerdos duabus agnis pro eo faciat, qui fluuium seminis per quem etem passus est, ipseque prius frigidam aquam ingrederetur: Parique ratione expiaretur, qui cum coniuge parum legitimis diebus concubuisset. Puerpera xl. dies templo arceatur si marem enixa fuisset, si foeminam octoginta. Qui uxorem impudicam arbitraretur, hordeaceę farine assarium offerret mox ea ad templi postes constituta in sacerdotis verba iurare cogeretur, nihil legam a se pudiciam. Si falleret femore dextro disiuncto, vteroque putrefacto moreretur, Si caste iuraret decimo mense puerum sine vteri noxa eniteret: tum vt sacerdos dei in membrana nomen diluens phialam det iuratę mulieri bibendum, Adulterio, incesto, sodomiticeque foeditati capitalem pœnam irrogauit. Vt sacerdos manco debiliue corpore altaris ascensu prohiberetur: aleretur tamen sacris oblationibus, vt terra septimo quoque anno si quando Cananeam Iudæi obtinuissent aratri esset immunis. Quę tellus sua sponte ferret quinquagesimo quoque anno, qui Iobeleus dicebatur, tribulibus essent & extraneis cōmunia: debite relaxarentur pecunie: libertate serui donarent: prædia quę vilius venissent antiquis possessoribus redhiberentur. His ille institutis domi forisque sub id tempus quo vita discessit Israelitas instruxit. Adhibuit & precationem solennem pro eorum successu, qui rite leges & instituta sancte custodirent, contra diras imprecationes in præuaticatores. Postremo populum sacramento adiecit, vt diuinas & humanas leges, quę semel late essent perpetuo obseruaret: nec si quis violare esset ausus impune factum pateretur. Cæterum quia satis constat nullum genus hominum caeremoniarum studiosius magisque religiosum fuisse vnquam, quam Israelitę fueret: quę fuerit apud illos sacrificandi ratio ab initio instituta operæ precium duco breuiter explicanda. Duobus ab initio sacrorum generibus Iudæi vsi sunt, quorum vnum holocaustum dixere, idque primores gentis perpetrabant: qui erat sine boue, sine agno rem diuinam factururus, siue quid aliud immolasset, annicula masculaque esse oportebant animalia aris adhibenda: altaris oram sacerdos victima li cruore perfundebat, inde hostiam membratim dissectam super aram concremabat. Alterum genus plæbæium, in quo maiora anniculis offerebant, cruoreque super aram diffuso renes, adeps, omenta imponebantur flammis: pectora & crura dextera sacerdotibus dabantur, quæ supererant intra biduum: qui rem diuinam fecissent esitabant. Inopia si qui premebantur columbas offerre, aut turtures duas, quarum hæc in holocaustum abibat, illam sacerdotes sortiebant. Qui imprudens deliquisset, huic annicula agna erat, aut hędus piaculum. Qui occulti sibi criminis fuisset conscius, ex præscripto legis cæso ariete expiari oportuit: horum carnibus vescabantur sacerdotes in templo, tum publicis quam privatis sacrificijs, mundissima farina adijci, in agno assarij

Annicula
i. vnus
anni

Assarius
mensurę
genus.

mensura. in Ariete duorum, in Tauro trium. Adhiberi & oleum, quod sacris infundebat. Agnus mane & vesperi publice immolari. Septimis quisque diebus, quæ ipsis ex lege maxime sacræ erant, & sabbata dicebantur, geminatae hostiæ aris admovebantur. Principio mensis duo boues cum septem anniculis agnis, ariete vno, & hædo vno piaculi causa. Adhiciebant binos hædos, horum vnus extra fines missus multitudinem expiabat: in suburbana alter delatus, loco purissimo cum totis velleribus cremabatur. Pontifex Taurum in id sacrum, & in holocaustum arietem dabat. Fuerunt & illis alia sacra statim caeremoniis feriisue permixta, quale fuit. xv. mensis die, quem Macedones hyperuerethæum dixerunt, & vertente autumno tabernacula figere. holocausta quoque feriis tenentibus stata quotannis reddere myrrhe salicis palmarum & malipersici ramos, quæ hæc facerent, gestantibus Xanthico mense: vnde principium sumebat annus sub plenilunij diem, sole arietem transeunte, quia his diebus ex Ægypto egredi contigisset, mystico agno faciebant. Inde azymorum feriæ, luna itidem plena paucis interiectis diebus celebres erant genti. Tauri duos, aries vnus, agni septem quotidie per eos dies holocausto cremabantur. Adhiciebatur hyrcus vnus piaculi nomine. Secunda azymorum primitiæ frugum cum olei assario dabantur, & frugum principijs agnus in holocaustum. Erant & penthecostes stati dies, Asarthan id illi tempus vocabant. i. quinquagesimam fermentatos tum panes ex siccis alphis offeriebant. Agnas duas in holocaustum, vitulos duos, arietes totidem, duosque pro piaculo hyrcos. De Iudæis & Mose duce eorum Etnici scriptores ab Ecclesiasticis dissentunt. Cornelius enim Tacitus. xxi. diurnalium libro egressionem gentis illius ex Ægypto non diuine voluntati, sed necessitati tribuens scribit. Orta per Ægyptum scabie & prurigine scæda Bocchorim regem in Hamonis templo remedium petisse iussu regnum purgare atque illud hominum genus deis inuisum alias in terras ablegare: quo expulso, vbi ingens scabiosorum colluies vastis in locis relicta consedisset, cæteris per lachrymas torpentibus Moysen vnum exulum monuisse, ne quam deorum hominumque opem expectarent. sed sibi, ut duci crederent, assensum esse, atque omnium ignaros fortuitum iter arripuisse: sed nihil æque, quam aquæ inopia laboratos, tum iam haud procul exitio totis campis, procubuerant, vidisse agrestium asinorum gregem e pastu in rupem nemore opacâ concedere, secutum Moysen, quo sibi in posterum gentem firmaret novos ritus contrariosque cæteris mortalibus indidisse. Pro fana illic omnia, quæ apud nos sacra, rursum concessa, quæ nobis incesta. Animalis effigiem, quo monstrante sitim, erroremque depulerant penetrati sacra uere, cæso ariete in contumeliâ Hamonis. Bos quoque immolat, quem Ægyptij apim colunt. Sue abstinent ob scabiem vitandâ cui animal hoc obnoxium. Septimo die ociant, quia is finem laborum tulerit, deinde blandiente inertia septimum quoque annum ignauie dat: alij honorem eum Saturno haberi ob famem & ieiunia. Panis eorum non fermentat. Hi ritus quo modo inducti defendunt: & quia apud ipsos, fides obstinata, & misericordia in promptu est, sed aduersus omnes alias gentes hostile odium: sepati epulis, discreti cubilibus: pietatis

Publici sacrificium.
Sabbatum Iudæis maxime sacrum

Mensis Hyperuerethæus

Mensis Xanthicus. i. a prilis

Azymorum feriæ

Penthecoste

De Iudæis & Mose quod etnici scripti reliquerunt

Israelicæ ex Ægypto expulsi

Iudæorum ritus cæterorum mortalium ritibus contrarij.

Asinus
Aries
Bos
Sus

Alphis
i. hordei
granis

De oim gentiū ritibus.

ſima in libidinem gens, alienarū concubitu abſtinent: inter ſe nihil illicitum,
 circumcidere genitalia inſtituere, vt diuerſitate noſcant; Necquicq̃ prius im-
 buunt, q̃ contemnere deos. Animas prælio aut ſupplicio peremptorū æter-
 nas putant: eadem cura & de inferis & perſuaſio cœleſtiū. Contra Ægyptij
 pleraq; animalia effigiesq; compoſitas venerant. Iudæi mente ſola, vnūq;
 numen intelligunt. Prophanos qui deū imagines in ſpecies hominū fingūt.
 Hæc & multa alia Cornelius Tacitus & Trogus lib. xxxvi. ſcribunt. Iudæo-
 rum ſectæ tres a cōmuni reliquorū vita diſcretę erant, Phariſæorū, Saduceo-
 rum, Eſſæorū, Phariſæi cultu aſtremo, & victu perparco utebant: traditiones
 ſuas ſtatuentes quibus traditiones Moſi determinabant. Pitacia chartarū in
 fronte gerebant, & in ſiniſtro brachio, quibus decalogus inſcriptus erat, q̃
 dixerat dominus habebis, quaſi quid appenſum inter oculos tuos & in mā-
 nu tua, Et hæc phylateria dicebant, a phylexe, quod ſeruare eſt, & thorat legē.
 Hi etiam maiores ſimbrias alijs ferentes ſpinas eis affigebant, quibus pun-
 cti inter eundū memores mandatorū dei fierent. Vniuerſa deo deputabant,
 & Emarmenē. i. fato agere quidem quę iuſta ſunt, vel negligere: in arbitrio
 hominū plurimū eſſe dicebāt, tamen in ſingulis adiuuare Emarmenem, quā
 ex motibus corporū ſuperiorū fieri putabant. Superioribus ſuis & natu ma-
 ioribus nūc q̃ contrariū reſpondebant. Iudiciū dei futurū credere, omnem
 animā incorruptā eſſe, ſolas bonorū animas in alia tranſire corpora vſq; ad re-
 ſurrectionem & iudiciū: malorū autem æternis detrudi carceribus: & quia
 a cōmuni hoīm habitu diuerſi erant, ideo phariſæi dicebant, Saducæi emar-
 menem negabant deū inſpectorem omniū dicentes, & in arbitrio hominū
 ſitum eſſe vt bonū malūue faciant. Animarū poſt hanc vitā vel ſupplicia ne-
 gabant vel gaudia. Q̃ reſurrectōem mortuorū futurā negabant, animas mo-
 ricū corporibus putantes, nec angelos eſſe dicebāt, ſolos quinq; libros Mo-
 ſi recipiebant, Ipſi ſeueri nimis erant, nec inter ſe ſociales, ob quā ſeueritatem
 Saduceos. i. iuſtos ſe nominabant. Eſſæi vero in omnibus monaſticam age-
 bant vitam: nuptias & foeminarū congreſſum omnino faſtidientes, nō quia
 coniugia & hominū ſucceſſionem cenſerent perimendā, ſed cauendā intem-
 perantiā mulierū, nullā earum fidem ſeruare viro putantes. Omnia habebāt
 cōmunia. probra vnguentū & balneū ducentes, ſqualorem decus putarent,
 dūmodo in veſte candida ſemper eſſent. Nulla eis certa ciuitas, ſed in ſingu-
 lis domicilia habebant. Ante ſolis oriū nihil profanū loquentes, Solem, vt
 oriretur, orabant, poſt vſq; ad quintā horam operantes, loti corpus in aquis,
 ſimul & cū ſilentio edebant. Iuramentū habebant pro piurio. Sectę ſuę nemi-
 nem adhibebant, niſi ſub annua p̃batione. Recepti autē ad ſe poſt annū, duo-
 bus alijs annis mores probabant, deprehenſum in peccatis a ſe pellebant, vt
 herbas pecorū more decerpens, vſq; ad obitū poeniteret. Quū decem ſede-
 rent, nullus nouem inuitis loquebat. Spuere in mediū, vel in dexterā partem
 ſui vitabant. Adeo ſabbatū obſeruabant, q̃ nec eo die aluū purgarent, dola-
 bram ferebant ligneū, quo in loco ſecretiſſimo fodiebant terrā ad aluū pur-
 gandū: diſmiſſa veſte, diligenter ſe contegentes, ne ſplendori diuino facerent.

Religio Iu-
dæorum

Phariſæorū
mores.

Pitacia in
frontibus ge-
rēbant Phariſæi.

In hoīs arbi-
trio q̃ poſita

Animas in a-
lia corpa mi-
grare

Animas cū
corpibus in-
terire

Eſſæorū vi-
ta tota mo-
naſtica

Oia Eſſæis
cōia erant.

Iuramentū
pro piurio

Sabbati ob-
ſeruatio.

Pitacia. i.
ſchedulas
ſiue mem-
branas

Phylate-
ria

Emarmenē
i. fato

Saducæi
i. iuſti

iniuriā: ob id etiā statim foueam replentes: viuebant q̄ longissime ob victus simplicitatem. Palmis em̄ victitabant. Pecunię eis nullus vlus erat. Mortem pro iusticia iudicabant meliorem. Animas om̄neis a principio creatas pro t̄pibus incorporari: exutas bonas corporibus vltra oceanū degere, vbi sit reposita eis perfruitio, ad orientem magis malis procellosa, & hyberna loca delegantes. Erant in eis qui futura prędicerent, quidā coniugibus, sed moderate operam dabant: ne si a mulieribus abstinentiū arbitrarent, genus humanū deficeret, Syriam hodie Gręci inhabitant, qui & Griphoni dicunt, Iacobitę Nestoriani, Sarraceni, duęq; Christianę pietatis gentes Syriani & Marouini. Syriani Gręcanico ritu sacrificant, parueruntq; aliq; diu Rhomanę ecclesię. Marouini sentiunt cum Iacobitarū gente. Horū lingua & literę, quę & Arabum. Ad Lybanum montem habitant hęc piorum hominum genera. Sarraceni circa Hierosolymam strenui in bello, gaudent agrorū cultura, Syriani inutiles, Marouini pauci numero, sed viri pugnacissimi.

Vitus parsi
monia.

De aia effe
rum opinio.

Aia exuta
rum corpe
merita.

De Media Medorumq; moribus. Cap. Quintum.

Media Asię regio a Medo Medę & Egei Atheniensū regis filio appellata, & populi Medi dicti, vt Solinus refert: Iosephus autē a Medo Taphet filio dictos fuisse scribit. Hęc regio, vt Ptolomęus habet, a septentrione mari Hyrcano terminat, ab occasu maiori Armenia & Assyria, a meridie Perside, ab oriente Hyrcania ac Parthia quę montibus excluditur. Sagittandi equitandiq; studium genti pręcipuū ac pene peculiare. Per uetusta & regū veneratio. Tiara pileus, & manicatę vestes ab his ad Persas cum Imperio fluxere. Propriū Medorum regum fuit. Plures vxores ducere, mox & in priuatos translātū vt minus septem habere non liceret. Pulchrum & foeminę multos habere viros, pauciores quinq; calamitatem arbitrari. Ineunt foedus Medi tum Gręcorum ritu, tum feriendo brachia, quo illi humeris connectunt ac mutuū sanguinem delingunt. Sterilis regio, quā ad septentrionem obuersa est, quo fit, vt ex malis in hunc vsū execatis ac cōtulis masam conficiant, ex tostis amygdalis panem, ex herbarum radicibus vinum, serinis carnibus plurimum victitantes.

Medie ap
pellatio

Medie fines

Studia gen
ris.

Mulieres m
ros viros ha
bent

Foederis in
eundi forma

Vitus Me
dorum

De Parthia & Parthorum viuendi moribus. Cap. Sextum.

Parthiam Parthi Scytharū exules a se vocauerunt terram furto occupa tam, a meridie rubrum mare, a septentrione Hyrcanū solū, ab occidua solis plaga Ariam, ad ortum Mediam habentem. Regio est nemorosa montana & inops frugum. Gens ipsa Assyrijs Medsq; temporibus obscurissima. Regnoq; a Medis ad Persas translato, velut vulgus sine noie: victori bus p̄dę fuit. Postremo Macedonibus seruiuit. Procedente dein tpe, ea fuit ipsius gentis virtus, hi rerū successus, vt nō tm̄ finitimis imparet, sed a romanis oīm gentiū victoribus bello petita, eos magnis cladib; victos affecerat.

Parthie tera
mini.

Terre Par
thice cōditō
Gens Par
thorum

De oim gentiū ritibus.

Quatuordecim Parthorum regna. Plynius quatuordecim Parthorum regna numerat. Trogius his orientis Imperium attribuit, velut orbis diuisione cum Rhomanis facta. Administratio gentis post defectionem Macedonici Imperij sub regibus fuit: qui Arsaces ab Arsace primo Rege dicebantur omneis Regum maiestati proximus populorum ordo fuit: ex hoc duces in bello, ex hoc rectores in pace electi. Sermo his inter Scythicum Medumq; medius, ex vtriusq; mixtus: Vestis olim sui moris: posteaq; accedere opes, vt Medis, perlucida ac fluida. Armorum Patrius ac Scythicus mos. Exercitum non vt alia gentes liberorum, sed maiore ex parte seruorum habent. Quorum vulgus nulli manumittendi potestate permissa ac per hoc omnibus seruis nascentibus indies crescit, hos pari cura ac liberos suos habent: & equitare & sagittare magna industria docent, vt quisq; locuples est, ita magnum regi ad bellum ituro equitatum instruit. Itaq; Antonio bellum Parthis inferenti quum quinquaginta milia equitum occurrerent soli DCCC liberi fuere. Cominus in acie praeliari nesciunt, obsesq; expugnare vrbes: pugnant autem procurentibus equis, aut terga dantibus. Saepe etiam fugam simulant, vt incautiores aduersus vulnera inlequentes habeant: signum his in praelio non tuba, sed tympano datur, nec pugnare diu possunt. Caeterum intolerabiles essent, si quantus his impetus est, vis tanta & perseverantia foret: plerumq; in ipso certaminis ardore praelia deserunt ac paulo post pugnam ex fuga repetunt: & cum maxime vicisse te putes, tunc tibi discrimen subeundum sit. Munimentum equitibus lorice plumatae, idem & equis, quibus bello vtuntur. Auri argentiq; nullus olim, nisi in armis vsus. Vxoresq; dulcedine variegatae libidinis singuli plures ducunt: nec vllum grauius flagitium, qm adulterium vindicant: ob id mulieribus non conuiuia solum virorum, verum etiam conspectum interdiciunt. Quidam autem, & in his Strabo, coniuges eos suas amicis in matrimonium tradere, vt liberos ex eis suscipiant. Carne non alia vescuntur, qm venatibus quaesita. Equis omni tempore vehuntur, his petunt bella, his conuiuia adeunt, mercantur, colloquunt, omniaq; publica & priuata obeunt munia: equo sedentes, atq; singulare illud inter ordines discrimen, qd seruilis fortunae viri pedibus committant, ingenui equis vehuntur. Sepultura vulgo aut auium aut canum laniatus est. Nuda demum ossa terra obruunt. deorum cura veneratioq; praecipua. Ingenia genti tumida, seditiosa, fraudulenta, procacia: quippe violentiam viris, mansuetudinem foeminis assignant. Semper aut in externos aut in domesticos motus inquieti, Natura taciti, ad faciendum, qm ad dicendum promptiores, Proinde secunda aduersaq; silentio tegunt. Principibus metu non pudore parent, In libidinem proiecti, in cibum parci, fides dictis promissisq; nulla, nisi quatenus expetit.

Cominus
.i. prope,
iuxta

Plurimum .i.
acupict

De Persia & Persarum moribus, ritibus &
institutis. Caput Septimum.

Persia Orientalis Regio, a Perse Iouis & Danaes filio dicta: a quo & Persepolis totius gentis caput, Populi Persae dicti sunt. Hec regio vt Ptole

Supplet
oculum

Myricina
rum i. de
myricis.

meus libro quinto scribit, a septentrione Medis terminat, ab occasu Sufiana, ab ortu solis duabus Carmanijs, a meridie parte sinus Persici: eius oppida fuere Axima, Persepolis, Diaspolis. Coelum Persae Iovem credidere. Solem quem Mitram dicunt imprimis venerantur: colunt & lunam. Venerem, ignem, tellurem, aquam, & ventos. non aras, non statuas habuere, sed sub dio, excelsoque loco sacra operari: cum imprecationibus coronatam hostiam ad aram statuentes. nihil praeter hostiae animam superis dandum existimare. nec eos etiam quicquam aliud velle: quorundam tamen in ea gente extra focis imponere moris fuit: Igni sacrificantes arida ligna imponunt cortice adempto, & aruina superiniecta, deinde infuso oleo succendunt, non inspirantes, sed ventilantes: quod si quis autem inspirarit, aut mortuum quid coenumue in ignem immiserit morte plectitur. In flumine Persae non lauantur, non micturiunt, nec cadauer iniiciunt, non etiam spuunt, aut quid calefaciunt, sed aquam hoc modo religiosissime colunt. In lacum vel flumen vel fontem venientes scrobem faciunt, ibique hostiam iugulant, cauentes, ne quid proximae aquae sanguine contingatur, tanquam omnia polluturi: postea carnibus super myrto lauro impositis eas magi subtilibus virgis comburunt: & factis imprecationibus quibusdam, oleum lacte & melle mixtum inspergunt, non in ignem, nec in aquam, sed in terram imprecationes per multum tempus faciunt, fasciculum virgarum myricinarum tenuium tenentes. Reges creant ex una familia, qui regi non paruerit capite & brachijs amputatis insepultus abijcit. Refert Policitus quod Persarum Regum quisque suas aedes in monte faciant, & thesauros & tributa, quae exigunt, ibi recondant, bene administrare rei monumentum. Exigere eos ex ora maritima argentum, ex mediterranea, quaeque regio ferat, ut colores, medicamenta, lanam vel aliud tale, eodem modo & pecora. Neminem illi ob unam tantum causam occidere licet: neque alicui aliorum Persarum quicquam in aliquem ex familia sua atrox agere. Vxores ducunt singuli multas aluntque propagandae sobolis gratia, pellicesque plurimas. Reges praemia proponunt his, qui uno anno plures procrearint filios, qui creati sunt ante quinquennium ad patris conspectum gentili instituto non perducuntur, sed apud foeminas degit: ea praecipue gratia, ut si inter educationem decedat, nullam e damno patri afferat molestiam. Nuptiae verno aequinoctio celebrantur. Sponsus malum, aut chameli medullam, nec super haec aliud quicquam coenatus, thalamum ingreditur. A quinto anno ad quartum & vigesimum discunt equitare, iaculari, sagittare, & imprimis vera loqui disciplinarum magistris continentissimis vtuntur, qui fabulas, deorum laudes, virorumque illustrium complexas, cum cantu, interdum voce tantum ad vitae institutionem referunt. Aeris sonitu vocati unum in locum ad haec discenda pertendunt. Ratio ab his deponitur eorum, quae pueri audierunt, vocem interrim, flatus & spiritum eorum exercentes. Decursione vtuntur, duce sibi quem sequantur, ex principum filiis aliquo ad id lecto, campos, quae decurrant, ut minimū, triginta habet stadia. Ad aestum & frigus proferendum, torrentium transi-

Persae confinia

Religio Persarum.

Supposita aliam tantum cupere.

Sacrificandi ritus

Aqua religiosissime colitur.

Reges ex una familia creat Persae

Habitatio regum Persarum in montibus

Tributa Persarum Regum in subditos animaduersione.

Filii Persarum in patris conspectu ante quinquennium non veniunt.

Studia quibus Persarum pueri instituuntur

Pueri Persarum in hys decursione exer-

De oim gentiū ritibus.

Exercitia pu
erorum
Persarū vi-
tus q̄tidia-
nus

exercentur. in armis & in madidis vestibus perdurant: pascunt: rusticantur. Fructibus Terrebinthi, glandibus, piris agrestibus vescuntur, quottidianus cibus: post cursum cætera sc̄q̄ corporis agitationes panis durissimus. Cardamum, & salis granum, assæ carnes indifferenter, & elixæ: aqua potus. Venantur missilibus telis ex equo arcu & sagittis vsi: vtuntur & funda: ante meridiem arbores serunt, radices effodiunt, arma fabricantur, aut lino & retibus student. Pueri auro exornantur, & imprimis delicijs. Pyropus est illis lapis, quem summo in honore habent, & ob id mortuo eum apponunt minime, Nec etiam ignem, ob honorem & reuerentiam, quam illi deferunt. A vige-

Terrebin-
thi. i. fru-
ctibus ara-
borishui⁹

Vendēdi &
emendi nul-
lus vsus

simo anno ad quinquagesimū militant: forensem vsus non norunt, neq̄ vendunt quicq̄ neq̄ emunt. Cetro in Rhombi speciem ad bellū instruunt, ac præter pharetram sagarim & licas habent: & pileum turritū: squamosum

Cetro. i. breui seu-
to
Rhombi.
Sagarim
Anaxyri-
dem
Fultura.

Principum
Persarum ve-
stitus.

gestant circa pectus thoracem. Principes Anaxyridem triplum habent, & tunicam manicatam ad genua demissam. intus candida fultura, exterior pars colore infecta, Amictum æstate purpureum, hyeme varium. Tiaras magorum infulis similes, vulgus duplici muniuntur tunica, ad media vsq̄ crura demissa: circum caput sindonij veli volumen ingens. Lecti & poculorū ornatus ex

Vulgi Persi
ci vestitus

De reb⁹ gra-
uibus Persæ
inter pocula
consultant

auro & argento: de rebus maximis non, nisi medio potu, consultant, eam demum consultationem firmiorem rati, q̄ quæ a sobrijs sit inita. Noti inter se & æquales, osculo se in occurſu excipiunt, Qui humiliori sunt fortuna, venientem adorant. Solo sepeliunt corpora, cæra oblinentes. Magos insepultos

Cum matri-
bus coeunt
Persæ

abijciunt, auiibus laniandos. Cum matribus instituto quodam peculiari coeunt: & hi ritus moresq̄ Persarum fuere. Herodotus & alios quosdam habet haud memoratu indignos, vt q̄ ridere coram rege, aut spueri nefas du-

Opinio Gre-
corū de dijs
a p̄lis derisa

xerint, & flagitiosum. Græcos ab his rideri, quibus persuasum esset deos ex hominibus orros, quicquid nefas esset facere idem & dicere nefarium arbitra-

Filiæ a mis-
eris parenti-
bus p̄stitue-
bantur

ri. Turpe & creditum debere, sed omnium turpissimum mentiri. Cadauera non prius humare, q̄ a canibus, aut alite traherentur, & quod indecorum sit cæterarum gentium opinione, parentes inopia adacti vulgo filias prostitu-

De India & Indorum prodigiosis ritibus mori- busq̄ viuendi. Caput Octauum.

Indiæ magni-
tudo & de-
scriptio.

India orientalis regio Asiæ terminus, tam vasta perhibet, vt eam tertiā oim terrarū partem tradant. Pomponius tantū littoris occupare scribit: quantū per q̄draginta dies noctesq̄ velificantibus cursus est: appellata a flumine Indo, in quem ab occidentali plaga desinit, a meridionali mari incipiens, ad usq̄ solis occasū porrigit, & a septentrione vsq̄ ad montē Caucasū puenit gētes habet multas: & oppidis adeo exculta, vt qdā in ea qnq̄ milia fuisse dicāt, nec mirū sit, vel de hoīm, vel de vrbiū copia: quū soli Indi nūq̄

Oppida In-
diæ quinq̄
milia

a natali solo reuenerint. Fluuioſ memorabilioreſ Gangem Indum Hypanim,
 ſed omniũ maximuſ Gangeſ. Terra fauoniũ ſpiritu ſaluberrima in anno biſ
 metit fruges, vice hyemis Ethelias patitur ventos. Vino caret, quamuiſ non
 delint, qui hoc quoq; Muſicanum ſolum ferre autumant. Nardum fere Au-
 ſtralioſ ora: fert & Cynamomũ, piper, & calamum aromaticũ vt Arabia &
 Ethiopia. Ebum arborem ſola producit, Piſſitacum auẽ, monoceron be-
 ſtiam, Beryllis, chryſoprapiſ, adamantibus, carbunculis, lychnitibus, margari-
 tis, vnionibus, gemmiſ precioſiſ abundat. Bine illic æſtateſ, leueſ auræ, tem-
 periuſ coelum, vberratiſ ſoli, aquarum abundantia. Centum ob id & triginta
 annorum æuum eorum quidam, vt Muſicani, agunt. Seribuſ vita aliquanto
 longior. Indiſ omnibuſ eſt promiſſa cæſarieſ, non ſine fuco cærulei aut cro-
 cei coloris: cultuſ præcipuſ cum gemmiſ: habituaſ diſcrepantiſſimuſ ali-
 lineis, ali- lineiſ pepliſ veſtiuntur, pariſ nuduſ, pariſ obſcena tantum amiculati,
 pluſimi etiam flexibilibuſ libriſ circumdati. Niger vulgo corporiſ color, in
 materno vtero taleſ ſiunt, ſeminiſ diſpoſitione, qualeſ ipſi ſunt qui genuere.
 Genitale ſemen, vt Ethiopiaſ, nigrũ, ſtatura procera ac valida. In victu fru-
 galeſ ſunt præſertim in caſtriſ, nec multa turba gaudent: ornatu pluſimo vt
 dixi vtuntur: a furtiſ magnopere abſtinent: legibuſ vtuntur non ſcriptiſ, lite-
 raſ non norunt, ſed omnia memoriter adminiſtrant, & propter ſimplicitateſ
 ac vitæ paſimoniam omnia eiſ proſpere ſuccedunt. Vinum non niſi in ſacri-
 ficiſ bibunt: potum ex oriza conficiunt, & hordeo: cibuiſ magna ex parte
 oriza ſorbiliſ eſt. In legibuſ & contractibuſ maximã ſimplicitateſ eſſe, vel
 ex eo argui poteſt, qd non multum ſunt litigioſi: nam nec cõmiſſi nec depoſiti
 iura vlla habent, nec teſtibuſ indigent, nec ſigilliſ, ſed ſimpliciter credunt:
 domum frequentiuſ incuſtodiam habent, quæ proſecto omnia continentiaſ
 ſunt. Cæterum non facile quiſ admittat, vt qd ſoli degant, & qd non vna om-
 nibuſ & cenandi & prandendi hora ſit, ſed vt cuiq; libitũ ſit. Nam ad ſocia-
 lem ciuilemque uitam illa ſunt cõmodatioreſ. Exercitiuſ præcipue frictionem
 probant, & maxime ſtrigilibuſ. Ebum leuibuiſ corpora expoliunt. In tumu-
 liſ & ſepulturis faciendiſ perparci. In cultu corporiſ nimiuſ. Nam & aurum
 geſtant, & lapilliſ ornantur, & ſindonem candidiſſimam induunt: & umbrel-
 laſ ſecum portant, nam pulchritudinem excolenteſ: omnia faciunt, quæ ad de-
 corandam faciẽ pertinent, ueritateſ perinde recipiunt atque uirtuteſ: æta-
 ti ſenium prærogatiuam nullam tribuunt, niſi prudentia excellant. Multaſ
 nuptaſ habent, quaſ a parentibuſ accipiunt, pariſ bouum empraſ, aliaſ obedi-
 entie gratia, aliaſ proliſ ac voluptatiſ, & niſi caſtaſ eſſe cogant, fornicari licet.
 Nemo ex Indiſ coronatuſ ſacrificat, nec adolet, nec libat. victimas non iugu-
 lant, ſed præcluſo ſpiritu necant, ne quid mancum deo offeratur, ſed integrũ
 Qui falſuſ teſtiſ deprehenditur extremiſ decurtatur digitorum articuliſ.
 Qui membro aliquo quẽpiam orbauerit, non modo talioniſ poenã ſu-
 bit, ſed etiam manu truncatur. Qui ſi quiſ artifiſ manu oculumue ademe-
 rit, capitale eſt. Regiſ corpus empticeę muliereſ curant, qui Regem
 cuſtodiant, & reliquiſ exercituſ manet extra portaſ.

Ganguſ, In-
 duſ hypaniſ
 Indiaſ fluuij
 maximi.
 Indiaſ vber-
 taſ diuitieſ qd
 admirandeſ.

Bine in In-
 die æſtateſ.
 Longiſſima
 Indiſ vita.

Habituſ In-
 dorũ diſcre-
 pantiffimuſ.

Lraꝝ apud
 Induſ nulluſ
 uſuſ

Potuſ & ci-
 buſ Induũ.

Simplicitaſ
 Indiſ affecta-
 ra

Frictio cor-
 poriſ pbat.

Circa corporiſ
 cultuſ Indi
 oim occupã-
 tiſſimi ſunt

Seniſ niſi
 prudẽteſ ſint
 honor nulluſ
 exhibet.

Sacrificandi
 Induũ rō.

Falſuſ teſtiſ
 digitiſ decur-
 ratur.

Artificẽ ma-
 nu aut oculo
 priuatuſ occi-
 ditur,

f. ventos
 ſubſolãoſ
 vel euſoſ.

Muſicani
 Seres

Oriza riſ
 ſum eſt

Strigilibuſ
 i. pectini-
 buſ
 Umbrel-
 laſ. i. vela
 menta.

De oim gentiū ritibus.

Regis vita mulieribus apud Indos permiffa.	Si qua mulier Regem ebrie occiderit, munus habet, vt cum illius fucceffore iungatur: fuccedunt autem filij: Regi interdiu dormire non licet: nocte cogitur cubilia per horas mutare, idq; propter infidias. Quum in caſtris nō eſt ſæpe exit: nam & ad iudicium exit, & audit: & ſi hora eſt, vt corpus curet, qd ſtrigilum fit perfrictione, ſimul & audit, & a tribus perfrictoribus perfricat: exit etiam ad ſacrificia: Tertio ad venationem: vbi Bacchico more maxima mulierum caterua circumfunditur: ſtipatores foris manent. via funibus obtegitur: q; ſi quis intro ad mulieres præuaricauerit, capite plectitur: præcedunt eum tympana & tintinnabula. Quum in locis ſeptis venatur aſſiſtunt ei duæ tresue mulieres armatæ: quum vero in locis non clauſis venatur ab elephantate ſagittat: mulierum aliquę in curribus ſedent, quædam in equis ac elephantis: quemadmodum & militant: omnibus armis exercitatę: multū profecto a noſtris diſcrepantes. Atq; hæc etiam a rerum ſcriptoribus dicuntur, q; Indi Iouem pluuialem & Gange m flumen, & indigetes genios colant: & quum eorum Rex capillos abluit ſolennia celebrent, & maxima dona mittant: diuitias ſuas certatim oſtendentes. In ſeptem ordines olim diuiſa vniuerſa gens fuit, Quorum primus philoſophorum erat, qui ceteris numero pauciores, honore & dignitate apud Reges longe anteibant. Hi ab omni opere immunes neq; ſeruiunt cuiq;, neq; imperant: recipiuntq; a priuatis ea, quibus ſacra dñs faciant, & curam habeant defunctorum, tanq; chari dñs: & quę fiant apud inſeros præcipue norint: propterea dona plurima honoresq; eis impendunt: multum enim profunt Indorum vitæ. Nam anni principio vna conuenientes ſiccitates, pluuias, ventos, morbos, prædicunt: ceteraq;, quorum cognitio poſſit vtilis eſſe: futura enim audientes tum populus tum rex & futura declinant mala, & bonis futuris imminent. Qui autem philoſophus falſa prædixerit, nullam, præterq; q; perpetuo ſilet, pœnā ſubit. Secundus ordo eſt agricolarum, qui multitudine ſuperantes ceteros: a bello reliquoq; opere liberi: ſolis agris colendis tempus impartiunt. Nullus hoſtis eos laceſſit neq; ſpoliat, ſed exiſtimans illos in communi vtilitate verſari ab omni iniuria abſtinent: itaq; ſoluti metu agricolæ terramq; libere colentes, rerū afferunt vbertatem. Viuunt autem in campis cum vxore & liberis, neq; in vrbes commeant: dant Regi (omnis enim India ſubdita eſt Regibus) tributum, nulli priuato licet agros poſſidere præter tributum, & quintam quoq; fructuū partem Regibus impendunt. Tertium ordinem conficiunt omnis generis paſtores, qui neq; in ciuitatibus, neq; in villis morantur. Vtuntur tabernaculis, venatu ac retibus tutas a feris auibusq; regiones reddunt: hoc exercitio Indiam domeſticam præſtant: multis varijsq; tum beſtijs, tum auibus ſementi agricolarum infeſtis copioſam. Quartum locum artifices tenent: quorum pars armis, pars ruſticiſ inſtrumentis, alijs alijs vtilibus rebus fabricandis vacant. Hi non ſolum immunes a tributo ſunt, ſed frumentum inſuper a regia percipiunt. Quinto ordine milites, ſed numero ſecundi, belli diſciplina exercentur: omnis ea multitudo armis dedita, tum equi elephantiq; bello apti ex Regia victum habent. Sextus eſt ordo Ephorum: hi quęcunq; in India aguntur	Præuaricauerit .i. tranſierit.
Rex Indorū in publicum qñ exeat		
Rex Indorū quō venet		
Iuppiter pluuiialis ab Indis colit		
Indorū gens in ordines ſeptem diuiſa fuit.		
Prim⁹ ordo philoſophoꝝ honoratiſſimus		
Philophi quantū vitæ nre proſint.		
Secundus ordo agricolarum liber eſt		
Ordo terci⁹ paſtorū eſt		
Quartus ordo artificū		
Quintū militum		
Sextus ephorum .i. inſpectorum		

inspicientes regi referunt. Septimo loco existunt, qui publicis consilijs præ-
sunt numero paucissimi nobilitate prudentiaq; maxime insignes. Ex his em
ad regum consilia, tum ad rem publicam gerendam, tum ad res dubias iudi-
candas asciscuntur: duces insuper ex his deliguntur, ac principes. has in par-
tes Indiæ politia distributa, haudquaquam licet vnus ordinis virum alterius
uxorem ducere, neq; exercitiū mutare. Neq; enim fas est militem agrum co-
lere, aut philosophari artificem. Sunt & apud Indos statuti principes, qui in
iurias ab aduenis prohibent: si qui eorum infirmentur, conductis medicis
curant: defunctosq; sepeliunt, eorum pecunia proximioribus tradita: ludi-
ces causas cognoscunt, fontes diligenter puniunt. Seruilis conditionis apud
eos nemo fuit, q; lege quadam sancitum, neminem omnino seruū esse: li-
beros æquo iure honoreq; haberi omnes, qui assuescerent neq; præstare ce-
teris neq; iniuria quenq; afficere, optime ad omnis fortunę calus institui-
se vitam. Stultum sane videri leges equas omnibus positas fortunas nō eque
omnibus communes esse. Sed quia Indorum gentes multę sunt, & forina, &
lingua, propter latissimam regionis tractum, diuersę, non isdem, quos de-
scripsimus, moribus æque omnes viuunt, sed quibusdam etiam incultiori-
bus. Eorum qui auroram spectant alię rei pecuarię deditę sunt, alię non.
Item alię in palustribus fluminibus habitantes, crudis vescuntur piscibus, ad-
gressi, & arundineis nauigijs exceptant. Singula autem nauigia ē singulis a-
rundinis internodijs sunt: isti ex Indis ferunt vestem e tegete, quam vbi e
flumine messuerunt incideruntq; plectentes in modum storex, tanq; thora-
cem sibi induunt. His finitimi auroram versus sunt Indi pecuarij carnibus
crudis vescentes nomine Padaę, qui talibus vti moribus narrantur. Quoties
ciuium aliquis, aliquaue ægrotat, virum quidem sui maxime familiares in-
terimunt, q; dicant illum morbo t, hescemē carnes ipsis corrupturum: &
licet se neget ille ægrotare, at nihī ominus isti non ignoscentes necant eum,
epulanturq;. Mulieri vero suę maxime necessarię idem, quod viro viri faci-
unt. Qui autem ad senium peruenit, eo itidem mactato pascuntur. Ideoq; cū
hac de causa, tum quia omnes qui in morbum necantur, non multi sane eo-
rum ad senectutem perueniunt. Est aliorum Indorum hęc diuersa consuetu-
do, vt nullam animantem interimant, vtq; nihil serant, nec domos parandas
existimant, atq; herba victitent. Est eis semen quoddam milij instar sua spon-
te nascens e terra suo in calyce, quod cum ipso calyce lectū coquunt eduntq;
Quorum quisq; in morbum incidit, is in locum desertum pergit, ibiq; de-
cumbit eius, vel discumbentis, vel defuncti curam gerente nemine. Horum
etiam omnium, quos iam recensui Indorum coitus in propatulo est, sicut pe-
corum. Philosophos habent Indi Gymnosophistas qui, vt Petrarcha scri-
bit, vltimas & vmbrosas regionis partes incolentes nudi (quod ipsum no-
men indicat) ac vagi in solitudinibus philosophabant, ab ortu solis ad occa-
sum perstantes: immobilibus oculis orbem candentissimę syderis contue-
bantur, in globo igneo rimantes secreta quędam: insistebant alternis pedi-
bus toto die feruentibus harenis citra dolorem & frigora niuium & flāme

Septim^o ore
do consilia
riorum

Statuti prin-
cipes apud
Indos

Apud Indos
nemo seruit
conditionis

Indie multę
& diuersę
gentes.

Nauigia In-
dorum ex a-
rundinū in-
ternodis.

Pecuarij In-
di Pada di-
cti

Ægrotantes
interimunt &
comedunt.

Ad senectus
tem pauci pe-
cuar e Ind-
orum per-
ueniunt.

Morlendi ri-
tus

Gymnoso-
phistę Indo-
rum philo-
sophi

Tegete, i.
fragulo.

Calvee, i.
foliculo

De omnium gentium ritibus.

Bracmana gens. æstus præferant. Inter quos Bracmana gens fuit, quæ, ut Didimus eius rex Macedoni Alexandro, qui illam debellare cogitabat, scripsit, pura & simplici vita viuunt nullis rerum illecebris capitur. nihil appetit amplius quam ratio naturæ flagitat facilis huic alimonia: non quæ luxuriæ sagacitas per omnia elementa perquirat, sed quæ tellus ferro inuiolata producit. Mensas epulis onerat innocuis, hinc est quod genera morborum nec nomina numerat diuersa, sed diuturna salute perfruit: opem non precatur, alter ab altero ubi viuunt communiter. Inter pares locus non præbetur inuidiæ, ubi nullus superior est. Omnes diuites facit paupertatis æqualitas, ludicia non habet, quia corrigenda non faciat. Leges nullas tenet, quas crimina nulla præferant. Vna genti lex est: contra ius non ire naturæ. Quæ laborem nutriat, auariciam non exercet, odium turpe deuittat. Libidini membra ad debilitandum non tradit, omnia possidet, quæcunque non cupit. Quæ ferocissima sit pestis cupiditas, quæ solet egenos, quos capit efficere, dum finem inquirendi non inuenit, sed & magis quo fuerit locupletata mendicat. Sole calescit, rore humectatur, sitim riuo frangit, thorum ministrat humus, Somnum sollicitudo non rumpit, Mentem cogitatio non fatigat, In homines sibi similes superbia non agit imperium, nec quentem vel minima seruitute exigit, præter corpus quod solum animo famulari debere censet. In extruendis domibus igne saxa non soluit, nec admixtione pulueris cimenta duriora conficit: quin potius in defossis telluris speluncis aut concavis montium latebris habitat, nullos ibi ventorum fremitus, nullius turbinis tempestatem formidat. Tutius se ab hymbre defendere speluncam arbitratur, quam tegulam, cuius geminus est usus, dum viuat mansionis, sepulture quando moriatur. Nullus ibi preciosus amictus, sed membra papyri tegmine: vel quod verius pudore velantur. Foemine non ornantur ut placeant, nec sciunt in augenda pulchritudine plus affectare, quam nactæ sunt. Ad concubitum non admonet libido, sed sobolis amor. Bella non gerit, sed pacem moribus, non viribus confirmat. Nemo parens filii comitatur exequias, nulla extruit instar templorum sepulchra defunctis: nec ingemmatum urnis funera combusta recondit, quod non honoris esse ducat, sed poenæ. Pestilentiam aut alios corporis morbos, ut dictum est Bracmani non patiuntur, quod foedis actibus coelum non temerant, sed semper apud eos tenet natura cum temporibus concordiam, & vices suas elementa inoffensa custodiunt. Medicinæ remedium parsimonia est, quæ non solum illapso potest curare dolores, sed etiam procurare ne veniant. Nulla ludicra spectacula affectant, sed theatrum spectare quum volunt: gestorum monumenta relegunt, quæ quum sint maxime ridenda, desunt. Non in fabulis annilibus (ut multi) delectantur, sed in pulcherrima mundialis machinæ, & rerum naturalium dispositione. Mercandi gratia pontum classibus non nauigant. Artem bene loquendi non discunt, Simplex est apud illos eloquentia, communisque omnibus, solum præcipiens non mentiri: forum scholasque minime frequentant, quorum doctrina discors, stabile nihil certumque diffinit. In honestate una gentis pars, alia in voluptate bonum constituit. In cultum diuinum innocuas pecudes non mactant dicentes deum sacra sanguine polluturum non accipere: cultum potius diligere incruentum.

entum. verbo propitiari orantium, q̄ solum ei hoc cum homine est, sua ergo similitudine delectari. In Cathæis Indis multæ vxores in vnius viri coeunt matrimonium. & is vbi vita discesserit apud grauissimos iudices suā quæq̄ de meritis agunt causam: & quæ officiosior præ cæteris viro chariorq̄ fuisse iudicantium sententia comprobatur, illa in habitu ornatuq̄, quo cultius se exornare potest, victrix & letabunda rogum ascendit, ac iuxta mariti cadaver ac cubat, amplexans illud & deosculans suppositis ignibus pudicitie laude contemptis cum coniuge defuncto concremat: cæteræ cum nota & dedecore viuunt. Liberi ab ineunte ætate nō parentum arbitrio tollunt, sed eorum, quibus id negotium publice iniungit, tenerorum infantium illi habitum inspiciunt: ac si qui segnes ab initio, aut parte aliqua corporis debiles deprehenduntur, necari iubent. Connubia nō opibus & nobilitate, sed formæ præstantia conciliant inter se, liberorum magis q̄ voluptatis causa. Consuetudo & apud Indos quibusdam hæc est, vt qui filias præ inopia locare nō possint, in ipso ætatis flore, cum tuba & classicis, quibus bellica significari solent, in forum producant, tum multitudine conuocata puella accedenti primum posteriora humerotenus deregat, postea anteriora, quæ quum placita fuerit, & approbata quibuscunq̄ videt illa nubat. Megasthenes per diuersos Indicæ montes nationes esse scribit capitibus caninis, armatas vnguibus, amictas vestitum tergorum, ad sermonem humanū nulla voce, sed latratibus tantū sonantes asperis rictibus. Gangis fontem qui accolunt nullius ad escā opis indigent, odore viuunt pomorum syluestrium longiusq̄ per gentes eadem illo in præsidio gerunt, vt olfactu alantur, q̄ si tetriorem forte spiritū traxerint, exanimari eos certum est, & illorum aliquos in Alexandri castris fuisse memorie traditum est. Legimus monoculos quoq̄ in India esse, Quosdam etiam tam insigniter auritos, vt aures ad pedes defluant, atq̄ in alterutram earum decubent quarū duritie arbores conuellant. Quosdam item singulis pedibus, & adeo latis quidem vt vbi se defendi a calore velint resupinati his totaliter inumbrentur. Apud Clesiam legitur quasdam fœminas ibi semel tantū parere natosq̄ canos ilico fieri. Esse rursus gentem alteram, quæ in iuuenta sit cana, nigrescat in senectute, ultra æui nostri terminos perhennantem. Esse etiam perhibent alteram fœminarū gentem, quæ quinquennes concipiant, sed ultra octauum annum viuendi spacia nō protrahere. Sunt qui ceruicibus carent & in humeris habent oculos. Sunt præter eos iam enumeratos syluestres quidā homines caninis capitibus, hirsuto & aspero corpore, stridore terrifico. Sed hæc & alia id genus, quæ de India & gente eius memorant, quoniam magna est opus fide, vt pro veris recipiantur, quam ne in ijs quidem, quæ sunt pene oculis admota, nisi grauate adhibent, qui aliena legunt scripta, partius sunt referenda. Cathaini hodie eam Indiæ partem, quæ inter Gedrosiam Indumq̄ fluiuium sita est, atq̄ ab his modo Cathainum appellatur, inhabitant. Scythicum genus hominum, & in quibus magna morum mutatio facta videri possit, si vera sunt, quæ Armenius Aitonius de illis perdidit in historia, sagacissimi sunt inquit: aiuntq̄ se solos hominum duobus luminibus cernere cæteros mortales.

Cathæi Indi
vxores multas habent

Vxorē carissimā cum defuncto viro cremat

Att. mirabilem nubendi morem

Monstruosæ Indicæ gentes. Cynocephali in India.

Homines odore solo viuētes

Monoculi in India

Homines auritissimi. Monopedes in India.

Mulieres semel tantū parientes

Mulieres quinquennes concipientes

Homines ceruicibus carentes oculos in humeris habentes

Cathainorum mores

Sagacissimi mortaliū Cathaini

De oim gentiū ritibus.

les aut cæcos esse, aut altero oculo captos, magnū ingenij acumen, sed iactantia maior. Persuasum est vniuersæ genti, se cæteris mortalibus artium subtilitate & scientia longe antecellere. Candidum genus hominū, paruis oculis, natura imberbes. literis vtuntur Rhomanis quadratura similibus, alij alio superstitionis aguntur delyrio. Cæterum omneis veræ pietatis expertes. Solem adorant hi illi lunam, quidam fusiles statuas, nonnulli bouem: variaq; per hæc monstra, sparsa est gentis superstitio. Non scriptas leges, nō fidem norunt vllam: & quum in opificijs mirum sit gentis acumen, nulla tamen his rerū diuinarum noticia. Timidum genus hominū, mortemq; formidans: gerunt tamen bella magis ingeniose, q̃ fortiter: sagittis in pugna vtunt, telorumq; generibus, quibusdā hominibus aliarum gentiū minime notis. papyracea moneta in vsu, quadrata forma, & in ea regis imagine expressa, quæ si vetustate obliterari coeperit, absoletam cum recentius impressa in regia cōmutant. Supellex oīs pellex ex auro & argento, cæterisq; metallis, olei inopia insignis, hoc reges dūtaxat vnguenti loco vtunt. Et de Indis hætenus, nunc de Scythis, qui sunt Indiæ contermini, dicendum.

De Scythia Scytharumq; feris moribus. Cap. Nonum.

Scythiæ ap- pellatio. Scythia regio septentrionalis, a Scytha Herculis filio, vt tradit Herodotus, dicta. vel, vt Berofus, a quodam alio ex Araxæ priscæ, quæ Noë coniunx fuit, genito indigenæ Scythæ. Hi olim a primordio paruam patriam possidebant: postmodopaulatim per virtutem & vires aucti, quū regiones multas sibi subdidissent, in magnum Imperium gloriamq; peruenere. Ea primum natio iuxta Araxim flumen parua numero propter ignobilitatem contempta consedit: nacti regem quendam bellicosum, & militari virtute præcipuū, agros ampliarunt. Montanos quidem vsq; ad Caucasum, campestres vero vsq; ad oceanum & Meotida paludem, aliaq; loca ad Tanaim vsq; flumen, a quo Scythia ipsa longo tractu versus ortum protensa Imau monte per medium velut in duas Scythias diuidit: quarum vna Scythia intra Imau montem dicitur, altera extra: ab alieno Imperio aut intacti aut inuicti Scythi semper manserunt. Darium Persarum regem turpi a Scythia submouere fuga. Cyrum cum omni exercitu trucidarunt. Alexandri magni ducem cum copijs vniuersis deleuerunt. Rhomanorū audiuere, nō sensere arma: gens & laboribus & bellis aspera, vires corporum immensæ. Hæc inter se olim discreta nō erat, vtpote, quæ neq; agrum coleret, neq; tectum sedesue haberet vllas. per solitudines & inculta vagabatur loca. armenta pecoraq; præ se agens. coniuges & liberi plaustreis vehabantur. legibus nullis obnoxia, iusticiā sponte colebat. nullum furto grauius in tota gente flagitium fuit, vt quæ non parietibus aut septis armentum circumdat, sed in propatulo habeat. Nullus ipsi aut auri, aut argenti vsus. Lac & mel in cibatu frequens: contra frigora & rigores ferinis pellibus murinisq; corpora cōmunibat. Laneus vsus ac vestium ignotus genti: erat is sane viuendi ritus frequens Scythis, sed non omnibus.

Scythiæ de scriptio.

Scythæ semper inuicti pmanferunt

Scytis olim nulla certa sedes.

Furto nullū flagitiū grauius.

Auri & argenti nullus Scythis vsus

plariq; eorum, vt loco plurimū distantes, sic ab inuicem vita diuersi, veluti
 peculiāres inter se fouebant mōres, de quibus postea dicemus, vbi adhuc cō
 munes quosdā dixerimus. Gaudent Scytharū plures humana cēde, quem pri
 mum virū in bello vir Scythā cōperit, eius sanguinem potat, quoscunq; in
 praelio interemerit, eorum capita regi offert: nam capite ablato fit praeda, q̄
 cunq; cōperit particeps, alioquin expers, caput hoc modo prēcidit in orbem
 illud amputat circa aures verticeq; sumpto excutit, deinde pellem detrahīt,
 & vbi sicut bouis coriū, manibus molliuit, tanq̄ mantile possidet, eaq; & ha
 benas equi sui appensa gloriā: qualiū mantilia vt quisq; plurima habet, ita
 vir p̄stantissimus iudicat. Multi etiam sunt, qui coria hāc humana, tanq̄ bru
 torum, consuunt, quibus pro amīculis induant. Cætorum hostiū manus dex
 tras cum vnguibus excoriunt quidam, atq; cum ijs pharetrarū opercula obdu
 cunt. Nonnulli totos homines excoriatos coria super ligna extenta supra eq̄s
 circumferunt. Capita dicto modo excisa exterius crudo bouis corio superdu
 cunt, interius inaurant etiam, qui ditiores sunt, & pro poculis vtunt: hospiti
 bus, qui ad eos veniunt, viri alicuius existimationis exhibent, referuntq; illos
 a se esse superatos, id strenuitatis loco ponentes. Semel quotannis singuli re
 gionum principes vinum crateri miscēt, de quo Scythæ omnes hostiū ho
 micidæ bibunt, nemo gustat, qui nihil præclari operis ediderit, sed sine ho
 nore seorsum sedet, quæ res apud eos maxime est ignominia. qui vero com
 plures cædes fecerunt, hi duobus pariter, q̄s habent, calicibus potant. Deos
 hos solum propiciant & colunt vestam ante omnes, deinde Iouem ac Tellu
 rem existimantes Tellurem Iouis coniugem esse, post hos Apollinem, &
 cœlestem Venerem, Martem & Herculem: nulli tamen ex ijs simulachra,
 aras & delubra faciēda putant præterq̄ Marti, cui ex captiuis centesimum
 quemq; immolant, cæteris tum alia pecora, tum præcipue equos, suos pro ni
 hilo putant, quos nec alere omnino in sua regione volūt. Rex in quos mor
 te animaduertit, eorum ne liberos quidem relinquit, sed vniuersos mares in
 terficīt, foeminis nihil leſis. Fœdera cum quibuscunq; ineunt Scythæ, hoc mo
 do, infuso in grandem calicem fictilem uino, cōmiscēt eorum sanguinem,
 qui fœdus feriunt percutientes cultello, aut incidentes gladio aliquantulum
 corporis, deinde in calice tingunt. acinacem sagittas, securim, iaculum, hæc
 ubi fœcerunt, sese multis uerbis deuouent, postea uinum epotant nō modo
 hi, qui fœdus fœcerunt, sed etiā comites hi, qui sunt maximæ dignitatis. Re
 gum sepulchra apud Gerros sunt, ubi Borysthenes iam nauigabilis est. Ibi
 quum rex eorum decessit ingentem scrobem effodiunt, forma quadrata de
 hinc mortuū accipiunt, corpe incrato, aluo euulsa atq; expurgata, quā silere
 contuso & thymiamate apiq; semine & anisi quum expleuerunt, resunt rur
 sus, impositūq; plaustro cadauer ad aliam gentem ferunt, quod qui excipi
 unt, eadem agunt. Sed regij Scythæ aurem decidunt, crinem circumtendent
 brachia circumcidunt, frontem nasumq; consauciant, sinistra manū sagittis
 trañciunt: postmodo cadauer ad aliam gentem, cui imperitant, ferunt, quæ
 ipsos comitatur ad eos unde primū uenerant, ubi iam mortuum circumferen

Homicidio
 Scythæ gau
 dent

Humana cō
 ria pro amī
 culis concina
 nantur

Ossa capitū
 humani Scy
 thæ pocula
 præbent.

Strenuitatis
 annuus ho
 nor.

Dij Scytharū
 & reli
 gio

Sues Scythæ
 nō alunt.

Ineundi fœ
 deris forma
 apud Scythas

Regum Scy
 tharū sepul
 chra

Pompa in re
 gio funere.

Regij Scythæ

Mantile
 p penulæ
 genere

acinacem
 i. gladiū.

Incerato

De oīm gentiū ritibus.

tes singulas gentes lustrauerunt, quibus imperitauit, apud eos deponunt, qui in extremis habitant & in sepulchris, ij postq̃ illum super thorum in loculo constituere, hastis hinc atq; illinc defixis, desuper ligna disponunt atq; pallio contegunt; deinde vbi in reliqua loculi spaciositate pellicū vna omniū charissima minister vnus, coquus, agalo, viator, pincerna, equus, strangulati sūt, cum aureis phialis, aliarūq; rerum omniū primitijs consepeliunt; circumacto anno hoc iterum agunt, e famulis regis intimos sumunt, Sunt autem famuli regum ingenui Scythæ, & quos ipse rex iusserit, nam nullus venalitius Regi ministrat: horū ministrorū quinquaginta vbi strangulauerunt, ac totidem pstantissimos equos, eductis intestinis pallijsq; rursus distentis atq; consutis: per ambitū regij sepulchri fornicato opere equos & super eos famulos insidentes erigunt, ac ita statuunt, vt procul aspicienti equitatus speciem, defunctum regem custodientis præbeant. Et talis regū humatio est, & sepultura. Habent & priuati morem quendā in sepeliendo, nam vbi quis decesserit, proximi quicq; in plaustrū collocatū ad amicos circumferunt, eos singuli amicorū excipientes, epulū præbent, tam propinquis, q̃ cæteris cadauer comitantibus, ad hunc modū quadraginta diebus circumactū, dehinc humanē, capite prius exinanito, atq; abluto: supra corpus tria ligna statuunt, mutuo inclinata: circa quæ prætendunt lanea pilea, q̃ maxime possunt constipantes, & in scaphā in medio lignorū pileorūq; positā lapides conijciunt ex igne perspicuos. Viri Scythæ nō lauantur, sed vxores eorū infundentes aquā, Corpora ad lapidem aliquem scabrū conterunt, cypresso, cedro, aut thuris ligno, deinde perfrictū corpus, quū intumuerit, illud, faciemq; medicamentis oblinunt. Id eas simul bene olētes facit, ac postero die medicamentis amotisundas & splendidas. Iurandi iusiurandūq; interponendi ipsis per regium solū mos est: quos si quis peiorasse a diuinatoribus, qui hoc salignis virgis experiunt, conuincit sine mora capitis poenā subit, atq; facultates omnes amittit, quas accipiunt q̃ illū peiorasse pbauerunt. Massagethæ populi Scythiæ in Asia ultra mare Caspium vestitu & victu Scythijs perq̃ similes, quo fit, vt Scythæ a plerisq; credantur, ex equis pugnant & pedibus, vtroq; pugne genere pene inuicti: sagittis hasta sangari (sic em̃ ferrum quo vulgo accincti sunt dicūt) auro in baltheis & capitis ac axillarū ornatu vtunt; aureos thoraces equorū pectoribus inducunt. Ex auro fræna & phaleras conficiunt: æreas cuspides hastis p̃figunt, ære pharetras muniunt. Ferri & argenti nullus apud eos vsus. Singuli vxorem ducunt, eaq; cōmuniter vtunt, idq; Scytharū soli faciūt, si Scythæ habendi sunt. Quoties aliquis mulieris libidine capit, suspensa ad plaustrū pharetra cū ea sine pudore concumbit: Terminus vitæ nullus genti præfinitus, vbi quis ad modum consenuit, eum p̃pinqui & necessarii in vnum coeuntes cū ouibus aliquot immolant, & carnibus pro epulo, vbi decoxerunt, indifferenter vescuntur, qd̃ genus obitus apud eos beatissimū habet, languore extinctos non edunt, sed terra operiunt, loco damni putantes, q̃ ad immolationem nō venerunt, Nihil omnino serunt, pecoribus victitant, & piscibus, quos Araxes ab

Cū rege intimi famuli sepe
peliunt quin
quaginta.

Famuli Scytharū regum
oēs ingenui.

Priuatorū Scytharū
humatio

Viri Scythæ
nō lauant

Lauandi mi
rabili ritus

Per regis so
lū Scythæ
iurant.

Massagethæ
& mores eo
rum

Aurea massa
getharū palu
damenta.

Ferri & ar
genti apud
Massagethas
vsus nullus

Senes massa
gethæ suos im
molant & eo
rum carnib⁹
vescunt

Exinanito
.i. euacua
to.

Pilea. i. ue
lamina
Scaphā. i.
lyntrem

Sangaris

unde suppeditat: lac plurimū potant. Ex dijs vnū Solem venerant, cui equos immolant, vt pnicissimo syderi e pecoribus omnibus perniciosissimū mactent Seres mites inter se & quietissimi omniū, mortaliū cœtus fugiunt, adeo vt cætera gentiū cōmercia abnuant, primū eorum fluuiū mercatores ipsi trās eunt, in cuius ripis nullo inter partes cōmercio, sed dispositio rerum precio: oculis æstimantibus, sua tradunt, nō emunt nostra. apud illos neq; meretrix neq; adultera, neq; fur ad iudiciū deduci, neq; occisus homo fertur ibi aliquē, sed est apud eos legum suarū rētus vehementior, q̄ genesis constellatio. In initio orbis terræ habitant, quia castē viuunt, nec erugine, nec grandine, aut pestilentia cæterisue malis affligunt. Fœmina postq̄ conceperit a nemine peti tur, neq; quum purgat, carnibus immundis nemo vescit, sacrificia nulla no uit, sc̄m iusticiā omnes sibi ipsis iudices fiunt. Ideo nō castigant huiusmo di plagis, quę pro peccatis accidere solent, sed plurimū temporis perduran tes, absq; ægritudine vitam finiunt. Tauroscythæ a monte Tauro circa quem habitant. Virgini naufragos immolant, & quoscunq; græcos illuc delatos, hoc modo postq̄ preces pegerint hominis caput claua feriunt, truncū eius quidam aiunt perturbari e rupe. Nam in rupe prærupta templum est eorū situm, cruci adfigunt caput, quidā de capite suffigendo consentiunt, sed trun cum e præcipitio deici negant, sed humo contegi dicunt. Dæmonem, cui im molant ipsi tauri, aiunt esse Iphigeniā Agamemnonis filiam. In hostes, quos cœperint, hoc agunt: amputatū quisq; hostis caput domū portat, & fusti suf fixum, admodū sublime supra tecta statuit, & plæruncq; supra fumariū. Ideo in sublimi locantes, q̄ dicant eos totius domus esse custodes. Viuunt autem e rapto & ex bello. At Agathirsi excultissimi viri sunt, & aurum plæruncq; ge stantes in cōmune cum mulieribus coeunt, vt inter se germani sint ac dome stici omnes: nihil neq; liuoribus, neq; simultatibus mutuo exercentes, cæterū ad Thracum similitudinem adcedentes. Neuri Scythicis vtunt moribus, qui vna ante Darij expeditionem æstate, coacti fuerant: propter serpentū multi tudinem, in ipsorum solo procreatā, terram mutare cum Budinīs habitarent, periculū faciunt: ac sibi persuadent deierantes, se quotannis ad dies aliquot lu pos fieri, & rursus in pristinū habitum & formā redire. Antropophagi, i. hu manæ carnis comestores agrestissimos omnium hominum mores habent, non iudicijs, non legibus vllis vtentes, rem pecuariam exercent: vestem Scy thicæ similem gestant, linguam propriam habent. Melanchleni omnes indu menta nigra gerunt, vnde & cognomentum habent, qui soli ex his humana carne vescuntur, institutis Scythicis vtentes. Budini ingens natio atq; nume rosa, cæsis oculis omnis acrufa. Gelonus vrbs, a qua & Geloni dicuntur, gen tis caput est. Libero Trieterica idest triennalia agunt, & Bacchanalia exer cent, Græci quondam fuere, sed Summoti, ibi confederunt. Lingua adhuc partim Scythica, partim Græca vtentes. Sunt tamen Budini a Gelonis, & lingua, & vita dispares. Nam quum indigenæ sint, pe cuarię operam dant, solique eius regionis pedunculos edunt. Geloni

Vnus Sol a Massagerhis colitur.

Seres oim q̄ etissimi sanctissimiq;

Nullis calamitatibus affligunt Seres

Sui ipsius iudices Seres sunt.

Græcos Tauroscyte ipsi genit immolant

Hostiū capita sup domorum tecta figuntur

Agathirsi scythæ excultissimi

Neuri q̄tan nis dies ali quot lupi figunt

Antropophagi oim hoim agrestissimi.

Melanchleni nigra oēs indumenta gerunt

Budinipeditulos pmon dent.

Geloni

De oim gentiū ritibus.

agriculturę operā dantes, frumento victitant, & hortos possident, nihil illis neq; aspectu, neq; colore similes: horum regio om̃is est arboribus frequens ex lacu, qui ibi etiam ingens est, & multus. Lurrias capiunt, castores, aliasq; Lurria Renones multas feras, ex quarū pellibus renones faciunt, atq; induunt, Lyrcae ē venati Lyrcae one victitant, hoc modo, conscens arboribus, quę & per omnem eorū regionem frequentes sunt: feris insidiant. singulis adest canis & item equus in ventrem cubare edoctus humiliter subsidendi gratia, vbi quis ab arbore ferā viderit, sagitta q; percusserit, conscenso equo illam persequit, comitante cane. Argyppei a Argyppei sub excelsorū montium radicibus incolunt, homines, qui ab ipso natali calui sunt, mares pariter, & foeminae: simis quoq; naribus, & ingenti mento, proprio quodam oris sono. Scythicā gestantes vestem, ex arboribus victitantes, rei pecuarię haud student. vnde eis pecorum nō multum est. sub arbore quisq; cubat: per hyemem quidem vbi arborem pileo albo firmoq; contexerint, per æstatem vero sine hoc pileo. his nemo mortaliū iniuriam infert. Sacri enim dicunt esse, nihil martium armorū possident. Idem finitimorum controuersias dirimunt, ad quos quisq; confugit, is a nemine læditur. Issedones Issedones talibus moribus vti ferunt, quoties pater alicui decessit, om̃es eius propinqui pecora adducunt, quę vbi mactauerunt, concideruntq; concidunt & mortuū patrem illius, a quo in conuiuiū accipiunt, cōmixtisq; omnibus carnibus conuiuiū exhibent. Caput tum defuncti denudatū purgatūq; inaurant, eoq; pro simulachro vtunt. agentes illi quotannis maiores hostias caerimoniasq; hæc filius patri, pater filio facit, quemadmodū Græci natalicia, dicunt præterea & isti, iusti esse: & ipsarum vxores peræque fortes ac viri, & tales olim fuere Scytharū mores, a Tartaris postea subacti, & illorū viuendi instituta complexi, Tartarorū more viuunt, Tartariq; vno nomine vocantur.

De Tartaria, gentisq; Tartarorum moribus & potentia.

Caput Decimum.

Tartaria, quę & Mongal dicit, vt Vincentius scribit, in ea terrę parte sita est, vbi oriens Aquiloni coniungit, ab oriente Katheorū ac Solangorum terram habuit a meridie Sarracenorū, ab occidente Naymanorū, ab aquilone oceano circumdata. Tartaria a fluuio Tarrar, qui per eam currit appellata. Regio plurimū montosa, vbi campestris est admixta glarea hareno sa est, sterilis nisi aquis fluuiatilibus, quę tamen rarissime sunt irrigetur. & ob hanc etiam causam multū deserta & infrequens est. ciuitates in ea nullæ, nullæ villæ, præter vnā, quę Cracuris dicit. lignis in plerisq; locis adeo inops, Cracuris una tartarorū ciuitas vt arido boū & equorū stercore incolę ipsi ignes fouere atq; cibaria decoquere cogant. Aer & cœlū intemperatū & mirificū, tonitrua & fulgura in æstate adeo horrenda vt præ timore homines intendant, iam calor magnus est, mox frigus & densissime niues cadunt: ventorū frequenter tam validi flatus vt equitantes detineant, & ad terrā hoīes deiciant: arbores radicibus euertāt, & multa dāna inferāt. In hyeme ibi nūq; pluit, in æstate frequenter, sed adeo pce vt vix trā madefiat. Regio aliogn oim aīaliū diues in camelis, bobus &c

Tartaria sita est & termini.

Tartaria appellatio Sterilis & infrequens tartaria

Boū & equorum stercore ignes fouent

Aer & cœlū intemperatum

Tartaria peccata diues

Iumenta & equos in tanta copia & multitudine, quantam nō credimus reli-
quum mundi habere: a quatuor ab initio populis habitabat. vnus Ieckamon-
gal. i. magnimongali dicebant. Secundus sumongal. i. aquatici mongali. Et
illi sese etiam a Tartar fluuio iuxta quem habitabant Tartaros appellabant.
Tertius Merkat vocabat. Quartus Metrit. Omnes vnam corporis formam,
vnam linguam habebant. Fetus ab initio cultus, sine moribus, sine lege, sine
vllō vitæ cultu, armenta pascere, obscuri nominis inter Scythas. Finitimorū
vectigales mox gens ipsa in plures velut tribus diuisa est. cœpitq; sub duci-
bus agitare, penes quos erat totius rei summa: pendere tamen nihilominus
Naymanis vicinis accolis tributum, Quum Canguista oraculo quodam pri-
mus est Rex ab ijs creatus. Is recepto Imperio primū omnium malorū dæ-
monum cultum abrogauit: edictq; præcepit, vt tota gens deum optimum
maximum coleret, cuius prouidentia regnum credi voluit a se receptum: edi-
ctum est deinde, vt quicunq; per ætatem arma ferre possent, ad certū diem
regi præsto adessent. Estq; militaris multitudo in hunc modū distributa, vt
decuriones centurionibus paretent, centuriones chiliarchis, chiliarchi miria-
dum præfectis. Inde ad periclitandas Imperij vires septem principū, ex ijs,
qui vniuersæ genti ante constitutum regnum præfuerant, filios parentū ma-
nu iussit interfici, facessunt illi Imperiū: etsi acerbum & atrox, quum multitu-
dinis metu, tum religionis adaecti: credere enim vulgo cœli numen eiusmo-
di regni initijs interfuisse, nō regem, sed deum ipsum violari arbitantes si il-
lius dicto minus obtemperassent. His fretus opibus Canguista primum fi-
nitimos Scythas bello subegit, subiectos vectigales fecit, & cum his eos,
quibus ipsi ad id tempus tributum pependerant. Inde remotiores populos
aggressus tam prospere, tamq; foeliciter a Scythia ad solis vsq; ortum, & ab
ortu solis ad mediterraneū mare, & vltra, armis suis omnia regna, gentes, &
nationes subegit, vt merito iam se totius orientis dominū & Imperatorem
scribat. Sunt autem Tartari omnium hominum deformissimi corpore, vt plu-
rimum, parui, oculos habent grossos & prominentes, multū coopertos pal-
pebris ita vt valde parua est apertura in eis: latas habent facies & imberbes
excepto q̃ in superiori labro, & mento raros habeant pileos & volatiles: gra-
ciles sunt in medio cōmuniter omnes: radūt caput per verticem ab aure vna
ad aliam in occipitiū ita vt rasura illa babati formā p̃tendat, capillos in reli-
qua parte q̃temadmodū mulieres nostræ longos nutriunt, de quibus duas
tricas siue cordas faciunt, & vtrancq; retro aures colligunt, quo more nō Tar-
tari solū radunt, sed quæcunq; gentes eis cōmorant. Ipsi porro leues sunt &
agiles, boni equites, pedites mali, nullus pedes vadit, oēs & minimi etiā aut
equis aut bobus insident quocunq; vadendū: equitant etiā mulieres, equis
vtunt castratis, & qui nō feriunt: fræna plurimo auro, plurimo argento &
gemma exulta sunt: campanulas admodum resonantes ex equi collo pen-
dentes gestare gloriosum. Sermone horrido sunt & clamoroso, cantantes
luporū more vlulant: caput quatunt quando bibunt: bibunt aut q̃sepissime
& ad ebrietatem, quæ apud eos gloria est. Nō in villis aut vrbibus, sed in cā

Quatuor tar-
tari populi

Vetustiores
Tartarorū
mores.

Canguista
primus Tar-
tarorū rex.

Malorū dæ-
monū cultus
abrogatur a
Tartaris

Militiæ ordi-
natio

Regni Tar-
tarorū initia

Totius orientis
dñs impe-
rator tartarorū

Tartarorum
corporis for-
ma.
Rasura capi-
tis tartarorū

Equis Tartari
munia oīa
obeunt

Equorū colli
tartari cam-
panulas sus-
pendunt.

chiliarchi
q̃ mille p̃-
sunt, & tri-
buni intel-
liguntur.

De oīm gentiū ritibus.

Habitatio Tartarorū.	poveterum Scytharū ritu sub tabernaculis habitant: pastores em̄ sunt plerūq; q̄ omnes, In hyeme manere in planitie solent, in æstate vero pascuarū vber- tatem sectantes in montibus degunt. Stationes in tentoriū modum aut ex vir-
Tabernacu- lorū forma	gultis contexunt, aut filtro leuigatis lignis sustento, Supra in medio rotundā fenestrā faciunt, quæ lucem præbeat, & fumum emittat: ignem in medio ha- berit, iuxta quem liberi & vxores versant. Sagittationibus luctationibusq; vi-
Venandi rit⁹	ri gaudent: venatores mirabiles sunt: cataphratti ad venandū pergunt feram conspicientes corona circumstant, & tunc sagittis quas quisq; in illam misit
Religio Tar- tarorū.	præpeditā capiunt, Panem nō habent, nec pīnunt: mappis nō vtuntur, non mantilibus. Vnum deum credunt, & ipsum omnium esse tam visibiliū q̄ in- uisibiliū factorem: nō tamen aliqua cærimonia, aut ritu colunt, sed potius i- dola quædā de filtro aut serico ad hominis formā effigiata: ex vtracq; tentoriū parte constituentes pecorū suorum custodes esse precant: atq; plurimū reue-
Idola a Tar- taris vene- rantur.	rentiæ exhibent: his primum lac omnis iumentiac pecoris offerunt: & ante- q̄ quicq; vel bibere, vel comedere incipiunt, partem apponunt: quodcunq; animal ad esum mactant illius cor in scypho per integrā noctem appositū, mane coquunt & comedunt. Venerant etiam & sacra faciunt Soli, lunæ, &
Chaam regē filiū dei cre- dentes Tar- tari adorāt.	quatuor elementis. Chaam præterea regem & dominū suum filium dei exi- stimantes, religiosissime adorant, sacrificant, & tantū illi tribuunt, vt dignio- rem in toto mundo non esse credant, nec aliquem alium nominare patiunt.
Contempto- res cæterorū hoīm tartari	Cæteros homines adeo hæc gens contemnit, & se prudentia & bonitate ex- cellere putat, vt alloqui fastidiat & a se explodat. Papam Christianosq; cun- ctos canes appellant, & idolatras, q̄ lapides & ligna adorent. Ipsi maleficis artibus intenti: somnia obseruant, Magos habent, qui ea ipsis interpretent, &
Tps apud Tartaros oē æque habet	ab idolis responsa petant, & accipiant. deum enim cum illis loqui persuasū habent, & propterea ex oraculo vniuersa faciunt. Tempus & præsertim luna tiones obseruant: nullum tamen præ alio aut singulari festiuitate aut abstinē-
Auaricia tar- tarorū insa- tianda	tia colunt, æqualiter omne habent. Tantæ avaritiæ & cupiditatis sunt, vt vbi quispiam aliquid viderit quod habere desyderat, si illo potiri cum voluntate possessoris non possit, dummodo Tartari nō sit, vi rapit: ex præcepto & insti-
Canguista & Chamī mandatū	tuto regum licere arbitrantur. Quum tale mandatū a Canguista Chaamq; pri- mis regibus habeant, q̄ quicunq; Tartarus aut etiam Tartari seruus equum, hominem, siue virum, siue mulierem, in via repererit literas aut conductū re- gium nō habentem eum sibi vendicet, & pro suo, perpetuo vtatur. Pecunias
Vsurarij tar- tari.	indigentibus cōmutant, sed pro grandi intolerabili vsura, vnum denariū de decem singulis mensibus accipientes, & de vsura etiam vsuram, si dilata fu- erit. Tributarios suos tantis tributis, tantis exactionibus molestant, & aggra-
Tributarijs suis Tartari molesti	uant, quantis nullę alię gentes vnq; suos exercuisse legunt: incredibile relatu est cupiunt semper & vt domini oīm extorquent, nihil retribuunt. Mendican- tibus elehemosinā etiā denegant, in hoc laudant q̄ prandio aut cœnæ super- uenientes volentes comedere non excludunt aut repellunt, sed inuitant, &
Vi&us Tar- tarorum im- mundissim⁹	quibus vescuntur misericorditer cōmunicant. Victus autem immundissim⁹ sunt vipote qui menfas vt dictum est mantilibus non operiant manutergijs

non videntur quū māhūs non lauent, nō corpus, non vestimenta: panēm neq;
edant, neq; conficiant: olera nō edant, non legumina, sed tantūmodo omniū
animantiū carnes. Canum etiam & catiorū, equorum ac grandiusculorū mu-
rium, quos rattos dicimus. Captorū inimicorū corpora, ad crudelitatem suā
ostentandū, & vindicandi desyderiū, ad ignem quandoq; assant: & vbi pluri-
mi comesturi conuenere, dentibus (luporū ad instar) dilaniant, atq; absumūt:
eorum sanguinem etiam ad hoc prius collectum cratheris infusum epotant.
Lac iumentinū alias ipsīs potus est. Vinum apud eos non nascit̃, aduectum,
sicut ceteri homines, avidissime bibunt, alter alterius pedunculos comedūt
de capite vel aliunde extrahentes dicunt & sic inimicis nostris faciam. Sce-
lus magnū habetur si cibi aliquid aut potus perire permittit̃. Ideoq; ossa, ni-
si medulla prius excepta sit, canibus nequaquā proiciunt. Nullum animal ex
nimia tenacitate comedunt & absumunt integrū & sanum, sed quando mu-
tilatum fuerit, cēperitq; iam aut senectute, aut aliqua alia pernitie languelce-
re. Multum frugales sunt & in paucis minimisq; contenti bibunt mane vnū
vel duos scyphos lactis, & interdū toto die aliud nihil bibunt & comedūt.
Vestitu tam viri q̃ mulieres fere vno induunt, viri mitris caput obtegunt nō
multum profundis, obtusis ante, retro caudatis vnus palmę longitudine, pa-
ri latitudine, quę vt capiti adhæreant & ne a vento quidem deturbent iuxta
aures infutas fascias habent, quibus sub mento connectant̃. Fœminæ coniu-
gatae canistro quodam rotundo tegunt vnus pedis & semis longitudine in
summitate instar dolī plano, diuersicolori serico aut pictis pavonum plumis
circumornato, gemmis ad hæc & plurimo auro, cætero corpore, vt quęq; di-
ues est, ita vestiunt: potentiores purpura, & serico: quemadmodū earum viri,
tunicas portant miro modo formatas, fissura earum in sinistro latere a quo in-
duuntur & exuunt nodulos quatuor aut quinque habet, quibus clauditur vesti-
menta quę in æstate gerunt nigra sunt cōmuniter omnia, quę in hyeme plu-
uiosisq; temporibus alba, infra genua non descendunt, pelliceis vestibus, qui-
bus maxime vtuntur pilos non occultant & carni applicant, vt nos. sed co-
rium: pilos propter decorem videndos præbent. Virgines a non coniugatis
ac illæ a viris discerni facile nequeunt, q̃ indiscreto fere omnes a viris & ha-
bitu & gestu sint. Fœmoralibus siue braccis æque omnes vtant̃. Bellum ini-
turi brachia quę nuda habent, quidam ferreis laminis circumdant, corrigijs
quibusdā concatenatis, quidā multiplicato corio, quo etiā caput obmuniunt
Scutis vti nesciūt: pauci q̃q; lanceis & longioribus gladijs, Enses habent, bra-
chiali longitudine ab vna parte fastigiatos, q̃bus pugnantes a latere pcutiunt
Equites sunt agiles sagittandiq; scientissimi: Is oīm fortissimus censet̃, qui &
Imperiū obseruantissimus est: sine stipendio militat: gens in plijs & rebus
gerendis solers, & ad oīa momenta rerū impiūq; obeundū p̃sto. Duces &
principes bellū nō intrant, sed pcul stantes, suos ad clamant, hortantq;: & qd
facto opus sit diligenter p̃spiciūt: liberos, vxores, & aliqñ hoīm imagines eqs
impositas exercitui addunt, ut maior, ac hosti terribilior magis appareat. Nec
fuga turpis, si conducibilis sit, aut necia, Sagittaturi dextrū brachiū ab armata

Crudelitas
Tartarorū
in signis

Portus Tartarorū
lac iumentinum

Farcitas tar-
tarorū nimia

Frugalissimi
mortalium
cū tartari
Vestitus tar-
tarorum.

Capitis res-
gumenta

Tunicarū for-
ma

Nigra in æ-
state vel i-
menta, in hy-
eme alba
portant

Vnus pene
viroꝝ & mu-
lierū habitus

Bellica Tar-
tarorū arma

Gens Tartarorū
in bello
solers

Att. gentis
astutiam.

De oim gentiū ritibus.

Strategemā Tartarorū.	exuunt: & tanta vi postmodum sagittas excutiunt, vt nullum armorū genus sit illis non penetrabile, turmatim pugnam capeffunt, turmatim fugiunt vulnifico sagittarū iactu sequentem a tergo hostem conficientes. Inde pugnantium paucitatem conspicati subito in pugnam redeunt homines equosq; sagittantes vulnerant, occidunt, ac tum maxime vincunt quū victi creduntur.
Regiones de bellaturi tar tari ab oim parte inua dunt Victoria su p̄bissime v tunt tartari.	Quū regionem aliquam inuadere veniunt diuiso exercitu ab omni parte inuadunt vt eis occurrī non possit, ac nemo incolarum effugere, ita victoriā semper in manibus habent. Illa superbissime vtuntur capto nulli parcentes, non pueris, non mulieribus, non senibus, omnes promiscue occidunt, prēter artifices, quos ad opera sua referuant: occidendos per centuriones diuidunt, seruo cuiq; ad interficiendos decem, plures, vel pauciores, prout numerus fert, assignantes, quibus omnibus bipenni, vt fues, mactatis, cēteris in terrorem hoc agunt: quemq; millesimum accipiunt, & capite subuerso, pedibus ad stipitem in medio cālorum erectum ita suspendunt, vt suos adhuc admonere & audire videatur: pleriq; ad iacentum corpora ipsa procedentes e recentibus vulneribus emanantem sanguinem ore excipiūt & ingurgitant. Neminī quantumcūq; etiam se obligauerint seruant fidem, quin in deditos comodo, & multo grauius sēuiant. Iuuenulas mulieres in quam quisq; incidit & quamcūq; vult stuprari licet: abducuntur quē liberalioris formę sunt atq; in extrema omnium rerum penuria seruire perpetuo coguntur. Incontinentissimi enim omnium hominum Tartari sunt: nam licet vxores ducant quotquot volunt & sustentare possunt nullusq; (excepta solummodo matre filia & sorore) ipsis aut consanguinitatis aut affinitatis gradus ad matrimonium contrahendum obstat. Sodomitici tamen vltra modum sunt: se non minus, q̄ Sarraceni indifferenter & impune cum masculis pectudibusq; cōmiscētes. Mulieres quas sibi coniungunt pro uxore non habent, nec dotem accipiunt, donec pepererint: vnde steriles repudiare possunt, & aliam superducere. Hoc mirum est, q̄ licet mulieres multę virum vnū habeant propter illum inter se nō facile rixentur, cum tamen vna alijs pręferri soleat, atq; iam cum illa, mox cum alia dormire: vnaquęq; autem suam stationem habet, vnaquęq; suam familiam: castissime viuunt, nam in adulterio deprehensi tam vir q̄ mulier lege ipsa occiduntur. A re bellica feriatī viri pecora in pascua ducunt, & custodiunt, venanturq; & se luctando exercent, aliud nihil agūt, mulieribus omnia committunt: his curę est & quę sunt victui & quę amictui necessaria procurare. Gens ipsa multas superstitiones obseruat: cultellum in ignem mittere vel eo saltem attingere: carnes item ex olla cultello extrahere magnum nephās est: nihil etiam iuxta ignem securi fabricantur, ne quocūq; modo lædant, quem alias religiose venerantur, & a quo omnia purificari debere persuasum habent. Flagello quo equus impellitur, calcaribus enim nō vtuntur: corpus aut brachia quietis gratia supraponere, aut flagello sagittas tangere maxime deuitant, Iuuenes aues non solum non occidunt, sed nec capiunt quidem. Frēno equum non verberant, Os osse alio non frangunt. Cibum ac potum, pręsertim lac nemo profundit. In stationibus nemo mingit,
Crudelitas Tartarorū fe rina	
Incontinens tissimi oim hoim tartari	
Sodomitici Tartari & Sarraceni	
Vxor nisi pe pererit nulla habet	
In adulterio dephensi le ge occidunt	
Superstitiosę Tartarorum obseruatōes	

quod si obstinate aliquis faceret, absq̃ misericordia occideret. Si autem necessitas cogat, ut sapius sit, tentoriū in quo factū est, & omnia quę in eo continentur purgari debent, tali modo: duos ignes, tres passus abinuicem distantes faciunt, intra quos hastas duas infigunt, iuxta quęq; ignem vnam statuentes, deinde cordula ab vna ad aliam ducta, ac buccaranno intecta per medium illarū, ceu per ianuā, quęcunq; purificanda sunt traducunt: mulieres duę, quarū hoc interest, in alia parte stant, hinc atq; hinc vna, aquā inspergentes, ac carmina quędā submurmurantes. In conspectū regis nullus adueniat, cuiuscunq; dignitatis existat, & quantacunq; agere habeat admittit, nisi purgatus prius. Qui limen tentoriū in quo Imperator aut ducū aliquis morat pedibus calcat in ipso vestigio interficit. Præterea si aliquis morsum fecerit, quem deglutire nō possit, cogereturq; eundem euomere, accurrunt ilico oēs & foramen sub statione faciunt, per quod extractū crudeliter necant. Multa alia sunt, quę pro inexpiabilibus peccatis habent, aut hominem occidere, aliorum terrā inuadere: res & bona aliq̃ contra ius fasq; diripere, dei p̃cepta negligere, pro paruo aut nihilo ducunt. In mundo quodā alio, quem tamen describere nō possunt, se post hanc vitam æternaliter victuros credunt, & meritorum suorum condigna præmia p̃cepturos. Quum quispiā infirmari coeperit, & mortī iam vicinus esse, hastam vnā cum nigro panno tabernaculo, in quo decumbit, præfigunt, ut ab ingressu p̃tereuntem auertat. Nemo em̃ hoc conspecto inuocatus intrare audeat. Postq̃ vero defunctus est, omnis illius familia conuenit, & funus extra tentoriū in locum aliquem antea delectū clam portant, & fouea lata profundaq; satis facta, tentoriolū in ea erigunt, mensā ferculis instruunt, atq; defuncti corpus prius p̃ciosissimo habitu vestitū ad eam applicantes, vnā omnia post hac terra obruunt. Sepeliūt etiam cum eo iumentū vnum, & equus phaleratus vnus, Potentiores in vita seruū vnum eligunt, atq; cauterio suo inustū secum tumulari faciunt: & hoc ideo, ut in alio mundo his vtant. Dehinc amici alium equū accipiunt, & mactant, carnes comedunt, cutem sceno repletā, atq; resutā quatuor palis supra sepulchrū in defuncti signū erigunt. Ossa in anime expiationem mulieres comburunt. Cum cute potentiores aliud agunt, in tenuissima lora illam discindunt, atq; his extensis per sepulchri circuitū terrā demetiunt: tantū namq; in alio orbē defunctū sortiri credunt, quantū hic ab amicis illi hoc corio ad mensum fuerit. Tricesimo die luctū finiunt. Quidā Tartarorū Christiani noīs, sed pessimi parentes iam senio confectos, ut citius moriant, multa pinguedine diu obescant, & inde defunctos comburunt, puluerem diligenter collectū, quasi p̃ciosum aliquid obseruant, illo cibaria sua quotidie condientes. Quā autem pompa, qua festiuitate Tartari post regis obitū alium illi substituunt, qm̃ nedum scribere, sed legere forte tædiosum, paucis absoluā. In locū in campis apertū ad hocq; consuetū Principes duces barones & omnis populus totius regni conueniunt, tum eum cui regnū aut ex successione, aut electione debet in thronū aureū collocāt, atq; p̃cidentes vnanimi voce, & excelsa oēs in hūc modū acclamāt, Rogamus, volumus etiā, & p̃cipimus ut domineris nobis.

Purgandi per ignes ratio

Limen regij tentorij calcatans interficitur.

Æternā vitam Tartari credunt.

Sepeliendi Tartarorū ritus

Luctus funebris Tartarorū tricesimo die finit Christiani nominis Tartari parentes necant Mos in regis creatōe memorandus

De oim gentiū ritibus.

**Regi ptas
notat** Respondet ille, si hoc a me vultis, necesse est, parati sitis quicquid p̄cepero fa-
cere, quū vocauero venire, quocunq; misero ire: quemcunq; occidi iussero id
intrepidos facessere: & totū regnū in manus nostras statuere atq; cōmittere.
Vbi responderunt sumus: inquit rursus ergo oris mei sermo, decatero gladi-
us meus erit: sit applausus a populo, Principes interea ipsum e regio solio ex-
ceptum supra filtrum in terra stratū humiliter sedere faciunt, ita alloquentes

Att. ritum Vide sursum, & agnosce deū, ac respice filtrū in quo sedes deorsum, si bene
administraueris, ad votū habebis omnia, Si aut male, adeo rursus humiliabe-
ris, spo liaberisq; vt ne exile hoc filtrum, in quo sedes, tibi relinqueat. quo di-
cto, charissimā vxorū adiungunt, & ambos cum filtro eleuantes, hunc oim
Tartarorū Imperatorem, illam Imperatricem salutant. Adsunt tum mox ab
omnibus gentibus, quibus imperare habet, dona. Adsunt & quacunq; Rex
defunctus reliquit, de quibus nouus Imperator vnumquemq; principū do-
nat, cetera sibi seruari p̄cipit, & cum hoc comitia dissoluit. In eius manibus seu
potestate omnia sunt: nemo potest, audeatq; dicere, hoc meū est, vel illius est.

**Terra cuiq;
sua apud tar-
taros assigna-
ta** Nemo cōmorari in aliqua terre parte debet, q̄ in assignata. Imperator ipse du-
cibus assignat, duces millenarij, millenarij centenarij, centenarij decanis,
decani cæteris. Sigillū quo vtitur ita inscribitur, Deus in coelo, & Chuikuth
Chamin terra: dei fortitudo: & oim hoim Imp̄ator. Quinq; maximos & ro-
bustissimos exercitus habet: quinq; duces: per quos omne: quod obstat: ex-
pugnat: aliarū gentiū legatis ipse nō loquit: nec etiam in conspectū admittit:
nisi tam ipsi q̄ munera: sine quibus venire p̄sertim non debent nec possunt:
a mulieribus quibusdam ad hoc deputatis prius purgati fuerint: per medias
personas respondet: quibus qñ & q̄ diu loquitur (quantūcunq; magni sint)
flexis genibus auscultare debet: & ita attendere: vt ne a verbo quidem aber-
rent. Nemini enim licet Imperatoris verba mutare: Nemini latē ab illo sen-
tentiae qualicūq; modo contraire: In publico is nunq; bibit: neq; aliquis Tarta-
rorū princeps, nisi prius canetur ei: aut citharizetur. Potentiores quum equi
tant vmbrella quæ longiori haste imposita iuxta eos portatur: obumbrant:
quod & mulieribus eorum fieri dicunt. Et tales Tartarorū genti mores anno
abhinc ducentesimo erant: hi viuendi ritus. Georgiani quos Tartari eodem
fere tempore deuicerunt cultores Christi erant: ritum Græcorum seruantes:
Persis vicini: longo terrarum tractu a Palestina distantes ad Caspios vsq; mō-
tes eorum dominium extendebatur. Episcopatus decem & octo habebant:
& catholicum vnum. i. episcopum vniuersalem: qui loco patriarchæ erat:
Antiocheno patriarchatui ab initio subiecti erant: bellicosi homines: rasuram
in capite faciebant: clerici rotundam: Laici quadratam. Mulieres eorum que-
dam equestri ordinis erant: & ad prælium doctæ: Georgiani ordinatis iam
aciebus in pugnam ituri repletam optimo vino pugillarem cucurbitam epo-
tare solebant: & aduersarios postea aiosius adire. Clerici vsuræ & Symoniæ
libere vacabant: cum armenijs mutuo & perpetuo odio persisterant: Erāt
em & Armeni Christiani noīs populus anteq; Georgiis subactis: Tartari
illos superauere: sed a fide ritūq; orthodoxæ ecclesiæ in multis discordabāt,
ritus

Diem natalis domini ignorabant: nullas festiuitates, nullas vigilias, nec etiā quatuor tempora obseruabant. Sabbato paschæ non ieiunabant, Christū eo die circiter vespere resurrexisse asserentes. Omnibus sextis ferijs infra paschatis & penthecostes festiuitates carnes manducabant. Multū ieiunabant, a septuagesima quidem incipientes ita stricte vt nec in quartis sextisque ferijs oleo, vino, aut piscibus vterentur: plus peccare existimantes, qui his diebus vinum biberet, q̃ eum, qui veneris gratia lupanar subiret: die lunæ penitus se ab omnibus cibis abstinebant: die Maris ac Iouis comedebant semel: die Mercurij & Veneris omnino nihil, Sabbato vero & dominico die esitabant carnes, & reficiebantur laute. Per totam septuagesimam, exceptis sabbatis & dominicis diebus missarum officia nemo celebrabat, nec etiam sextis ferijs per totum annum: per hoc enim violari ieiunium volebant. Porro duorum mensium infantes, & quoslibet alios indifferenter cōmunicabant. Aquā sacrificio non addebant. Cum lepore, vrsō, corniculis, & huiusmodi, sicut Græci Iudaizabant. In calicibus vitreis & ligneis celebrabant: quidam sine paramētis & sacerdotalibus vestimentis omnino: quidā cum diacono & subdiacono infula tantū operti. Vsurę & symonię tam clerici q̃ laici, quemadmodum Georgiani, æque studebant omnes. Sacerdotes quoq̃ diuinationibus & necromantię incumbēbāt. Potationibus magis q̃ laici vacabant. Vxores ducebant, sed post mortem alterius secunda coniugia vtriusq̃ prohibita erant. Adulteram viro repudiare & aliam ducere licentiā episcopi dabant. De igne purgatorio penitus nihil tenebant. Negabant etiam obstinate in Christo duas naturas fuisse. In triginta articulis a recto Christianę pietatis tramite eos ab errare Georgiani prodidere.

Errores ab
orthodoxa
pietate Ar-
meniorū

Ieiunia Ar-
meniorū

Infantes cō-
municabant
Armenij

Sacerdotes
Armeniorū
uxores duce-
bant

De Turcia, Turcarumq̃ moribus, legibus, & institutis omnibus. Cap. Vndecimū.

Terra, quę nunc Turcia est, maiorem Armeniam ab ortu habet, excurretq̃ ad Cilicum vsq̃ pelagus, at septentrionem versus Euxino terminatur. ab Aitono Turquia dicitur, plures in ea prouincię Lycaonia in qua Iconium caput gentis. Capadocia, in qua Cæsarea. Isauria, vbi Seleucia. Licia, quę nunc Briquia. Ionia, quę Quiscum, vbi Ephesus. Paphlagonia, vbi Germanopolis. Lenech, vbi Trapesus. Hoc quicquid est terrę, quę hodie Turcię tenet nomen, non vna gens inhabitat, sed Turcæ, Græci, Armeni, Sarraceni, Iacobitani, Nestoriani, Iudæi, Christiani. Scdm̃ leges & instituta plerūq̃ viuentes quas Mahometus pseudopropheta Sarracenis Arabię genti anno salutis sexcentesimo atq̃ vndetrigesimo sanxit: vir dubium Arabs an Persa, vtruncq̃ enim traditur. Patre malorū dæmonū cultore, matre Ismaelita: & ob id Hebraicę legis nō ignara, distrahere puerū illi, ambigūq̃ effingere, dum hic, dum illa suā vterq̃ legem ingerit. Igit̃ vtroq̃ puer imbutus cultu, neutrū adultus recepit, quin homo callidus atq̃ vaser ingenio, inter Christianę pietatis viros diutissime versatus rem pniciosam humano generi ex duabus legibus cōmentus, Hebræos aiebat impie facere, qui Christū natū ex virgine in-

Turcię fines

Gentes Tur-
ciā incolētes

Mahometi
parentes,

Ex duabus le-
gibus Maho-
metus vnū
cōmentus

De oīm gentiū ritibus.

ficiarent, qñ id pphetæ, viri p̄cipua sanctitate, diuinoq; afflati spiritu, futurū cecinissent, expectandūq; multo antea p̄dixissent, contra Chriānos stulte credere Iesū dei amicissimū natūq; ex ȳgine, opprobria & cruciatū a Iudæis p̄peti voluisse. Martinus Segonius Nouomontanus suo hæc de Christi regis n̄ri sepulchro memorię p̄didit. Sarracenos & Turcas, ex antiqua Mahometi p̄dicatōe ridere Christianę gentis hoīes, q id conditoriū venerabundi obseruent. Christū pphetā summū affirmantes, ex dei spū, oīs terrene labis exp̄tem, venturū iudicem gentiū; inficiari tñ verū ipsius sepulchrū adiri, qm̄ gloriosum corpus, diuino conceptū flatu p̄sus fuerit impassibile. Hęc Segoni⁹ & alia in hanc sententiā, quę a Mahometi gentis hoībus nō magis impie q̄ stulte in nostros iactari soleant, His pseudopropheta quū suam gentem malis imbuisset, legem tulit, cui ne ab hominibus sanę mentis quandoq; iretur obuiam, abrogareturq; vt sordidæ & pestilenti capitalē inscripsit p̄nam; sanxitq; in suo Alcorano, Si quis de ea ausus esset disputare, qua sanctiōe palam fecit nihil sinceri in ea lege esse, quā velut mysterium quoddā texerit vt tueritq; tractari, vt quale esset id quod ferebatur populus haud scire posset.

Sergij Monachi Nestorianę impietatis viri consilio & opera in illa ferenda p̄cipue vsus. Hęc vt popularior esset, ex omniū gentium sectis aliquid assumpsit. Christum imprimis laudandū censuit, virum fuisse affirmans sanctū & omni virtute p̄stantem, eundemq; supra humanitatis fastigiū ponere, nunc verbū, nunc spiritum & dei animam p̄dicans virginis vtero natum: ipsam virginem miris efferre laudibus, astipulari miraculis & euangelicę historię quatenus a suo non discrepat Alcorano: Euangelia ab apostolorū discipulis corrupta esse dicebat, oportuisse per Alcoranū suū emendari, & Chri-

Christianis per quę Mohometus blanditus est.

Voluptati indulgentia

Sarraceni vnde appellati

stiani nominis multitudinē per hæc blanditus a Sergio voluit baptizari: inde in aliorum studia concilianda cum Sabellianis negare trinitatem, cum Manichæis binariū in diuinis numerū ponere. Negare æqualitatem patris & filij cum Eunomio. Spiritū sanctum creaturā dicere cum Macedonio. cum Nicolaitis multitudinem vxorum probare. & vetus testamentū tamen id quoq; diceret quibuldā in locis nō carere vicio: p̄texuit his ambagibus incredibilem illecebrā, qua facile vita capitur remissis suę genti veneris & omniū voluptatum habenis. Serpit pestis hæc propterea in gentes innumeras, vt iam quota pars hominū p̄æ multitudine illa a vero aberrantiū adhuc sit in officio: ex hoc facile attendi potest q̄ Christo credat nō Europa tota, Mahometo autē & illius maxima pars cum tota fere Asia & Aphrica. Sarraceni, qui hanc pseudoprophetę impietatem & delyriū primi acceperunt eam Arabiæ partem incolebāt, q̄ Petrę dicta est, vbi videlicet terra ipsa ab vno latere Iudææ inserta est & reliq; Ægypto, a Sarraco loco Nabatheis p̄pinq; siue vt ipsi volunt a Sara Habræ vxore appellati: vñ legitimos se oīm mortaliū solos diuinę p̄missionis successores esse adhuc psuasū habent. Agriculture qdā vacabant & rei pecuarię: maior autē ps militię: & ob id ab Heraclio ad p̄licū bellū stipēdio conducti, quū se illo post consequutā victoriam fraudari cognouissent, ira & ignominia accensi Sarraceni Mahometo duce & monitore in Syriam secedentes Damascum occupabant, vbi copijs & comiteatū aucti

Egyptum petebant, qua subacta Persidem postea Antiochiam & hinc Hierosolymam, adeo potentia & fama indies eorum res crescebant, adeo indies augmentabantur, ut nihil amplius ipsis resistere posse timeretur, quum Turcæ fera & crudelis Scythica gens ex Caspijs montibus a finitimis pulsi iam per Caucaſeas portas in minorem Asiam primo, postea in Armeniam, Mediam, ac Persidem descendissent, vi & armis omnia sibi subiugarent. Sarraceni igitur his utpote Imperij fines defensuri obuiam processerant, sed quia ipsis impares erant in breui ad eam desperationem adducti sunt, ut Mahometi fide ab his recepta, passi sint eos in Perside secum regnare: ut nescias vtra gens maiorem fecerit iacturam, quæ tanto regno cesserit: an quæ eam sibi pestem inculcari passa sit regnandi cupiditate: vnius itaque fidei vinculum ita vtraque gentem copulauit, ut Sarraceni pro Turcis, & contra Turcæ pro Sarracenis indiscreta appellatione aliquandiu vocati sint. Nunc ut video Turcarum nomen inualuit, altero abolito. Non vnum apud hos equitum genus in usu sunt Thimarcini, qui stipendiarij interpretantur, ad octoginta millia: hi vicos, villas, castella, ut quisque meritis est, Regis indulgentia possident stipendij loco, prestantque sunt Sensacho, duci videlicet eius prouinciæ, cui attributi sunt. In duos hodie diuisi sunt exercitus, Asiaticum & Europeum, ductu inde maiorum ducum militaturi, quorum hic Asia, ille Europa preſidet. Hos Bassas gentili lingua appellant. Sunt & Aconizij fatales dicti, hi sine stipendio militant, semperque agmen præcedunt prædabundi, quintam prædæ partem regi debent, manubiarum nomine: sunt hi circiter quadraginta millia. Abijt tertium genus in Charippos, Spahiglanos, & Soluphtaros, præstantissimi horum Charippi equeſtris dignitatis illustres, & circa Regem frequentes octingenti numero ex Scythis Persisque: nec alio genere hominum lecti in conspectu regis insigniter, quum opus est, dimicant. Spahi & Soluphtari sunt, qui ab initio ad turpem usum, pueri adhuc, apud regem fuere, mox adulti Regis indulgentia uxorem ducunt, auctique dote coniugis & stipendio plurimum oratorum vtuntur officio, Regis latus dextra leuaque stipantes inter eundem: Ad præfecturas & cæteras dignitates ex hoc fere ordine leguntur. Mille sunt & trecenti numero. Triplex in peditibus ordo, Lanizari hi impuberes adhuc ex toto Imperio leguntur a conquisitoribus aliquandiu militari disciplina instruantur, sub magistro in publicis gymnasijs, mox militie ascripti amittuntur breuiori veste, & pileo albo, ac sursum versus erecto: arma, scutum, ensis & arcus: hi castra muniunt, vrbes oppugnant, suntque ad viginti millia, & amplius. Secundi sunt ordinis Asappi, leuis armaturæ pedites, ense, scuto, & longiore hasta instruuntur, rubro pileo a Lanizaris discreti: hostium equos in prælio confodiunt: horum numerus ad belli magnitudinem accommodatur, minimum quadraginta millia, cum Rege proficiscuntur: his stipendium cum bello finitur, ex hoc instituto, Regius habet exercitus ad ducenta armatorum millia. Cæterum peditum turba sine stipendio voluntariorum, aut euocatorum, suntque his Calones mixti, Lixæ fabri lignarij, & qui pugnantibus necessaria ministrant: sternunt vias, per loca ardua & abrupta: pontes fluminibus

Rerū Sarracenorum incrementa

Turcæ qualis gens & vñ progressa

Turcæ & Sarraceni in unum conflui

Militia Turcarum ex quibus constat

Bassæ exercitus Turcarum duces Aconizij milites fatales. Charippi equites illustres.

Spahi & Soluphtari Regis stipatores

Peditum Turcarum triplex ordo. Lanizari primi exercitii milites.

Asappi secundi leuis armaturæ milites

Regius exercitus ducenta millia. Tercij Calones lixæ & artifices

Thimar-cini

Sensacho,

De oim gentiū ritibus.

aut stagnis imponunt, aggeres in hostes erigunt, ceteraq; ad expugnationes
 vrbium vtilia expediunt. Comitantur castra Numularij Trapezetae: instito-
 res atq; aliorum id genus hominum ingens colluuius, ne quid desit eorum,
 quę humano vsui conducunt: sed nihil est quod in ea gente magis mirari pos-
 sis, q̃ celeritas in agendo, in periculis constantia, obseruatio imperij: ad mi-
 nima delicta capite plectuntur: profunda & vorticosa tranant flumina, abru-
 ptos superant montes, iussi per æqua & iniqua eunt præcipites, non vite sed
 Imperij memores, peruigili, inediaq; tolerantissimi: nulla ibi seditio, nullus
 tumultus: fremitu non clamore vtuntur in prælio, in castris noctu tam perti-
 nax silentium, vt patiantur captiuos dilabi, ne tumultus excitetur aliquis. Hi
 ex omni mortalium numero hodie legitime militant, vt nemini mirum vide-
 ri possit, quid sit, q̃ res eorum tantum ad hunc diem creuere, quantum ducen-
 tesimo ab hinc anno nullius alterius gentis, possitq; vere dici, esse id genus
 hominum inuictum, nisi aut lue aut peste aliqua teterrima, aut domestica dis-
 cordia vincantur. Vestitus quo milites vtuntur honestissimus est, nihil inde-
 centiæ, nihil inhonestatis omnino habens. In sellis ac frænis nulla curiositas
 aut superfluitas est. Armis indutus eorum nemo incedit, nisi quum pugna
 instet, arma post eos in sarcinis deferuntur. Vexillis non vtuntur, sed lanceis,
 ex quarum summitate quædam diuersicoloria fila dependunt per quę singu-
 li ducum a suis internosci valeant. Tympano tamen & fistulis ad conuocan-
 dum concitandumq; ad pugnam vtuntur. Registrario, qui magnatum vnus
 est, defuncto bello præsentari omnis exercitus debet, tum vt qui, & quot bel-
 lo amissi sint cognoscatur, quum vt in illorum locum alij scribantur. Pro mi-
 litibus in omnibus congregatōibus & conuiuijs orant, sed multo magis pro
 in cōmuni patrię causa cælis, Fœlices beatosq; eos appellantes q̃ non domi-
 inter coniugum, filiorumq; lamentationes obierunt, sed foris inter hostium
 fremitus hastarumq; fragorem, Maiorum suorum victorias describunt de-
 scriptas cantant & extollunt. multum enim militum animos per hoc excitari
 existimant. Domus & cætera ædificia, sub quibus habitare solent, de lignis
 & terra vulgo sunt, pauca de lapidibus, solorum magnatum domus, balnea
 & deorum templa ex his vulgo constructa: quamuis & plæbæiorum quidā
 locupletes adeo sunt vt exercitum armare expedireq; integrum vnus possit:
 sed quia frugales sint & omnem sumptum deuitent, humilitatem diligant:
 voluntariam hanc paupertatem, & rerum situm patienter ferunt. Cb hanc eti-
 am causam picturas abijciunt, imaginū sculpturas sic abhorrent, sic detestant,
 vt Christianos, qui eis tantum delectemur idolatras vocitent, & in veritate
 esse contendunt. Sigillis in literis siue regis aut cuiuscunq; alterius fuerint nul-
 lis vtuntur, nullis signis obmuniunt, fidem habent statim vbi solū modo mit-
 tentis nomen audierint aut scribentis stylum inspexerint. Campanarū vsus
 apud eos nullus, nec etiā Christianos inter eos habitantes habere ac vti per-
 mittunt. Pro pecunia aut aliqua alia re non ludunt, ludere repertos ignomi-
 nijs multis & probris afficiunt & prosequuntur. Ad sedendum scamnum,
 sedile aut aliud fulcimentum nemo cuiuscunq; dignitatis conditionisue exi-

Turcarum in re
militari peri-
tia

Soli Turcæ le-
gitime mili-
tant

Militaris tur-
carū vestitus
honestissim⁹

Vexillis nō
vtuntur turcæ.

Tympano
& fistulæ etiā
Turcæ vtuntur

Registrari⁹

Promilitib⁹
& cæsis suis
Turcæ orāt.

Maiorū victo-
rias Turcæ
decantant

Hūiliter Tur-
cæ ædificāt

Christiani ido-
latræ a Tur-
cis habent.

Sigillis lras
Turcæ non
reborant.

stat requirit, sed decentissima quadam & membrorum & vestium compositione super terram puerorum more recumbis. Mensa supra qua vescuntur ut plurimum e corio bubulo parato est, aut ceruino non concinnato & adhuc hirsuto, rotunditatem habens, quatuor vel quinque palmarum latitudinis, circulos multos per circuitum insutos ferreos quibus quum corrigie inductae sunt instar bursae clauditur expanditur & portatur. Domum, ecclesiam aut alium locum in quo sedendum est, nisi discalceatus, nemo intrat, quum inhonestum indecorumque valde habeatur, ut calceatus quis sedeat, quare calceamentum quodam utuntur, quod facile & deponi potest & recipi. Locus in quo vel domi vel in ecclesijs sedetur stratus tegetibus laneis est, aut scirpeis: habent quoque interdum propter locorum humiditatem, & immunditiam tabulata. Vestimentis utuntur tam viri quam feminae satis largis & longis in anteriori parte apertis, quo honestius curuati naturae opus perficere celareque possint. Multum enim in egestionem cauetur, ne meridiem versus, quo orantes se vertere solent faciem conuertant. Multum etiam ne ab homine quopiam conspecti turpitudinem suam ostendant, Curuati etiam quemadmodum apud nos mulieres micturiunt: nam si stando quispiam mingeret pro stulto aut heretico ab omnibus haberetur. A vino, quoniam peccati & omnis immunditiei seminarium sit, ex lege abstinent, vuas tamen comedunt, & mustum potant. Abstinent se quoque a carne & sanguine suillo, nechon ab omni morticino, reliquis comestibilibus cunctis vescentes. Diem Veneris ab omni labore feriati tanto studio & religione colunt quanta nos dominicam, aut quanta Iudaei sabbatum. In singulis ciuitatibus ecclesia una principalis est, in qua eodie post meridiem conueniunt omnes, atque oratione solenniter peracta, praedicatio fit. Vnum deum confitentur, qui nullum sibi vel similem habeat, vel aequalem, cuius propheta fidelis Mahometus sit. Quinquies in die Sarraceni omnes orare tenent, faciebatur ad meridiem versis, & hoc antequam faciant, perfectissimam corporis munditiam habere, culum, veretrum, manus, brachia, os, aures, nares, oculos, capillos, ad vltimum pedes etiam decentissime lauare, praesertim post coitum & egestionem, nisi aegrotauerint, vel in itinere fuerint. Si vero aqua eis ad hoc desit, quod tamen contingere raro, aut vix potest quod in omnibus ciuitatibus continua balnea ad hoc habeantur, puluere mundae & recentis terrae perficiunt: ante ablutionem hanc, pollutus quacumque pollutione loqui secum, aut se etiam videre: quantum possibile est permittit neminem. In quolibet anno mensem integrum & Amadem strictissime ieiunant, interdum nec comedentes, nec bibentes quicquam: nec etiam se mulieribus commiscuentes: post Solis autem occasum ad usque sequentis diei exortum cibis, potibus, ac veneri ad placitum indulgent. In fine ieiunii & postea iterum sexagesimo die Pascha celebrant, in memoriam Arietis Abrahamae ostensi in sacrificium filii loco: noctisque cuiusdam in qua Alcoranum de coelo datum existimant. Semel quotannis etiam ad domum dei, quae in Mecha est ire Sarraceni omnes debent, tum propter professionis suae recognitionem, tum

Sedibus & scamnis Turcae non utuntur.

Mensa Turcarum de corio est

Calceamentum

Vestimenta Turcarum fluxa

Viri curuati micturiunt.

Vinum non bibunt Turcae.

Caro suilla & omne morticinum vitatur.

Dies veneris Turcis sacra

Quingies in die orare turcae tenent. Meridiem versus. Loti corporis.

Continua in omnibus ciuitatibus balnea

Ieiunia Turcarum

Pascha Turcarum.

Domus dei in Mecha

De oim gentiū ritibus.

annuos honores Mahometo persoluendos, cuius sepulchrum ibi obseruat.
 Sarraceni ad Religionem seu sectam suā abnegare Sarraceni neminem cogunt, nec istud
 sectā suā co- alicui persuadere conantur, quamuis Alcoranus præcipiat, vt aduersarios pro
 gunt neminē phetasq; eorundem perdant & omnibus modis persequantur: vnde fit vt
 in Turcia omnium sectarum gentes habitent, & quæq; vt solet, suo deo sa-
 Sacerdotes cra faciat. Sacerdotes præterea eorum a communi populo non multum dif-
 Turcæ ferunt, nec a priuatis ædibus ecclesiæ: Alcoranum scire sufficit & quæ ad ora-
 Ecclesię tionem cultumq; legis pertinent: meditationibus, literarūq; studijs minime
 vacant. Non enim ecclesiarum aut animarum aliqua cura occupati sunt: sacra-
 menta nulla habent, reliquiarum, sacrorumq; vasorum, & altarium nulla ob-
 seruatio, sed vxoribus, liberis, ac cæteræ familiæ intenti: agriculturæ, mercatu-
 ræ, venationi, & similibus studijs, quibus victus quæritur & vita sustentatur
 quemadmodum laici cæteri incumbunt: nihil est ipsis facere illicitum, nihil
 prohibitum, a seruitute, ab exactiōibus immunes sunt, honoris plurimū ab
 omnibus percipiunt, vt qui legis cærimonias sciunt, ecclesijs præsideant, & a-
 Gymnasia lios docere possint. Gymnasia multa & magna habent, in quibus ciuiles le-
 Turcæ mul- ges, a Regibus largi pro regni administratione defensioneq; plurimi docen-
 ta habent tur, quorum dein quidam ecclesiasticis, quidam sæcularibus officijs præfici-
 untur. Sunt etiam in ea secta multi & varij religiosi, quorum quidam in ne-
 Religiofor- moribus & solitudinibus vitam villatim ducentes hominum commercia ef-
 Turcæ fa- fugiunt, quidam in ciuitatibus hospitalitatem exercentes peregrinos paupe-
 milia res ad hospitia saltem recipiunt si non habeant quo reficere possint, ex men-
 diditate em & ipsi viuunt: alij per ciuitates vagantes, in vtribus quibusdā bo-
 nam atq; semper recentem aquam portant, quam cuiq; petenti bibendam vl-
 tro offerunt, pro quo pietatis officio, si quid ipsis porrigitur accipiunt, cupi-
 unt nihil, tantam religionis ostentationem in dictis & factis, in moribus &
 gestu præ se ferentes, vt non homines, sed angeli credi possint: signum quod-
 dam quisq; gerit per quod cuius professionis sit internosci habet. Iusticiæ
 Iusticia Sar Sarraceni seu Turcæ exactores strenuissimi sunt, qui hominis sanguinē fude-
 racenor. rit pari poena semper plectitur. In adulterio deprehensus cum adultera absq;
 Adulteror. misericordia, absq; mora lapidatur. Est etiam fornicarijs sua poena expressa,
 poena octingentos flagelli ictus seu verbera tolerare debet, qui præuentus fuerit.
 Furū poena. Fur prima & secunda vice deprehensus totidem ictibus flagellat, tertia, ma-
 Iniurius satis nu truncatur, quarta, pede. Qui damnum alicui infert, precio aestimato satis-
 facere com- facere compellitur. In possessionibus repetundis vt petatum testibus compro-
 pellitur bet, lege sancitū, utq; negator iuramento sese expurget. Testes nullos nisi val-
 Testes Tur- de idoneas probatasq; personas, & quibus sine iuramento credi possit ad-
 cæ quos ad- mittunt. Inquisitores per regionem multi etiam constituti sunt, qui orationū
 Inquisitores ad quas tenentur, negligentes indagatos talibus quidem adficiunt ignomi-
 Turcæ mul- nijs: tabulam vnā cum pluribus caudis vulpinis illorum collis appendūt,
 ros habent & hinc inde per totam ciuitatem trahentes non dimittunt donec se certa pe-
 cunia absoluant. Extra matrimonium nemini, qui ad prouectam etatem iam
 Vxores Tur peruenierit, vitā agere licet. Vxores autem ducere legitimas quatuor possunt,
 cæ. 4. ducūt.

& demptis matribus & sororibus quascunq; volunt: nulla sanguinis habita-
ratione: illegitimas vero quotquot placuerint, & enutriti valeant. Filij tam ex
his, q̄ ex illis suscepti hæredes in patris bonis æqualiter habentur. Hoc ta-
men seruato, q̄ duæ filiæ filio vno cœquant. Coniuges duas aut plures nō
in vna domo, nec etiam in vna ciuitate habent, ob iuges contentiones earū,
atq; inquietudines, sed in singulis ciuitatibus singulas. Libertatem viri eas ter-
cio repudiandi habent, tercio item recipiendi. Repudiatq; vero a quo viro su-
scipiantur, si lubet, permanere possunt. Hæ in vestitu honestissime sunt. In ca-
pite mitris vtunt velis ipsis superpositis, ita, vt decenter hac inuolutæ, vna
veli extremitas a dextro aut sinistro capitis parte dependeat, qua, si domum
exire, vel in domo in virorum conspectū prodire debeant, sine mora totam
faciem præter oculos velare possint. Nunq̄ audet scemina Sarraceni vbi vi-
rorum congregatio est apparere. Forum adire, vendere aliquid aut emere
omnino sceminis illicitum. In ecclesia maiori locum a viris longe remotū ha-
bent, & adeo occlusum, vt nemo introspicere possit, nec aliquo modo intrare.
Quem tamen nō omnes, sed magnatum solum vxores, & nunq̄ alias q̄ die
veneris ad vnicam orationis meridianæ horam, quæ apud eos, vt dictū est,
solennis est, intrare debent. Collocutio viri & mulieris in publico adeo rara
est, adeo præter consuetudinem, vt si inter eos per annum integrum morare
ris, semel vix videre posses. Virū apud mulierem in aperto sedere, aut equi-
tare cum aliqua pro monstro duceretur. Coniugati mutuo, alijs videntibus,
nunq̄ lasciuunt, nunq̄ rixantur, quum nec viri erga mulieres grauitatem un-
quam remittant, nec mulieres erga viros reuerentiam. Magni domini, qui a-
pud suas perpetuo esse nō possunt, ad earum custodia deputatos Eunuchos
habent, qui tanta custodia illas obseruant, & tueantur, vt præter maritum im-
possibile ulli uiro sit eas alloqui posse. impossibile ipsas posse præuaricari.
Postremum Mahometo, legibusq; ipsius fidei tantum Sarraceni tribuunt,
ut illas seruantibus æternam beatitudinem certissime promittant, Paradisū
videlicet deliciarum hortum dulcibus & amoenissimis aquis quaq; uersum
irriguum sub puro & temperato coelo constitutum, in quo quicquid uelint
habitu sint: omnium ferculorum genera ad saturitatem, serica atq; purpu-
rea indumenta, adolescentulas ad nutū speciosas, cum aureis argenteisq; ua-
sis, Angelos pincernarum more in aureis lac, in argenteis uina rubea uber-
tim propinantes ministros. Contra non seruantibus infernum comminantur
interitumq; sempiternum. Hoc etiam credunt, q̄ quantiscunq; quis crimini-
bus obnoxius si moriturus tantum deo credat & Mahometo, saluus fiat.

Liberi diuer-
so matrimo-
nio suscepti.

Repudiū a-
pud turcas

Mulierq; Sar-
racenorum ve-
stitus

Mulier, loc⁹
in ecclesijs

Collocutio
virorum & mu-
lierum apud
Turcas raris-
sima

Eunuchi mu-
lieribus de-
putati

Paradisus

Infernus.

De oim gentiũ ritibus.

Christus Iesus dei patris omnipotentis verus & æternus filius, secunda in sancta indiuidua æquali perpetua trinitate persona incomprehensibili, & a sæculo abscondito consilio, atq; mysterio anno ab hinc Millesimo quingentesimo vicesimo, vt miseros, & infelices homines in primis parentibus Adam & Æua per inobedientiæ peccatum eheu lapsos, & ob id multis sæculis cœlesti patria exclusos erigeret eorq; reduceret: ac detrusorum spirituum vetustiore ruinam ad quam supplendam præcipuo creati fuëramus, aliquando in cœlo refarciret. Sancti spiritus cooperatione in Iudæa a virgine Maria de progenie Dauid homo conceptus, & natus est. Tricesimo vitæ suæ anno vsq; in tricesimum quartum, quo ex Iudæorum inuidia cruce affixus periit, Iudæam omnem percurrens, Iudæos primum, deinde alias gentes ab antiqua Mosaica lege, ab idolorum profana cultura ad nouam suã institutionem dehortatus est. Sequaces quotquot habere potuit discipulos appellauit, Ex quibus duodecim selectioribus post mortem suam, cum (vt prædixerat) iterũ viuus apparuisset, commisit, vt apostolorum siue legatorũ nomine, in orbem vniuersum irent: & quæcunq; ab eo didicissent vidissentq; creature omni prædicarent. Symon Petrus, cui ecclesiæ suæ regimen principatumq; diu antea post se suscipiendũ tradiderat: quum post sancti spiritus perceptionem alijs ad alias terræ oras, vt fortiti & iussi fuerant, ad prædicandum diuertissent, primum Antiochiam venit, ibiq; ecclesiæ cathedram primariam constituens, cum alijs apostolis, qui sæpius ad eum venerant, concilium celebrauit: in quo inter cætera Christianos a Christo deinceps omnes dici decretum, qui illius dogma orthodoxamq; pietatem amplexi tuerent. Romam deinde sede primaria translata, pro maximo ipse, & successores sui semper habuere negotio, rudem & incultam adhuc Christi sui sectam, eamq; professos aliquo bono ordine & gubernatione ex Mosaica lege, quam Christus non soluere, sed adimplere venisset, ex politicis Romanorum, Græcorum, Ægyptiorum, aliarumq; gentium & sacris & profanis ritibus, legibus, moribus: ex saluberrima imprimis Christi Iesu doctrina, & sancti spiritus inspiratione cultiores facere. Rem aggressi, quemadmodum non solum apud Hebræos, sed alias etiam gentes, diuisos viderint homines in sacros & profanos, & tam his q̃ illis pulcherrima ordinatione, suos gradus, suas dignitates. Esse monarcham orbis vniuersi tunc Romanũ Imperatorem, esse consules, esse patricios, qui & senatores ad arbitrium quorum omnia ordinarentur, esse per terram reges multos, duces, comites, præsides, præfectos, suffectos, tribunos militum, tribunos plæbis, prætores, primipyllos, centuriones, decuriones, quaterniones, duumuiros, quæstores, ædiles, ianitores, scribas, lectores, & priuatos homines vtriusq; sexus multos. In deorum vero templis Regem sacrificulum esse, archiflamine, prothoflamine, flamine, sacerdotem, pari ordine apud Hebræos in sacris summum pontificem esse, minores sacerdotes, leuitas, natineos, luminum extinctores, exorgistas, ianitores siue ædituos, & cantores. Apud Græcos chiliarchos, hecatontarchos, penthacontarchos, decarchos, pentharchos, Esse præter eos quoq; tam apud hos, q̃ il-

Cause natiuitatis Chri

Mariavirgo Chri mater.

Chri seque discipuli vocati.

Petrus ecclesie Chriane princeps.

Antiochia prima ecclesie sedes.

AChro chriani appellati

Chriana religio a quibus sumpta

Romana politia

Hebræorum ciuitas

Græcorum ad ministrario.

Ios diuerſe & virorum & mulierum religioſos conuentus multos, Saducceos
 Eſſæos, Phariſeos apud Hebræos. Salios, diales, veſtales apud Rhōmanos:
 Conſenſere ſanctiſſimi apoſtoli omnes, vt Petrus, & qui cum in Romanā ſe
 de ſuccederent, imperpetuū Papa tanq̃ pater patrū, vniuerſalis, apoſtolicus,
 ſanctiſſimus, & ſummus pontifex diceretur. Eccleſiæ catholicę Romę tanq̃
 monarcha Romanus Imperator, orbi vniuerſo præſideret. Conſules quorū
 ſemper duo erant æquarent in eccleſia patriarchæ quatuor, Conſtantinopoli-
 tanus, Antiochenus, Alexandrinus, & Hieroſolymitanus, ſenatores Cardina-
 les exprimerent. Reges qui tribus ducibus Primates tribus archiepiſcopis
 imperantes designarent, Archiepiſcopi ſeu Metropolitani ducibus compa-
 rarentur, q̃ velut illi pluribus Comitibus, ſic ipſi epīſcopis mandarent. Epi-
 ſcopi Comitum ſimilitudinem exprimerent. Coepiſcopi ſiue epīſcoporū vi-
 cariū præſides, præfectos, præpoſiti. Tribunos militum archipreſbyteri red-
 derent. Tribunos plarbis cancellarij, prætores, archidiaconi. Centuriones de-
 cani. Decuriones preſbyteri parochi. Aduocatos ſacerdotes alij. Ediles dia-
 coni. Quaterniones ſubdiaconi. Duumuiros exorgiſtæ. Quæſtores hoſtia-
 rij aulae ianitores lectores, ſiue poetas. Acolythi ſcriptores aut cęre-
 ferarios præſentarent. Eos omnes communi appellatione clericos, a clericoſ
 .i. ſorte, qua ex populo primum in dei ſortem el gebantur vocari voluere: Se-
 ptem tamen, quos adhuc Romanus pontifex ſolenniter ſacrificans ſecum in
 altari habet, cæteris nominatiores eſſe. Epīſcopos ſcilicet preſbyteros, diaco-
 nos, ſubdiaconos, acolythos, cantores, quibus ſingulis in eccleſia ſua officiā,
 habitum atq̃ dignitatem attribuire. Epīſcopis clericos alios ordinare, virgi-
 nes velare & benedicere, pontifices conſecrare, manus imponere, confirma-
 re, baſilicas deo dedicare, deponendos ab officio ſacerdotes deponere & re-
 gradari, ſynodos celebrare, chriſma conſicere, veſtes & vaſa ſacrare, & alia
 quę etiam minoribus ſacerdotibus cōmunia, vt cathegizare, baptizare, ſacra-
 mentum altaris conſicere, alijs cōmunicare, a peccatis poenitentes abſoluere,
 contumaces arctius irretire, euangelium annunciare. Caput in apice quatuor
 digitorum latitudine in rotundum more Nazareorū radere, & neq̃ comas neq̃
 barbam nutrire, perpetuo caſtos eſſe, ſacerdotibus omnibus præcipere.
 Victum hiſ ſolum ex primitijs, decimis & oblationibus eſſe, ſæcularibus cu-
 riſ negotijsq̃ omnino vacare. honeſte veſtiri, incedere, & cōuerſari. ſoli deo
 & eccleſiæ deſeruire. lectioni ſacrę ſedulo incumbere, vt omnia quę Chriſti
 anę religionis ſunt, in quibus alios inſtituere obligant, ipſi perfecte norint.
 Religioſi conuentus tam virorum q̃ mulierum ſunt Benedictini, Prædica-
 tores, Franciſcani, Auguſtiniani, Bernardini, Antoniani, Ioannitæ, Cartuſiani,
 Præmonſtratenſes, Carmelitæ, Ciſterciensēs, innumeriq̃ alij, quibus omni-
 bus ex regula, quam ſibi priuatim quicq̃ præſcripſere, certus habitus, certa
 viuendi ratio eſt. continentia paupertatem atq̃ obedientia ppetuā profeſſi,
 vt plurimū, vitā ſolitariā agunt, quare monachi. i. ſolitarij appellant. qdā ab-
 bates, quidā ppoſitos, aut priores ſibi pſciunt, Epīs aut Roma. tūmodo pon-
 tifici ſubſunt. Cucullo q̃uis nō vnius coloris fere vtūt oēs, & carnib⁹ abſtinēt

Ro. pon. Pa
pa vocatus.

Quatuor pa
triarche
Primates
Archiepi
Epīſcopi
Coepi
Prepoſiti
Archipreſ
byteri.
Cancellarij.
Archidiaconi
Decani
Preſbyteri
Diaconi.
Subdiaconi
Exorgiſtæ
Hoſtarij
Lectores
Acolythi

Clericoſ in
eccleſia di-
gnitates
Quid eſt
concelium

Sacerdotū
qualis vita
& habitus

Chriſtianoꝝ
religioſi con-
uentus

Monachi ſo-
litarij

De oim gentiū ritibus.

Quindecim sacræ et or- vestes	Episcopis sacrificaturis sacratas vestes ex Mosaica lege desumptas ob perfe- ctionem eorum quindecim numero esse, Sandalia, amictum, albam, talarem Cingulum, stolam, manipulum, tunicam hyacinthinam, dalmaticam, chiro- thecas, annulum, castulam, sudariolum, pallium, mitram, pedum, & iuxta al-
Nouem pri- uatorum sacer- dotum vestes.	tare, in quo sederet, cathedra. E quibus nouem quoque minoribus sacerdoti- bus communes esse voluere, amictum, albam, talarem, cingulum, stolam, ma- nipulum, castulam. Romano pontifici præter eas ex Constantini magni lar-
Romani po- ntificis vestes	gitione, omnia Romani Imperatoris insignia permixta, tunica coccinea, pur- purea chlamys, sceptrum, diadema fastigiatum, quibus in magnis festiuitati- bus in sacrario rite indutum rem diuinam facturum ad altare stipatum pro- cedere, presbytero a dextro, diacono a sinistro lateribus, subdiacono cum li- bro clauso cæroferarijsque duobus, & vno cum thuribulo suffumigante præ- cedentibus, eo peruentum mitram deponere, atque in imis altaris gradibus peccatorum publicam confessionem cum comitibus dicere, ascenso postmo- dum altari codicem in cornu argenteo sinistro iacentem aperiri, deosculari, & mis-
Septies per diem orare sacerdotes	sæ sacrificium suis cæremonijs perficere. Subdiaconum epistolam, diaconum euangelium legere. Septies per dies singulos deum laudare, orareque præscri- ptis orationibus, tam maioribus quam minoribus sacerdotibus præcepere, circi- ter vespere vespere, sub noctis crepusculo completorium, matutino tem-
Horæ septē canonicæ.	pore matutinas, primam, terciam, sextam, nonā, prima, tertia, sexta, nona diei horis: & hoc, si fieri possit, in ecclesia ante altare humiliter orientem versus, Oratio dominica, symbolumque apostolorum, quemadmodum adhuc hodie
Omnes qui ordinantur	a vulgo, ab initio tantum dicebantur. Beatus Hieronymus Damasci papæ im- pulsu, psalmos per ferias digessit, & horis singulis proprios deputauit. No- cturnis die sacro nouem, non sacro, duodecim. Laudibus matutinis quinque. Vesperis quinque. cæteris omnibus tris. Euangelia, epistolas, aliaque que ex ve- teri ac nouo instrumento adhuc leguntur, præter cantum, pro maiori parte or- dinauit, Damasus secundum antiphonarum, quas Ambrosius Mediolanen- sium episcopus conscripsit, diuiso psallentium choro alternatim cantare in- stituit, & singulis versum Gloria patri &c. adiecit. Lectiones & hymnos, qui horis singulis præmittuntur concilia Toletanum & Agathonense approba- uere. Orationes, gradualia, tractus, alleluia, offertoria, comuniones in missa, Antiphonas, versiculos, tropos aliaque, que tam in nocturno quam diurno officio cantantur, leguntque ad decorem & laudem dei Gregorius, Gelasius, & Am- brosius plerique alij sancti patres non vno, verum diuersis temporibus adi- dere. Missa sic appellant sacrificium a lectione primum, eo simplici appara- tu tenoreque, quo adhuc sancto paschæ sabbato fit, celebrabatur. Celestinus Papa introitum addidit. Thelesphorus Gloria in excelsis. Hymnum & in terra Hylarius Pictauiensis composuit. Symachus cantari instituit. Salutationes, que per Dominum vobiscum septies in ea fiunt, ex libro Ruth transsum- ptæ, Clæmens & Anacletus interpoluere. Gelasius cætera ad offertorium usque ordine quo peraguntur ordinauit, præter sequentias, quas Nicolaus, & sym- bolum, quod Damasus ex Constantinopolitana synodo immiscuere. Præ-
Missæ officij apparatus Introitus. Gloria in ex- celsis Et in terra. Dominus vobiscum. Symbolum.	

dicatio, quæ ex suggesto diebus festis a sacerdote aut diacono ad populum fit Neemiæ aut Esdræ exemplo inoleuit magis, quæ instituta est. Monebantur in hac ab initio quum omnes in missa præsentés ex præcepto communicarent, ad mutuam concordiam, qui odio insectabantur, ut mundi non polluti vicij, sacramentum altaris perciperent, ratione cuius publica peccatorum confessione adhuc hodie ea concludi solet: veteris ac nouæ legis instrumenta, decem dei præcepta, duodecim fidei articuli, septem ecclesiæ sacramenta, sanctorum vitæ & martyria, dies sacri, doctrinæ, virtutes & vicia: & quæcunque alia, quæ Christiano homini cognitu necessaria sunt, edocentur. Offertoriū Gregorius apposuit. Leo præfationes. Maiorem & minorem canones Gelasius. Sanctus beatus Sixtus. Pater noster ex Matthæi euangelio Gregorius. Marialis beati Petri discipulus benedictionem dare episcopos, pacem minores sacerdotes. Innocentius instituere Agnus dei Sergius adiunxit. Gregorius communionem. Conclusionem per. *Itē missa, per benedicamus domino. & Deo gratias* Leo adinuenit. ¶ Duodecim fidei articuli, quos quemlibet nedū constantissime cōfiteri, verū etiā credere bñ apostoli mandauere, tales recensent. Primus vnū deū & trinum esse patrem omnipotentem cœli terræq; factorem. Secundus Iesum Christum filium eius vnigenitum, dominum nostrū. Tercius eundem de spiritu sancto conceptū, ex Maria virgine natum. Quartus sub Pontio Pilato passum, crucifixum, mortuum, atq; sepultum. Quintus ad inferna descendisse, rursus a mortuis tertia die resurrexisse. Sextus ad cœlos ascendisse, sedere ad dexteram dei patris omnipotentis. Septimus venturum rursus cum gloria, iudicatum viuos & mortuos. Octauus spiritum sanctum esse. Nonus sanctam ecclesiam catholicam. Decimus sanctorum communionem, remissionem peccatorum. Vndecimus carnis resurrectionem. Duodecimus æternam post obitum in alio orbe vitam. Decem præcepta, quæ deus digito suo conscripta per Moysen Israelitico populo dederat, & nos obseruare voluere. Primum est vnū deum credere. Secundum, ipsius nomen vane non assumere. Tercium, sabbata sanctificare. Quartum, parentes & natu maiores honorare. Quintum, non occidere. Sextum, non mechari. Septimum, non furari. Octauum, falsum non attestari. Nonum, rei alienæ non inhiare. Decimum, alteri nuptam neq; concupiscere. ¶ Septem ecclesiæ sacramenta, quæ in posterioribus quinq; fidei articulis includuntur, & credi a nobis sancti patres præcepere. Primum, baptismus est, hoc ex canonica sanxione, nisi maxima necessitas citius deposcisset, olim non nisi in fide prius optime instructis & approbatis catecuminis per examina vel inquisitiones septem quæ septem certis per quadragessimæ ieiunium diebus fiebant, sacris paschæ & penthecostes sabbatis, quibus consecrati in parochijs omnibus solet, dabat: quoniam vero præ cæteris ad æternam salutem id apprime necessarium est. Ne quis eo orbatus ex vita hac abscedat, statuere, ut nato mox infante: patri mi huic, tanq; testes, aut fidei iussores, rogentur, a quibus ante ecclesiæ fores statutus, a sacerdote ad hoc accersito priusq; sacro fonte immergatur quæretur, an Sathani pompisq; eius omnibus abrenunciauerit, an fidei christianæ

Sermo quare in missa fiat

De qbus sermo fiat

Offertoriū
Præfatio
Canō vtrq;
Oio dñica

Agnus dei

Duodecim
fidei articli

Decem dei
pcepta.

Septem ecclesiæ sacramenta.
Baptismus primum.

Septies baptisandi omni examinabāt

De oīm gentiū ritibus.

Septem clerici baptizandos articulos omnes firmiter credat. Patrimis pro eo affirmantibus, sacerdos ter in faciem illi insufflans, exorgizatq. Septem postea cum eo per ordinem facit, benedictum sal ori illius primo immittit. Secundo oculos, aures, nares, terra suo sputo madefacta illinit. Tercio nomen, quo postea vocet imponens, in pectore & dorso oleo sancto in crucis formam cōsignat. Quarto baptismi ter sanctę trinitatis nomine, patris & fili & spiritus sancti: quo etiam alia sacramenta omnia exhibentur, immergit: aut in crucis formā ter perfundit. Quinto pollice sacro chrismate intincto frontem ipsius cruce notat. Sexto vestem eum candidam induit. Septimo candelam ardentem præbet. Iudæi anteaq. baptizantur, ex Agathonensi concilio menses nouem ceterumini in fide instruuntur, diesq. quadraginta ieiunare debent, diuitijs se suis omnibus abdicare, seruos manumittere: filios si quos Mosaica lege circumciderint, a se procul repellere. Nemini ob id mirandum, si tam grauare gens illa baptismi admoueat. ¶ Confirmatio, secundum sacramentum, ab episcopo solum in ecclesia, ante altare adultis, & si fieri possit, ieiunis, tali quidem ritu largitur. Confirmandi cum singulis patrimis omnes adsunt. Episcopus dicta super omnes vna oratione singulorum frontes humectato chrismate pollice, crucis forma in patris & fili & spiritus sancti nomine cōsignat, alapamq. maxillę sinistrę in suscepti sacramenti memoriam, ne repetant, incudit. Patrimis, ne recens vnctio defluat, aut per incuriam abstergetur, mox præparata ad hoc fascia frontem obligant, quam non nisi septimo die depungere fas ducunt: tantū huic sacramento sancti patres concessere, vt nomen in baptismate impositum, si displiceat in huius perceptione ab episcopo in aliud mutari possit. ¶ Tercium sacramentum est Sacerdo: similiter ab episcopo solum in prima ecclesia in Decembri tantum, nunc constitutis sexanni temporibus, puta singulis quatuor ieiuniorum: eam ob causam institutorum, sabbatis. Sabbato, quod sitientes dicitur, & sacrosancti paschę sabbato confertur, maribus solummodo, & quorum vitę conditio, corporum habitudo, animorum qualitas, satis cognita perspectaq. sit. Septem, scđm quosdam, nouem enumerantur, in quibus singulis characterem specialem suscipientis animę imprimi, & eum hominem sacrum deinceps esse, credi sancti patres voluerunt: hi psalteres sunt, hostiarij, lectores, exorgistę, acolythi, subdiaconi, diaconi, presbyteri, episcopi, vnū tamen sacramentū, non plura, ratione finalis officij quod est dominicum corpus consecrare censetur. Singulis suarum in ecclesia officia, insigniaq. ex Toletano concilio constituta. Hostiarijs sacras ædes tueri, aperire, & recludere: clauis ob id eis in ordinatione datur. Lectoribus veteris testamenti sacrarūq. historiarum legendi facultas, Codex tribuitur. Exorgistis obsessos malo dæmone homines adiurare, in signū, quo illud continetur, liber porrigitur. Acolythi candelabra, luminaria, vrceolos ad aram disponere, atq. portare. Candelabrū eis cum cæreo, vrceoliq. vacui præstant. Subdiaconis oblationes percipere, calicem, patināq. attrectare, & ad sacrificiū deferre. Vinū & aquā in vrceolis diaconis administrare, vacuus ea de re ipsis calix cum patina ab episcopo, vrceoli vino aquaq. pleni, & map-

pul a ab archidiacono dantur; Diaconis dei verbum gentibus prædicare, & sacerdoti in sacris ecclesiæ actibus deservire cõmittitur, Euangelij liber tribuitur, & stola in modum iugi altero tantummodo eius humero iniecta. Presbyteris dominicū corpus consecrare, pro peccatoribus orare, atq; per iniunctionem poenitentiam deo rursus conciliare potestas. Calix cum vino, patina cū hostia, stola super utrumq; humerum, & castula insignia. Quid episcopo datum supra auditum. Dominica hic tantum die, horam circiter terciam, infra missæ officium priusq; euangelium legitur, ordinatur, per manus & libri super caput positionem ab alijs episcopis, cõnumerato Metropolitano, tribus. Episcopi in prima ecclesia ab alijs presbyteris parum aut nihil differebant, cõmuni concilio ecclesiæ moderabantur, anteq; dissensiones vulgo audirent, quibus, vnusquisq; se, nō a Christo, sed a quo baptizatus esset, hic Pauli, alius se Apollinis, tercius Cephæ appellaret; pro vniformitate igitur conseruanda, & schismatibus vitandis, necessario decreuere sancti patres, vt cõmuni appellatione omnes, qui baptizarent, Christiani deinceps a Christo dicerent, vtq; singulis prouincijs, prout magnæ vel parvæ essent, vnus aut plures presbyteri probatiores, episcopi nomine, præficerentur, qui non, vt antea, suo nutu, sed ecclesiæ Romanæ sacrorūq; conciliorū statutis ordinationibusq; subditū sibi & clero & populū gubernarent, instituerentq;. Tunc primū piorum principum auxilio permissuq; regiones per totum Christianū orbem in dioceses, dioceses in contuentus seu capitula, capitula in parochias, diuisæ: & pulcherrima illa ordinatio, qualis adhuc cernitur tam in clero q; populo facta, vt populus vicarius dato iure suo parochus obediat, parochus decano, decanus episcopo, episcopus archiepiscopo, archiepiscopus primate siue patriarchæ, primas siue patriarcha legato, legatus papæ, papa concilio, concilium deo soli. Corporis & sanguinis Christi salutiferū sacramentū sacerdos quisq; rite secundum ecclesiæ clauis ordinatus consecrareq; intendens obseruata verborū forma conficere, ex triticeo pane verum corpus, ex vino verum sanguinem lesu Christi potest. Ipsemet Christus dominus noster nocte, quæ passionis sue diem proxime præcessit, cum discipulis celebrauit, & in memoriā sui ipsius celebrandū, manducandūq; perpetuo instituit, & consecrauit. Magna fide circa id necessariū, vt primo transmutari panem in corpus, vinum in sanguinem Christi credatur. Secundo id licet quotidie fiat Christum tamen nō augmentari. Tercio manducatū indies non minui. Quarto sacramento in plures partes diuiso integrū Christum in singulis etiam minimis particulis permanere. Quinto: homine malitioso manducatū nō coinquinari. Sexto sumentibus malis mortem, bonis vitam æternam conferre. Septimo manducatū, non in manducantem, vt alius cibus, sed manducantem in ipsum conuerti. Octauo manducatū illæsum in coelū rapi. Nono tam in exigua & modica panis aut vini forma immensum incomprehensibilemq; deum & hominem Christū comprehendere. Decimo vnum atq; idem Christi corpus vno momento multis in locis, multis ab hominibus, & diuersa sub specie percipi. Vndecimo mutata substantia panis in veram Christi carnem, vini in sanguinem verū.

Presbyteris

Episcopi cõsecratio

Episcopi a presbyteris olim nihil differebant

Christiani a Christo.

Episcopi quomodo prius introducti & Pulchra ecclesiæ ordinatio

Corpus & sanguis Christi quartū sacramentum

Magna fide opus vt tredecim sequentia credantur

De oīm gentiū ritibus.

	naturalia accidentia panis & vini permanere, nō carnis aut sanguinis assumere. Duodecimo digne manducantibus vtilitates duodecim maximas, quę in his versibus enumerant, subministrare. Inflamat, memorat, sustentat, roborat, auget. Hostia spem purgat, reficit, vitam dat, & vnit. Confirmat fidem minuit fomitemq; remittit. Vltimo tam viuīs q̃ defunctis pro quibus a sacerdote speciatim in sacrificio offertur miro modo saluificum & vtile esse.
Eucharistia cōmunio	Eucharistiam & cōmunionem propterea dici, consecrabatur quidem ab exordio Christianę religionis, & adhuc, vt aiunt, apud schismaticos quosdam, tantę magnitudinis vnus panis, qui a sacerdote in scutellam cōminutus, omnibus, qui sacrificio aderant, cōmunicari satisq; esse posset, ex p̃cepto nāq; olim Christiani de eo quotidie cōmunicabant: deinde dominicis tantū diebus, sed cum nec his etiam digne obseruaretur. P̃ceptum in anno ter vel ad minus semel sacro videlicet paschatis tempore: in omniq; vitę periculo
Quo tpe sumendum	pro viatico, quo etiam nomine appellatur. Christianus homo quilibet sanę rationis diligentiori qua vnq; possit, & animę & corporis sui ad hoc p̃paratione abilitateq; percipiat. ¶ Matrimoniu, quod est maris & fœminę legitima coniunctio, iure naturali, diuino: gentium & ciuili inductū sacramentum quintum. Sancti patres in Christiana pietate vnum, non plura simul, publicum nō clandestinū in ecclesia vel eius foribus solenniter fieri p̃cepere, ita scilicet, vt sacerdos accersatur qui virum primo, deinde fœminam inquirat. In matrimonium contrahendum vtriq; ne consentiant, quibus consentientibus, quod maxime in eo necessarium est, ipse comprehensis amborum dextris, eos in indiuiduę sanctęq; trinitatis & vnitatis nomine patris & filij & spiritus sancti coniungens, iubet hortaturq; vt vnanimi huius & mutui coniugij perpetuo memores, viuētes se mutuo nunq; derelinquant, mutuo diligant, mutuo deseruiant, honorent: procreationi non libidini, studeant: natos ex se pueros honeste & diligenter educant: annulo postea eos subarrat: & aqua benedicta asperlos, porrecta stola in ecclesiam introducit, supplices ante altare, si prius benedicti non sint, benedicit. Mulier rubea vitta, & supra hanc candido velamine obuelat, sine quo deinceps in publicū prodire, aut viris assidere haud licitum. Duodecim esse, quibus matrimonium
Matrimonij iura	contrahendum impediri, contractū dirimi rursus voluere. Personę vtpote errorem, conditionem interpositā, cognationem, crimen apertum, sectę disparitatem, violentiā, sacrum ordinem, ligamen, quo alij alter obstringit, publicam honestatem, affinitatem, coeundi impotentiā. ¶ Sextum ecclesię sacramentum Pœnitentia est, a Christo pro altera naufragij tabula datū, Christianus homo quilibet indubie credere debet in quatuor consistere. Peccatorū videlicet pœnitundine, canonica confessione, absolutione, satisfactioneq; vt primo, non leui, sed grauissima pœnitundine in animę penetralibus superperdita, iterūq; amissa illa per peccatū puritate & innocentia, quā vel baptismo, vel superioris pœnitentię beneficio consequutus fuit, doleat, & dolore siue pœnitundine ea se reconciliandū rursus deosperet, omnia quibus se innocentiam amisisse indignationemq; dei in se cōcitasse cognoscit: sacerdoti
Duodecim matrimonij obstantia	
Sextū sacramentū pœnitentia	
Pœnitentia	
Confessio	

prudenti, ore proprio humiliter vere loco dei confiteatur, firmiterque credat, a Christo illi ceu suo in terris vicario potestatem concessam esse, ut se a peccatis confessis omnibus absolvere possit. Postremum pro satisfactione, & culparum remedio non grauate, verum alacriter obeat, quicquid facere iussus fuerit: indubitata fide credat absolutum esse se, quod mox a sacerdote absolutio debita verborum forma pronunciata fuerit. ¶ Vltimum sacramentum Extrema unctio creditur, per oleum, quod ad hunc usum ab episcopo in singulis diocesis, annuo ritu, quinta feria, quae paschae festum proxime praecedit, quemadmodum chrisma a nouo consecratur, a sacerdote ex Iacobi apostoli praecepto, & Felicis Papae in sede beati Petri quarti institutione morituris tantummodo adultis, atque eam poscentibus praestatur. Praescripta verborum forma & crebra sanctorum inuocatione, ea corporis membra inunguntur, quibus quinque sensus, visus, auditus, gustus, olfactus, tactus maxime vigere & homo deliquisse existimatur, utpote os, oculi, aures, nares, manus, & pedes, quia concedi, si digne percipiat, nedum leuium delictorum omnimodam remissionem, verum quoque, aut mox pristinam sanitatem, aut obitum maturatiorem lenioremque sancti patres credi voluere. ¶ Festi dies quos per annum ab ecclesia obseruari praecipere, initium a Christi domini nostri aduentu, quem in Decembri apostolus Petrus per hebdomadas integras tris, & dimidiam ieiunio & oratione ante natiuitatem eiusdem, qui vltimis Decembris diebus continuis octo ingenti gaudio & solennitate celebratur omnes auspicantur. Annum in hebdomadas quinquaginta duas: hebdomadas in menses duodecim, menses ut plurimum in dies triginta diuisere. Prima Ianuarii die, ut secundum Mosaicam legem Christus preputio circumcissus sit, ecclesia recolit. Tercia postea, ut a magis tribus, tribus muneribus adoratus, atque a Ioanne in Iordanis flumine baptizatus, nouae legis primordia iecit. Secunda Februarii die, ut immaculata mater eius patrio ritu obediens templo ipsum intulerit, & sese purgari permisit: in cuius rei memoriam solennis ab ecclesia eo die processio peragitur candelarumque cerearum benedicuntur. Vicesima quinta Martii, ut nasciturus Christus virgini Mariae per angelum annunciat, sancti spiritus obumbratione in utero conceptus sit: quo tempore, quadraginta etiam dies, quos nobiscum in terris agens ieiunauit: & nos ieiunare passionemque ipsius & mortem, quam ut nos a diaboli iugo liberaret sponte sua sustinuit recolere voluere: vltima illius ieiunii dies, quae frequenter in Aprilem cadit, maximo omnium festo, ut superata morte ad inferna descendit diabolus expugnato rediit suis iterum viuus & gloriosus multum apparuit celebrare. In Maio ut spectantibus discipulis vniuersis propria virtute in caelos ascendit. Quo tempore beati Mamerti episcopi Vienenensis institutione per vniuersum Christianum orbem peregrinationes seu letaniae de ecclesia vna ad aliam minores fiunt. In Iunio & Maio quandoque ut promissus spiritus sanctus discipulis Christi singulis in ignitarum linguarum formis deorsum datus apparuit ac omnium nationum linguas & loqui & intelligere dedit. Octaua die sequenti festum sanctae trinitatis celebre, Deinde quinta ex Urbani sexti

Satisfactio
Absolutio

Vlti. sacra.
unctio extre
ma

Quae corporis
membra in-
ungant

Extreme vn-
ctionis effe-
ctus
Qui dies cri-
stianis sacri.

Aduentus domini

Temporis diuisio

Circumcisio
Christi
Epiphania
domini
Purificatio
Mariae

Annunciatio
domini

Ieiunium domini

Passio domini

Resurrectio
domini

Ascensio ad
caelos.

Letaniae mi-
nores

Pentecostes
festum

Trinitatis
festum

De oīm gentiū ritibus.

Corpis chri institutione: vt in vltima coena Christus in perennem sui memoriam saluber
rimum corporis & sanguinis sui Sacramentum sub panis & vini speciebus
Apłoz diui perpetuo vifendum, vefcendumq; suis post se relinquens instituit, frequenti
sionis celebritate recolitur. Decimaquinta Iulij, vt beati apostoli velut iuffi fuerant
 duodecimo anno post domini sui in coelos ascensionem ad praedicandum
Assumptōis gentibus in orbem vniuerfum abierunt nouo festo memorat. Obitus geni-
Mariae tricis Christi decimaquinta Augusti. Natiuitas octaua Septembris, vt templo
Natiuitatis praesentata a trimatu ibi ad nobiles vsq; annos deo iugiter feruendo pman
Marie ferit, vicesima prima Nouembris peragitur. Octaua Decembris immaculata
Pñrationis illius ex diu sterilibus parentibus conceptio veneratur. Secunda Iulij die, vt
in templū montana transcendens Elizabeth cognatam inuifit. Constitui etiam duode-
Cōceptionis cim apostolis, quibusdā martyribus, nonnullis confessoribus, & virginibus,
Mariae. sacri dies. Vicesima siquidem Februarij Mathiae. Marco euangelistae vicesi-
Visitationis maquinta Aprilis, quo die letanias maiores Gregorius fieri ordinauit. Philip-
 po & Iacobo maiori prima Maij. Petro & Paulo vicesimanona Iunij, & eiuf-
 dem mensis dies vicesima quarta natalis Ioannis baptistae sacra est. Vicesima
 secunda Iulij Iacobo minori. Bartholomaeo vicesima quarta Augusti. Mat-
 thaeo vicesima prima Septembris. Vicesima octaua Octobris Symoni & Iude
 Vltima Nouembris Andreae. Vicesima prima Decembris Thomae, & eiuf-
 dem mensis vicesima septima euangelistae Ioanni, prothomartyri Stephano se-
 quēs dies dicata, Innocentibus pueris subseqns. Laurentio decima Augusti.
 Georgio vicesimatercia Maij. Martino & Nicolao solis ex omnibus confes-
 soribus festa huic sexta Decembris, illi vndecima Nouembris tributa. Cather-
 inae virgini vicesima quinta Nouembris. Mariae Magdalenae vicesimaquin-
 ta Iulij. Esse etiā sub vnus Michaelis nomine omnibus beatis angelis diem
 vicesimū nonum Septembris sacrum. Et in cōmune oībus sanctis & electis
Dñica dies dei primū Nouembris voluere. Septimā praeterea quamq; diem quemad-
Chriani vt modum Iudaeis sabbatū Dominica appellatione ab omni feruili operatōe
Iudaeis sab- prorsus Christianis quietā esse, Solum diuinis laudibus, diuinis sacrificijs in
batū sacra ecclesia operari. Euangelium & fidei praepcepta a sacerdotibus praedicantibus
 addiscere: ac quibuscunq; modis coelestis in nos numinis iram diebus sex in
Quinta qđ termedijs prouocasse timemus, hac die totū deprecari expiareq;. Olim quēq;
dies olim sa quinta dies pari celebritate obseruabat: sed ne idolatris gentibus quē Ioui hac
era vt dñica die feriabant nonnihil condonaret abrogata rursus, fiebat tam singulis do-
hodie minicis diebus qđ quintis ferijs ante missae inceptionem per ecclesiarū circū-
 itum a clero & populo solennis pcessio, atq; aquē benedictę per sacerdotem
 aspersio. Agapitus instituit, in hac in memoriā Christi ascensionis, in illa glo-
Processio do riosae resurrectionis, quē de dominica in dominicā, velut de octaua in octauā
minico die ppetuo festo celebrat: per noctes, quā p̄cipuos solennes dies p̄cedunt, totas
quare fiat olim ex p̄cepto & clerus & populus oīs in ecclesia diuinis laudibus inuigila-
 bant: sed ob plura enormia scandala & crimina, quē tenebris occultantibus a
 malitiosis interim ppetrabant mos iste sublatus pro eo ieiunia die p̄cedenti
Quinq; per instituta adhuc vigiliarū nomen retinent. Quinq; per annū ecclesiā recolere
annū ecclesia statuere: a dominica, quē septuagesima a septuaginta diebus, qđ includit, ad
recolit

Octauā paschæ Christi dñi ieiuniū, passionem, mortem, sepulturā, p̄terq; hoc primorū parentū miserabilem lapsum, maximosq; humani gñis errores, illos, quibus a veri nōis cognitione cultuq; abducti, ad idolorū & malorū daemonum p̄fanā obseruationem declinauit. Durā item & intolerabilem illā seruitutem, quā sub Ægyptio Pharaone Israeliticus populus seruiebat: quare in canonicis horis Geneseos & Exodi libri legunt & tristitiā tam in gestu q̄ cultu oēm ecclesia ostentat. Ab octauo pascharis die ad octauū penthecostes Christi resurrectionem, ascensionem, & sancti spūs transmissionem. cūq; hoc humani gñis deo patri per filiū reconciliationem redemptionemq; ac in qua p̄figurata fuit, filiorū Israel in terrā p̄missionis restitutionem: noui ob id instrumenti libri legunt & iucunda lætaq; oīa repetunt. Ab octauo deinde penthecostes ad Christi aduentū vsq; per hebdomadas plus viginti miracula & conuersationem illius cū mundo celebrare voluere: p̄terq; hoc longā illam peregrinationem, quā a restituta salute ad extremū sæculi diem de gñatione in generatōe longa serie humanū genus facit: vnde ob diuersam fortunā qua velut in æstuoso pelago nauis fluctuat ecclesia neq; satis exultat, neq; tristatur, verum vt caute ambulet, victoriāq; ex ingruentibus procellis reportet. variū veteris & noui instrumenti libri p̄legunt. A domini insuper aduentu ad ipsius natiuitatem ip̄is meminisse, quod a Mose ad Messiae exortū perdurauit, quo certificātū de sua salute humanū genus ex lege & prophetis illius aduentum futurūq; regnum ardentissimis desyderijs expectauit: prophetias igitur legi & ieiunium obseruari statuere: vt ecclesia ex his & edocta melius & abilitata domini sui Christi natalem, qui in quarta hebdomada semper celebrat, digne exceptum læta salutis suæ primordia, veluti continuo festo ad septuagesimam vsq; digne & merito p̄tractaret. Oratoria siue templa, quæ ecclesias appellauere, nō nisi episcopi diocesani p̄missū ædificari voluere, & comporata ad structurā materia fundorū solidiori reperto: eundem ad hoc accitū lapidem primariū angularem in fundamentis benedicere, signo crucis signare & orientem solem versus dirigere, tum primū fabris cémentarijs superædificare fas esse, Ædem in humani corporis seu crucis formā. Chorū in quo sumum altare, & p̄sallentiū clericorū chorus, a quo appellat, esset, caput p̄ntare orienti obiectū, rotundū posteriori ædificio breuiorem: sed p̄pter oculos, q̄ in capite sunt, magis luminosum, cancellis a reliq; corpe, veluti collo, distinguī. Turrim huic vnā aut duas (forsitan aptius) auriū loco annecti. Cāpanas in his suspendi, ad populū ad diurna nocturnaq; officia conuocandū. Posterius ædificiū, ita q̄q; versum constitui, vt apte brachia ad dexterā leuāq; reliquū corpus cū pedibus porrectū in longū latūq; significet. Conclauē cōcamerātū, vt plurimū sub turriū vnā esse: ianuā in chorū habens, in quo sacrorū vasa, consecratę vestes, aliaq; ecclesiæ utensilia reponant, Sacrariū illud dici. Columnas duplici ordine locari, in quarū epistylis testudinem aut tectūq; scere, basibus inferius altaria applicari. altaria pallis duob; rite instrata Christi cruce aut sanctorū reliqas cōseruante archula. Candelabris duob; hinc atq; hinc dispositis, & libro sp̄ exornata eē. Parietes int; & extra incrustari variisq; (pictura insigniri.

Christi passionem

Christi resurrectionem

Chri in mūdo conuersationem

Christi expectationem

Christi Iesu natale diem

Christianorū oratoria siue templa

Dispositio templorum christianorū Chorus Turres Campanę

Posterius ædificiū.

Sacrariū

Columnę

Altaria & corū adoratio

De oim gentiū ritibus.

- Baptisteriū** In singulis parochiis singulos excavatos & bene munitos lapides haberi, in quibus consecrata baptulmatis vnda pro baptizandis conseruaretur. Ad dexteram summi altaris parieti aut applicari aut incidi riseum in quo dominici corporis sacramentum ac oleum sacrum pro ægrotis, Chrisma pro baptizandis omni tempore sub clausura haberi voluere. Suggestū in ecclesiæ ad hæc medio esse: ex quo festis diebus populus a sacerdote suo, quæ sciri opus sit edoceret. Clero soli chorum in ecclesia locum esse, profanæ multitudini posterioriorem pariem: diuisim tamen: viris dextrum latus, mulieribus sinistrum: honesto virosq; & gestu & cultu esse: quicquid contra bonos mores, contra Christianam religionem esset magna diligentia deuitare. Comas in prima ecclesia tam viros q̃ mulieres nutrire, & corpus nudum ostentare mos fuit. Nihilq; aut parum in corporis cultu differre. Mulieres capita obnubere, viros comas decurtare: & virosq; in habitu discretos esse beatus Petrus primum præcepit. Admetiri porro sacris adibus omnibus adiacentem agrū, in quo Christianorum hominum cadauera communiter sepelirentur, Cœmiteriū appellari, ab episcopo consecrari atq; om̃ibus quibus ecclesia priuilegijs vti.
- Sacriū riseū**
- Suggestū**
- Chřianorū honestas in ecclesia**
- Cœmiteriū.**
- Defunctorū exequiis & q̃ diu lugent**
- Chřianorū funeratio**
- Defunctis non vbiq; æqualiter exequiæ parantur: aliqui enim continuis diebus septem, aliqui nouem, quidam triginta, aut quadraginta, aut quinquaginta, nonnulli centum, reliqui toto anno suos nigris indumentis obuoluti magis q̃ vestiti lugent & iusta quotidie faciunt. Cadauer lotum prius sudarioq; aut cilicio indutum a suæ conditionis viris, clerici a clericis, laici a laicis cum cantu Toletanum concilium efferre decreuit a sacerdote thure suffitum & benedicta aqua conspersum cum certis imprecationibus sepulchro imponi resupinum pedibus ad orientem, capite ad occidentem solem versis, terra postea obrui, Sepulchrum insignum Christiani ibi sepulti lignea cruce & circum eam hedera, cupresso, aut lauro insigniri Christianæ religionis instituta hæc sunt.

LIBER TERCIVS DE EVROPEIS

MEMORABILIORIBVS GENTIBVS.

CAP. PRIMVM DE EVROPA.

OST Asiam ad Europam tertiam orbis partem stylus
vertendus est appellatā ab Europa Agenoris Phœnicū
regis filia, quæ a Ioue ex Aphrica rapta, in Cretā abducta
fuit ab occidente mari Athlantico claudit, a septentrio-
ne oceano Brytannico, ab oriente Tanai, Meotide palu-
de, & Ponto : a meridie Mediterraneo. Terra multiformis,
& ad virorū virtutem ingenue dispesita : ciuiūq; &
domesticarū ad alios rerum transfusiua . Est enim tota

Europæ li-
mites

Europæ lau-
des

Græci

Rhomani.

Heim inge-
nia scdm cet-
ræ ipsius in-
qua habitac-
qualitatem
formantur

Europa & ad
pacem & ad
bellū sibi p-
sufficientiss-
mā.
Fructus
Metalla
Odores
Gemmae
Pecudē
Bestiæ

habitabilis: in exigua tantū modo parte propter frigoris vim inhabitabilis :
quæ finitima Tanaidis & Meotidis incolis Borysthenensibusq; in curribus
degentibus: habitabilis aut regionis id quod algidum est, & montanū labo-
riose habitatur. Curatores autem probos suscipientia loca etiā praeue habitata
& per latrocinia mitigant. Quemadmodū obtinentes Græci montes petras
q; incoluerunt pulchre ob prouidentia circa ciuilia artesq; & reliquū ad vi-
tam sensum. Rhomani quoq; multas gentes accipientes, quæ natura inhumana
erant, ex ipsis locis asperis importuosisq; & frigidis, caulæue alia male ha-
bitatis insociabiles homines inter se, multis alijs admixtis connexuerunt.
Et ciuilitate quidem viuere agrestiores durioresq; docuerunt. Quantum aut
Europæ ipsius in plano est, naturalemq; temperiem habet multū adiuuat ad
ista: quoniam id quod est in foelici regione, pacificum omne est: & quod in
tristi, pugnax & virile: accipiuntq; hæ gentes aliqua inter se beneficia: aliæ em
opem armis ferunt, aliæ fructibus & artibus, morūq; doctrina. Manifesta ve-
ro sunt etiam non auxiliantiū inuicem detrimenta. Habet superius quiddam
vis arma tenentiū, nisi ea ipsa multitudine superetur: adestq; terræ ipsi etiā vi-
tra hoc quiddam naturale bonum, q; ea sane omnis planicie, montibusq; di-
stinguitur. Ita ut vsq; quaq; descriptibile & ciuile pugnaxq; subiaceat: plusq;
esse alterum, id scilicet, q; est pacis familiare: ita ut hoc vincat adiuuantibus
etiam ducibus, Græcorum prius, Macedonum vero Rhomanorūq; poste-
rius. Ex hoc autem & ad pacem & ad bellum sufficientissima est sibi. Et em
multitudinem pugnacem abunde habet, & quæ agros colat, & quæ vrbes q;
contineat: Excellit hæc & fructus afferens optimos, vitæq; necessarios: & me-
talla quæcunq; vsui sunt, odores ad sacrificia, nec non multi sumptus lapillos
ipsa extrinsecus petit. Quarum etiam rerum inopibus nihil deterior, q; ab-
undantibus est vita. Similiterq; pecudum exhibens mitium multarum co-
piam: At bestiarum ferarumq; habet raritatem. Et talis quidem natura est
Europæ in vniuersum: particularis autem pars prima est omnium ab ortu
Græcia.

De omnium gentium ritibus.

De Græcia, & legibus a Solone Atheniensibus Græcorum
longe principibus sancitis. Cap. Secundum.

Græciæ de-
scriptio.

Thermopyle
Apeninus

Gallidrom⁹

Regiones
Græciæ

Athenæ &
civium instituta

Athenarum ap-
pellatio

Draconis le-
ges

Civitas in or-
dines distri-
buita.

Concilium in
Areopago

Quatuor tri-
bus.

Quadringenti viri Areopagitis additi

GRæcia Europæ regio est a quodam Græco, qui late in ea rerum olim potitus est, appellata. Hæc ab Isthmi angustijs incipit, & a septentrione in meridiem vecta, qua sol oritur: Egeis, qua occidit, Ionis fluctibus obiacet. Thermopyle mediâ dirimunt, ut Italiam Apeninus iuga montium a Leucade & mari ad occidentem solem verso, ad alterum mare, quod ad ortum spectat tendentia. Extremos montes ad occasum Oetham vocant, quorum, quod altissimum est, Gallidromum appellant, per cuius vallem in Malliacum sinum iter est, non latius. lx. passibus. Hæc una via militaris est, per quam, si nemo prohibeat, traduci potest exercitus, cetera loca adeo ardua & perplexa, ut ne expeditissimis quidem sint peruiat: ideo pylæ, quasi portæ, dictæ: & a calidis aquis inibi nascentibus Thermopyle. iacent ad mare versa, Acarnania, Ætolia, Locris, Phocis, Bœotia, Eubœia pene terræ annexa, Attica & Peloponnesus, longius prædictis in mare excurrunt, diuersa montium specie, & qua ad septentrionem obuersa iacet, includit Epirus, Perrebia, Magnesia, Thessalia, Pthiote, & sinus Malliacus. Athenæ ciuitas liberalium literarum & philosophorum mater: & qua nihil habuit tota Græcia clarius atque nobilius, fuit inter Achaiam & Macedoniam in regione quæ Attica appellatur, ab Atthis filio Athenarum regis, qui Cecropi in regno successit, & Athenas condidit, unde & Cecropia dicta est: & postea a Mopso, Mopsopia: & a Ione Xuti filio: vel, ut Iosephus scribit, a Iano Iaphet filio Ionia: postremo a Minerva Athenæ: Græci enim Mineruam Athenam vocant. Atheniensibus Draco primum leges conscripsit, deinde Solon Salaminus multis prioribus ob poenarum magnitudinem abrogatis: omnibus enim fere legibus quas Draco tulerat poena erat morte diffinita, ut omnes & delictis conuicti, capite plecterentur. Qui olera, fructusue alieno prædio sublegisset, eodem quo & parricidæ supplicio punirentur. Ciuitatem census æstimatione Solon in ordines distribuit. In primo non fuere, quibus quingentorum Medimnum esset census. Secundo dein loco adscripti, qui trecentis censu forent, equosque alere possent. Tercius equorum onere adempto pari censu æstimatus. Et ex his fere ordinibus Magistratus creari, qui infra fuerunt Mercenarii nuncupati, concionis habendæ, iudicandique munia, cæteris exclusi magistratibus obibant. Quam civilem institutionem Rhomæ Seruius Tullius magna ex parte imitatus creditur. Concilium in Areopago ex annuis magistratibus constituit, instituti huius Draconem authorem prodiderunt. Quidam secundum hæc, quæ dixi, ut omnem Solon civilis discordie occasionem in futurum tolleretur, ne temeraria multitudo incertis (ut solet) flatibus iudicia turbaret. Ex quatuor tribubus, quæ Athenis erant quadringentos legit viros, ex singulis centum, his permissum, ut quæ Areopagite decreuissent, si æqua visa forent, probarent: si minus essent placida, pari potestate rescinderent. Atque ita, velut duabus anchoris nixus, aduersus omnes fluctus

immobilis mansurus ciuitatis status videri potuit. Patricidij, affectataque tyrannidis damnati, ne magistratum caperent lege vetuit: nec hos solum ab honorum petitione exclusit, sed eum quoque, qui orta in ciuitate seditione neutram partium secutus esset, mali ciuis esse ratus, quum proprias rationes in tuto collocarit, nulla comuni cura sollicitudineue teneri. Habuit nec minus admirationis illud, ut sceminae, quae viros parum ad rem veneream idoneos sortite essent, vnum, quem vellent, ex mariti propinquis impune admitterent. Pecuniarias dotes e medio sustulit, ut pauca vestimenta, & vasa quaedam paruo empta paterna domo ferret mulier: testatus coniugij societatem, non pretio, sed natorum charitate iungi oportere: ne in defunctos vita maledicta iacerentur. Si quis in sacro aut in iudicio, cui conuiuium fecisset, quinque dragmis multaretur. Legande pecuniae, ceterarumque rerum facultatem testarivolentibus permissum, quum prius patrio instituto in familia esse debere censerentur, quae amicitia propinquitate praelata est, & gratia necessitati, in ea cautum ne dementia subdolaue persuasione fieret. Ploratus & lamentationes in alieno funere sustulit. Nec subsidia alimentae vlla filius patri deberet, a quo non arte esset aliqua ad vsum vitae institutus. Qui illegitimo essent thoro procreati, ne parentes alerent. Enimuero qui meretricio non abstinet congressu, is perbelle demonstrat, se non liberorum procreationi, sed voluptati studere, seque ipsum mercede priuat. Moechum in adulterio deprehensum impune necari voluit. Qui vim ingenuae virgini intulisset decem dragmis multari. Ius vendendae filiae sororisue sustulit, nisi adhuc in stupro deprehensae. Qui Isthmia vicisset centum dragmas, qui Olympia, quingentas praemium ferret. Qui lupum vinctum attulisset quinque dragmas ex publico acciperet. Qui lupam dragmam vnam: hoc pecoris, illud bouis precium: vetus fuit Atheniensium hanc beluam audivis insectari: quippe quae aequae sit pecuariae rei & agrorum cultui infesta. Eorum liberos, qui in praelijs occubissent publice nutriendos erudiendosque praecipit, quo sane animati singuli fortiter ac strenue in bellis dimicarent. Voluit etiam ut & is qui oculos in bello amisisset publice aleretur. Praeclare & illud statuit curatorem cum pupillorum matre non inhabitare, Cautum ne is fieret curator, ad quem post pupillorum obitum substantia spectaret. Illud item non licere anulario venditi anuli seruare sigillum. Et qui alteri vnum oculum eruerit, ei ambos erui debere. Et quae non posuisti ne tollas, si quis secus facit capitale esto. Principem, si ebrius deprehensus esset, morte mulctandum. Athenienses ut dies secundum lunae cursum agerent monuit. Ex omni genere frugum mel & ceram extra Atticos fines asportari permisit. Nullum ciuitate donari nisi opificem, qui cum tota domo se Athenas contulisset, aut perpetuo exilio natali solo pulsus esset censebat. Has leges Solon ligneis tabulis, quas Axionas dixere, notatas, in centum annos sanciendo curauit, haud ignarus fore, ut his ciuitas longa temporis intercapedine assueta, in perpetuum deinceps sanciret. Herodotus in decem annos Atticis legibus cautum prodidit. Sed ut sanctiores essent, magisque obseruarentur, aliorum legumlatorum more, qui latas

Patricida

Att. legem.

Lex admiranda pro mulieribus

Dotes pecuniarie sublatæ

Legande pecuniae facultas permissa

Luctus in alieno funere inhibitus.

Adulterorum poena

Victoriarum praemia

Lupus ab Atheniensibus insectatus

Occisori in bello liberi ex publico alii

Curator pupillorum.

Princeps ebrius morte mulctandus

Legum tabulae Axionae dictae

De oim gentiū ritibus.

Minerua A
theniensiu le
gum author.

Atheniensiu
origo & in-
uentia

Tres leges i
neptuni plas
tationem in
mulieres.

Cælos in bel
lo quō Athe
niciū sepeliāt

Monumen
tū Callisti

Marathō ci
uitas nō pro
cul ab Athe
nis

leges ad numen aliquod referre solent, ipse, quemadmodum Draco antea, Mineruam suarum authorem dixit: atq; in verba sua iurare in foro ad lapidem senatum populumq; induxit. Fuerunt Athenienses non aduenæ, neq; passim collecta populi colluies originem vrbi dedit, sed in eodem nati solo, quod incolunt: & quæ illis sedes, eadem origo est. Primi lanificij, & olei, & vini vsum docuere, arare quoq; & serere frumenta, glande velcentibus monstraerunt: literę certæ ac facundia, & hic ciuilis ordo disciplinæ veluti templum Athenas habent. Tres leges, quę in Neptuni placationem a Cecrope in mulieres, a quibus deus ipse suffragio fastiditus fuerat, & Minerue post habitus, late erant, adhuc obseruabantur, videlicet, ne vlla vnq; mulier senatum ingrederetur. vt nulla earum proles maternum nomen accipiat, ne quis eas Athenas siue Athenienses dicat, sed Atticas. Cælos in bello Thucidi- de authore in hunc modum sepeliunt, facto ante triduum tabernaculo, mō- tuorum ossa proponuntur, & suorum quisq; reliquijs, si quid lubeat, impo- nit, quum efferuntur singularum tribuum singulas tribus suæ quancq; tribus ossa continentes vehicula portant. Vnus item thorus inanis fertur, constratus eorum, qui non extant, qui inter cælos non fuisse reperti. Efferunt autem pro miscue voluntarij quicq; vel ciues vel hospites sceminis propinquitate con- iunctis ad sepulchrū eiulantibus, conduntq; in publico monumento, quod est iuxta monumentum Callisti, apud suburbana, vbi semper eos sepeliunt, qui in bello ceciderunt: præterquam, qui in Marathone, quorum singularem fuisse virtutem existimantes: eodem in loco sepulchrum fœcerunt postea ve- ro q̃ eos humauerunt, aliquis ab ipsa ciuitate delectus vir haud quāq; pro in- consulto habitus, & cui pro dignitate conueniat, super eos orationem habet, qualem decet de eorū laudibus, qua habita disceditur, hoc quidem more se- peliunt quo per omne belli tempus quoties id accidit legitime vtuntur.

De Laconia & Laconum siue Lacedæmonum institutis. Caput Tertium.

Oebalia
Lacedæmo
nia

Spartha.
Lycurgus
phis legis-
lator.

Reges simul
duo apud la
cedæmone,
regnabant

LAconia in Peloponneso prouincia, quę & Oebalia & Lacedæmonia dicitur, a Lacedæmone louis & Thaygetæ filio: a quo etiam clara & po- tens ciuitas in eadem regione ædificata est atq; appellata. Hęc quoq; Spartha dicta est, a Spartho Phoronæi filio, Agamemnonis regia fuit. Lycur- gus insignis philosophus Polydectis Regis frater quum vita illo defuncto Imperium relictū fili tutoris nomine aliquandiu administrasset, ciuitatis sta- tum atq; regionis in optimis institutis, optimis legibus excoluit. Quum an- tea ex omnibus fere Græcis soli Lacedæmonij pessime morati essent tam cir- ca se q̃ circa hospites, nullo consuetudinis conuersationisq; commercio. Ly- curgus ergo audacter rem aggressus, omnia iura, instituta, & priscos viuendi ritus abrogauit, atq; ciuilia quædam multoq; laudabiliora instituit. Pri- mum omnium seniores de republica electi qui cum Regibus qui duo nu- mero creati sunt consultarent: is ordo velut arbiter fuit, inter regiam potesta-

tem, & vim multitudinis: ne, aut hæc contumacia sæuaret, aut Imperio illi, octo & viginti seniores (tot enim fuisse Aristoteles scripsit) duobus regibus assidebant, ne nimium Democratia inualesceret prouidentes: & rursus, ne qui Regnum tenerent, tyrannicum quippiam molirentur. quæ hic ordo decreuisset, cætera multitudo ut sciret necesse erat. Addita deinceps post multos annos Ephorum potestas, huic paucorum administrationi, quæ Græco verbo Oligarchia dicitur, posteaq; nimis visa est ferocescere: estq; quasi frænū concilio illi iniectum: accidit id tamen centesimo a Lycurgi interitu anno, quum Theopompus regnaret. Alterum ab Oligarchia institutum: agrorum diuisio, persuasit illi multitudini, ut solum omne Laconicum in medio positum æquis in singulos portionibus diuideretur: oportere ratus ciuem cui ingenio, & virtute, non luxu, & diuitijs præstare. Abijt igitur vniuersa terra in sortium nouem & triginta millia: in nouem millia urbanus ager. Pagani- cus & Municipalis in triplo & amplius maiorem numerum: portio quælibet ea fuit, quæ viro frumenti medimnos. lxx. scemine. xij. annuos ferret. Habuit a principio in animo & res mobiles diuidere, sed inuidiam veritus, quæ inde imminebat (plures enim videbantur id ægre laturos) omnem auri argentiq; vsum e medio sustulit, ferreumq; nummum induxit, percussitq; deculsem, quem iussit minime valere, ac tum demum omnis furandi occasio sublata est. Ignitum ferrum ex quo nummum percussit aceto extinxit, ut ad rem nullam amplius ob molliem utile redderetur. Omnes ad hoc artes ut inutiles vrbe eiecit: quancq; artifices ipsi sublato auri vsum suum sponte inde transmigrarunt, quum ferrei nummi apud alios in vsum non essent. Mox vero ut omnem ex ciuitate tolleretur luxum, publica conuiuia instituit, ut diuites promiscue & inopes vni adhiberentur conuiuio, vniq; vscerentur epulis. Ac ne lautorum quisq; coenatus in publicum veniret: qui minus cupide & hilariter vesceretur, ut parum frugis a proximis accumbentibus obiurgabatur: quo plane instituto omnis vetus e medio luxuria sublata est. Exarserunt ex ea re potentiorum iræ, impetuq; in eum facto: alter est illi oculus baculo excussus, quare cautum, ne Spartiatæ cum baculo amplius ad conuiuium intrarent. Hunc conuiuandi ritum Philias dixerunt, haud dubio publicæ amicitie & humanitatis argumento: vel q; quasi Phiditia dicerent, q; ita conuiuando pheidoni. i. parsimonie assuescerent. Qui sacrificij aut venationis causa conuiuio non occurrissent, his domi coenare permissum, cætera multitudo aderat: conferebant ad hoc conuiuium quotannis singuli farinæ medimnum vnum, vini co- ros octo, casei quinque minas, ficuum quinque semis minas. Frequentabant id pueri etiam velut temperantiæ, omnisq; ciuile disciplinæ gymnasium: assue- scere ibi vrbis sermonibus, iocariq; comiter discebant, ac sine scurrilitate cauillari. In re vxoria haud tam pudice q; procreationi ob assiduam militiam est consultum, eo vsq; vxoribus indultum, ut eas viri heras appellarent. Vir- gines cursu, palestra, disco, iaculo, exercebantur: ut ocio & muliebribus de- licijs sublati robustiores ad tolerandos partus fierent, nudæ ut pueri in aper- to versari, saltare & cantare in sacris quibusdam presentibus spectantibusq;

Octo & vi-
ginti senio-
res
Democratia
i. principa-
tus populi.

Ephorum
potestas.
Oligarchia.

Agrorum di-
uisio

Auri & argen-
ti vsum e. m. e.
dio sublatus

Artes omnes
apud Lace-
dæmones
sublatæ

Publica con-
uiuia institu-
ta a lycurgo

Luxus cis
sublatus

Philias siue
phiditia

Ad publicum
conuiuium qd
singuli con-
ferebant

Vxores he-
re appellatæ

Virginum stu-
dia

De oīm gentiū ritibus.

Videmorē. iuuenibus: nudatio illa nihil turpe habuit: aderat namq̃ verecundia: petulan-
tia omnis aberat. Hinc illa indoles tempestiuacq̃ in Laconicis scēminis ad oīa
Cēlibes ludibrio habiti. promptitudo. Qui cōlebs vixisset Gymnicis spectaculis arcebatur, nudiq̃
hyeme forū circuibant, ne vt cāteri senes in honore apud iuuenes esset. Nu-
Raptu nubunt virgines bebant virgines raptu mature viro. Paranymp̃ha in cubiculum abducta capil-
los ad cutem refecabat: sponsus inde ad eam ingressus cingulum soluebat,
noctu tantum cum ea congregiebatur, nec prius sponfam aspiciebat interdū
q̃ ex illa factus esset pater. Filiorum & sobolis dignis hominibus permissa.
Sponsus sponfam nō aspici ante q̃ pater sit factus. Licebat seniorum cuiq̃ honestum ex iuuentute ac probum aliquem ad vx-
orem procreationis causa adducere: atq̃ vbi eam alieno semine impleisset, suū
quod nasceretur efficere, neq̃ probro dari si quis huic, qui scēcundam pudī-
camq̃ haberet vxorem suadere esset ausus, vt cum ea sibi congrēdi liceret,
cui bono fertilīq̃ solo operaturus liberorum causa. Ridebant ad hāc qua-
rundam gentium stulticiam, q̃ canes & equas nunc precio nunc gratia opti-
mis eius generis animalibus supponerent: vxores prāsidiō custodirei: tēx il-
Ius alendi pueri parentibus nullū. lis soli ipsi siue amentes essent siue agri infirmiq̃ generare vellent. Ius alen-
di partus nullum parentibus, natus infans in publicum deferēbatur ad locū
leschem dixere, vbi magno natu viri pueri formā intuiti, si probassent, ex no-
uem milibus sortium in quas vrbānus ager diuisus erat, vnam illi curabant
adscribi. Infirmitas & deformem ad apothecas locum, haud longe a Tayge-
Infātes infirmi p̃cipitio necari to p̃cipitem ac p̃ruptum exponendum dabant, vtpote reipublice inuti-
lem. Mulieres vino non aqua pueros abluebant, quo liquore admoto con-
stat resolui corpora debilitariq̃, si qua sunt Comitiali morbo obnoxia. Nul-
Puerorū lacedaemoniū ducatio la lotis fomenta adhiberi, nulla teneris crepundia solitudinibus tenebrisq̃
assuescere. Ob idq̃ externarum gentium quidam Laconicas nutrices liberis
alendis adhibuerunt. Pueri a septimo anno in æqualium cōetu exerceri, lite-
Exercitia rasq̃ pro necessitate addiscebant: reliqua disciplina toleratu percipiebant. Ad
cutem pueri tondebantur: nudis calcibus ambulare: duodecimo anno tunicā
vnam patrio instituto sortiri, neq̃ balneas, neq̃ fomenta scire: Thoris exarun-
Iren puerorū p̃ceptor dine constructis quietem capiebant: Hyeme eos quos Lycophones dixerūt
thoris immiscere: Iren qui cōtūi p̃æerat, is creabatur, qui vno anno aut alte-
ro cāteros anteibat, grandiores lignari imperabat, minores onera furto que-
rere. Maiorum conuiuiā ingredi: inde etiā aliquid furari, qui deprehensi e-
Furari honestashabita a lacedaemoniis rant in furto flagris admoueabantur: non quia nefas esset furari, sed q̃ parum
prudenter, & ingeniose esset id ab eo factum. Iren quosdam canere iubebat,
alios argutas quæstiones proponere, breue esse oportebat, subitūq̃ respon-
sum, q̃ si quis negligentius scēcisset, huius pollex ab Irene acrius mordebat.
Instituebantur ad hāc graui vti oratione, sed quē iocunditate non careret, sen-
Prouerbiū tentiisq̃ breui sermone complexis, ita vt res in prouerbiū abierit, facilius
philosophari homines posse, q̃ Laconicum sermonem imitari. Opere p̃cū
est etiā cognoscere quale ab initio studium fuerit omnium æratum, quan-
In Choro tres ætas oīs diuisa ta ad virtutem contentio, atq̃ æmulatio. In tris distincta erat choros omnis
ætas. Tum in solennibus sacris seniorū cōetus canere exorsus, Fuimus olim

Comitiali
i. herculeo
vel cadu-

robusti & iuuenes canora voce pronunciabant. Tum adultę ætatis eum exci-
piens, nos quidem iuuenes sumus & fortes respondebant: idq; si libet expe-
riamini, ad eam puerilis chorus, tam boni erimus, & meliores. Plutarchus au-
thor est ad sua vsq; tempora perdurasse Laconicos quosdam modulos, qui-
bus illi ad tibiā in hostem ituri vti consueſſent; Thucydides Laconici huius
inſtituti relator, tibiārum modulos in prælijs vſos ſcriptum reliquit: negat
tamen id aliquo religionis ritu reuē diuinę cauſa fieri ſolitū, neq; vt vibra-
rentur animi excitarenturue ad pugnam, quod cornua & litui apud Rhoma-
nos factitarunt; ſed vt æquali modulatoq; ſenſim greſſu conuenientes pugna
capeſſerent, nec ſuos ordines diſtrahi ſinerent. Extat Laconici vatis carmen,
quo apparet non tibia ſolum Spartiatis in procinctu vſos, ſed citharę etiam
concentu: qui mos & ipſe a Cretenſibus ſumptus videri poteſt. Herodotus
Halyatem Lydorū regem ſcribit fiſtulatores & fidicinas, & quod pene indi-
gnum relatu ſit, conuiuiorum etiam delicias in acie habuiſſe, eo bello, quod
Mileſijs intulit. Rhomani, præter cornuum & lituorū concentum, ardentis-
ſimo militum clamorē bellum capeſſebant, quod longe diuerſum ab eo eſt:
quod Homerus de Achæis ſcripſit, quos tacitos fœcit ſpirantesq; robur in
pugnam procedere. Galli tripudio, vt Polybius & Liuius ſcribunt, ſcutaq;
ſuper capita quatientes. Barbarorū quidam cum vlulatu prælium ineunt: ex
qua rituum varietate poteſt intelligi, cæteras gentes non id quod Spartani in
bellico concentu ſecutas. Capillos præterea a pubertate ex inſtituto alebant
memorabili legumlatoris dicto comantibus capitibus multo pulchriora fi-
eri humana corpora, quę ſi ſint alioqui deformia, capillo haud dubie feroce-
ſcant. Prælium initurus rex Muſis caprā immolabat. Domi Militiæq; certa
viuendi lege ſunt vſi, bellicaq; exercitatione, patrię nō ſibi natos arbitantes,
Nullas quæſtuofas tractabant artes, bellicę tantum exercitationis ſtudio tene-
ri. Solennibus epulis reliquum dabatur tempus, eoq; per hæc ventum eſt, vt
quemadmodū præclare ſcribit Plutarchus, Spartani neq; nollent, neq; ſi vel-
lent, ſcirent amplius priuatim viuere, eſſentq; ex omni parte patrię dediti:
Suffragandi ratio, vt cætera ab alijs gentibus diuerſa, pauci ad hoc ipſum de-
lecti conclauē Comitio propinquum ſubibant: vnde ipſi neq; quempiā vi-
derent, neq; ab vſlo viderentur. Tum vero, vt primo, alteroue loco competi-
torum nomina ſortito educta eſſent, quantus vocū aſſenſus ad ſingula noīa
ortus eſſet, diligenter attendebāt: ac quoto quiſq; clamor loco maior minor
ue eſſet ad ipſorum aures redditus tabella pernotare, ex qua in publicū miſſa
picipiebāt, cui competitorū plures, eſſent voces ſuffragatę. Primus ad hæc Ly-
curgus omī ſuperſtitione ſublata permiſit cadauera in vrbe ſepeliri, tum etiā
circa templā ſortiri monumenta. Nec viri nec fœminæ nomen licebat cuiq;
ſepulchro inſcribere, niſi eorū, qui fortiter in bello periiſſent. Lugendi tem-
pus vndecim erat diebus finitum. Nec ciuib; peregrinari permiſſum, ne ali-
enos mores vrbi importarent. Quin & peregre eo delati, niſi qui rei publicę
vtilis eſſent, vrbe excludebantur, Ne quid (vt Thucydides habet) Laconicę
diſciplinę peregrinę gentes imbiberent, quod ſatis inhumane haud immeri-

Carus tibiā
rū in bello v
ſurpatus

Citharę con-
centu in pro-
cinctu Lace-
dæmones
vſi

Cornuū & li-
tuorū cōcen-
tu clamoreq;
Rōmani bel-
lum capeſſe-
bant.

Galli cū tri-
pudio bellū
inierunt.
Barbari cum
vlulatu

Rex bellum
initurus Mu-
ſis ſacrifica-
bat.

Suffragandi
ratio admi-
randa

Cadauera in
vrbe ſepelire
permiſſum.

Lugus fune-
bris vndeci
diebus.

Peregrinari
Lacedæmo-
nibus phibi-
tum

De oīm gentiū ritibus.

Iuuenū vesti tus Pueri in agris nō in forum ducebant Virgines sine dote nuba bere Seniū apud Lacedæmo nes honora tissimū Apollo au thor legū a pud Lacedæ mones. Lycurg⁹ vo luntario exu lat Regū Spar tiarū digna tiones. Belli tpe. Pacis tpe Pythij qui vocati Chœnix. Cotyla.	to aliquis dixerit. Vel, vt Plutarchus scribit, ne mutuo congressu noui sermo nes in vrbe orirent. & ex his noua iudicia, dissonæq; voluntates, quæ publice rei perniciosissime esse solent. Iuuenibus Lycurgus nō amplius vna veste toto anno vti permisit, nec aliquem cultius q̃ alterum: nō splendidius, vt dictum est, epulari. Emi singula nō pecunia, sed merciū compensatione iussit. Pue ros puberes nō in forum, sed in agrum deduci iussit, vt primos annos nō in luxuria, sed in omni labore & opere agerent. Nihil eos somni causa subster nere, & vitam sine pulmento degere, nec prius in urbem redire, q̃ viri facti essent statuit. Virgines sine dote nubere iussit, vt vxores nō pecuniæ causa eli gerentur: sæueriusq; matrimonia sua viri coercerent, quum nullis frænis do tis tenerent. Maximū honorem nō diuitum & potentum, sed senū esse vo luit, nec vsq; terrarū locum honoratiorem senectus habet. Regibus potesta tem bellorū, magistratibus iudicia, & annuas successiones, senatui custodiam legum: populoq; sublegendi senatū vel creandi, quos vellet magistratus po testatem concessit. Hæ quoniā leges aut noua instituta solutis antea mori bus dura esse videbant: eorum authorem Apollinem Delphicū finxit: & in de se eas ex præcepto Numinis detulisse, vt consuecendi tædium metus reli gionis euincat. Deinde, vt æternitatem suis legibus daret, iureiurando ciuita tem obligauit. nihil eorum quæ sanxisset mutaturā, priusq; reuerteretur: se ad oraculum Delphicū profecturū, consulturum quid mutandū addendumue legibus suis illi videatur: proficiscit̃ autem Cretam, ibiq; perpetuum exilium egit: præcepit etiam moriens ossa sua in mare abijci, ne Lacedæmonem dela ta Spartani se de nō mutandis legibus a iuramento absolutos putarent. Li bet hic quoq; assignare quas dignationes Regibus suis Spartiatæ olim tribu erunt: duo sacerdotia Iouis Lacedæmonij, & Iouis Cœlestis: & ius belli in quamcunq; libuerit regionem inferendi, vt id nulli Spartiatarū prohibere fas sit, alioqui piaculari crimine teneatur, vt in expeditionibus adeundis primi eant reges, in abeunda postremi sint. Centum delecti viri eis in militia custo des adsint. In egressibus vtantur quotcunq; pecoribus libuerit, quorū immo latorum pelles omnes ac terga accipiant. Bellica hæc. Alia sunt quæ pacis tem pore eis tribuuntur, quoties in aliqua republica euisceratio fit, primi in cœ na reges discumbant, & ijs primis distribui incipiat, vtriq; eorum duplū om nium q̃ cæteris conuiuis, libaminaq; immolatorū & coria eorum sint. Singu lis quoq; kalendis instantis mensis singula pecora vtriq; e publico dentur Apollini immolanda, & farinæ medimnum. i. sex modia, & vini Laconicus quartarius. Et in spectaculis singulorū certaminū certis locis præsideant, lice atq; quibuscunq; libeat ciuibz inniti, & vtriq; binos eligere Pythios. Sunt autem Pythij, qui Delphos ad consulenda oracula mittuntur, quiq; publice cum regibus pascuntur. Regibus ad cœnam non euntibus binæ Chœnices. i. semodia farinæ: & vini singulæ Cotylæ. i. sextarij: præsentibus dupla dentur omnia. Eadem ratione pupilla vtriq; danda sit ei ne cui mater an cui pater de sponderat, necnon de vijs publicis, & si quis adoptiuum filium facere velit inuitis regibus. Liceat quoq; eis pro suo arbitrio assidere in senatu, qui con
---	---

stat ex duo de triginta senibus : si eo nō accesserint eorum maxime propin-
qui, duo senatores ius regum obtineant, duos calculos ponendi, terciū pro se
ipsis, viuentibus hæc regibus a republica Spartiatarū tribuuntur. illa defun-
ctis. Equites per vniuersam Laconicam obitum Regis enunciant, Foeminæ
per urbem circumeuntes ollas pulsant: quūq; hoc fit, necesse est, ex singulis
domibus duos ingenuos, marem & foeminā luctu fœdari, magnis pœnis (ni
si hoc faxint) impositis. Eadem circa funus regū consuetudo Lacedæmonijs
est, quæ Barbaris Asianis, Nam pleriq; Barbarorū eodem ritu in mortibus
regum vtuntur. Siquidem posteaq; mortem obiit Lacedæmoniorū rex, opor-
tet eius exequijs adesse ex omni Lacedæmonis regione necessarios quosq;
Spartiatarū, qui sunt numero viceniorū, quorum & item seruorū atq; ipsorum
Spartiatarū: posteaq; multa milia in vnum coacta sunt promiscua cū mulie-
ribus frontes suas intrepide plangunt, & vlulatu immenso vtuntur, vltimū
quenq; regum dicentes semper fuisse optimū. Qui vero regum in bello pe-
riit, eius simulacrū, quum expresserunt, in thoro benestrato efferunt: cuius
tumulatione decem dies iusticiū est, nullusq; magistratuū confessus, sed
luctus continuus: in hoc quoq; cum Persis isti conueniunt, qd defuncto rege
alter, qui succedit, liberat ære alieno: quicunq; Spartiata aliquid aut regi aut
reipublice debebat. Apud Persas, qui rex creatus est, omnibus ciuitatibus tri-
butum, quod debebant remittit. Cum Egyptijs etiam Lacedæmonij in hoc
congruunt, qd eorum præcones & tibicines & coqui in paterna artificia succe-
dunt, & coquus e coquo, & tibicen ex tibicine, & præco ex præcone gignitur,
neq; vlli propter vocalitatem alijs insidiantes seipsos ingerunt, sed in pater-
no opere perseuerant, atq; hæc quidem ita fiunt.

Honor defun-
ctis regibus
exhibitus

Barbarorū &
Asianorū mos
in regū morte.

Exequæ regū
Lacedæmo-
niorū.
Publicus in
Lacedæmo-
niorū regum
funere luctus.

Tumulatio.

Persæ & La-
cedæmonij
conueniunt.
Egyptij & La-
cedæmonij
conueniunt.

De Creta insula, & Cretensium celebratis
moribus. Cap. Quartum.

Creta, quæ & Candia dicitur, insula in medio ponto Centū urbium fa-
ma clara: hæc vt Strabo scribit a septentrione Ægeo alluitur pelago &
Cretico, ab austro Libyco, ad occidentem Egilam & Cythera spectat,
ad orientem Carpathon. habet in longitudine, cclxx. milia passuū, in latitudi-
ne quinquaginta milia. Circuitus eius. dlxxx. milia passuū complectitur. In-
signes in ea vrbes sunt Cortina Cydonea Gnosum, Minois regia, & Strabo
nis chronographi patria. & Ida mons omniū qui in ea sunt celeberrimus,
cellissimo is vertice assurgit. Apollodorus longitudinem eius duū milium
trecentūq; stadiorū tradit, circuitū quinq; miliū & amplius. Artemidorus
mille minus. Nullū in Creta animal noxiū est. Serpens ibi nulla: nulla no-
ctua: & si inueniat statim morit. Capris copiosa. Ceruis eget. Optimi vini fe-
racissima. herbā producit, quæ diptamos dicit: & Alunosam, quæ morsu diu-
turnam famem phibet. Sfalangos etiā venenatos gignit. & lapidem qd Idæus
dactylus dicit. Cureta olim vocabat ab habitantibus Curetibus & per synco-
pam Creta. Alij dicunt Cretā dictā a Crete quodā Iouis filio Curetū Rege.
Alij a Crete Nymphe Hesperidis filia. Incultū hoīm genus a principio ha-
buit Rhadamanthus ad mansuetiores vitæ ritus pduxit: sequutus inde Mi-

Cretæ descri-
ptio

Idæ montis
descriptio.

In Creta nul-
lum animal
noxium

Cureta Cre-
ta per synco-
pam

Iusticiū. i.
iuris dicē-
di inter-
missio

De oīm gentiū ritibus.

nos qui æquitate & iusticia adhuc magis excoluit. Plato author est Lacedæmonios & alias vetustissimas Græciæ ciuitates hinc sibi leges & instituta quæ fuisse. Optimū gentis statū euerit primo tyrānicus dominatus, mox & Cilicum latrocinia. Fuit gens ab initio libertatis studiosa ea se possidere arbitratū, quæ non esset tyrannorum libidinibus exposita, fuit & concordie perpetua cura, quæ seditioni diuitiarum avaricie alumne inimica est. modice, pinde antiquitus frugaliterque vitā agitare. Frequentabant pueri cōuentus quos greges nominabant. Adulte ætatis viri publica inter se conuiuiā celebrare, arma reipublice causa tractare, ab ineunte ætate corpora laboribus exercere. Maris ætus & frigora ppeti, accliuēs semitas saltusque cursu superare, in gymnasijs pugnas cingere, arcubus & sagittis plurimū vti, in armis saltationem, quā pyrrhicem nominant, vulgo celebrare: flexu corporis hæc saltatio fiebat, quō plagæ telaque euitarentur. sagulū & militarem calceū sibi inducere, arma p̄ciosissimū munus credere, tantū ad hæc rei maritimę studiū, vt in prouerbiū abierit, si quis quæ nosset se nescire dissimularet Cretes diceret pelagus nescit. Inter æquales cōnubia conciliari, ex omniū iuuenū cœtu virginibus sibi sponso optare ius erat, nec prius paterna domo abduci moris erat, quā ad domesticā administrationem essent idonee. Dotis magnitudo fuit, si frater aderat, patrimonij dimidium. Pueri ex legibus literas & cantilenas & musicæ artis modulamina quædā discebant. ad viroꝝ Syssitia pducti humi vilibus tecti amiculis sedebant, illisque pugnantibus ministrare. puerorū validissimus maximeque elatus ductabat gregem. pro viribus singuli plurimos aggregabant æquales, ad venationes egredi, cursu exercebant corpora, statis diebus puerorū cœtus ad tybiæ & lyre cantū inter se cōmitti, vt in re bellica cōsueuere. Huius gentis etiā fuisse quidā memorant latus dies candido notare calculo, tristes atque molestos atro; etsi plures hunc morem ad Thracēs referunt.

De Thracia. Thracumque feris moribus. Capitulum Quintum.

Rhomania Thracia, quæ hodie Rhomania appellat, Europæ regio est, inter partes Scythiæ computata. Macedoniā sequit, a septentrione Istrū habet, ab **Scython** oriente Pontū ac propontidem, a meridie Egeū mare, olim Scython, postea Thracia, a Thrace Martis filio, siue ab asperitate appellata. Græci em̄ **Thraciæ qualitas** ἀσπερος asperū dicunt. Regio est vt Pomponius scribit nec coelo, nec solo (quæ vbi mari vicinior est) satis fecunda tpataque. frigida est & eorū quæ ferunt maligne admodū patiens, raro vsque pomiferā arborem, vitem frequentius tolerat, sed nec eius quidem fructus maturat ac mitigat, nisi vbi frigora obiectu frōdium cultores arcuerē. In ea quondā vrbes celebriores fuere Apollophama, **Celebriores Thraciæ vrbes** Enos, Nicopolis, Byzantiū, quæ postea a Constantino Constantinopolis dicta est, & in maius aucta gloriosissimi Imperij sedes & orientis totius caput delecta, Perinthos Lysimachia Caliopolis. Amnes Hebrus Nestos Strymō. Montes Hæmus Rhodope & Orbelos. Hoīes habet feros asperos & numerosos adeo, vt si, aut vnus Impio regerent, aut idem sentirent, vt historię pat

opinatur Herodotus: inexpugnabiles forent, & oim gentium multo validissimæ: sed quia arduum hoc illis est, & nulla ratione contingi potest, ideo imbecilles sunt. Habent autem multa nomina singularum regionum singula, moribus tamen ac opinionibus consimilibus imbuti, præter Gethas & Trausos, & qui supra Crestonas incolunt: ex quibus Gethæ se non mori persuasum habere, sed ad Salmoxim deum suum post fatum migrare, fuit hic Zalmoxis homo Pythagoræ quondam discipulus, qui in patriam reuersus, quum animaduerneret Thracæ male viuere & inscite, ipse edoctus Ionicum viuendi genus & mores ipsis leges dedit, docuitque, atque persuasit popularibus eas seruantibus post obitum ad se in eum locum ire, ubi superstites omnium bonorum compotes essent, per hoc deitatis opinionem consequutus, e Thracum se conspectu subduxit, atque euauit, maximo sui desiderio post se relicto. Ad hunc mittunt assidue adhuc cum naui quinque remigum nuncium quempiam ex se ipsis sorte delectum, precipientes ea quibus semper indigent, eumque ita mittunt. Quibusdam eorum datur negotium, ut tria iacula teneant, alijsue comprehensis eius qui ad Zalmoxim mittitur, manibus pedibusque hominem agitantem in sublime iactent ad iacula: qui si in presentiarum extinguitur, propiciū sibi deum arbitrantur, sin minus ipsum nuncium insimulant adseuerantes malum illum esse virum. Hoc insimulato alium mittunt, dantes adhuc viuenti mandata. Idem Thracæ dum tonat fulgur atque in coelum sagittas excutunt, deo minitantes quod nullum alium præter suum esse arbitrentur. Trausi vero in cæteris quidem omnibus idem quod Thracæ: verum circa natalicia suorum atque obitus hoc faciunt. Adito puero propinqui eum circum sedentes, eum ploratione prosequuntur recensentes quascumque necesse est illi, quod vitam ingressus sit, perpeti humanas calamitates. Hominem fato functum per lusum atque læticiam terræ demandant, referentes quot malis liberatus in omni sit modo felicitate. Atqui supra Crestonas incolunt ista agunt, singuli plures uxores habent, quorum ubi quis decessit, disceptatio magna fit inter uxores acriter amicorum circa hanc rem. iudicio quæ nam dilecta fuerit a marito precipue. quæ talis iudicata est, & hunc honorem adepta, ea a viris & mulieribus exornata, ad tumulum a suo propinquissimo maceratur, vnaque cum viro humatur, cæteris uxoribus id sibi pro ingenti calamitate ducentibus atque lugentibus: nam id eis summo dedecori datur. Cæteri Thracæ filios veteri instituto palam venditare, nec virgines a parentibus & propinquis adseruari, sed quibus libuit cum viris concumbere sinunt. Uxorū pudicitiam sollicitius custodiunt, easque magno ære a parentibus coemunt, fronte notis quibusdam signatas, generosum id iudicatur, ignobilitatis argumentum sine his esse. Nupturæ quæ præ cæteris specie valeant prius subtaxari volunt, & licentia taxationis admissa non minoribus nubunt premijs. Quas forme dedecus premit dotibus emunt quibus coniunguntur, uterque sexus epulantes focos ambiunt, herbarum (quas habent) semine ignibus superiactis, cuius nidore percussi, pro læticia habent imitari ebrietatem sensibus hebetatis. Ociari, ex raptu viuere pro re honesta haberi: contra, agros colere pro despiciatissima. Martem vulgo, Liberum, Dianam, & Mercurium religiose colere: perque eum solum iurare, sui generis auctorem arbitrari. Corporum magnitudine Thracæ

Thracæ quales homines;

Gethæ se non mori putabant. Zalmoxis Getharum deus

Nuncius ad Zalmoxim mittitur

In coelum sagittant dum tonitruat iacula

Adito puero Trausi lamentantur. Homo mortuo Trausi lætantur

Uxoribus carissima cum marito defuncto sepelitur.

Mulieres insignis notis in fronte signabantur.

Att. Thracum matrimonialia

Ociari & ex raptu viuere honestum Religio

De omnium gentium ritibus.

omnes homines antecedunt: ceteris oculis ac truci visu, terrifico vocis sonore, annosa ætate. **Ædificia.** Ædificia modice ab humo eleuata, annona eodem semper tempore, vites nesciunt; pomis abundant. In Regis electione non nobilitas præualet, sed suffragiū vniuersorū: populus enim eligit spectatum moribus, & inueterata clæmentia, etiam annis grauem; sed hic in eo quærit, cui liberi nulli sint: nam qui pater fuerit, etiam si vita spectatur, ad regendum nō admittit: & si forte dum regnat pignus sustulerit potestate exiit: maxime hic custoditur ne regnum hæreditariū fiat. Tum si rex etiam maximam præ se ferret æquitatem, nolunt ei totum licere: quadraginta ergo rectores accipit, ne in causis capitum solus iudicet. **XL. iudices** **Thracæ habuerunt** **In reges animaduersione acerba** **Sepeliendi ritus** Quid si ipse etiam in peccato aliquo arguitur, morte mulctatur: nō tamen ut cuiusque manu attrectetur, sed consensu publico rerum omnium ei potestate interdicta, ipse tandem fame pereat. Optimates ita sepeliunt, prolato triduum cadauere, mactatisque omnifarijs hostijs conuiuantur, illudque desit prius, deinde combustum sepeliunt, aut aliter humo contegunt, adgestoque desuper tumulo cum alia omnis generis certamina proponunt, tum præcipue certa cum ratione Monomachiam, hoc est, singulare certamen. **Armatura** **Thracū** Armatura qua (ut Herodotus scribit) in Dariana expediti one vsi sunt talis erat: e pelle vulpina cassides gestabant, tunicis induti, & insuper circumdati varijs sagulis, pedibus & tibijs indutis caligæ pellibus hinulorum, iacula peltas & pugiunculos; arcu valde pugnaces sunt, & exercitissimi, quem apud se repertum volunt. vna cum Scythijs lingua utebant. Scribit Plynius totam Thraciā in quinquaginta strageas diuidi solitam. Sed ea Thraciæ pars quæ Gethica olim dicebatur, vbi Darius Hidaspis filius pene perijt, hodie Valachia appellatur, a Flaccis quiritū gente, Rhomani enim Gethis superatis & deletis Flacci cuiusdam ductu eo Coloniā miserunt. vnde primum Flaccia, dein corrupta voce Vallacia dicta: astipulatur huic opinio: ni Rhomanus sermo, qui adhuc in ea gente durat: ceterū adeo ex omni parte corruptus, ut vix Rhomano homini intelligatur. Romanarū literarū vsus, elementorum forma aliquatenus inuersa. sacrorum ritus, qui & Græcis. Daci postea eam terrā occupauerunt, a quibus aliquandiu etiā Dacia dicta fuit, nunc Teutones, Siculi, & Valachi tenent. Teutones fortes viri ex Saxonia illuc a magno Carolo transmissi, a septem vrbibus, quas habitant, Sebenburgenses patrio sermone vocant. Siculi Hungarorū vetustissimi, ex his qui ab initio ex Scythia digressi his locis confedere. Valachorū factiones duæ Dragulæ & Dani, alias Dauī. Nam Gethæ & Dauī seruorū nōia inde olim profecta græcorū quidam prodidere Dragulæ Danis impares Turcas nostrorū patrū memoria in eam terrā induxerunt quorū armis Dani ad intericionem deleti sunt. Ioannes Huniades, vir acer, Danis demū auxilio fuit, terraque ab hoste receptam sibi vendicauit. Agriculturæ rei que pecuariæ Valachi ut plurimum student, quod originem gentis arguit. Tributum Regi pendunt, sed semel tantū ac id cuique regum & confestim ab eius declaratione tum singulæ familiæ dant bouem tributū nomine, sexaginta millia numero & amplius esse tradunt. Iussi ad bellum exire capitale est non paruissse. Est Valachia Transsylvaniæ contermina ab occasu, ad ortum in Euxinum excurrit: ad bo-

ream & septentrionem Rusiam attingit: alluit ad meridiem Istro, circa quem quicquid vagarum gentium occupat perpetua illas hyems, triste coelum premit Maligne olim solum sterile sustentabat imbrem culmo aut fronde defendebant. In coelo super durata glacie stagno psultabant in alimentum feras captabant, nulla illis domicilia, nullaeque sedes erant, nisi quas lassitudo in diem posuerat. vilis & his quarendus erat victus, quod horrenda iniquitas coeli, intacta capita.

Valachiae quatuor latera

Gentes Istrum accolentes

De Rusia siue Ruthenia, & recentibus Russianorum moribus. Cap. Sextum.

Rusia, quae etiam Ruthenia dicitur & Podolia, tripartito nominatur. Alba, superior, & inferior, pars Sarmatiae Poloniae praetenta, Peucefluuius ad septentrionem includit, ad orientem solem Moscus, occidua illi Littonia atque Prussia extremae Germaniae partes: patent hodie Ruthenorum siue Rhoxolanorum (nam & hoc nomine appellant) fines octo dierum itinere, a Tanai ad septentrionalem oceanum, habetque id spatium nonaginta & amplius dierum iter, rursus a Germanico oceano, quem Balteum vocant, ad mare Caspium. Regio adeo fertilissima est, ut agro rude culto frumentoque insperso, tribus perpetuis annis fructum ferat: nec opus est agrum quotannis inuerrere, sed inter metendum segete leniter excussa alia in sequentem annum sua sponte crescit. Gramen adeo procerum producit, ut particam transcendat: unde ibi apum tanta copia, ut mella nedum in alueariis, aut arboribus, verum in rupium & terrae cauernis reponant. Optimus medo, & hi grandes caerarum orbes, qui ad nos usque aduehunt ibi fiunt. Non inspiciant piscinae & stagna Russorum, sed ut aiunt, pisces ex coeli influentia succrescunt. Sal quoddam in lacu Katzibeio vocato siccis temporibus colligitur, pro quo gentium Tartaris crebra bella. Mirum est quod dicitur in solo Chelmenensi defectos pini arboris ramos truncosue duos aut tres annos super terram iacentes infixa indurari. Est ibi optimae cretae copia. versus Tanaim & Meotim calamo aromatico & reupontico abundat, pluribusque herbis & radicibus alijs, alibi non visis. Vrbis regia Moscouia est, ad Moscam amnem sita, quatuordecim milium passuum circuitu. Nullus hic signati argenti usus. Lapis est in medio foro quadrata forma, quem si quis ascendit, nec inde vi deturbari possit, principatum urbis obtinet, ingens de ascensu loci & deiectu dimicatio inter indigenas, saepiusque ob eam rem pugnatum inter ciues: Gens adeo validissima est, quod superiori anno quodam bellico tumultu in Regis castris centum viginti milia equitum recensita sint, quorum singuli ordinem ducerent. Arcu in bello vtuntur, quod gentile & vetus est illis. est & lancea in usu duodenum pedum: cataphratti equites: supra hamatam loriam ferreum thoracem induunt: umbilicis speculorum modo prominentibus: galerum gestant pro casside, in conum fastigiatum: equite libentius vtuntur in bello quam pedite: pedites alij scorpione vtuntur (balistam Itali vocant) alij plumbeas pilas sulphureo puluere ex aeneis excutunt machinis Teutonico more. Inuisum genti Regium nomen: ideo ducis appellationem libentius vsurpant: qui ibi rerum potiuntur, ut magis popularem, dux dicitur

Rusiae fines.

Terra omnium fertilissima.

Apum copia

Optimae medo caerarum orbes

Sal in lacu nascitur. Mirabile.

Calam aromaticus in Russia.

Signati argenti nullus usus.

Russianorum potentia.

Bellica Russianorum arma.

Regium nomen Ruthenis inuisum.

De oim gentiū ritibus.

Vestitus Ru- sianorū Luctus fune- bris. Parentalia Rusianis in vfu. Inaures mu- lieres Ruthe- norū gestant Capillorū cul- tus probro datur Rutheni vt plurimū ser- uiunt Sacerdotū habitus Sermo Musica & grammatica tm discunt. Causa dubia monomachi- a probat Ceruisia to- tius septētri- onis potus. Oleū ex se- minibus & nucibus Animalia Seldis piscis	Qui in totam gentem Imperiū obtinet, huic pileus paulo elatior q̄ cæteris proceribus, cætero nihil ab alijs differens: omnis color in vsu, præter nigrū, Viri foeminæq; lineo amiciunt indusio, eoq; tenuissimo, & ad crura demis- so, auro circa collum rubentiu serico excolunt id amiculū, laxior vestis, ac ni hil fere a Græcis differens, qualem Turcæ quoq; & totus septentrio vsurpat: manicę tantum laxiores Ruthenis, auroq; fimbriatę a pectore & humeris: Lutrīna pellis ambit exterius vestem: sola vxor luget virum, obducto capite albo linteo, & ad vlnas deiecto, quibus fortuna amplior est, quadagesimo die a funere conuiuant in defuncti memoriā, quorum res angustior est: quin quies hoc temporis interuallo solenni modo epulantur, obseruant dies obia- tus, quem anniuerfarijs quoq; celebrant epulis, quod ex ea stirpe superest ali quis, custodiunt nomina defunctorum monumentis literarū, vt sciri possit, quo cuiq; die parentandū sit, planctu & lamentatione funus educunt. Patrij moris est mulieres gemmas & vniones ex auribus suspendere, decorum & maribus, sed adhuc pueris: quę iterum nupserit, satis castam ducunt, auersant vt impudicam tercio nubentem, par in maribus offensa. Puellę a tergo capil- lum promittunt, cæterum matrimonio locatę sedulo abscondunt. Viri supra aures tondentur, datur probro huic sexui omnis capillorum cultus. Gens vni uersa in venerem prona, ac bibacissima: hoc laudis loco ponunt, alterum li- cere arbitrantur, modo id fieri contingat citra omnem connubij offensam: foenerant vulgo, nec fraudi est cuiq; ne sacerdotibus quidem. Pars multo ma xima Rusianorum seruitutem seruiunt, nec inuiti, multi quidem & in his no- biles etiam se coniugem & liberos venditant: aut quia sic maiore otio fruunt aut q̄ maiore voluptate. Antistites sacrorum Græcanico ritu nigro amiciunt pallio: horum primores albo. ferunt hi bullam ad pectus suspensam, & tabu- lam præceptis diuinę legis inscriptam: minores sacerdotes & ipsi Græce ve- stiuntur: sacre virgines, q̄ vñum genus in ea gente est, ex Antoni abbatis in- stituto nigra stola amiciunt. Est & suus sermo genti, Scythicus vero, an alius parum compertum habeo. Sunt & literę non multū a Græcarū figura abhor- rentes. Musicen & Grāmaticen discunt vtruncq; Græce, cæteras artes vulgo aspernantur: de summa fidei cum Græcis sentiunt: par in cultu cærimonia, & in coelites veneratio. Iudicia exercent duodecim numero viri, vnus aliquis e collegio cognoscit causam, crimenue, cognitum ad collegas defert, interdū & ad Regem: Si res maioris est ponderis, q̄ vt pro collegio vindicari possit, si reus nequeat conuinci, parumue liqueat factum, cum accusatore cogitur de vita dimicare: atq; ita victor duplici pecunia donatur, qualis fuerit æstimata. agrorum cultum oppido exercent, equis arant, ager feracissimus præterq̄ vi ni, Ceruisiam potum ex millio, hordeo, atq; humulo decoctum potant, & quem fere totus septentrio, Ex canapi, papauere, & nucibus oleum confi- ciunt: oliuam non fert Rusiana Regio: neque ex ea arbore liquor aliunde inuehitur. Varia alit animalium genera, & his plæraq; pellium æstima- tione nobilia, parum alioqui a veteribus celebrata: piscium ingens copia, & in his Seldis nobilissimus, ex Parestaufco lacu, perq̄ similis ijs, qui in Be-
---	---

naco capiuntur: lacus in Ruthenia illustres septem, flumina insignia nouem
Et in his quem Borysthenem esse suspicari libet, ob ea quæ de ipsius magni-
tudine & natura prædicant.

De Lithuania & Lithuanorum vita. Cap. Septimum.

Lithuania est Poloniæ ad ortum connexa noningentorum milliū passuū
circuitu, magna sui parte palustris plurimumq; nemorosa: & ob eam
rem difficilis aditu: ac quodammodo inaccessa equis, palustribus cun-
cta obtinentibus: hyeme cōmercia cum Lithuanis habiliora paludibus &
stagnis alta glacie concretis niueq; superinfusa fiunt omnia mercatoribus
peruia: quo fit, vt velut alto mari, quando nulla sit certa via aut semita, sydera
signent iter. Rara in Lithuania oppida, villarum incolatus infrequens: Acco-
larum diuitiæ pecora pellesq; multigenum ferarum, vt Zobellinæ sunt, atq;
Harmeling: quibus regio insigniter scatet: cæræ ac mellis abundans: vsus pe-
cuniæ genti nullus: inter se matrone palam concubinos habent virorum per-
missu, quos connubij vocant adiutores, contra pellicatus viris probro datur
soluuntur facile matrimonia mutuo consensu, & iterum atq; iterum nubunt
adeo gens vna cæteris mortalibus diuerso viuit ritus, vt non absurdū sit illud
Aristippi, Honestū non natura, sed consuetudine constare. Vini rarissimus
vsus: panis nigricans non cribratus: armenta victum præbent, multo lacte
vtentibus. Sermo genti, vt Polonis, Sclauonicus: hic enim sermo cōplatissime
patet, ac plurimis quidem gentibus cōmunis est: ex quibus quædā Rhoma-
næ ritum ecclesiæ sequuntur, vt Poloni sunt, Dalmatæ, Croati, Carniq;. Aliæ
Græco ritu sacra peragunt, vt Bulgari, Rutheni, & ex Lithuanis pleriq;. Nō
nullæ ab his diuersæ obeunt proprias hæreses habentes, vt Boemi sunt, Mora-
ui & Bosnienses. Hussitarum quædam obseruant delirium: pars multo maxi-
ma Manicæi: quædam adhuc etiam gentili cæcitate tenentur, idola colunt,
quemadmodum multi ex Lithuanis. Hieronymus Pragensis, qui Eugenij
quartij pontificatu in ea terra euangeliū prædicauit, quicq; gentis illius ritus
& mores ad id tempus minus notos nostris hominibus demonstrauit, dice-
bat Lithuanorū quosdam, ad quos primū peruenisset domesticatim serpen-
tes habuisse: quibus per se quisq; vt dñs penatibus sacrificabant, cæterū te-
nuisse se, vt præter vnū, qui cremari nō potuit, a suis cultoribus interficerent:
alij ignem colunt, captantq; ex eo auguria. Solem nōnulli mallei ferrei specie
immani magnitudine, propriū ducem habent, quem Magnū vocant: p̄sæpe
tñ regi Polonorū subditi. Caput regionis Vilna est. Episcopalis ciuitas tantę
magnitudinis est quantę Cracouia cū suburbijis omnibus, domus contiguæ
in ea nō sunt, sed veluti in rure horti intermediāt, & pomaria. Duo fortissima
castra habet, vnū in monte sitū, inferius in plano alterū. distat hæc ciuitas a
Cracouia. CXX. miliaribus. Tartari quidā circa Vilnā in assignatis pagis ha-
bitant, qui agros nro more colentes laborant & merces vehunt, Tartarica lin-
gua loquunt, Mahometū & sectā Sarracenorū profitentur.

Lithuania tota
ta palustris.

Regio hye-
me tantū ac
cedendā.

Diuitiæ Lith-
uanorū ferarū
pelles
Pecuniæ nul-
lus vsus

Cervisia pos-
tus & medo
duplex sp̄s
sus & tenuis
q; se vt pluri-
mū gens illa
nō ad vomē
tū solū, sed
ad discretio-
nis amissionē
replere solēt

Serpētes do-
mesticatim
venerati

Sol sub mal-
le specie ve-
neratus

De omnium gentium ritibus.

De Liuania, Prussia, & militibus marianis. Cap. Octauum.

Liuonia veræ fidei cultrix, Rutheniæ ad septentrionem prætentæ, & ipsa Sarmaticis finibus, Tartari Scythicum hominum genus crebrius incur-
Milites mar-
riani. sant Liuanianos ad Christi cultum milites nostri traxere, quum antea nullum nisi malorum dæmonum nouere, sæpius vario euentu de regni pos-
Cymbrica
Chersonesus
hodie dacia sessione in ea terra bellatum. Sarmaticum mare ab occasu, sinusq; incomper-
Prussia tæ magnitudinis, cuius hostium ab occidente est, non procul a Cymbrica
Vistula Chersoneso, quam Daciam hodie vocant: Circa sinum ad septentrionem se-
Ulmerigi
Gothi ex sca-
dinauia
Amoxobij
Alanni
Venedes
Githones
Deiparini
milites misere gentes sunt, cum quibus nullum est lingue commercium, nutu & si-
Prussia quod
ab ordine
teutonico ac-
quisita gnis permutant merces. Prussia, vnde Pruteni, terra hodie Germaniæ & Sar-
Massouiæ du-
ces matiæ particeps a meridie illi occurrit. Eam terram, si Ptolomæus verus au-
Marieburgi thor est, Vistula perluit a Torno oppido Gedanum vsq; quo in loco Baltheo
Ordiniliti
teutonicoz. mari infunditur: ad Sarmaticum oceanum extensa citra Vistulam, vltra Ger-
Vestitus mi-
litum Teu-
tonicoz. manie est: ad orientem solem & meridiem Masouitæ sunt, & Poloni accolunt:
ad occidentem Saxones. Prusiæ solum ferax est, maximeq; frugiferum, irrigu-
um, frequens cultus: Regio amœna & pecoris abundans, piscatus venæ-
tioq; multa. Ulmerigi eam terram tenuere, quum Gothi ex Scandinauia in-
sula egressi sunt in continentem, vt Iordanes scripsit, Ptolomæus Amoxobi-
os, Alaunos, Venedes & Githones penes Vistulam habitasse author est.
Malorum & hæc cultrix fuit vsq; ad secundi Fœderici tempora, Deiparini
milites, qui & Mariani dicuntur, post Ptolomaidem in Syria amissam in Ger-
maniam reuersi viri videlicet nobiles & rei militaris periti, ne per otium mar-
cerent eundem accedentes. Prusiam Germaniæ conterminam Christi cultum
spernere dixerunt: sæpe illius gentis homines in Saxones cæterosq; vicinos
excurrere ingentem vim pecorum abigere, esse in animo sibi compescere
barbaram gentem, annuat tantum Imperator, prouinciamq; fratribus perpe-
tuo iure possidendam tradat, si eam armis acquirant. Iam enim Massouiæ du-
ces, qui eius se terræ dominos affirmabant, ius suum fratribus concesserant.
grata oblatio Fœderico fuit, qui collaudato proposito, quas voluere fratres
sub aurea bulla literas concessit: illi sumptis armis breui tempore quicquid
Prutenici iuris citra & vltra Vistulam fuit subegere: subactam ac bello qua-
sitam, suæ ditionis fœcere: victa gens Christi fidem complexa est: & cum fi-
de Teutonicam linguam. Fuit ad Vistulam amnem quercus vbi victrix gens
a principio castellum erexit, mox vt sunt res hominum, quæ tenui principio
in maius augentur, oppidum frequenti cultu adoleuit Marieburgum dixerunt.
Caput gentis est, atq; sedes eius, qui vniuersi ordinis magisterio fungitur. Sa-
cræ huius militiæ origo Teutonica est: nec quisq; nisi Teutonicus his sacris
initiator: atq; idem clavis ortus natalibus, & cui proponitur, vt aduersus sacra-
tissime crucis hostes paratus sit omni tempore dimicare: albo pallio amici-
untur, nigra cruce insuta: omnes alunt barbam, præter eos qui sacris operan-
tur, & sacerdotes sunt: dominicam orationem milites ipsi pro canonicis ho-
ris vsurpant: neq; literas discunt: diuitijs abundant: nec minor q̃ regibus po-

tentia. Sæpe cum Polonis de regni finibus acceptis atq; illatis cladibus cō-
tendere, nec totis viribus belli fortunam experiri recusauerunt. **E**st Prussie
atq; Lithuanie contermina regiuncula; quæ Samogithia dicitur, syluis & flu-
minibus circumsepta, quinquaginta milliariū longitudine: cuius gentes pro-
ceræ & pulchræ staturæ, agrestes tamen moribusq; inculti. Matrimonia plu-
ra celebrant, & absq; sanguinis respectu, patre mortuo filius nouercam, fra-
tre frater glotem in vxorem accipiunt. **N**es nullum habent, humiliter ædifi-
cant, ex limo culmoq; tuguria in carinarum aut galæarum formam, in quorū
culminibus fenestram vnā faciunt tam patentem, vt toti ædificio lucem su-
perne præbeat. Focus perpétuo igne in singulis vnus, circa quem familia vni-
uersa sedens, nō solum vt cibos coquat, verum etiam vt vehemens frigus, quo
pro maiori anni parte terra hæc congelata constrictaq; iacet, propellat. Va-
poraria seu stubas habent nullas. Gens ad diuinationem & auguria inclina-
ta, præcipuum ei numen ignis, quem sacrosanctum perpetuumq; esse per-
suasum habuere, qd in ædito colle ad fluium Neuyasa assidua lignorū sug-
gestionem per sacerdotem aleretur. Vuladislavus Polonie rex, qui eam ad Cri-
sti fidem compulit, illum vna cum turri, in qua conseruabatur, extinxit disse-
cit, & sylvas quas non minori religione q̃ ignem sanctas, proq; deorū ha-
bitaculis Sarmatæ iuxta poeticum illud habitauerunt dii quoq; sylvas colebāt,
& nedum sylvas, verum quoq; quidquid eas subisset sanctū minimeq; vio-
landum censebant, vt aues erant & feræ. Malorum dæmonū præstigio vio-
lantes eas statim in manibus & pedibus contrahebantur. Erant in his syluis
singulis familijs suus focus & sacra domus constituta, in quibus defunctorū
suorum corpora cum equis sellis & meliori eorum vestimento comburere
mos fuit. Conuenire eos noctu credebant, ideoq; sedilia ibi ex subere con-
texta disposita, in quibus optimus medo escæq; ex pasta in casei forma omni
tempore large subministrabatur, vt ipsis vscerentur. Prima Cctobris die in
his syluis maximum festum peragebāt, ex omni regione vniuersus populus
congregatus, quæq; familia in sua casula cibe & potu, vt melius potuit, pa-
trio instituto indulgebat, tum ad focos dñs imprimis quem Perkumo. i. toni-
trum dicebant libabant. Cum Lithuanis & Polonis linguam vnā habent,
nam & Polonico sermone sacerdotes eis in ecclesijs prædicant, Romanæ ec-
clesiæ morem obseruant, licet Rhuteni aliq; ad meridiem & Moscouitæ ad se-
ptentrionem habitantes Græcorum ritum teneant, obedientiamq; non Ro-
mano verum Constantinopolitano pontifici promittant. Ad septentrionem
his Moscouia prætenditur terra quadringentorū milliariorū patens: ar-
gento diues: tam valido vbiq; præsidio conclusa, vt nedum adueniæ, verum
indigenæ etiam absq; literis ducis exire atq; intrare non possint. plana omni-
no regio est, non montosa, nemorosa tamen, & vt plurimum paludiosa, plu-
rimis maximis fluminibus Occa, Volha, Dzuina, Borystheneq; & Dine-
per irrigua: piscibus ob id varijs, & feris abundat, quemadmodum Lithua-
nia, a qua nō multum discrepat, nisi qd frigidior est, quia septentrionalior. Vn-
de pecora parua habet, & communiter mutila. Moscuā metropolis regionis

Potentia or-
dinis reuto-
nicorum
De Samogi-
thia & gētis
moribus.

Matrimonia

Nes nullū in
vfu.

Ædificia.
Perpetuū frī-
gus.

Diuinationē
vacant Sa-
mogithie.
Ignis sacro-
sanctus

Syluæ sacra
sanctæ

Malorum dæ-
monū præsti-
gia

Superstitionē
etiam admiranda

Festiuitas

Sermo

De Mosco-
uia & Mosco-
uitis.

Flumina mo-
scouie

Moscuā ciui-
tas maxima

De oīm gentiū ritibus.

Mosca ānis	duplo maior q̃ Praga Boemiæ: lignea, vt alię ciuitates, ædificia habet, multas plateas, sed dispersas, latissimi campi interiacent. Mosca annis ipsam intersecat. arx in medio vrbis in plano sita, septemdecim turribus & tribus propugnaculis adeo pulchris & validis, vt similia vix reperiantur. Sedecim in ea
Arx ampliss fima	arce ecclesiæ, quarum tres sanctę Mariæ, sancti Michaelis, & sancti Nicolai muratę cæterę omnes lignę. Tres quoq; in ea amplissimæ curiæ in quibus nobiles aulici morantur: palatium in quo dux est Italico more constructum pulcherrimum, sed non amplum. Multos nobilissimos ducatus habet, ex quibus ingruente bello plusq; ducentena millia hominum duobus aut tribus diebus contrahunt. Aqua genti potus & medo liquorq; fermentatus, quem quassetz vocant. arant ligeno aratro: frondibus arborum aut spinis arpicant: segetes propter longum frigus, raro maturescunt: ideoq; in stubis desiccant,
Potus mosco uicarum	tritantiq; aromatibus & sublimatis calfactorijs contra frigus varijs vtuntur, De auena & melle aquam ardentem siue sublimatum faciunt, & lacte etiā adeo forte vt sæpius ab eo inebrientur. Vino & oleo carent. Ne inebrientur inebriantem potum omnem terrę princeps capitũ poena prohibuit: his aut
Frigeris cu ratio.	ter tamen in anno conceditur. Moneta habent argenteam maiorem & minorem, non rotundam, sed quadrangularem oblongam. dzuuingis hanc dicunt. Sclauonica lingua loquuntur. Sectam & religionem cum Græcis vnā
Ebrietas cas piis poena mulcat	observant. Episcopi eorum patriarchæ Constantinopolitano subsunt, & ab eo confirmationem postulant. Christum adorant, præter Kosanenses, qui cū Sarracenis Mahometum venerantur, & Scythas quosdam alios, ad septentrionem, qui linguis proprijs loquuntur, & idola colunt, Imprimis vnum,
Lingua	quod Zlota baba dicunt. i. auream vetulam, tanta veneratione, vt nemo id pertranseat, quin saltem pilo ex veste tracto, si aliud nihil habeat, coram eo
Religio	prostratus pro oblatione proiciat. His populis quāuis sermo sit vnus, Sclauonicus videlicet, est tamen adeo impar, & externis linguis hic & alibi confusus, vt mutuo non plane intelligant. Idololatriæ tempore pontificem maximum vnum habebant, quem Criue nominabant, in ciuitate Romouea (a Roma dicta) habitabat. Communis gentibus illis mos est, vt non solum seruos vt pecora, sed etiam filios, & semetipsos vendant, & abducere q̃ longissime patiuntur, ob victus tantummodo sufficientiam, quamuis grossissimis cibis vescantur.
Scythę ido lolatę	
Zlota baba idolum.	
Sclauonica li gua alijs lin guis viciata & confusa.	
Venditio hoīm	

De Polonia, Polonorumq; recentibus moribus. Caput Nonum.

Sarmatia eu
ropea **P**Olonia Europæ Regio, vasta & plana, vnde & hoc nomen accepit. significat enim Sclauonica lingua, qua & ipsa vtitur: Pole planum: Sarmatia alio nomine vocata. hæc Slesię ad occidentem contermina est, Prutenis & Massouitis a septentrione, ab oriente Ruthenis, a meridie Hungaris. Carpato monte, quem Crapak accolæ vocant interiacente: hæc in partes duas diuiditur, quarum quę Saxonibus Prutenisq; vicina est, maior Po-

lonia dicitur: altera Hungariæ ac Russiæ obiecta minor vocatur. Regnum vniuersum in quatuor velut regiones diuisum, quas in orbem Rex quotannis inuisit, singule ternis mensibus alunt Regem, regiumq; comitatum; cæterum si casu concilioue is in vna regni parte diutius esse perseuerauerit, nihil debetur ipsi amplius. In Cracouia celebri & amplissima vrbe regia est, totiusq; regni gaza. cæteræ ciuitates parum nitidæ sunt: ex maceria domus fere omnes composita, plæræq; luto collinitæ, plaga regionis nemorosa. Gens in vniuersum prudens, multaq; comitate in hospites: bibacissimum genus hominum, vt torus septentrio, sed rarus vini vsus: ignotusq; genti omnis vinearum cultus: factitiua ex tritico, alijsq; generibus seminum potio in vsu est: solum ferax, triticiq; abundans: Est & pascuis idoneum, armenta late pascuntur: venatio multiplex: equus syluester ceruino cornu, bos ferus Vrum Rhomani vocant. Plumbum duntaxat ex omnibus metallis fodiunt Poloni, & salem saxorum duritie: nullumq; toto regno vberius vectigal: mellis copia tam ingens, vt non satis illis atq; Ruthenis loci super sit, quibus illa recondant: arbores nanq; omnes & syluæ aluearibus mellificantium nigricant. Literarum figuratio ex gentili & græcanico mixta: promiscuus & fidei ritus inter Rhomanum & Græcum: virorum & mulierum vestitus Græcanico similis.

Polonia duplex maior & minor

Cracouia polonia regia

Gens polonica prudens & comis.

Potus ceruicia

Salisfodine.

Mellis vectigal

Litere Fidei ritus Vestitus.

De Hungaria, Hungarorumq; viuendi institutis. Caput Decimum.

Hungaria nunc sane ea regio est quæ olim Pannonia fuit, licet hæc hodie illius fines totum non impleat, nec tam late quondam patuit. Hodie Hungaria. Enimvero a Laytha flumine inferiorem tantum Pannoniam vsq; ad Sauum amnem complexa, vltra Danubium Poloniam attingit, terramq; complectitur, quam Gepidæ & Daci tenuerunt: patetq; Imperium gentis multo latius q; terræ nomen. Erat hæc terra, vt prisci rerum scriptores habent, nouem circulis, quos hagas Germanica lingua dicimus, circumdata, quorum singuli ita stipitibus quernis siue fagineis vel abiegnis extructi erant, vt de margine ad marginem viginti pedum spacium tenderet in latum, totidem erigeretur in altum: ciuitas autem vniuersa aut durissimis lapidibus aut tenacissima Creta repleretur: porro superficies vallorum eorundem integerrimis cespitibus tegeretur. Inter quorum confinia arbusculæ plantatæ erant, quæ abscisæ proiectæq; vt plurimum herbas & frondes proferebant. De primo autem circulo ad secundum viginti miliaria Teutonica protendebantur, & inde totidem ad tertium, & ita vsq; ad nonum, quauis alius alio semper contractior erat. Intra hos aggeres vici villæq; ita constitutæ vt ab vna ad aliam vox hominis audiretur. ædificia validissimis muris præmunita: portæ non satis latæ propter hanc causam vt per eas latrocinandis gratia quaq; versum exire ingrediq; facile possent: Tubarum clangor

Hungariæ fines.

Gepidæ & Daci

De oīm gentiū ritibus.

Pannones
Peones
Huni
Gothi
Lōgobardi
Hungari.
Hungaria
Scythica

Fines Hun-
gariæ

Buda vrbs
regia.
Mirabilis flu-
uij natura

Vestit⁹ hun-
gariorū.

Mulier⁹ hun-
gariorū habi-
tus.

Funeris lu-
tus

Certamine
singulari cō-
trouersia di-
rimuntur

re vnus circulus alteri cuiusque rei certa signa dabat. Pannōnes ab initio eam terram tenuerunt, Paēones olim dicti, inde Huni habuere, gens Scythica Mox Gothi ex insulis Germanici oceani profecti, post Gothos Longobardi ex Scandinauia etiam oceani insula: nouissime Hungari ex alia Hungaria Scythica egressi, quæ non longe a Tanais ortu extat. Et luhra hodie dicitur: misera adhuc regio, vtpote sub frigidissimo cœlo iacens duci Moscouiæ tributaria, Non tamen aurum argentumue, quibus omnino carent, sed preciosas animalium pelles Sabellorum scismorumq; pendunt homines. Nō arant non seminant, neq; panes habent: ferarum carnibus & piscibus vescuntur: aquam potant: sub tugurijs ex virgultis contextis inter densas syluas humiliter habitāt. vnde fit vt hoīes syluestribus feris cōmorantes, vestimentis se nō laneis neq; lineis induant, sed pellibus nuper aut lupo aut ceruo vrsoue detractis. Solem, lunam, astraq; alia alijs adorant & quicquid eis primum occurrat. Propriam linguam habent. Corallia piscantur & balenas, ex quarum cute rhedas burfasq; faciunt: axungiam pro impinguatione seruata, exteris nationibus vendunt. Mediocris tumoris montes ad eam partem qua oceano incumbit habet, quos pisces quidam Mors vocati dentibus se promouendo scandentes, dum superiora nacti vltius nituntur præcipites decidunt & moriunt, eos illi colligunt eduntq;: dentes quos lato & albos valde habent reseruant, & mercatoribus pro mercibus alijs permutant. Manubria cultellorum ex illis optima parantur. Habet Hungaria nostra ad occasum Austriā & Boemiam, ad meridiem Illirici partem, quæ Adriatico est pelago obuersa. Ad orientem solem Seruiam, quam Triballi & Misi tenuerunt, nunc a quibusdam Sagaria vocatam, ad arctum & boream Poloni, Moschiq; finitimi. Vrbs regia est Buda, a Bada Athilæ fratre appellata. Ager regionis quatenus colitur tritico fertilis est, auro atq; argento diues. Mirum est quod indigenæ narrant esse in Pannonia riuum, in quo si sæpius ferrum mergatur Cuprum fieri. Viri vestes superno excuant, circa interscapilium, linea subtus tunica, circa collum & humeros quodamtenus apparens, quam partem serico & auro fere omnes exornant, indifferens in caliga, cothurno superinducto: capillos inungunt, concinnantq;: lineo galericulo contegunt, raroq; nec nisi in otio resoluunt, qui mos & a plerisq; Germanis obseruatur. Muliebris vestitus strictior, & ad collum subductus, vt omnia tegantur, tantum lineæ tuniculæ ora emineant preciosissime ornata: vestibus togam superinducunt, serico caput aut lineo componunt velamine, ac præter oculos & nasum cætera fere abscondunt: gemmis & margaritis vulgo vtiuntur. Cothurno calceant viri fœminæq; ad media crura inducto, annum lugent defunctos, & quosdā biennio, Barbam rasitant, præterq; superiore labro. Orthodoxæ fidei cultus ex lege iudicant. Est & alia iudicij ratio, si causa anceps sit, nec aliter liquere possit, lis ferro decernitur, reus & actor dimicant. Rex aut qui regis vicem gerit spectat, iudicatq; secundum eum qui superior fuerit. satis vicisse credunt, cuius aduersarius aut pugnam cunctatius inibit, aut lineis areæ, quibus

pugnæ locus circumscribitur, exciderit. Qui ex equo dimicant lancea prius, dein gladio vtuntur. Pedites, præter verenda, cætera nudi pugnant. Suus gen-
ti sermo, etsi Boemio non multum absimilis. Habent & priuas literas, sed
Rho- manis libentius vtuntur. Ferox hominum genus, & in bello validum;
equestri prælio magis q̃ pedestri idoneum. Regis Imperio parent, aut Re-
gis ducibus. Cataphratto equite in bello vtuntur, & leui armatura, sed parci-
us omnino, turmatim confligunt, non tamen toto agmine. Nulla gens Chri-
stiani nominis Turcarum arma magis exercuit. Nulla ab his rursus magis
exercita est, adeo paribus animis varioq̃ euentu est semper vtrinq̃ bellatū.
Alia Hungaria, quæ huius mater est, linguaq̃ & moribus pene adhuc illi si-
milis, ritu Barbarico viuít, idolis seruit.

Hungarorū
pugnæ di rō.
Sermo
Literæ

Ferocitas hū
garorum

De Boemia & moribus Boemorum.
Caput Vndecimum.

Boemia Regio, Germaniæ limitibus inclusa, aquilonis flatibus obia-
et, Hungaria illi orientalis est, australis Bauaria, Noricus ager occi-
duus, Polonia borealis. Latitudo eius longitudini fere par trium forte
dierum iter. Sylua Hercynia tanq̃ natuo muro vndiq̃ cingitur. Albi fluuius
media irrigatur, atq̃ quodam alio Multauiæ nomine, ad cuius ripam Braga
sita est amplissima vrbs & totius regni caput. Solū ordeï & tritici ferax, pa-
bulo pecore atq̃ piscibus abundat, olei sterilis est, quemadmodum Germa-
nia ipsa: vino non omnino caret, ceruisiam optimam facit, quæ Viennam vs-
q̃ Austriæ vehitur. Boemi Germanis licet vndiq̃ circumsepti sint Germani
ca tamen lingua non loquuntur, Dalmatarum aduentu Teutonica illinc
pulsæ. Etenim in eorum annalibus reperitur, fratres duos ex Croatiæ popu-
lis egressos alterum in Boemia, alterum in Polonia consedisse, mutasseq̃ &
gentibus prioribus linguam & terris nomina Volaterrano authore. Mos ve-
tus & Germanica lingua a plærisq̃ in hanc vsq̃ diem obseruantur. In tem-
plis enim plæbes sermone Teutonico docentur, in cœmiteriis Boemico. So-
lis mendicantibus olim libertas fuit, qua vellent lingua populos instruere.
Nullæ genti leges sunt, nulla sanctiora instituta, quodlibet licet, quippe
Christianæ fidei non solum non cultus, vt qui Vualdensium sectam ample-
xi tutentur, tum auorum nostrorum memoria Hussitarum veneno infecti,
Orthodoxæ fidei cultum parum hodie integre custodiunt. Rhomanum
pontificem in ordinem redigunt, negantq̃ cæteris Antistitibus augustio-
rem esse ac venerabiliorem, inter sacerdotes nullum discrimen ducentes.
Presbyterum non dignitatem, sed vitæ meritum efficere potio- rem. Animas
corporibus excedentes aut in æternas euestigio pœnas demergi, aut perpe-
tua consequi gaudia, purgatorium ignem non inueniri, quo aliquando ex-

Boemiæ li-
mitres

Hercynia sil-
ua

Albis
Multauia
Braga, vrbs
regia

Ceruisia Bo-
emica cômē
datur
Sermo.

Lingua Ger-
manica in
Boemia

Vualdenses,

Errores Bo-
emorum.

Sacerdotes
æquant Bo-
emi

De oīm gentiū ritibus.

Boemi non
parentant. pientur. Stultū arbitrantur defunctis parentare, auariciæ sacerdotalis in-
uentum esse. Dei optimi maximi diuorumq; simulachra e medio tollunt.

Benedictōes
reg; irrident. Aquarum palmarumq; ac cæterarum rerum benedictiōes irrident. Men-
dicantium religiones malos dæmones inuenisse. Sacerdotes pauperes esse
debere sola elehemosyna contentos. non opes, non pecuniam possidere, Li-
beram cuiq; verbi dei prædicationem patere. Nullū capitale peccatum quan-
tumuis maioris mali vitandi gratia tolerandum. Qui mortalis culpæ reus
sit, eum iudicant neq; debere sæculari, neq; ecclesiastica dignitate potiri, nec
etiam parendum esse ei. Confirmationem & extremam vnctionem inter ec-
clesiæ sacramenta minime teneri. Auricularem confessionem nugacem & su-
peruacuum esse: sufficere in cubili aut alio secreto loco sua quencq; deo pec-
cata confiteri. Baptisma fluuiialis vndæ nulla interiecta sacri olei mixtura re-
cipiendum. Cœmiteriorum inanem vsum, quæstus tantummodo causa re-
pertum, quacuncq; tegantur tellure humana corpora nihil distare. Templum
dei late patentis ipsum mundum esse, coartare maiestatem eius, qui ecclesias
monasteria oratoriæq; construunt. Sacerdotes vestes, altarium ornamen-
ta, pallas, corporalia, calices, patenas, vasa huiusmodi nil habere momenti :
sacerdotem quocuncq; loco, quocuncq; tempore sacrum Christi corpus con-
ficere posse, petentibus ministrare: sufficere si verba sacramentalia tantum
dicat: suffragia sanctorum in cœlis cum Christo regnantium impetrari: in
Cano. nicis horis cantandis dicendisq; frustra tempus teri. Nullo die ab ope-
re cessandum esse, existimant, q; quæ dominica nunc appellatur, Celebrita-
tes sanctorum reiiciendas. Ieiunijs quoq; ab ecclesia institutis nihil inesse
meriti. Fama est etiam Boemorum sacerdotes infantibus ipsis & cunctis
alijs indifferenter sub vtraq; specie corpus Christi ministrare, hostia q; qua
nos vtimur aliquantum grandiori Georgius Poggebratius huius instituti
author fuisse dicitur. Picardus quidam ex Gallia, gentem alio delyrio infœ-
cit, ijs non paruam virorum mulierumq; plæbem contractam nudam ince-
dere iussit, Adamitas vocauit author omnis licentiæ venus publica & mixta
reliqua horrenda auditu crimina hoc duce coeperant, & in quibusdam locis
adhuc durare, sed occulte, a multis dicitur. Nam subterraneos specus Boë-
morum quidam (qui ex hoc Gruebenhaimer appellantur) sacra operaturi
subeunt, inter quæ cum a sacerdote pro more illud Genesis pronuntiatur,
Crescite & multiplicamini, ac replete terram : lumina quæ ibi habentur con-
tinuo omnia extinguuntur, & tunc neq; ætatis vlla, neque sanguinis atten-
ta reuerentia promiscue viri & in quam per tenebras quisq; incidit mulieres
cognoscunt, peracto scelere quum in locum suum se quisq; receperit, lumina
rursus incenduntur, & sacrum peragitur. Est execrandus hic damnatę gen-
tis ritus non multum diuersus a bacchanalibus illis quæ in Hetruria primo
mox Rhomæ etiam noctu, multa vini & epularum crapula mulieres mari-
bus mixtæ in abdito celebrare, nulloneq; sexus, neq; ætatis respectu habito
ad promiscua puerorum ac matronarum stupra, atq; aliorum flagitiorum, quæ

ex ipsis tanquam ex officina quadam prodibant, quorum sacrorum capita Q. Martio Philippo & Posthumio Albino consulibus Rhomę capitali sunt supplicio affecta, vt scribit Sabellicus Enneade quinta libro septimo Hanc Boemorum impietatem nefandam hæresim quatuor reges Ven- ceslaus, Sigismundus, Albertus & Vladislaus extirpare non potuerunt, quamuis sæpius totis viribus attentarunt.

Hæresis Boe-
morum in-
uicta.

De Germania, & institutis eorum plurimis.

Caput Duodecimum.

Germania Regio Europę amplissima, tota septentrionalis, a Gallis olim Rheno fluuio diuisa fuit, a Rhetis & Pannonibus Danubio, a Sarmatis Dacisque mutuo metu & montibus separata, cætera oce- ano ambiente, hodie extra hos fines Rhetiam, Vindeliciam, Noricam, & superiorem Pannoniam, Alpes, partemque Illirię & vsque ad Tritentina claustra Germania obtinet: Belgarum quoque fere tota natio Gallici quon- dam iuris, omnisque Rhenus in Germanię nomen linguamque concessit, vt iam se Gallos dici nesciant, si audiant indignentur. Heluetij quoque in Germanię nomen & linguam tempore labente transiere. Itaque magnam Gallię Transalpinę partem ipsa Germania sibi vendicauit. Prutenos fero- cissimam gentem & idolis deditam intra tricentesimum annum ex infide- lium manibus milites Teutonici vi & armis rapuerunt, vbi & lingua Teu- tonica introducta est, & Christi cultus genti imperatus. vnde habita ad pri- mæuos illius terminos consyderatione, videbitur certe illa sibi fere plus soli extra vssurpasse, quam intus prius continebat. In duas velut partes ab ini- tio tota Germania diuisa fuit, vt quę Alpibus propinquior est, superior sit Germania appellata: altera ad septentrionem atque oceanum versa inferior: durat hæc partitio sub Alemanię appellatione (quę a Lemano, vt qui- dam autumant, lacu est) in hunc vsque diem. Prouincias tam hæc quam illa multas habent: superior a Mogano flumine, quod Franconiam perlabi- tur, ascendendo Bauariam habet Austriam, Styriam, Athesim, Rhetiam, Heluetiam, Sueuiam, Alsatiam, prouinciam Rhenensem Moguntiacum adusque. Inferior, Franconiam, cuius magna pars meridiem versus etiam in superiorem protenditur, habet Hassiam, Lothoringiam, Brabantiam, Gel- riam, Selandiam, Holandiam, Phrisiam, Flandriam, Vuestualiam, Saxoni- am, Daciam Peninsulam, Pomeraniam, Liunioniam, Prussiam, Sles- siam, Morauiam, Boemiam, Mysnam, Marchiam, Thuringiam,

Germaniæ
veteres limi-
tes

Quid Ger-
manię acces-
sit.

Prusiã Ger-
maniam ven-
dicauit

Germania
duplex

Alemania

Prouincię
Germanię
multę
Superior Ger-
maniã vulga-
riter Hoch-
teutschland.
Inferior Ger-
maniã vulgo
niederdeutsch-
land.

De oim gentiū ritibus.

Terra Ger-
manic olim
horrida & in
fecunda.
Germaniæ
laudes,
Flumina ger-
manicæ
Diuitiæ Ger-
manicæ
Metalla
Germania q̄
tum excultra
T̄pata Ger-
mania
Germania
vnde appell-
lata
Author gen-
tis
Germani in-
digenæ

Fuit Germaniæ terra ab initio, vt Cornelius Tacitus scribit; & si aliquando
 specie differebat, in vniuersum aut syluis horrida aut paludibus fœda, humi-
 dior qua Gallias, ventosior qua Noricum ac Pannoniam aspicit, frugiferarū
 arborum & omnis culturæ impatiens sterilis, pecorum tamen fœcunda, sed
 plæruncq; in procerorum auro atq; argento immunis, & propterea vilis de-
 spectaq; ab omnibus. Hodie Regio adeo amœna est, adeo pulcherrimis ni-
 tidissimisq; vrbibus castris & pagis passim exornata exulta, vt nec Italiæ,
 non Galliæ, non Hispaniæ ipsa cedat. Cœlum satis clæmens habet. Campi
 fertilitatem oprandam. Sunt colles aprici, nemora opaca, frumentorum ab-
 undantia, vitiferi montes, clarissimi amnes, Rhenus, Danubius, Moganus,
 Albis, Neccharus, Sala, Odera, & multi alij fluuij, & riui lymphidissimi totā
 terram rigantes. Sunt fontes dulcis aquæ, sunt thermæ calidæ, sunt minere
 salis plurimæ: metallorum item fertilitate nullis terris cedit. Vniuersa & Ita-
 lia, Gallia, Hispania argentum ex Germaniæ negociatoribus fere omne ha-
 bent, metallaq; non parum multa, nec auro est priuata. Q; si hodie priscorū
 quisq; ab inferis resurgeret, ac oculis intima regionis contemplaretur, nun-
 quid non multum is miraretur? aut quid diceret tamen, si videret quanta
 nunc esset locorum salubritas, cœli humana temperies, vbertas soli, vini fru-
 mentiq; quanta copia, arborum consitiones, quis splendor vrbium, templo-
 rum sacra, & erga deum religio, vrbalitas ciuium, vestitus hominum, rei mi-
 litaris peritia, apparatus bellicus, cæteraq; ornamenta Germanorum, nobili-
 tasq; q̄ sincera, profecto, vt reor, non diceret terram informem, asperam cœ-
 lo, tristem cultu, videret sane q̄ verum sit illud, quod dicitur, Sæpius bonam
 materiam cessare sine artifice. Nam etsi alijs regionibus mitior hyems sit, fru-
 ctusq; nobiliores, minus tamen æstus temperatus est, vnde & frugum cor-
 ruptio: adde animalia venenosa, & alia ad humani generis pernitiem inten-
 tissima. difficilis satis erit iudicatu, quæ cuiq; prouincia comparanda sit, quæ
 anteferenda. Dicta autem est Germania recentiori appellatione q̄ eius po-
 puli fere omnes inter se perinde ac fratres, pares existerent tum corporum
 dispositione tum moribus atq; viuendi ritibus, prius Teutonia a Tuiscone
 Noe filio, & Alemannia a Manno eius filio, qui gentis authores conditores
 q̄ memorantur, vocitata fuit. Quamuis plærq; gentem indigenam. i. inde
 genitam nec alicunde prouectam arbitrentur, & cuius opinionis hic est, qui
 ita versificatus est.

Gens intricta manet toto notissima mundo
 Terra vbi se deuexa globo demittit in arcton
 Solis & alboris patiens duricq; laboris
 Ingrata ignauam vitæ tolerare quietem
 Indigena haud alia ducens primordia gente
 Sed cœlo producta suo Demogorgonis aluus
 Protulerat: patulas vbi cuncta creata sub auras.

Germanos vocitant Itali: Grai sed Adelphos:
 Quæ fratrum soleant inter se viuere more:
 Nomen nobilibus quod adhuc venerabile nostris
 Pectoribus: similes ingentes corporis artus
 Prodiga cui natura dedit: per lactea colla
 Candida proceris tollentes corpora membris:
 Flaua coma est: flauentque oculi: flauoque colore:
 Temperie iustam retinent sua membra staturam:
 Vox habitum mentis cum gestu & pectora prodit:
 Vox quæ nil muliebresonat: sed tota virilis
 Martia crassiloquo testatur corda palato:
 Commune his studium venari, equitare, vagari,
 Atque suum varias victum quæsisse per artes:
 Vel Bacchum viduis crescentem iungere palis
 Aruamque quadriugo proscindere pinguia aratro:
 Nec patrio tepuisse solo iuuenilibus annis:
 Sed mox doctiloquæ præcepta adhæsse Mineruæ:
 Vel vaga veliferas duxisse per æquora naues:
 Atque suis terris varias adducere merces:
 Nec censere nefas animum intendisse rapinis:
 Dum fera belligeri meditantur prælia Martis:
 Atque illum regum cellas quæsisse per aulas/
 Quatuor ad fines quas Teutonis ora coercet:
 Siue per Herciniæ nemorosa cacumina syluæ
 Dentatos prosternere apros: syluisque vagantes
 Aripedes ceruos vrsosque agitare feroces.
 Vnguibus accipitres trucibusque iubere rapinas
 Tollere: & euellas dispergere in æthera plumas:
 Hinc animus dubijs audens se credere rebus:
 Nec segnis timidusque mori roseumque cruorem
 Pro patria & charis certans effundere amicis:
 Atque auidus cædis: si qua vlla iniuria læsit:
 Quicquid fidem sancto & constanti pectore seruet
 Religionis amans superumque & cultor honesti:
 Et veri iustique tenax mens consona labris/
 Ficta coloratæ fugiens mendacia linguæ.

Prælium inituri Germani sacrum hymnum Herculi canebant, quem vole-
 bant aliquando in eam terram venisse, graui & terribili sonitu, non dissono,
 cæterum ad terrorem quæsito pugnam capeſſebant. Truces oculi pluribus
 ac cærulei, rutilæ comæ, procera corpora, ad primos imperus subita & præceps
 natura. Cæterum laborum operumque impatiens. Sitim & æstum ut Galli non ferunt. fri-
 gorum patientissimi. Auri & argenti his olim vsus nullus. Argentea vasa eorum le-

Hercules in
 Germania
 fuit

Auri & argen-
 ti Germanis
 vsus olim nul-
 lus

De omnium gentium ritibus.

tis data aut principibus muneri missa, non minori contemptu quam fictilia tra-
 ctabant. Commerciorum usu aurum & argentum ab his primo receptum.
 Credita & a quibusdam tellus ipsa talium metallorum expers, quin & ferri
 inops: quo accidit, ut olim rari viderentur gladijs in praelio, sed longiori ha-
 sta, quam ipsi frameam vocant: & in ea breui ferro, habili telo, siue cominus
 siue eminus dimicarent. Eques scuto & hasta instruebatur. Pedites missilia
 spargebant, plura singuli. Nudi in pugnam, aut breui sagulo tuebantur, nul-
 la cultus occultatione, scuta tantum coloribus, hisque lectissimis distingue-
 bant, paucis loricae usus, vix vni alterius cassis, aut galeae. Equi nec forma nec
 velocitate conspicui, nec in gyrum ut Italici, sed recto tantum conatu agunt.
 Scuti in pugna amissio Scutum in pugna amissio praecipuum flagitium, ut sacris & publico concilio
 flagitium in lio excluderentur eiusmodi clade adfecti. Multi tali infamiae superstitibus vita
 gens laqueo finierunt. Reges nobilitate legebantur, nec his libera infinitaque pote-
 stas fuit. Exercitus is ductabat, qui praecipua virtute praestaret, quique exemplo
 Reges magis, quam Imperio polleret. vincere verberare animaduvertere in quemque nul-
 Exercitus llius ius esse praeterquam sacerdotum ut non Imperio, sed diuinitus flagitia vin-
 duces dicari crederentur. Signa quaedam deorum lucis detracta in praelium gesta
 Sacerdotum dignitas ri praecipuum in pugna incitamentum. Omnes suas necessitudines in proxi-
 Deorum simul lachra in praelium gestabantur mo statuebant, ut in luorum conspectu, aut gloriose vincerent, aut cum laude
 caderent: liberi, coniuges, parentes sanctissimi pugnae testes adhibebantur.
 Matres & liberi in bello Ad matres & uxores accepta vulnera deferebant: nec illae & numerare &
 exigere plagas formidabant. Eadem cibos hortationesque pugnantibus sug-
 gerebant. Proditum memoriae est inclinatum aciem aliquando illarum horta-
 tu restitutam. Creduntur ad haec arbitrari aliquid sancti, prouidique in foemi-
 nis esse earumque consilia propterea non aspernari, respo-nsae negligere. Mer-
 curius, Mars, & hercules a Germanis venerati curio certis diebus humanas hostias immolabant. Herculi & Marti ex caete-
 ris animalibus. Sortes & auguria in usu. De minoribus rebus principes ci-
 uitatis consultabant, de maioribus vniuersa ciuitas. In inchoandis rebus no-
 ua luna aut plena obseruabatur. Noctium non dierum numerus supputaba-
 tur in ea gente. In concilium armati ventitabant: Sententiam approbaturi fra-
 meas concutiebant, id honoratissimum assentiendi genus, contra aspernati
 Assentiendi ritus, fremitu significabant. Transfuge & proditores ex arboribus pendentes: igna-
 Transfugae & proditorum poena. ui & imbelles atque infami corpore coeni obruti, aut a palude aliqua superie-
 cta crate necabantur, tanquam scelera in aperto ponenda essent, flagitia conte-
 genda, nihil publice, aut priuatum magistratus agere, nisi armis instructi. In
 comatu & affectatione incredibilis aemulatio, qui maiori iuuenum globo
 stipatus in publicum processisset, praecipua celebritate apud suos & finiti-
 mos esse. Turpe & in omni vita infame suo duci superstitem in praelio esse,
 nisi victor is ex acie decessisset. Princeps pro victoria, comites pro principi-
 bus dimicabant. Bella ultro appetere, utpote quibus omnis a re bellica esset.
 Germani in bellum confisi quies ingrata. Inertia & ignauiae dabatur sudore aliquid quaerere, quod pos-
 set cruore parari. Bellorum cura destituti somno & cibo vel fortissimi quique

indulgebant, domo & agrorum cura foeminis & senibus delegata, vt mirum videri possit, duo tam diuersa eidem genti adfuisse, & inertiae amorem, & odium quietis. Vicatim plurimum discretisq; domicilijs habitabant. Tegumen fuit sagum, fibula, aut si ea defuisset spina confectum: locupletissimi veste distinguebantur, non fluxa, sed stricta, ac pene singula membra exprimente: idem foeminis habitus, qui & viris. Atq; Germani ipsi omnium fere: qui ad septentrionem & ortum habitant soli vnica vxore contenti ab initio fuere: quanq; & in his nonnulli plura celebrarent connubia. Non vxor viro, sed vir vxori dotem comparabant. Nec ad delicias quaerebatur cultus: sed iugati boues dabantur, frangat equus, & scutum cum framea & gladio. Mira in foeminis pudicitia, nulla spectandi fuit illecebra, nulla conuiuiorum ratio: rara in tam numerosa gente adulteria, cuius conuicta mulier relictis capillis, nudata coram propinquis maritus domo exactam, toto vico verberibus agebat: profligatq; pudicitie nulla venia, non aetas, non forma, non opes connubium corruptis conciliare poterat. Nemo tamen vicia ridere, id enim saeculum corrumpere & corrumpi arbitrabantur. Sic vnum mulieres maritum accipere, vt vnum corpus & vnā vitam, nec vlla cogitatio vltra, nec longior cupiditas, tanq; matrimonium amarent, non maritum. plus apud illos boni mores valuerunt, q; alibi bonae leges. Serus in iuuenibus vsus veneris, atq; eo minus exhausta pubertas: nec connubia virginum properabantur, vt validior esset procreatio. Homicidium certo pecorum numero luebatur: atq; vniuersa domus satisfactionem capiebat. Conuictibus & hospitali mensa supra modum studebant. Nefas habebatur quenq; domo aut epulis arcuisse. Gaudebant muneribus, nec data imputare, aut obligari acceptis. Diem noctemq; potando continuare. Temulentia nulli probro data est. Crebre post crapulam rixae, raro conuictus, caede saepius transigebantur: de pace & bello in conuiuijs consultare, quasi nullo alio tempore simplicius paterent hominum curae, aut ad res magnas magis incallescere. Cens minime astuta, simpliciter omnia arcana detegere: postridie acta retractabant, vt de summa rerum deliberarent, dum fingere nescirent: decretum vero ferrent, dum errare non possent. Potus ex hordeo in similitudinem vini corruptus: proximi fluviorum accolae aduecticia vina in vsu habebant. Cibus simplex, agrestia potus, recens farina, & lac concretum, potus inmoderatio. Vno spectaculorum genere vsi, vt nudi iuvenes inter gladios & frameas sese celeriter expedirent. Exercitatio artem parabat, ars decorem. Alea adeo studiosi, vt caeteris amissis nouissimo iactu de libertate contenderent: victus voluntariam seruitutem adibat: & quanq; iuuenis & robustus, ligari se & vendi patiebatur. Annum in hyemem, ver & aestatem diuisum habebant, autumnum vini & caeterarum frugum inopia nescientes. In funere lamenta & lachrymas cito abstergebant, in dolore & tristitia permanebant diutius: foeminis tantum lugere permissum, viris meminisse solum. Et hi olim fuerunt Germanorum mores talis viuendi ritus, Sed quae mutatio longo temporum intervallo vt in caeteris gentibus, sit facta ex praesenti rerum statu deprehendi potest.

Vestitus

Matrimonia

Adulterij
poena.

Vicia non
ridenda.

Homicidij
multatio.

Temulentia
non probro
data

Potus ex hor-
deo.
Cibus.
Spectacula

Ludendi a-
mor

Funebris ger-
manorum lu-
gus

De oim gentiū ritibus.

Recētia ger manorū insti tuta Clericorum Germanorū mores Reuerentia clericis q̄re exhibeat Clericorum Germanorū studia Secūs status nobiliū est. Nobiles ger manie quan ta sibi arce gent Nobiliū stu dia Venatio pri uatis interdi cta Vestitus no biliū Germa niæ Incessus no bilium	Omnis hodie Germanorū conditio siue status quadruplex est. Primus cle ricorum tam sæcularium q̄ religiosorum est, cuius vtriq̄ magnis & largis redditis censibusq̄ prouisi, ab alijs plurimum honoris percipiunt, non so lum, q̄ deo optimo maximo sacrificent, sanctorum laudes cantent, a anima rum curam habeant, sed etiam q̄ scripturas intelligant, & ipsis interpretent, vitamq̄ coelibem agant. Nam qui in his minus probant facile ab inertī vul go aspernari solent. Vestitu religiosi quicq̄ suo, & satis decenti vtuntur. Sæcu lares tunicas portant fluxas, pullo vt plurimum colore, caput mitra lanea te gunt non multum fastigiata, sed capite auretenus satis adhærenti. Ex collo quum in publicum procedunt fasciam dependunt, quidam sericam, quidā laneam honestatis tantummodo causa. Superducunt & calceis crepidas siue sandalia, quæ domum reuerſi deponunt. Ocio maior pars vacat, literis pau ci intendunt, pomeridianas horas ludendo potandoq̄ deducenſes. Iniurias suas minores sacerdotes ad episcopum deferunt, & aliquando ad Rhoma nam curiam. vnde graui damno eos, qui nocuere aliquando afficiunt, & sibi securitatem parant. Secundus status nobilium est, hic gradus multos habet: sunt enim principes, sunt Comites, atq̄ Barones, atq̄ inferioris gradus mi lites. Principes non solum dignitate & generis claritudine, sed & potentia cæteris antecedunt, terras habent & dominia latissima, Comites & Barones cæteriq̄ nobiles per regionem dispersi florum adinstar interlucent. Sed il lud in nobilium ordine mirum videri potest, q̄ principes ipsi, atq̄ comites Cæsari, quoties Imperij necessitas exigit, obsequia tanq̄ subiecti præstent, milites exemptos se dicant, & nisi ad stipendium nemini seruiant, nec subdi tos suos seruire sinant, & tamen Rhomanum Imperatorem dominum suū ac principem esse dicant & recognoscant. Prophanari & non parum minui generis sui splendorem existimant, si mercaturam artemue aliquam mœcha nicam exercent. Si plæbiam aut sibi inferiorem vxorem ducant. Si in aliena vrbe ciuium more habitent. Ipsi vrbānorum consortia cōmercia omnia per osi, arces & robustiora splendidioraq̄ ædificia in montibus syluis & rure collocata cum familia sua libere habitant. Quidam principum aut regum cu rias frequentant, & bella sequuntur: alij de redditibus suis & patrimonio vi uentes domi manent, cōmuniter tamen venantur, quod solis ipsis licere lon go vsu & concessa libertate contendunt, priuatis leporum præsertim, capre arum, hinnulorum ceruorumq̄ venatio in aliquibus locis oculorum effos sione, in quibusdam truncatione capitis interdicta, noxias tamen feras capta re cuiq̄ licet. Laute insuper nobiles ipsi epulantur: vestiuntur splendide, au ro & argento diuersicoloriq̄ serico tam viri q̄ mulieres domi & foris exor nantur, multo familiarium cœtu incedunt, & incessu adeo maturo & præme ditato, vt a plæbæis mox vt videantur internosci possint. Equis si longius eundum sit, & non pedibus vadunt: dedecorosum enim hoc valde ducunt, & merum egestatis iudiciū. Sed prædari, vbi necessaria desint, non verentur. Iniurias illatas raro iure, sæpius congregato ex socijs equitatu, ferro, flāmis & rapinis vlciscuntur, coguntq̄ per hoc eos, qui intulerunt ad satisfactiōem.
--	--

Gens superba, inquieta, auara ecclesiarum praelatis & eorum bonis insidians semper, subditos rusticos irremissa seruitute exercet, incredibile dictum, quantum miseros & infelices homines vexet, quantum exugat. Esset Germania nostra ter quaterque foelix si Ceutauri isti Dionysii & Phalarides, aut eijcerentur, aut saltem ipsorum tyrannide refrænata & potestate diminuta priuatim quemadmodum in Heluetia, nobiles viuere cogerentur. Sequens status oppidanorum est, quorum quidam Cæsari tantum subiecti sunt, quidam principibus aut ecclesiarum praelatis. Qui Cæsari parent libertates multas habent, mores etiam & instituta quibus in comuni ferme vtuntur, Singulis annis ex ciuibus magistratus suffragio creatur, apud quem summa potestas cum Imperio sit, in caput animaduertere cuiusque habet, hoc ordine, Si de criminibus agitur, assident in concilio hi, quos sibi ciuitas delegit, rei ipsi ligati adducuntur, accusatoribus & reorum defensoribus dicendi copia datur, quibus auditis, eunt in sententiam non vt leges censerent quas non nouerunt, sed prout ratio eis dictat atque iudiciorum consuetudo habet, quod & in ciuilibus causis obseruatur: excepto quod Cæsar in his appellari potest: in illis vero non. In omni fere Imperiali ciuitate duplices ciues sunt: ingenui & plæbei, Mercantijs & officinis plæbei intendunt: ingenui (qui & patrich dicuntur) patrimonijs tantum redditibusque suis contenti equestrem ordinem imitantur. Si plæbiorum quispiam ditior factus se illis commercio aut consuetudine commiscere contenderit repellitur. vnde longo iam tempore uterque status in suo valore perdurat. Reipublicæ administratio tamen fere communis est, & vtrisque permixta: nec eis plæbs seruire aut subiecta esse videtur, sua cuique substantia tuta est, & libertas, saluis legibus, vt viuere velint: in comuni iusticia per totam regionem ab illiteratis administratur. In singulis oppidis & nonnullis pagis etiam viri duodecim, vitæ integritate ac honestate præcipui eliguntur in iudices, nullo habito respectu sciant ne literas vel non: illi iudicandi munus necessario subeunt: licet remunerationem seu mercedem inde nullam expectent, præter honorem, pro comuni tantummodo bono, suis negotijs posthabitis, iudicij statuto tempore intendunt, iurantque singuli se vnicuique iudicaturos scdm quod eis visum fuerit iustius atque melius. Nec a sententijs eorum maiores nostri appellabant, indignum fore putantes tantorum virorum gratis iudicantium decretis contraire. Hodie vero passim ab eis appellari coepit, quod ferendum esset, si iudices, ad quos appellatum fuerit, in iudicando consuetudinem priorum iudicum seruarent: sed hoc a paucis attenditur immo plerumque priorum iudicum sententiæ, alioquin nullam iniquitatem continentes, ob id solum quia contra leges scriptas prolata inueniantur retractantur, in quo sine eorum demeritis & iudices primæ instantiæ imperitiæ sugillantur, & victrix pars grauatur, hoc quod iustum sit viderint ipsi. Ciues in super honestissime inter se & amicissime viuunt: in locis publicis & priuatis frequenter conuenientes mercantur, conuiuantur, colludunt, colloquunt raro alterutrum decipiunt, raro contendunt: quocumque tempore, quocumque etiam loco, tam viri quam mulieres obuiantes inuicem honorant & salu-

Germaniæ nobiliū crudelitas

Germania absque nobilibus foelix

Tertius Germanorum status oppidanorum est

Magistratus oppidanorum.

Iudiciorum forma

Ciuium Germanorum conditio duplex

Illiterati iudicant viri duodecim.

Appellatiois abusus.

Ciuium concordia & consuetudo.

De oīm gentiū ritibus.

Viētus	tant. Viētū vestitūq; priuatis diebus ferme omnes Germani admodum frugali & simplici vtuntur, festiuis parum splendidiori, Operantes in die quater comedunt, ociosi bis. Habitus quo viri induuntur cōmuniter laneus est: quo mulieres, lineus: sed adeo vtrorūq; diuersus & colore & forma vt raro vnus sicut alius vestitus appareat. Aduenticijs & nouis vestimentorum formis iam plurimum gaudent, Italicis Gallicisq; præsertim, a quibus ante paucos annos obtusa calceamenta viri, cum fluxis & discissis manicis tunicas, & texta pilea, quæ pyretia vocant, recoeperunt: gestabantur mea adhuc memoria rostrati calcei, vestes curtæ atq; strictæ caudata capitia. Sed ista anti-
Habitus Germanorū diuersus.	
Mulierū Germanorū: ī cultu corporis decetia.	qua virorum frugalitas hodie ad mulieres venit, mulieribus cōmissa est. hæc depositis multiplicibus pepulis, quibus grandia olim capita faciebant, vnico tantum hodie velantur, modestius incedunt. Aurum, argentum, & vñiones exquisita item vestimentorum fimbria ex varijs & preciosis animalium pellibus aut sericis fere omnino abiecerunt. Quid dicam de vestium Syrmatis quæ nisi apud nobilitatem vix magis conspiciuntur: Satis honestus hodie fœminarum vestitus est, satis decorus, nihil haberet quod merito reprehendere quis posset, si a quibusdam superne nimium non excauaretur. In funeribus & parentationibus nigris amiciuntur: defunctos dies triginta lugent, ac ipsis interim ter iusta perololuunt, primo videlicet die, septimo atq; tricesimo. Ad dei cultum deditissimi sunt: nullus artificum est, qui mane, anteq; laborare incipiat ædes sacras non intret, & diuino officio intersit. serui atq; ancillæ ad hoc a dominis quasi compelluntur, turpe putant eiq; non modicum exprobrandum, qui ex pigritia aliaue inani causa sacra negligunt: Eleemosynas multas tribuunt. Nulla fere ciuitas est in qua non fratrum mendicantiū conuentus sunt: peregrinorum inopum publica hospitia: Aluntur etiam iuuenes ephœbi, qui studiorum causa paterna domo digressi voluntarie hinc inde exulant, tam multi interdum in vna ciuitate, vt mirari possit vnde nutriantur, illi a ciuibus expietate hospitantur: victum domesticatim cantantes mendicant, eum tamen large accipiunt, propter hocq; ædibus sacris, & sacerdotibus deputati diuina officia cantent, ad clericatumq; instituantur: Domus publica iuxta singulas parochias vna est, in qua artium & disciplinarum studio tam hi q; ciuium filij quotidie conueniunt: qui ipsis præsent docentq; viri non minus virtute q; doctrina spectati sunt: delinquentes & literarum neglectores ferulis percutiunt aut verbis duriusculis castigant. Priuatae ædes pene omnes contiguæ sunt, atq; pro ciuium facultate vicorumq; dispositione constructæ. Diuites lapidibus cœmentoq; superbe ædificant: pauperes luto & ligno tantum humiliter: tegulis tamen latericeis aut scissili lapide ædificia sua vtriq; tegunt, ob decorem ne aut aduersus incendium affirmare non possum. In Saxonia & alijs plæriscq; locis dolatis asserculis operiunt: quare oppida parum venusta visunt, & igni magis obnoxia sunt. plæræ vt plurimū silicibus stratae sunt. Portæ seu exitus vrbium cellis turribus insigniti, in quibus diurni custodes aduentantes equites tuba significare solent, vt hi qui portas inferius obseruant præmoneant, & eas in maiori tutela
Luctus funebris	
Germani ad cultū dei proptensi.	
Misericordel sunt Germani.	
Pueri studiorum causa exulantes.	
Studiū locus apud parochias	
Lræ præceptores	
Vrbanoꝝ edificiorū forma.	
Domorū testata in Saxonia	

habeant. Vrbes cōmuniter natura & arte munitæ, aut iuxta vorticosa flumina vel in montes sitæ sunt: quæ in plano resident muris fossatis vallis insuperabilibus circumseptæ turribus & propugnaculis innumeris, veluti ex terras prominent. Est etiam multarum ciuitatum circumiacens ager fossis adeo profundis & amplis conclusus, vt ab externa populatione & is tutus sit. Eorum postremum, qui in rure pagatim villatimq; habitant, quicq; illud colunt, & propter hoc rustici vel rurales appellantur, si credere velint, satis misera & dura conditio est: seorsum ab alijs quisq; cum familia, & pecore suo humiliter viuit. Casæ luto lignoq; e terra paululum eductæ, & stramine contextæ, domus. Panis cibarius, puls auenaceæ, aut decoctum legumen, cibus. Aqua serumue potus. Toga lineæ, perones duo & pileus fucatus, vestitus. Gens omni tempore inquieta, laboriosa, immunda: In vicinas ciuitates ad vendendum portat quicquid tam ex agro, q̃ ex pecore fructus percipit: sibi q̃ ibi ediuerso comparat, quorumcunq; eget. Artifices enim secum habitantes nullos aut paucos habet. In sacra ædē quæ in singulis vicis cōmuniter vna est festo die ante meridiem omnis conuenit & a sacerdote suo dei verbum & sacra audit: post meridiem vero sub tiliā aut alio publico loco, atq; de suis rebus tractat. Iuniores postea modulante tibicine choream ducunt, senes petunt cauponam & vina bibunt. Absq; armis in apertum virorum nullus vadit, gladijs ad omnem temporis fortunam præcincti. Viros singuli pagi inter se eligunt duos aut quatuor, quos rusticorum magistros appellant, contentionum illi contractuumq; sequestres sunt, & reipublice dispensatores: administrare tamen nō habent, sed domini, aut qui ab his eis præficiuntur barbaro nomine Sculteti: dominis crebro per annum seruiunt, rus colunt, & semine conspargunt, fructus metunt, & horreis important, ligna secant, domos ædificant, fossas effodiunt. Nihil est quod seruilis & misera gens ipsis debere non dicatur. Nihil etiam quod iussa facere absq; periculo recusare audeat, delinquens grauiter multatur. Sed nihil est genti durius, q̃ q̃ prædiorum quæ possidet, maior pars non sua sit, sed illorum, a quibus certa frugum parte quotannis redimere debet. Et tales hodie in vniuersum Germanorum mores sunt, hi viuendi ritus.

Vrbium situs

Quart⁹ Germanorū status agricolarum est

Agricolarū misera conditio

Quid diebus festis rustici agunt.

Rusticorum magistri.

Sculteti prædiorū præfecti.

De Saxonia, Saxonumq; & priscis & recentibus moribus. Caput Tredecimum.

Saxonia Germaniæ particularis regio, ab occasu Visera fluuio, aut vt alij volunt, Rheno terminata: ad aquilonem Dacos habet, & mare Balteum: Francones ad meridiem, quibus Baiuarij & Boemi obtendunt: ad orientum Pruteni: intra quos terminos q̃ multæ gentes diuersis nominibus hodie includantur, ex supradicta Germaniæ descriptione intelligi potest, quæ omnes Saxonici iuris esse volunt. Terra a Saxonibus populis nomen accepit, quos qdam reliquias Macedonici exercitus qui secutus magnū Alexandrū immatura ipsius morte per totū orbem sit dispersus, esse dixerunt: Quidam

Saxoniarū limices

Saxones vñ in Germaniā puenere

De oim gentiū ritibus.

eos a Brytannia quærendarum sedium causa nauigijs digressos Germaniæ
 adnauigasse & propulsatis Thuringis eorum terram occupasse. Erat enim
 Saxonica gens ab initio inquieta nimis, finitimorum sedibus infesta, domi
 tamen pacata & ciuium vtilitatibus placida benignitate consulens. Generis
 quoq; ac nobilitatis suæ prouidissimam curam habens, nec facile vllis alia-
 rum gentium vel sibi inferiorum connubijs infecta, proprium sincerum &
 tantum sui similem populum facere conata. Vnde habitus quoq; ac corpo-
 rum magnitudo, comarum color tanq̃ in tanto numero hominum idem pe-
 ne omnibus. Quatuor in genere differentias habuit, Nobilium, Liberorum,
 Libertorum atq; Seruorum. Et id legibus cautum erat, ne vlla pars suę fortis
 oblita terminos in copulandis coniugijs transgrediatur. Sed nobilis nobilem
 ducat vxorem, & liber liberam. libertus coniungatur libertæ, & seruus ancil-
 læ. quicunq; vero contra faciat, cum vitæ suæ id damno luat. Legibus ad ma-
 lefactorum vindictam optimis utebatur. Multa quoq; vtilia & scdm naturę
 legem honesta in morum probitate habere studuit, quæ ei ad veram beati-
 tudinem promerendam suffocissent, si aliqualem creatoris sui Dei optimi
 maximi noticiam habuisset. Frondosis arboribus, fontibusq; venerationem
 exhibuit, & trunco ligneo non parvæ magnitudinis sub diuo erecto, quem
 patria lingua Irminsaul, latine vniuersalem columnam dixit, quasi omnia sus-
 tinentem. Coluit etiam Mercurium, cui certis diebus humanis hostijs litabat
 Deos suos neq; templis includere, neq; humanæ speciei assimilare, pro diui-
 nitatis magnitudine & dignitate licitum arbitrata est. His lucos & nemora
 consecrauit, ab illorumq; nominibus dixit, secreta non nisi cum maxima reue-
 rentia contemplabatur. Auspicia & sortes gens illa q̃ maxime obseruabat.
 Virgam frugiferę arbori decisam in surculos amputabat, eosq; notis qui-
 busdam discretos super candidā vestem temere, ac fortuito spargebat, Mox
 si publica consultatio fuit sacerdos populi, si priuata, ipse paterfamilias preca-
 tus deos, cœlumq; suspiciens, ter singulos tulit sublatiq; scdm impressam
 antea notam interpretatus est: & si prohibuerunt, nulla de eadem re ipsa die
 consultatio erat. Si permissum est, euentuum adhuc fides exigebatur. Auiū
 voces volatusq; interrogare proprium gentis erat. Equorum quoq; præsa-
 gia ac monitus experiri publice alebantur hsdem in nemoribus ac lucis can-
 didi & nullo mortali opere contacti, quos pressos sacro curru sacerdos vel
 Rex princepsue ciuitatis comitabantur atq; hinnitus ac fremitus obserua-
 bant, nec vlli auspicio maior fides adhibebatur, non solum apud plæbem,
 sed apud procures etiam atq; sacerdotes. eos enim ministros deorum esse, &
 diuinorum consiliorum conscios credebant. Erat & alia auspiciorum obser-
 uatio genti in vsu, qua grauium bellorum euentus explorabat, eius videlicet
 gentis cum qua bellandum fuit captiuum quenq; interceptum compellen-
 do cum electo popularium suorum decertare: victoria huius vel illius pro
 præiudicio accipiebatur. Carolus magnus diutino bello gentem omni im-
 pietate abiecta Christianam fidem assumere coegit, quam & hodie cum cæ-
 teris Germanis religiosissime obseruat. Regio multis augustissimis & sume-

Differentiæ
Saxonū qua-
tuor

Leges ad
Saxonū

Idolatrię Sa-
xones dediti

Mercurius a
Saxonibus
obseruatus

Auspicia &
sortes

Equorum præ-
sagia & moni-
tus experie-
bantur Saxo-
nes

Alia auspici-
orū capratō

Monomachi-
a euerus bel-
li experieba-
tur

ptuosissimis basilicis, templis, & cœnobijis clara, quod Alberstadio est bea-
tæ virginis sacrum, prophanis non patet, tantum initiati subeunt. Inducitur ta-
men vnus aliquis e populo cinericio die, hominum opinione nequissimus,
hunc velato capite, pulla veste sacris admouent, quibus rite peractis templo
eijcitur: eiectus toto ieiuniorum tempore nudis calcibus urbem pererrat, di-
uorum templa visitabundus. Sacerdotes illi victum suggerunt, mox in do-
minica coena iterum templo inductus, post olei consecrationem ab vniuer-
so clero expiatus dimittitur elehemosyna prius accepta, quam pie offert
templo, hunc Adam vulgo vocant, quia vt protoplastus ille omni vacet cri-
mine, per eumq; ciuitas creditur expiata. Est ager Saxonicus rerum omnium
præterq; vini ferax, Argenti atq; alij æris fossiones multas habet. Ad Gosla-
riam & plæriscq; alijs locis salem ex fontium quorundam aquis albißimum
coquunt, & vectigal ingens percipiunt. Hordeum & triticum serunt, ex qui-
bus non solum candidissimum panem efficiunt, sed etiam ob vini caritatem
potum Cereuisiam, quæ adeo sitienter & immodeste ab ipsis bibitur, vt vbi
in symposijs conuiujsq; pocillatores nec hyalis nec cantharis sat infundere
possint, repletum mulctrale apponant, & scutella iniecta hortentur quemq;
pro libito potare: dictu incredibile est, quantum huius liquoris in se immo-
destissima gens capiat, quantum mutuo ad bibendum cogant & hortentur,
non sus, non thaurus tantum ingurgitaret, Non ad ebrietatem atq; vomitum
potasse sufficit, sed rursus ad sobrietatem, dies noctibus noctes diebus con-
tinuantes, qui cunctos potando superat, is non solum laudem & gloriam
deportat, verum etiam pro quo contenderunt ex bene olentibus herbis aut
rosis sertum aut quid aliud in præmium. Serpit ab illis eheu perditus mos
fere in totam Germaniam, vt eo modo etiam iam fortissima vina bibantur,
cum ineffabili malo. Hospiti vel alteri eum locum, in quo bibitur, subeunti,
potum quotquot habent, assurgunt & porrecto poculo ad combibendum
officiosissime hortantur. Inimicus arbitratur qui sapius inuitatus nõ præten-
ta causa compotare recusat: cæde nonnunq; & multo sanguine hoc dedecus
expiatur. Cibatu Saxones duro & inconcinno vtuntur, lardum, aridæ hilæ,
cepe crudæ, butyrum salsum & nondum adhuc liquatum peculiaris genti ci-
bus, dominicis diebus in plæriscq; locis coquunt quo per hebdomadam ve-
scantur. Infantes non vt apud nos pulte quæ farina & lacte concinnat, nutri-
untur, verum solidiori cibo qui bene masticatus a nutricibus ad deglutien-
dum tenello ori immittitur: vnde Saxones tali cibo in tenera ætate assueti,
& tolerantiores reddunt & validiores. Linguam peculiarem habent, Vesti-
tum & cætera cum alijs Germanici sanguinis indiscreta.

Templū in
Alberstadio

Mirandus
ritus

Adā singul
annis expiat

Sal saxonici

Cereuisia Sa-
xonibus po-
tus

Saxonū po-
randi immo-
destia

Comporan-
do decertat
Saxones

Hospites ex-
cipiunt potu

Saxonū cib⁹

Infantū nu-
trimentū.

Lingua Sa-
xonum

De Vuestualia & iudicio Vuestualis a magno Carolo
commisso. Capitulum Decimumquartum.

Vuestualia Saxonie limitibus inclusa, Rhenū ab occidente habet, Vi-
surgum, qui etiā Visera dicitur ab oriente, a septentrione Phryliam &
Holandiā, meridiem Hassiæ montes excipiunt, quos obnobios Pro

Vuestualie
fines

Obnobij
montes

De oīm gentiū ritibus.

Amasis fluuius Iomæus appellare videtur, ex quibus Amasis fluuius oritur, qui Padeburnā & monasteriū non ignobiles ciuitates mediam ferme prouinciā intersecat, & per Phriliam defluens fertur in mare, Sala quoq; Drusi, qui Augusti priuignus fuit, clade celebris. Hæc regio olim, vt Strabo scribit, a Bructeris inhabitata est. Alij a Sycambris dicunt. Hos populos Carolus Francorum Rex, qui Magni cognomen tulit bello victos primum ad Christianā fidem compulit: cæterum quum sæpius rebellarent, repetitoq; idolorum cultu Christi religionem spernerent: nec iusiurandum quouis modo aduerterent, vt metu

Sala fluuius. poenæ gentis temeritatem Carolus compesceret occultos iudices instituit, quibus potestatem dedit, vt q̄primum deierasse aliquem comperissent, aut fregisse fidem, aut aliquod aliud scelus perpetrasse, mox illum vbi primum comprehendi posset pro arbitrio necarent, nulla citatione aut expurgatione præuia: viros graues ac iustos elegit, qui plectere innocentes haud ab re possent. Terruit ea res Vuestualos, ac demum in fide continuit, quū sæpe in nemoribus & procures & mediocres viri laqueo suspensi inuenirentur, nulla accusatione prius audita: quærentibus tamen causam, constabat fidem fregisse aut magnum aliquod scelus cōmississe. Id iudicium ad nostram vsq; ætatem perdurat, vocaturq; vetitum. Qui ei præsunt Scabini appellant, quibus tanta præsumptio est, vt etiam per totam Germaniam iurisdictionem suam extendi velint, Secretos ritus habent & arcana quædam instituta quibus malefactores iudicant, ea nondum quisq; repertus est qui vel precio vel metu reuelauerit. Ipsorum quoq; Scabinorum maior pars occulta est, qui per prouincias discurrentes criminosos notant, & inferentes iudicio accusant probantq; vt eis mos est: damnati libro inscribuntur, & iunioribus Scabinis cōmittitur executio. Rei ignari suę damnationis vbicunq; reperiuntur supplicio afficiuntur: Degenerauit autem hodie iudicium: nam & viles interdum persone admittuntur, & ciuilia negotia tractare audent, quibus erat solum de criminalibus permissa potestas. Regio est admodum frigida, vini & frumenti inops: pane vescuntur nigro: ceruisia potus est. Vinum quod Rheno aduehitur magno emitur precio, eo tantum opulenti & raro tamen vtuntur: bellicosæ indigenæ atq; ingeniosi: vnde inoleuit prouerbiū, Vuestualiam viciosos ac fallaces homines potius gignere, q̄ stultos. Præfuli Coloniensi parent.

Iudiciū veterum siue occultum

Iudiciū vesterualse abutitur.

Regionis vuestualie conditio

De Franconia, & Francorum multis ritibus. Caput Decimum quintum.

Franconie extremitates Franconia siue Francia orientalis Germaniæ pars & fere medietullum, a Sycambris quibus Valentiniāni Cæsaris tempore ob Halanos deuictos Francorum nomen contigit appellata. Sueuiam & Baioariā a meridie habet, Rhenus illi occidentis est, ab ortu Boemi accolunt, Hassi & Thuringi Saxonie populi a septentrione, Regio latis ac densissimis syluis, asperisq; montibus clausa, difficulter adiri potest: intus plana est innumeris turritis

oppidis, castris & pagis exulta. Sylua quæ Hercynia dicit æditissimis iugis
p circuitū obfirmans eam veluti natiuo muro ambit. Moganus nauigabile
flumen, Sala, & Thuberus, Neccharus etiam perlabuntur: valles in quibus
decurrunt amplæ & profundæ sunt, earumq; vtracq; latéra vitibus confitas
vinum producunt, quod ob sui præstantiam ad remotissimas gentes trans-
portatur. Terra præterq; ea pars quæ Norica hodie vocatur atq; vbi flumini
bus vicinior est, arenosa nimium non est, vt Ænæas Syluius scriptum reli-
quit, nec nimium etiam silicosa, Fertilis omnis est, Hordeum, triticum, &
omne frumentum legumenq; satum multo cum fœnore reddit. Nulla Ger-
maniae prouincia plures & maiores cæpas gignit, nulla grandiora rapa, &
caulis capita. Adde Glycerhyam radicem melleam, quæ in Babenburgen-
si agro tanta copia effoditur, vt ingentes currus ea onerari videas. Est etiam vn-
dicunq; terra cultissimis pomarijs & pratis amœna. Hominibus omnige-
nisq; pecoribus abundans. Est piscatio propter fluuiorum copiam multa.
Maior tamen venatio, feræ in nemoribus a principibus fouentur, aperta sta-
bula hæ plurima habent in quibus hyemis tempore pabulum & interdum
sal accipiunt, seq; a cœli inclæmentia tutantur: eas captare aut saltem perse-
qui priuatorum nemini concessum. Principes quibus Franconia subiecta
est quinque sunt, Burggrauis Nornbergen-
sis, Comes palatinus Rheni duo
sæculares, Babenbergen-
sis, Herbipolen-
sis, Maguntinen-
sis tres ecclesiastici.
Herbipolen-
sis terræ ducatum habet, quare dum sacris operatur in altari de-
nudatum gladium habet atq; vexillum, is die quo Metropolim primum ca-
the dramq; episcopalem possidere intendit pro more ciuitatem ipsam ingen-
ti ac exquisitissimo equitatu accedit, in quam admissus, intra portas de equo
descendit, & paludamento omni abiecto griseam & vilem tunicam induit,
funecq; præcingit, atq; in ea plantis & capite nudus humiliter in basilicam
ad patres concanonicos ascendit, quibus fidelitate promissa in cathedram
sublimatur: ducitur tamen prius ad episcopi cuiusdam statuam, ibiq; serio ad-
monetur, vt talem agere velit, qualis ille fuerit, qui ex humili & abiecto scho-
lasticulo per discordiam contemptumq; electus ecclesiæ statum optime ad-
ministravit. Huic cathedræ nullus ex Ducibus aut etiam Comitibus proge-
nitus præficitur, sed qui ex inferiori nobilium ordine sit. Non q; principem
sustentare non possit, quum opulenta & potens satis existat, verum vt Epi-
scopatus apud eos permaneat ex quibus maior Canoniorum pars constet.
Est etiã Herbipolen-
sis ecclesiæ præpositura insignis, quam quoties nouus
possessor intrat, debet ille in multis per regionem pagis, ob decimam, quam
in his habet, referta vino ingentia dolia in publicum statuere, & scutellas ali-
quot imponere, ex quibus quicunq; velit bibere possit. Franconia gens a cæ-
teris Germanis & habitu & corpore nihil differt: laboris patientissima est: in
vinetis colendis tam viri quam mulieres exercentur: nemini otium datur.
Vinum quod inde percipit ob domesticam egestatem vulgo vendit, ipsa
aquam bibit. Ceruisiam contemnit, nec facile ad se deferri permittit. In
Herbipoli ieiuniorum tantummodo tempore, & extra ciuitatem in naualis

Hercynia sil-
ua Franco-
nia claudit.

Vini Fran-
conicum.

Fertilitas
Frânconia.

Liquiritia
glycerhya.

Piscatio
Venatio

Franconia
principes

Ep̃s Herbipo-
len-
sis Fran-
conia dux

Mos q̃ in æ-
cepto obser-
uatur

Ep̃atū Her-
bipolen-
sem
quis admini-
strat.

Præpositura
Herbipolen-
sis

Francones a
cæteris Ger-
manis nihil
differunt.

De oim gentiū ritibus.

Ceruifia cō- bus hæc vendit, vt hi, qui tum se a vino abstinere eam aque loco habeant. In
temniē a frā solens gens est, superbaq, multum sibi arrogans, multum præsumens, alias
conibus. nationes contemnit: cauillisq, adeo plærunq, prosequitur, vt qui cum ea morantur, nisi lingua prodar patriam suam non dicant. Eos qui hæc patienter ferunt facile secum commorari patitur, & veluti per hoc approbatos coniugijs admittit: vnde multi Sueui, multi Bauari, Hassiq, in Franconia habitant. Ad dei insuper cultū propensa est, duo tamen non mediocria vicia sunt quibus plus satis hodie gens illa indulget, blasphemia videlicet & latrocinium, illud decorum, hoc honestum reputans, & sibi ex longo vsu licitum. Multos mirandos ritus obseruat quos ideo referre volo, ne quæ de externis scribuntur inanes fabulæ æstimentur. In trium quintarum feriarum noctibus, quæ proxime domini nostri natalem præcedunt, vtriusq, sexus pueri domesticatim eunt ianuas pulsantes, cantantesq, futurum saluatoris exortum annunciant & salubrem annum: vnde ab his qui in ædibus sunt pyra poma nuces & nummos etiam percipiunt. Quo Christi Iesu natalem gaudio in templis non clerus solum sed omnis populus excipiat: ex hoc attendi potest q, puerili statuncula in altare collocata, quæ nuper ædium repræsentet, iuuenes cum puellis per circuitum tripudiantes choreas agant, seniores cantent more haud multum ab eo quidem diuerso, quo Corybantes olim in Idææ montis antro circa Iouem vagientem exultasse fabulantur. Kalendis Decembris quo tempore & annus & omnis computatio nostra inchoatur cognatus cognatum, amicus amicū accedunt, & consertis manibus inuicem in nouum annum prosperitatem imprecantur, diemq, illum festiua congratulatione & comotatione deducunt. Tunc etiam ex auita consuetudine vltro citroq, munera mittuntur: quæ a Saturnalibus quæ eo tempore celebrabantur a Rhomanis Saturnalia, a Græcis Apophoreta dicta sunt. Hunc morem anno superiori ego ita versificaui. Christe patris verbum &c.

Natalemq, tuum celebrantes octo diebus
Concinimus laudem, perpetuumq, decus.
Atq, tuo exemplo moniti munuscula notis
Aut cappum pinguem mittimus aut leporem
Aut his liba damus lignis & imagine pressa.
Mittimus aut Calathis aurea mala decem,
Aurea mala decem, buxo cristata virenti,
Et varijs caris rebus aromaticis.

In epiphania In Epiphania domini singulæ familiæ ex melle farina addito zizinbere &
dñi domesti- pipere libum conficiunt, & regem sibi legunt: hoc modo, Libum materfa-
cacim rex eli- milias facit, cui absq, consideratione inter subigendum denarium vnum im-
gitur. mittit, postea amoto igne supra calidū focum illud torret, tostum in tot partes frangit, quot homines familia habet: demum distribuit, cuiq, partem vnā tribuens: Adsignantur etiam Christo, beatæque virginis & tribus Magis suæ partes, quæ loco eleemosynæ elargiuntur. In cuius autem portionem denarius repertus fuerit, hic Rex ab omnibus salutatus.

in sedem locatur: & ter in altum cum iubilo eleuatur, ipse in dextra cretam habet, qua toties signum Crucis supra in triclinij laquearijs deliniat, quæ cruces q̃ obstare plurimis malis credantur, in multa obseruatione habentur. Duodecim illis noctibus, quæ Christi natalem Epiphaniâq̃ intercurrent, nulla fere per Franconiâ domus est quæ saltem inhabiteat, quæ thure aut aliâ qua alia redolenti materia aduersus dæmonû incantatricûq̃ insidias non sub fumigetur. Quo item modo tres p̃cedentes quadragesimalis ieiuniû dies per agat, dicere opus non erit, si cognoscat, qua populari, qua spontanea infania cetera Germania, a qua & Franconia minime desciscit, tunc viuat. Comedit enim & bibit, seq̃ ludo iocoq̃ omnimodo adeo dedit, quasi vsui nunq̃ veniant, quasi cras moritura hodie prius omniû rerum satietatem capere velit, Noui aliquid spectaculi quisq̃ excogitat, quo mentes & oculos omniû delectet admirationeq̃ detineat, Atq̃ ne pudor obstet, qui se ludicro illi cõmittunt facies laruis obducunt sexum & ætatem mentientes, viri mulierû vestimenta, mulieres virorum induunt. Quidam satyras aut malos dæmones potius repræsentare volentes, minio se aut atramento tingunt, habituq̃ nefando deturpant: alij nudi discurrentes Lupercos agunt, a quibus ego annuû istû delirandi morem ad nos defluxisse existimo. Non enim multû diuersus est a Lupercalibus sacris, quæ Lycæo Panî in mense Februario olim a nobilissimis Rhomanorû iuuenibus celebrabantur: qui nudi, faciesq̃ sanguine foedati per urbem vagantes obuios loris cedebant, quos nostri faccis cinere referatis percutiunt. In die cinerum mirum est quod in plæriscq̃ locis agitur. virgines quotquot per annu choream frequentauerunt, a iuuenibus congregant, & aratro pro equis adnectæ tibicinem suum, qui super illud modulans sedet, in fluuium aut lacum trahunt: id quare fiat nō plane video, nisi cogitem eas per hoc expiare velle, q̃ festis diebus contra ecclesiæ præceptum a leuitatē sua non abstinerint. In medio quadragesimæ, quo quidem tempore ad læticiam nos ecclesia adhortatur: luuentus in patria mea ex stramine imaginem contexit, quæ mortem ipsam (quemadmodum depingitur) imitetur: inde hasta suspensam in vicinos pagos vociferans portat. Ab aliquibus perhumane suscipitur & lacte p̃līs siccatisq̃ pyris quibus tum vulgo velsi solemus refecta domum remittitur: a cæteris quia malæ rei, vtp̃uta mortis, p̃nuncia sit humanitatis nihil percipit, sed armis & ignominia etiam adfecta a finibus repellitur. Eodem tempore & talis mos obseruatur: intexitur stramine vetus vna lignea rota, atq̃ a magno iuuenum coetu in æditorem montem gestata post varios lusus, quos in illius vertice illi toto die, nisi frigus impediât, celebrant: circiter vesp̃erâ incenditur, & ita flammans in subiectam vallem ab alto rotatur, stupendum certe spectaculum præbet, vt plæriscq̃ qui prius non viderint Solem putant aut lunam cœlo decidere. In Paschate vulgo placentæ pinluntur, quarum vna interdum duæ adolescentibus vna puellis altera a ditiori aliquo proponuntur, pro quibus in prato, vbi ante noctem ingens hominum concursus fit, quique agiles pedestres currant. Ad parochialium templorum dedicationes, quæ Christiano

Ædes subfumigant.

Carnis prius dies

Germani annuatim infantiunt

Lupercal

Lupercalia

Mos in cinerum die

Mos in medio quadragesimæ

Alius mos in quadragesima

In Paschate ritus.

In ecclesiæ dedicationibus ritus

De oim gentiū ritibus.

instituto quotannis festiuo gaudio & comessatione a totis pagis peraguntur. Adolescentes ex alijs locis non templa, sed choreas visitaturi cum armis & tympano, veluti ad pugnam, quam & sæpius aut inueniunt, aut suscitant, turmatim eunt, redeuntq; capitibus ob id multoties cruentantibus. Tribus illis diebus quibus apostolico instituto maiores letanias passim per totum orbem peraguntur in plurimis Franconiae locis multæ cruces (sic em̄ dicunt parochianos coetus quibus tum sanctæ crucis vexillū præferri solet) conueniunt. In sacrisq; ædibus non simul & vnam melodiam, sed singulæ singulam per choros separatim canunt: & puellæ & adolescentes mundiori quicq; habitu amicti frondentibus fertis caput coronati omneis, & Scipionibus salignis instructi. Stant sacrarum ædium sacerdotes diligenter singulatū cantus attendentes, & quamcunq; suauius cantare cognoscunt illi ex veteri more aliquot vini conchos dari adiudicāt. Penthecostes tempore vbiq; fere hoc agitur, conueniunt quicunq; equos habent, aut mutuare possunt, & cum dominico corpore quod sacerdotum vnus etiam equo insidens collo in bursa suspensum defert, totius agri sui limites obequitant cantantes supplicantes q; vt segetes deus ab omni cœli iniuria & calamitate conseruare velit. In die sancti Urbani vinitores in foro aut alio publico loco mensam locant, mapis, fronde, & plurimis redolentibus herbis instruunt, desuper statunculam beati pontificis statuantes, quam si dies serena est, largo vino coronant, & omni honore prosequuntur: si vero pluuialis id non solum non faciunt, sed luto prouiciunt, & aqua immodica perfundunt: persuasum enim habent, illius diei tempestate auspicioq; vinum tunc florens & augmentari & diminui. In nocte sancti Ioannis baptistæ in omnibus fere perlatam Germaniā vicis & oppidis publici ignes parantur, ad quem vtriusq; sexus iuuenes & senes conuenientes choreas cum cantu agunt: multas etiam superstitiones obseruant, Artemisia & verbenæ coronati in manibus flores, qui a similitudine calcaris militaria calcaria dicuntur, gestantes, ignem, nisi per eos, nō aspi-ciunt, oculos id per totum annum a languoribus conseruare credunt. Qui abire intendit ille herbas, quibus, vt dixi, præcinctus fuit, igni inicit, dicens, abeat & comburatur cum his omne infortuniū meum. Ante arcem in monte, qui vrbi Herbipoli supereminet ab episcopi aulicis, etiam ignis fit, cui orbiculi quidam lignei perforati imponuntur, qui cum inflammantur, flexilibus virgis præfixi, arte & vi in aerem supra Moganum amnem excutiuntur. Draconem igneum volare putant, qui prius nō viderunt. Fiunt eodem tempore figulino opere ollæ quædam, ita multis foraminibus discissæ perforatæq; vt partes vix sibi cohæreant: puellæ illas emunt, & purpurearum rosarum folijs obductas imposito lumine ex domorum culminibus pro lucerna suspendunt. Tunc temporis adolescentes pagis totas pinos inferunt: quarū inferioribus ramis absectis, superiores speculis, vitris, fertis, bracteolisq; splēdicantibus exornant, arborem terræ infixam per totam æstatem ita stare sinunt. Autumni tempore cum vix iam maturæ sunt, non antea vindemiare cuiquam concessum, q; domini quibus decima debetur hoc permiserint:

Ritus in maioribus supplicatōibus.

Penthecostes tpe ritus.

Ritus in die sancti Urbani.

In vigilia sancti Ioannis ritus varij

Orbiculi igniti excutiuntur

Ollæ cū luminibus suspendunt.

Arbores frondentes pagis inuehunt.

non enim ille hodie, cras alter legit, sed quotquot in vno colle vina habent, vno vel duobus diebus omnes omnia abscerpunt, indicitur hodie in illo cras in altero legendum: decime in vallibus sub vineris excipiuntur, qui tardius, quibus iussu est vindemiare volunt non solum cum licentia facere debent, sed etiam suis expensis decimam in domini torcular inferre. Herbipoli cuique vindemianti ob exhibitam credon decimando infidelitatem iuuenis addicit, qui diligenter notet, & iubeat etiam, vt quodque decimum vas lectum absque fraude domino suo tribuatur. Finita vindemia hi pueri omnes in campo conuenientes singuli se de stramine quod ad hoc aduectum est vna aut duabus facibus armant, quibus sub noctem incensis cantantes ciuitatem ingrediunt. Hoc more autumnum se expurgare atque exurere dicunt. Martini & Nicolai sanctorum presulum virorumque dies miro gaudio, mira festiuitate Franconia gens colit, diuersimode tamen, in sacris aedibus & altari huius, illius in mensa & popinis. Nemo per totam regionem tanta paupertate premit, nemo tanta tenacitate tenetur, qui in festo sancti Martini non altili aliquo, vel saltem suillo vitulinoue viscere affato vescatur: qui vino non remissius indulgeat. Quilibet enim tunc noua vina sua, a quibus se adhuc usque abstinuit, degustat & dat degustare, omnia. Erogantur in Herbipoli & plerisque locis hac etiam die pauperibus ex pietate vina. Spectacula publica eduntur, duo aut plures frendentes apri circo includunt, vt mutuo se exercitis dentibus visceratim dissecant, quorum carnes ubi vulnerati conciderint partim plæbi partim potestatibus diuiduntur. In die vero sancti Nicolai adolescentes qui disciplinarum gratia scholas frequentant, inter se tres eligunt, vnum, qui episcopum: duos, qui dyaconos agant: is ipsa die in sacram aedem solenniter a scholastico coetu introductus diuinis officiis insulatus præsudet: quibus finitis, cum electis domesticatim cantando nummos colligit, elehemosynam esse negant, sed episcopi subsidium. Vigiliam diei pueri a parentibus ieiunare eo modo inuitantur, quod persuasum habeant, ea munuscula quæ noctu ipsis in calceos sub mensam ad hoc locatos imponuntur, se a largissimo præsule Nicolao percipere: vnde tanto desiderio plerique ieiunant, vt quia eorum sanitati timeatur, ad cibum compellendi sint. Et tales hodie Franconum famosi mores sunt, tales annui ritus.

Vindemia
di ritus

Vindemia
tib⁹ puer de
putat in her
bipoli

In festis san
ctorum Marti
ni & Nico
lai ritus

In festo sancti
Martini

In die sancti
Nicolai

Pueri ieiunant.

De Sueuia, Sueuorumque moribus & priscis & recentibus, Caput Decimum sextum.

Sueuia Germaniæ prouincia ætate nostra istis finibus describitur, ab oriente Baioarijs, ab occasu Alsatenisibus & Rheno iungitur, Alpium iuga a meridie habet, a septentrione Franconiam. A Sueuis populis dicta, qui ex ea Scythiæ parte quæ hodie Liuania & Prussia est digressi, ibi consederunt auctore Antonio Sabellico, & confirmare istud Lucanus videtur inquit. Fundit ab extremo flauos aquilone Sueuos. Alemannia prius nominata fuit a lacu Lemanno, qui & Lausaneus vocatur,

Sueuic fines

Sueui vñ in
Germaniam
venerunt.

Sueuia olim
Alemannia.

De oim gentiū ritibus.

Suprema portio totius Germaniæ Sueuia est: duobus clarissimis fluminibus Rheno & Danubio irrigatur: quorum alter modico fluxu in occidentem oceano miscetur. Hic ediuerso in orientem per innumeras gentes volutatus pontum influit. Terra partim plana, partim montosa. Ager fertilis cuius nulla pars inculta iacet, præter quam aut lacus, aut montes vel syluæ occupant. Nemora in ea multa, & ob id genti venatio frequens, aucupium peculiare, frumentorum abundantia, pecorum magna vis. Conualles plurimæ perennibus riuis clarissimæ vndiq; amnes procurrunt, qui se vniuersi in Rhenū & Danubium exonerant. Tota insuper prouincia salubritate gaudens, celebratissimis vrbibus, vicis & castellis referta. Arces excelsæ natura & arte munitæ, & quod ad Christianam religionem pertinet pulcherrimis atq; ditissimis templis collegiis, monasteriis variorum ordinum sexus vtriusq; basilicis, parochialibusq; ecclesiis est exornata. Circa montes ferrum, argentum, & metalla procreat. Gens populosa, fortis, audax, & bellicosa, procera corpore, flauo crine, venusta facie, & decora, ingenio singulari prædita: præstantissima Germanorum a Plutarcho dicta, Cuius gloria eousq; creuisse memoratur qd virtute & armis Imperium orbi meruerit, illudq; vltra vnius sæculi spaciū magnificentissime tenuit, Sed viduata postea, suis principibus, nescio qua fortunæ iniquitate dicam aut ignauia mox substitit, quali non extet, quo famam suam extendere, aut quod minus est tueri possit. Caius Iulius Cæsar in quarto cōmentariū de hac ita scribit. Sueuorum gens longe maxima ac bellicosissima Germanorum omnium, centum pagos habere dicuntur: ex quibus quotannis singula milia armatorum bellandi causa e finibus educuntur, reliqui, qui domi remanserint se atq; illos alunt. Hi rursus in vicem anno post in armis sunt, illi domi remanent: sic nec agricultura, neq; ratio, atq; vsus belli intermittitur, sed priuati ac separati agri apud eos nihil est. Neq; longius anno remanere vno in loco incolendi causa licet. Nō frumento solum, sed vulgo lacte & pecore viuunt, multumq; sunt in venatione, quæ res & cibi genere & quotidiana exercitatione & libertate vitæ (q; a pueris nullo officio aut disciplina consuefacti nihil omnino contra voluntatem faciunt) & vires alit & immani corpore homines efficit, atq; in eam se consuetudinem adduxerunt, vt sub cælo frigidissimo habitantes neq; vestem, vllam præter pelles habeant, quarū propter exiguitatem, maior corporis pars nuda & aperta est. lauantur in fluminibus. Mercatoribus est ad eos aditus magis, eo q; quæ bello cœperunt vendant, q; vt aliquam rem ad se deferri desiderent: quinetiam iumentis, quibus Galli maxime delectantur, quæq; impenso parant precio, Germani non vtuntur, sed quæ apud eos sunt & natura praua, & deformia: hæc quotidiana exercitatione summi vt sint laboris efficiunt, Equestribus præliis sæpe de equis desiliunt, ac pedites præliantur, & eos eodem vestigio remanere edoctos, vbi vsus est, celeriter repetunt. Neq; moribus suis quicq; inhonestius aut inertius putant, q; ephippiis vtī. Itaq; ephippiis ad quemuis ephippiatorum equitum numerum (quamuis pauci) adire audent. Vinum ad se importari omnino non sinunt, q; ea re ad laborem ferendum

Sueuic con-
ditio

Laudes Sue-
uiæ

Præstantissi-
mi Germano-
rum Sueui.

Antiqui Sue-
uorū mores.

Centū Sue-
uorū pagi
Nō priuati
agri apud
Sueuos
Vitus Sue-
uorum ex pe-
core

Vestitio Sue-
uorū pelles
erant.

Germani vi-
libus iumen-
tis delectati

Ephippiis nō
vsi sunt Ger-
mani.

Ephippiis
i. fraguo-
lis orna-
mentis

dum remollescere homines atq; effoeminari arbitrentur. Publicæ esse laudis putant q̃ latissime a suis finibus vacare agros, hac re significari magnū ciuitatum numerū suam vim sustinere non posse, propter quod vna parte a Sueuis circiter mille sexcentorū passuū agri vacare dicuntur. Cornelius Tacitus, vbi de Germaniæ situ & gentis moribus scribit, de Sueuis ita refert, Maiorem inquit Germani partem proprijs adhuc nationibus nominibusq; discreti sunt, quantq; in cōmuni Sueui vocentur. Insigne (inquit) gentis est obliquare crinem nodoq; substringere: sic Sueuia a cæteris Germanis, sic Sueuorū ingenui a seruis separantur: apud eos vsq; ad canitiem horrentem capillum retro sequunt, ac sepe in ipso vertice religant. principes ornatorem habent. Statuto tempore in syluam augurijs patrum & prisca formidine sacram omnes eiusdem sanguinis populi legationibus coeunt, cæsoq; publice homine celebrant, barbari certe ritus horrendaq; primordia. Est & alia luco reuerentia. Nemo nisi vinculo ligatus ingreditur, vt minor & numinis potestatem prę se ferens, si forte prolapsus attolli & insurgere haud licitum, per humum euoluunt, eoq; omnis superstitio respicit, tanq; inde initia gentis, vbi regnator omnium deus, cætera subiecta atq; parentia. Pars quoq; Sueuorum vt idem Cornelius habet, Isidi sacrificat, peculiaria cætera Germanis & ipsis sunt cōmunia. Verum enimvero non solum apud Sueuos, sed & apud omnes fere gentes mutati sunt mores: & quod dolendum plurimū est, fere in peius. Nam hodie potentiores Sueuorum fere omnes mercaturæ vacant, societatem siue confederationem vnā multi ineunt, ac certam pecunię summam quisq; ponit, quā nō solum aromata, serica, atq; alias præciosas merces quæ ad nos a transmarinis & remotissimis regionibus transuehunt, emunt, sed vilia etiam vt coclearia sunt, acus, specilla, pupæ, & huiusmodi: præemūt etiam vina & frumenta, quod ego tamen non laudo, quum id nō minus opificibus & agricolis graue damnosumq; sit, qui sua ante tempus gryphonibus istis ne potius dicam vel mercatoribus vendunt quę postmodum necessitate cogente duplo ære redimere ab ipsis debent, q̃ toti prouinciæ: quæ, quibus cūq; indiget, non apud vicinas gentes, a quibus minori precio habere possit accipere debet (sic enim a corruptis munere principibus imperatū) sed ab illis in Stutgardia, aut alias vbi emporia habent. Ipsi tamen per se non negotiantur, sed cōmunibus seruitijs, qui contractā rursus pecuniā vna cum lucro congregantes certo tempore rationem ponunt singulisq; dominorū lūcri partem fideliter præbent. Priuati Sueuorum nulla alia re, nullo artificio magis occupant, q̃ lini operatione, cui adeo incumbunt adeo dediti sunt vt in quibusdā Sueuiæ locis nedum mulieres & puellæ, sed adolescentes & viri hyemis tempore colo admouent, Panni genus faciunt cuius tela linea est intextum bombycinum Pargath illud vocantes: faciunt & totū lineū, quod Golsch appellant. Compertum habeo, apud Vlmenes solū quotannis vtriusq; generis pannos parari centum milia, ex quo quisq; coniecturare potest q̃ incomprehensibilis incredibilisq; summa in tota regione elaboretur. Ad remotissimas nationes isti panni transuehuntur, & maxime bis in anno ad

Vinū ad se
importari nō
pariebantur
Sueui

Germani cō
muni nomē
Sueui appel
lati

Crinem nō
do substrin
gebāt Sueui

Sacrificiā di
Sueuorū ri
tus

Superstitio
gentis admi
randa

Isidi sacrifi
cabant Sue
ui.

Recentiores
Sueuorū mo
res

Mercatores
Sueuorū ger
manice reip
damnos.

Ois Sueuia
in lino opat

De oīm gentiū ritibus.

Emporium Emporium franconafordense: vbi q̄ ingens vectigal Sueuicæ nationi accedit. Præterea quoniam bonis mala commixta semper sunt: & nulla ex omni parte erecta: sunt Sueui in venerem supramodū proni: scēmineus sexus virili ad malum facile consentiens: immature vterq; præuaticatur: sero resipiscit: Ego huic vitio maxime suffragari existimo q̄: quemadmodum in alijs Germaniæ prouincijs, ecclesiastica censura, publici illi fornicarij, adulteri, raptōres minus insectentur. **Prouerbiū** ortum, vnam Sueuiam latæ Germaniæ satis meretricum transfundere: quemadmodū franconiam copiam dare raptorum & mendicantiū, Boemiam Hæreticorū, Baiaoriā furum, Heluetiā carnificum, & lenonū, Saxoniam potatorū, Frisiā atq; Vuestualiam peritorum, Rhenum gulonum.

De Bauaria & Charinthia, & earum Priscis Legibus moribusq; quibus hodie viuunt, Cap. XVIII

Noricum **B**auaria Germaniæ prouincia ab Auaribus Hunorum reliquijs: qui Noricis expulsis in ea terra confedere adiecta B littera appellatur. Baiaoria etiam a Boijs Cisalpinæ Galliæ populis hic loci aliquando moratis dicitur, Noricum olim fuit, Hungariam ab Oriente habet, ab occidente Sueuiam, A meridie Italiam, A septentrione Franconiam atq; Boemiam, danubio insigni fluuio ex Sueuia profluente irrigatur, Austriam, Stiriam & Charinthiam in se cōprehendit: q̄ idem fere homines: ijsdem moribus & lingua vtantur, Noricis præterea finibus quondā contenti erant, Beatus Lucius Britannicæ rex primū, deinde sanctus Rupertus, vltimo Bonifacius Moguntinus Archiepiscopus Christianā pietatem edocuit. In quattuor Episcopatus Bauaria diuiditur. Saltzburgen, Padauiē. Phrisingen. Ratisponen. Nulla Germaniæ puincia pluribus cultioribus vrbibus illustratur, Saltzburga: que Iuuania fuisse creditur Metropolis est, Monachiū ducalis sedes hodie, olim Schiren fuit, Hæc terra priusq; in prouinciam redigeretur a proprio rege ad Arnolphi imperatoris vsq; tempora administrata est: eum vt parthia suum Arfacem & Egyptus Ptholomeum ipsa, Cacannum nominauit, deinde duces habere cepit: hodieq; tenet. Qui ex vna illustri Agilolfingorum familia diu elegebantur omnes, Gentijs mores viuendiq; instituta ex legibus: quas orthodoxa fide recens suscepta habuere cognosci possunt: tales fuere: vt liber conditionis homo Chirographo & sex testibus: quorum nomina. & Manus suas imponat confirmet: si villas terrā, Mancipia, Pecuniā aut qd aliud ecclesię donauerit. Schedam p̄sente sacerdote altari supponat. Nec ipsi nec posteris illius potestas eius rei sit vltterius, nisi ecclesia p̄mittat. Apud Episcopū defendat q̄cqd ecclesię dei datū fuerit. dei iudiciū & sanctę ecclesię offensā incurrat restituereq; cogat aut a rege aut principe q̄cūq; ecclesię, aut eius rebus iniuri^o fuerit vncias auri tres p̄ multa psoluat. Negās ante altare populo sacerdoteq; p̄sentib^o scdm pecunię sūmā iuret. Qui seruū ancillā ve ad fugiendū psuaserit: reuocet: & aliū interea pignoris loco sistat: solidis xv cōponat.

Bauarię limites

Lucius & Rupertus Bauarorū ap̄li.

Bauarię laus ab vrbibus.

Saltzburga olim Iuuania

Cacann^o Bauarorū rex

Mores Bauarorū ex legibus cognoscunt.

De ecclesię nationibus.

Ecclesię libertas.

Seruo occulte ecclesiæ res concremanti manus amputetur ac oculi eruantur, ne tale quid de cætero perpetrare videatur: dominus vero eius restituatur, quicquid incendio consumptum fuerit. Liber homo ex integro omnia restauret & ob temeritatem solidis. lx. componatur: negans. xxiiij. sacramentalibus nominatis ante altare coram ecclesiæ defensore digitis super euangelij librum positus iuret. Reo ad ecclesiam confugienti securitas esto, nec domino phas, seruum inde abstrahere, aut quouis modo lædere: qui contra fecerit iudice cogente componatur ecclesiæ. xl. solidis. Qui in minoribus ordinibus constituto noxius fuerit dupliciter componatur, quo parentes componuntur. In maioribus constituto tripliciter. Presbyterum si quis autem occiderit. CCC. auro appreciatis solidis. Diaconum. CC. ecclesiæ in qua ministrare exoluat: & si pecuniam habuerint nullam, seipsum, uxorem, liberos seruitio eius usque mancipabit, donec statuta pecunia redimat. In episcopum sæuiat nemo, etiam si cui molestus fuerit, sed coram Rege, duce, aut plæbe conueniatur: super homicidio, fornicatione consensuque hostili, Si inimicos provincie introduserit, Si perdere, quos saluare debuerat, voluerit. deponatur aut in exilium relegatur. Qui sanctimoniam ex monasterio abductam contra ecclesiasticam legem sibi matrimonio coniunxerit restituatur. Episcopus ducis auxilio eam velit nolit monasterio rursus intrudat. Ipsum vero aut se emendare compellant aut provincia ejiciant. Presbyteris & diaconibus extraneam apud se in domo mulierem habere non liceat, Ne consuetudine deceptus polluat, indigne deo offerens populus ob id plagam sustineat. Sacerdotum ac aliorum clericorum causæ ab episcopis solum secundum canones iudicentur. Coloni & serui ecclesiæ secundum quod quisque habet, tributa decimasque persoluant, de modis decem unam, de partibus decem unam, de decem fascibus unum, de decem apum vasis unum, pulli quatuor, oua. xv. tribuant. Angarias quinquaginta ad usque leucas Carro faciant, ulterius nominetur. paraftredos donent vel vadant ipsi. Ligna, lapides, calcem ad sacrarum ædium structuram aduehant, ultra vires tamen degrauetur nemo. Qui regionis duci insidias struet, aut hostes provincie inuitauerit, aut ciuitatem aliquam prodiderit, tribus testibus conuictus, in ducis potestate sit, bona eius confiscentur. Verum per inuidiam ne quisque pereat cum vno de se testante duello confligens, si vicerit absolutus abscedat. Si ducem aliquis suum interfecerit, interficiatur & ipse, acres eius confiscentur in publico in sempiternum. Sedicionem aduersus ducem mouens, duci sexcentis, cæteri factiosi. CC. solidis componant. In hosticum cum educitur exercitus, propter scorta aut casas non rixetur, nec etiam propter pabula vel ligna, tollat quisque quantis indigeat, tollenti nemo prohibeat. secus faciens vel disciplinæ hostili subiaceat, vel coram Comite suo verbera quinquaginta sumat. Comiti in Comitatu suo, ne hostibus absque ducis iussione damna inferantur cura sit, ipse persoluat, si sua negligentia peccatum fuerit. Liber si damnum intulerit. xl. solidis multetur, æqualiaque omnia restituat. Seruus capite plectetur, dominus illius ne talia perpetraret, quia non prohibuit, pro ipso restituatur. Aliquid in exercitu surripientis criminis conuictus,

De incendio
in ecclesiis

Ad ecclesiam
confugientem

De clericorum
percussoribus

Episcopi causæ

Cohabitatio
clericorum &
mulierum qua
re non toleranda

Decime quo
dandæ

De duce &
eius causis

Sedicio fori
pœna

Leges castrenses

De oim gentiū ritibus.

seruus, manibus mutiletur, nihilofecius dominus eius restituere compellat.
 Liber ad rei restitutionem solidis. xl. componat. Si quisq; aut a rege aut du-
 ce iussus aliquem interfecerit, defendat eum & liberos eius Rex siue dux cui
 obediuit. Et si is morietur, alius, qui succedet tutelam ipsius assumat. Si dux
 contumax & rebellis decreta regis contempserit, ducatu priuetur, seq; æter-
 næ salutis spe omni frustratū sciat. Si ducis stultus & arrogans filius patrem
 adhuc iudicio præsidere, exercitum ductare, equum ascendere, arma gestare
 potentem: qui necdum surdus, neq; cæcus est, qui regis mandatum strenue
 exequi valet: malignorum consilio principatu deturbare nititur, exhereditet
 aut si libet, in exilium perpetuū ablegetur, quia contra legem in patrem pec-
 cauerit. Qui temeritate aut ebrietate in ducis aula scandalum suscitauerit, qd
 quid mali sequetur, lege componat, solidis. xl. plectetur, seruus manum per-
 dat. In ducis aula qui temere aliquid iacere conspexerit, surripiens, vbi nocte
 vna coelari: furti alligetur, in publico solidis. xv. componat, qd domus ducis
 domus publica censeatur. Imperium ducis detrectans. xv. solidis multetur:
 & quicquid facere iussus fuerat adhuc perficiat, vt placita omni quintodeci-
 mo die in Comitatus regionis omnibus peragantur. Liberi omnes conue-
 niant, qui neglexerit, solidis. xv. multetur. Iudex vt iuste iudicet librū penes
 se legis habeat: ex eo causa omnis componatur. Neq; personam neq; munera
 respectet iudex, sed de compositione, dum recte iudicarit, partem nonam ac-
 cipiat. Sin perperam, duplo: quicquid lata sententia abstulerit exoluat: insu-
 per solidis. xl. multetur. Ducis cædes parentibus aut regi solidis. DCCCC
 LX. componatur. Parentes ducis sexcentis, obseruato, vt ducis compositio
 parentum suorum compositionem triplo excedat. Agilolfingi, de quorum
 progenie dux perpetuo eligitur, compositionem quadruplā habeant. Huo-
 si, Trozzi, Sagani, Hahilingi, Aennoni, primi post Agilolfingos duplā. Li-
 berum quisquis interfecerit parentibus aut duci bis. lxxx. solidos exoluat.
 Si oculum, manum, vel pedem amputauerit. xl. si claudum fecerit. xij. si man-
 cum. xx. Simplex vulnus tribus solidis, dentem molarem. xij. alios omnes
 sex componat. Peregrinos homines inquietare aut lædere summe prohibe-
 mus contrafaciens dupliciter componat, & fisco. clx. solidos exoluat. Si oc-
 ciderit solidis auro appreciatis. C. multetur. Seruus liberum aut molestans
 aut venundans præsentatus iudici aut manum aut oculum amittat, absq; in-
 signi nota nequaquā dimittatur. Liberti dimidio componantur mitius q̄ libe-
 ri. Nuptias intestatas prohibemus, vnde socrum, nurum, priuignam, nouer-
 cam, fratris aut sororis filiam, fratris vxorem, vxoris sororem viro ducere li-
 ceat nulli, fratrum aut sororum filij matrimonio nequaquā sese cōiungant, fa-
 cultates eorum a iudice confiscantur, qui contra fecerint. Qui dominicam
 diem seruili opere profanauerit nec semel & iterum monitus cessat. L. ver-
 beribus dorsum illius frangatur: si nec adhuc cessauerit, tertia ipsi bonorum
 pars auferatur: tercio si attentauerit, libertatem perdat: seruus sit, qui die san-
 cto noluit esse liber. Seruus vapulet, & si non emendauerit, dexterā perdat:
 Peregrinus monitus nisi cessauerit. xij. solidis multetur, Qui liberum præter

Voluntatem seruitute deuinxerit, aut illius hæreditatem bonauē inuaserit, xl. solidis componat restituatq; quæ occupauerit omnia. Si quis cum alterius coniuge libera concubuērit marito, cxl. solidis componat: & si deprehensus interticeretur absq; vindicta suo in scelere iaceat. Cum libera consentiente fornicatus, si in coniugem ducere noluerit, xij. componat solidis. Dominus seruū qui libere vim fecit parentibus illius ad poenam dedat: interficere ius esto, si libet. Si quis virginem liberam præter eius ac parentum voluntatem rapuerit solidis, xl. Libertam, viij. ancillam, iij. componat. Liber liberā uxorem absq; culpa dimittens parentibus solidis, xl. componat. Mulieri dotem & quicquid asportauerit secundum familię ex qua nata est stemma legitime persoluat. Si liberam liber post desponsationem repudiauerit aliāq; superduxerit, xxij. solidis puellę parentibus componat. Sacramentalibus xij. iuret, eam, neq; ob crimen aliquod, neq; ob parentum inuidiam dimittere, verum ob solum amorem, quo alteri teneatur. Qui alterius sponsam sibi rapuerit, restituat eam, & bis, lxxx. solidis marito componat. Mulier quę alteri potionem, ut oborsum faciat, commiscet, si ancilla est, CC. verbera accipiat. Ingenua libertate viduata seruitio deputeatur. Si pregnant mulier icta abortum fecerit, ipsa si morietur, qui iecerit tanq; homicida teneatur: si fœtus tantum, nondum viuens, xx. solidis, viuens, l. ueregeldum persoluat, solidosq; tres & tremissem. Si in ducis curia, in ædibus sacris, in fabrica, aut molendino, quę domus publicę sunt, liber homo quid furatus fuerit, non opulū componat, scđm rei valorem iuret, siue campionibus depugnet, fur nocturno in furto deprehensus, si occidatur, nō vindicetur. Qui alterius seruū ad furtum vel aliud nefas in domini discrimen persuasit, fraude detecta, tanq; fur damnetur, non opulū exoluat. Seruus quod tulit restituat, & insuper flagellarum ictus, cc. extensus publice accipiat. dominus incōmodi nihil patiat. Fur quascunq; res subtraxerit iudici præsentatus scđm legem vindictę subiaceat. Verum morti non prius damnetur, q̃ nonnulla illi, qui damnum per tulit, compositio de furis facultatibus fiat. Qui aliquid in prouincia emperit, diligenter prius interroget, furtiuum sit, nec ne. Furtiuum si emperit restituere cogatur, atq; in fiscum pro fredo solidos, xij. persoluat: qua lege in eum etiam animaduertitur qui furtiuū cōmendatum suscepit. Compositionem a fure, nisi coram iudice, suscipiat nemo. Latrocinij culpis subiaceat qui iudicem suum rem cælat. Quoties de agrorum finibus contenditur, constituta olim signa ab inspectoribus quærantur, nec aduersus ea longæ possessionis tempus patrocinetur, venditor ostendat, si nulla apparuerint, & contentio tanta sit ut sedari non possit campionibus depugnetur. Nemo nouum terminum aut signum sine alterius partis consensu, sine inspectore constituat. Liber si contra id fecerit lege solidis, vi. multetur: seruus, cc. flagellarū ictus extensus publice sustineat. Si liber liberi parietem aut sepem dissipauerit vel irruperit tribus solidis componat, & damnum restituat. Columnas trabes spangas tribus solidis ad restitutionem componat. Asseres lateres & aliud quicqd ædificio continet singulis solidis. Pignorare absq; ducis permissu li-

Mulierum
causæ.

Domus pu-
blicæ

Furta quō
cōponant.

Furtiua em-
prio lege cō-
ercita

Agrarię le-
ges.

De oīm gentiū ritibus.

Pignora-
re dux per-
mit-
tat

ceat nemine, contrariū faciens, pignus euestigio illeſū reddat, duci, xl. solidos p̄fredo exoluat, læſū ad arbitriū iudicis cōponat. Qui messem iam maturā al-
terius demessuerit solidis, vi. cōponat. Negās sacramentalibus scđm legē suā
sex iuret. Qui segetes alterius incantando viciari conuictus, xij. solidis com-
ponat, familiā illius anno toto alimentis p̄uideat, æq̄le reddat, si qđ pdiderit.
Negās sacramentalibus, xij. iuret aut cāpione se defenſet. Si qđ alieno seruo,
vel ancillæ ad fugā aut auxilio aut consilio aderit, xij. ip̄m, eā sex solidis com-
ponat, reducatq̄: si negare velit, xij. sacramentalibus iuret, aut cāpionū se pu-

Damnorum il-
lorum com-
positio

gna expurget. Nemo alienū aīal etiā in damno dephensum quis mō legdat oc-
cidatur, sed penes se eousq̄ retineat, donec dño aut vicinis damnū acceptū
indicabit, qui locum læsum cum æquali illæso signent, in messis collectione
quod læsus non læso minus protulerit, is cuius animal damnū intulit re-
pendat. Qui vero contra legem hanc, animal occiderit, cadaver sibi habeat,
domino aliud æquale reddat. Si oculum excusserit, quanti animal æstimabā-
tur tertia precij parte componat. Si caudam vel aurem, vno solido. Si cornu

De cōmēda-
tis & cōmo-
datis.

tremisse, duplentur: si hoc in domini contemptū odiumve perpetrarit. Qui
pacta mercede equum aut bouem custodiendū suscepit sua culpa pericli-
tatum ab integro persoluat, & mercedem nullam requirat: verū iuramento
si se absoluerit corium reddat. Qui aurum, argentū, vestes aut alias quas-
cunq̄ res vendendas siue custodiendas in ædes suas receperit, si fortuito incen-

Ex incendio
quid surrip-
ens

dio vna cum rebus suis consumptæ fuerint, qđ sibi non profuerint iuramento
dato, nihil persolvere cogatur. Qui auxiliatoris specie ex incendio aliquid
rapuerit, proditus, quadruplū exoluat scđm legisq̄ statuta componat. Rem

Res incōten-
tione posita.
De viduis.

in contentione locatam nec vlli donare nec vendere liceat. Mulier in vidui-
tate post mariti obitum permansens æqualem vt filiorū vnus vsufructuariam
portionem possideat. Si vero ad alias nuptias transierit, eo die cum dote &
rebus suis domo egrediat: filij inter se portionem, quam consequuta fuerat, vt

De heredita-
te leges

reliquā diuidant. Patris bona filij de diuersis etiam coniugijs suscepti æquali-
ter hæreditabunt, Matris vnusquisq̄ tantū suæ. Ancillæ filius cum liberæ fi-
lio hæres non esto. Si quis sine liberis moriet̄, nisi testamento caueat, vxor,
quoad viduitatem obseruauerit, bonorū medietatem omniū retineat, ppin-
qui reliquā accipiant. Si vero & ipsa morietur, aut alteri nupserit, cum bonis
suis, & quæ lege debent̄, abeat, ppinquis & hæc pars cedat. Viro aut mulie-
re defunctis, si vsq̄ ad septimū gradum ppinqui nulli reperiant̄, nisi testa-

De emptōe
& venditōe

mento vel donatōe caueat, res eorum oēs fiscus indipiscat̄. Qui rem aliquā
vendiderit, p̄cio accepto, emptōem aut charta aut testibus ratā faciat, duo, tres
vel plures testes adhibeant̄. Venditio, nisi voluntaria & libera, firma nō sit.
Qui rem alienā dño ignorante vendiderit, ipsam lege restituat, & aliā æqua-

Arræ tradi-
tionis vis

lem addat. Si reperiri nūq̄ poterit, duas similes pro ea reddat. Qui arram in
quacunq̄ re dederit, nisi placitū mutātū fuerit stare contractui debet, aut hāc
ipsam perdat, & precīū quod debuit exoluat. Si quis rem viciatā vendiderit

Mancipiorū
redemptio

infra dies tres recipiat. vel sacramentali vno viciū ignorasse iuret, & stet em-
ptio. Seruus suo non domini peculio redemptus, fraude cognita domino re-
stituatur, quia non precium, sed res serui ignorans acceperit. Cōmutatio tan-

tum roboris habeat, quantū emptio. Qui agrum aut pratū alterius suum dic-
cens inuaserit sex solidis ppter temeritatem componat & exeat. Testem aure
tractū nisi super mortuū testari velit repelli nec debet nec potest. In mortui
causa hic duello probetur, si vicerit vltterius non impugnet, sed credat ei. Ex
pluribus testibus vnus tantum sorte eductus iuret, ita dicens, Testis sortitus
sum, testem me exhibeo, sic me deus iuuet & illum, cuius manum teneo: te-
stis aure tractus sum, veritatem p̄senti in causa dicere: datis deinde ad sacran-
dum armis solus altera manu verbū ipsum cum vno sacramentali iuret. Men-
daciter iurasse conuictus causam restituat. xij. solidis componat, aut innocen-
tiam suam campione defendat. Si campionū vnus ab altero inter decertandū
interficiatur, si ingenuus, ab eo, qui iniuste eum inuitauit. xij. solidis nec am-
plius componat. Qui liberū mortuum monumento refossū spoliauerit
parentibus illius solidis. xl. componat, & ipsum etiam furtiuum quod tulit.
Si quis occulte liberum occiderit, cadauer in profluentem aut alio abiectum
condigna sepultura & exequijs priuet. xl. primū solidis, deinde vueregeldo
componat. Qui vero liberi hominis cadauer ad littus deuolutum aquis ite-
rum immiserit solidis. xij. componat. Seruus eo modo occisus atq; ab iussu
non oplo. i. dxxx. solidis componatur. Qui vestitu a se interfectū spoliauerit
dupliciter componat. Cadauer hominis mutilans singula membra singulis
xij. solidis componat. Si repertum ne a feris dilaceretur pietate motus hu-
mauerit a parentibus aut domino illius solidum accipiat. Qui alterius nauem
loco submouerit illa sam aut æqualem reddat. Extra aquam vero protractam
si cælauerit interrogatus negauerit vt furtiuum componat. Qui canem vena-
ticum abstulerit ipsum aut similem reddat & sex solidis componat. Pastora-
lem tribus. Illis legibus Bauari ante aliquot secula paruere nōnullisq; adhuc
siquidem q Christianæ pietatis obseruantissimi sunt ad externa augustiora
templa sturnatim peregrinant. Aquilgrānū præcipue, duo etiam prouincie
loca miraculis sanctorū & peregrinorū frequentia clara. Virgo Maria Otin-
gæ, & beatus Vuolfgangus. Regio vitibus præterq; vbi australior est nō se-
ritur. Nemorosa multū est & montuosa. Sues glandibus syluestribusue po-
mis credo tanta copia nutrit, vt veluti Hungaria boues, ita hæc sues cæteris
Europæ nationibus large suppeditet. Est gens adeo suillis & ipsa moribus
phamosa, vt cæteris Germanis comparata Babari (barbari dico) nomen ipsi
optime conuenire nemo nō videat. Duobus vicij plus alijs insignis, in hospi-
talitate videlicet & furto. Vestitu vt plurimum blauo colore amicitur: ocreis
libentius q; caligis calciatur. ¶ Baioariæ siue Bauariæ ad Austriā contigua
est partim Charinthia partim Styria. Est Carinthia montana regio Carnis ad
ortū, Styriæ ad occasum ac meridiem iuncta Alpes Italas & forū Iulij contin-
git: multe in ea valles collesq; feraces tritici, multi lacus, multi amnes, quorū
p̄cipuus Drauus qui per Styriā ac Pannoniā in Danubiū fert haud inferior
Sauo. Imperiū Austriæ principes obtinent, & archiducem appellant, cui ea
regio paret, q̄ties nouus p̄nceps reipub. gubernatōem inīt solennitatem nusq;
alibi auditā obseruat. Nō longe ab oppido S. Viti in valle spaciōsa dirutę ci-
uitatis vestigia visunt, nomen loci vetustas p̄didit: nec p̄cul hinc in patenub;

Testes & eo-
rum causæ

Iurandi mo-
dus.

Periuri ante
mauerisio

Campionū
causæ

De mortuis
& eorū cau-
sis

De nauigij.

De canibus

Duobus via-
cij obnoxij
Bauari

Charinthiæ
līmites

Drau' amnis

Sauus amnis

De oim gentiū ritibus.

Festiuitas in
noui ducis
acceptione
miranda.

Princeps in
agresti habi
tu,

Carinthiorū
lingua.

Solemnenſis
ecclesia

Honor prin
cipem inue
ſtiendi ruſti
cis datus.

Charinthiæ
dux imperij
venator.

Conſuetudo
furibus gra
uis.

Stiriū vulgo
ſtrumofi.

Strumæ cā

Sal ſtyrianū
ſtyria olim
Valeria di
cta

præſatis erectus lapis marmoreus eſt, quem, cum dux creandus eſt, ruſticus quidam cui per ſtirpis ſuæ ſucceſſionem hæreditario id officium debetur, aſcendit ad dexteram bouem habens foetam, nigri coloris: ad leuam equa illi ſiſtitur ſtrigosa macieq; inſigni, frequens circa populus agreſtiumq; turba ingens dux inde futurus exaduerſo mouet purpuratorum multitudine ſeptus, præcedunt principatus ſigna, omneſq; in toto comitatu egregie culti, præter futurum ducem. Is agreſti habitu, pileo tectus, calceos & paſtorales baculum gerens, paſtorem agit magis q̃ principem. Hunc venientem intui tus qui lapidem obtinet, Illirica voce (ſunt enim Charinthij Illirij hoc eſt Sla uoni) quis eſt hic exclamat, qui tam ſuperbe incedit, Reſpondet circumfulſa multitudo principem regionis aduentare. Tum ille iuſtus ne iudex: ſalutem patriæ quaerens: liberę conditionis: dignus ne honore eſt: Chriſtianæ pie tatis cultor: ac deſenſor: clamatur: eſt quidem & erit, Rurſus idem, quaero quo me iure hac a ſede dimouebit: Reſpondet ducalis aulae magiſter, ſexa ginta denarijs hic abs te locus emitur. lumenta hæc tua erunt, ad bouem & equam manum intendens. Veſtimenta que dux exuet habebis: erisq; tu cum domo tua tota liber a tributo: quibus dictis, Ruſticus malam principis per cuti, alapa leniter incuſſa, iubetq; æquum iudicem eſſe, præmioq; abducto, loco cedit. Tum lapidem dux occupat, nudum gladium vibrans ad omnem ſe partem vertit, populum affatur, polliceturq; ſe æquum iudicem futurum. ferunt & aquam agreſti pileo ablatam potare in future ſobrietatis argumen tum, deinde ad Solemnenſem eccleſiam, que in proximo tumulo ſanctę Ma riæ vocabulum & nomen habet, perductus, ſacrificijs intereſt: quibus per actis humili veſte, qua adhuc indutus eſt depoſita. Paludamentum induit, ſplendideq; cum proceribus ſuis conuiuat. Poſtremo in pratum reuertitur pro tribunali ſedens, ius dicit & funda confert. Hic honos principis inueſtiendi ruſticis datus eſt, q̃ illi primum in ea terra Chriſti fidem accipe re nobilibus & principibus in errore aduſq; Caroli magni tempora perma nentibus, quando & ipſi baptiſmati admoti ſunt. Fuit Charinthiæ dux venz tor Imperij, vnde ad eum lites & contentiones venatorum omnium deferre bantur, vocatus in iudicio coram Imperatore querulantibus non niſi Schla uonica lingua reſpondebat. Eſt & alia huius prouinciæ conſuetudo in oppi do Klagen furtiuo furibus duriffima: ſi quis in furti ſuſpicōem venerit, eueſti gio ſuſpēdit: poſtridie de ſuſpiciōe iudicant, ſi fontem inueniunt, pendere ſinunt donec per partes ad terram deſluat cadauer. Inſons repertus ſepeli t, exequiæq; ex publico ꝑſoluunt. Penulis natiui velleris haud fucati Carintij tegunt, vulgoq; capita pileo obmuniūt, ſermone loquunt Sclauonico. Stiriū vero agreſtes vulgo populi ſunt & ſtrumofi, adeo quidem ingenti ſtruma ut ipſis loquelā impediāt, & mulier lactans illā poſt tergū perinde atq; ſaccū re ijciat (ſi fama vera eſt ne infanti impedimento ſit. Strumæ cauſā aque aeriq; q bus veſcunt incolę tribuūt. Styriani ipſi cultu & ſermone Germani ſunt, ꝑter Sal ſtyrianū Draui accolæ, q Illirica vtunt lingua. Sal ibi coquit qd ad finitimas gētes de fert, Regio ferri & argenti ferax, ſed principū incuriā parcius fodit. Valeria

olim dicta fuit; montana plurimum præterq̃ ad ortum, qua Pannoniæ finitima est, ea parte vastam effundit planiciem.

De Italia; Italarumq̃ moribus, Item de Rhomulo & eius ciuilibus institutis. Caput Decimum nonum.

ITalia Europæ regio, prius Hesperia ab Hespero Atlantis fratre, qui a fratre pulsus, & Hispaniæ & Italiæ dedit nomen; siue, vt Macrobius inquit, ab Hespero stella, q̃ illius occasui subiecta sit. **Œnotria** etiam dicitur, vel a bonitate vini quod in Italia nascitur. Nam Græci **Œnon** vinum dicunt, vel ab **Œnotrio** Sabinorum rege. postea Italia ab Italo Siculorum rege, qui agriculturam Italos docuit, & leges posuit; nam ad eam partem venit, in qua postea Turnus regnauit, & a suo nomine appellauit, vt Virgilius probat.

Hesperia

Œnotria

Italiæ appellatio

Est locus Hesperiam Graij cognominé dicunt,
Terra antiqua, potens armis, atq̃ vbere glebæ,
Œnotrij coluere viri nunc fama minoris
Italiam dixisse ducis de nomine gentem;

Timæus autem & Varro a bobus vocatam putant, quoniam Tauri Græca veteri lingua ita appellati sunt, a quorum multitudine pulchritudineq̃ Italiā dixerunt. Latium pars illa vbi hostia Tyberina sunt dicitur, quemadmodum Ausonia, vt Aristoteles inquit, pars ad Thyrrhenū versa. Crucis formā inter Adriaticum & Thuscū mare iacens, ab alpiū iugis & Apennini porrecta, se paulatim tamen ad Rhegynū vsq̃ attollens verticem, & littora Brutiorū. In vltimo sui in duo cornua scinditur, quorum alterū Ionium spectat mare, alterū Siculum; in extremitate Rhegiū oppidum habens. Eius longitudo ab Augusta prætoria per Romā Capuamq̃ porrecta vsq̃ ad oppidū Rhegiū. Solino teste, decies centena & viginti milia passuum colligitur. Latitudo vero quadringenta decem, vbi latior, vbi breuior centum triginta sex: habetq̃ vmbilicum in agro Rheatino, qui dudum ex latere maris superi Rubiconem fluuiū pro finibus habuit. Diuiditur Italia in multas regiones, a Varo flumine ad Macrā Liguria terminatur, vbi Genua illustris ciuitas. Inde ad Tyberinum amnem. Hettruria, vbi Pisæ. a Tyberi ad Lyrin Latium, vbi Rhoma, intus Antium in ora. a Lyri ad Sarnum Campania, vbi Neapolis. Inde ad Silarin Picentinorū regio, vbi Surrentū & Salernū. a Silari ad Laiū lucania, vbi Pestū & Buxentū. a Laio ad leucopetrā Brutū in quibus rhegiū Iuliū. a leucopetra ad Iapigiū promontoriū, quod & Salentinū magnæ Græciæ ora est vbi Croton & Tarentū. ab Iapigio ad Brundusiū Calabria, vbi Hydruntū. a Brundusio ad Garganū Apulia, vbi Bariū & Salapia. a Gargano a Sari fluuij hostio Frentinorū regio, vbi Isoniū. a Saro ad Apernū amnem Marucinarum ora, vbi Orton. ab Aperno ad Æsium fluuium antiquissimum Italiæ terminum Piceni, quorum Ancon. ab Æsio siue Asio, vt quidam scribunt, ad Rubiconem recentius Italiæ confinium Senones, quorum Phænium fortunæ, Pisaurum & Ariminum. A Rubicone ad Padi hostia Boij, quorum Rauenna, Apado ad Tiliamentum Veneri, vbi nunc Venetiæ.

Latium
Ausonia

Italiæ forma

Longitudo
Italiæ

Latitudo
Italiæ

Italiæ regiones

Liguria

Hetruria

Latium

Campania

Picentinorū regio

Lucania

Piutium

Magna græcia

Calabria

Apulia

Frentinorū regio

Marucinarū ora

Picentorū ora

Senonū regio

Boij

Veneri

De omnium gentium ritibus.

Apenninus
mons Italia
discernens.

Laus Italiae

Italia errans
omnis alumna
& parens

Quiritum ci-
uitas.
Rhoma laus

Homini color
cultus & sta-
tura

Matrimonia
Repudium

Ciuium triplex
conditio.
Ingenue
triplex ordo

Dictatoris
dignitas.

Dignitatum
ordo

a Tiliamento ad Natifonem Carni siue Foroiulienses, vbi Aquileia. a Natifone ad Arsiam lapides & Istri, quorum Tergestum & Formio amnis, & ipse aliquando Italiae finis. Apenninus mons totam terram velut in duas diuidit plagas, hanc ad occasum & meridiem, illam ad septentrionem & orientem obuersam. ab Alpibus primo in Liguriam excurrens, mox inde Cisalpinam Galliam & Picenum ab Hetruria & Sabinia dirimit, Anconemque progreditur, vnde aduersus in Apuliam & Garganum montem extenditur, Marucinatorum Pelignorum Frentinorum terram a Latio Campania separans: Vltimus eius conatus ex Gargano est ad Leucopetram, hinc Apuliam habens, Calabria & magne Graeciae oram, Picentes inde Lucanos & Brutios.

Est Italia metallis grauida, vbiq; vitalis & perennis salubritas, eximia coeli temperies, campi fertiles, aprici colles, innoxij saltus, opaca nemora, multifica sylvarum genera, mira frugum vitium & olearum fertilitas, nobilia pecori vellera, opima tauris colla, perspicui & piscosi lacus, flumina fontesque saluberrimi, portus plurimi, ipsa auide ad mortales iuuandos in maria procurrens, & velut gremium omnium gentium commercio pandens, vt vere dicta sit a quibusdam terrarum omnium alumna, atque eadem parens, coelestium prouidentia electa, quae sparsa congregaret imperia molliretque efferatarum gentium ritus: discordes ad colloquia linguas munere literarum latinoque sermone congregaret. Caeterum vt gentes sileam (nam longum esset numerare) quas Itali Romani lingua & armis vicere, tantum vna Quiritum ciuitas virtutum omnium valuit exemplis, quantum omnis Graecorum eloquentia praecipis, qui quasi ita futurum diuinassent, vt haec vna terra omnibus esset gentibus imperitura, quoram ipsius partem magnam Graeciam dixere: & vt breuiter dicam, non sine prouidentia accidit, vt quum deus optimus terras inuisset, tum ibi cunctarum gentium arx esset & Imperium, vbi mox Christiani nominis futurum erat caput. Color Italis & statura pene diuersa est. In Cisalpina Gallia Venetoque recessu color vulgo candidus, cultus & sermo accuratior: contra in Hetruriae tractu Latio Campania, Lucania & Brutijs aquilus, capillus niger breuior statura, & macilenta, sermo & cultus simplex, omnia similia in Piceno & his qui superi maris oram accolunt in magna Graeciam usque, nisi quod in Apulis Calabria & his qui extremam tenent Italiam vitus & sermo cum Graecis promiscuus durat. Tota Italia vt omnis fere Europa vno matrimonio semper contenta fuit. Repudium ex vrbe Roma translaticium. Hic Spurius Carbillius sterilitatem coniugis causatus, primus vxorem repudiauit. Triplex olim in regionis ciuitatibus conditio fuit, Seruilis, Libertina, & Ingenua. Ingenue triplex ordo, Plaebeius, Equester & Patricius. Sacrorum ratio penes pontifices & flamines, & alia quaedam collegio esse, alia alijs daemonibus sacra facere. Summus honos & potestas in dictatore, a quo nulla fuit prouocatio. Ea dignitas semestris fuit, & ad eam per gradus fiebat a questura accessus, per aedilitatem praetoram Consulatum & censuram: non quod semper per hos gradus iretur, explendusque esset numerus, sed in dignitate potestateque hic ordo erat, vt in re bellica certi militum gradus

miles centurioni parebat, Centurio Tribuno, Tribunus legato, Legatus Cō
suli seu alteri cuius essent auspicia. Magister equitum dictatori. Legitima mi
litia decennium habuit si non prius debellari cum hoste contigisset, aut mil
sio aliqua intercidisset, quæ nomine & re non vna fuit, præter legitimam il
lam cuius nunc mentio facta est: fuit & Caularia, hæc vt priore illa minus pul
chra, ita reliqua honestior, quæ ab re ignominiosa dicta est. Militaris ætas ex
Seruij Tullij præscripto a septemdecimo anno in octauū & quadragesimū
decurrebat, Pacati in toga agebant, bellantes in sago, & paludamento: bella
feciali iure inferebant, illataq; soluebantur non nisi legitime. Ciuitates aut
sociæ, aut coloniæ, aut municipia dicebant. Municipibus alijs ciuitas cū suf
fragio data, alijs sine suffragio. Coloni vt membrum ciuitatis erant, & Rho
manis viuebant legibus Municipes suis. In his decuriones erant, quod Ro
mæ senatores, Purpura patricium distinguebat ordinem ab equestri, aurum
equestrem a plæbeio, Maiestatis iudicia totius populi erant, Rerum capita
lium iudicium, qui ad id sorte lecti essent, ex ea decuria, quæ eo anno iudicaret.
Ciuium rerum prætoris centumuiralis hastæ aliaq; aliorum. Ethi olim Ita
licarum ciuitatū & gentium in vniuersum mores erant: institutionem hanc
a Romulo trahentes. Romulus enim postq; ciuitatis Romane muros, fossas,
munitiones & necessarias extructiones perfecisset omneis, ad ciuiū statum
se conuertens ita ordinauit. Diuisa imprimis trifariam omnis populi multitu
dine singulis partibus singulos præfecit duces clarissimos: deinde triū rursus
earum partium vnamquaq; diuidens in denas partes æquales harum quo
q; duces designauit viros fortissimos, vocauit partes maiores tribus minores
curias, homines tribuum ducatus habentes tribunos: qui vero curijs præside
rent Curiones dici poterant. Erant autem & in decurias diuise curiæ, ducesq;
earum decuriones appellati. Omnibus itaq; in tribus & curias diuisis. Agrū
in triginta partes diuidens, suam cuiq; curiæ partem tribuit, tantum ipse agri
accipiens, quantū quidem ad sacrificium templaq; satis esset: partem quoq;
agri publicam relinquens, sicq; vna diuisio regionis & hominum cōmunem
continens æquabilitatem fuit. Altera item hominum ipsorum fuit, cōmoda
& honores pro dignitate cuiusq; partiens. Illustres enim genere & spectatæ
virtutis viros tum diuites, & quibus erant filij ab ignobilibus discreuit, hu
milibus & egenis, vocauitq; tenuioris fortune homines plæbeios, & qui me
lioris erant conditionis Patres his de causis progenitos eorum deinceps pa
tricios vocabāt. Romulus vbi maiores a minoribus discreuerat leges dehinc
posuit statuitq; qd vtroq; agere opus esset. Sacra quidem patricos pficere,
Magistratus gerere, ius dicere, ac secum quoq; publica administrare, vrbani
iplos maxime negotijs intentos esse. Plæbeios autem his muneribus solu
tos, cum in experti essent, & ob inopiam negociosi, agricolari simul, &
pascere pecora, questuariasque exercere artes: ne vero dissiderent,
aut iniurijs locupletum in humiles, aut leuium egenorumque ho
minum in excellentiores inuidia commendauit ipse patricijs plæ
beios vnumquemque eorum permisit, quem vellet sibi patronum eligere,

Militiæ gra
dus
Legitimam
liria decen
nalis

Caularia mi
liria ignomi
niosa.

Municipes
Coloni
Decuriones,

Patricij
Equestres
Plæbei

Romane ci
uitatis ordi
natio

Hoim multu
tudo diuisa

Agri in sin
gulos diuisi

Altera mul
titudinis ho
minū segre
gatio

Patriciorū
officia

Plæbeiorū
officia

Patronus

De oim gentiū ritibus.

Patronatus. Patronatum vocans, susceptum pauperum humiliumq; patrociniū, & officia instituens vtriscq; cōmoda beniuolas ciuilescq; eorū coniunctiones fecit, vt illi tuerentur clientes, tanq; patres filios: clientes econuerso patronis obsequiosi essent: cōmuniter autem vtriscq; neq; pium, neq; phas erat accusare, se inuicem nec aduersus se testimonium dicere, nec cum inimicis numerari, sicq; firmior erat Rhomanorum concordia, Consiliarios post hac instituit, centum viros ex patricijs eligens, fecitq; delectum eorum hoc modo. Ipse vnū ex omnibus optimum designauit, cui cōmittenda essent vrba negotia, cum ipse exercitum extra fines duceret, tribuum vnicuiq; edixit, vt tres viros ex se deligeret, qui ætate & generis splendore sensuq; excellerent: post hos autem nouem viros, etiam curijs singulis imperauit tres maxime idoneos ex patricijs eligere, posteaq; nouem istos primis a tribubus electis addens nonaginta, quos curiæ suffragijs prætulerant, eo quoq; quem ipse elegerat duce addito centum consiliariorum numerum expleuit & a Romanis Senatus dici cœptus est, qui ob authoritatem Patres, ob ætatem Senatores dicti sunt. Deinde trecentos viros ex generosissimis familijs eligens robustissimis corporibus, quos Curia renunciarunt, eodem modo quo antea senatores, singule denos iuuenes, eos semper circum se Rhomulus habuit. Nomen cōmune omnes habebant, Celeres vocati, ab exequendi ministerij celeritate, custodes regis erant. Regis autem hæc officia, primū quidem templorum sacrificiorūq; principatum tenere, agereq; eum omnia in honorem cultumq; deorum pia, deinde legum moriscq; patrij custodem ipsum fieri, iurisq; simul omnis Senatum cogere, populum conuocare, potestatemq; sibi in bello Imperatoriam esse. Senatorio ordini honorem & potestatem talem attribuit, omni de re, de qua referret regno, cognoscere atq; suffragiū ferre, & quod visum maiori parti esset id vincere. Plæbi deinde tria hæc dedit magistratus creare, leges sciscere, & de bello decernere, cum rex vellet, neq; tamen potestatem horum absolutā, nisi & senatus approbasset. Ferebat populus suffragium non viritim, sed per curias conuocatus, & quod pluribus visum esset curijs, ad senatum referebatur. Nunc autem mos iste suffragiorū in plærisq; locis conuersus est, neq; enim de plæbiscitis senatus iudicat, sed eorum quæ senatus cognouit populus est dominus. Ex hac autem diuisione Rhomuli non ciuilia modo negotia, sed bellica quoq; Celeres isti exequantur: quodcumq; enim ei visum esset exercitum educere, nec tribunos tunc per tribus, nec per curias centuriones, neq; præfectos equitum creare oportebat, sed rex tribunis mandare, illicq; curionibus, e quibus deinde decuriones edocti statutos sibi quisq; milites educebat. Vna enim decenter instructi aderant. Mille etiam pugnatōres elegit, vt quidam scribunt, quos ob numerum milites nominauit. Tum ipse se Imperij insignibus, & cætero habitu & duodecim licioribus cum fascibus præcedentibus augustiorem populo reddidit. in quo fascium numero. xii. vultures, qui ei auguriū forecerunt videri potest Rhomulus secutus, nisi ab Etruscis morem ipsum aliquis potius sumptum dixerit, quibus cum. xii. populi essent, magistratūq; vnū

cōmuni nomine crearent: singuli suum illi apparitorem dare consueuerunt. Sella curulis Trabea & aliorum Rhomanorum regum insignia omnia inde haud dubie fuerunt. Rhomulus etiam ciuitatis vires augere volens, causam honestam cōmentus, & rem in honorem dei referens, templū loco in vmbroso erigit confugientibusq; ad illud sponsor factus est per speciem religionis erga deos: nihil eos mali ab inimicis accepturos; ac si permanere apud se vellent, ciuitates etiam participes faciebat, tradebatq; agrī portionem, quam bello quæsierat. Fuit item & aliud institutum, vt ne captas bello vrbes funditus euerterent, aut in seruitutem redigerent: verum missis in eas coloniis pro portione aliqua regionis colonias Romanorum facerent vrbes victas & reipublicæ participes. Cæterum post Titi Tacij cædem, cum quo & Sabinum & Rhomanum populum in vnum confluxum quinque annis gubernarat Romulus ad sacra conuersus publica & priuata multa instituit. Legem de matrimonij tulit, vt mulier viro socia esset pecuniarum, & cæterarum rerum, sacrorum etiam, & vt viueret ad mariti sui morem domusq; vt illē dominus, ita & hæc domina. Morienti viro sine liberis succederet, sui cum prole æquā sit illi pars sua. Adulteri conuictam vir & cognati vt vellent necarent. Si vinum bibisset domi vt adulteram punirent, quo instituto videri potest apud Rhomanos morem inualuisse, vt quoties viri domum se recipere, filias & vxorem exciperent osculo: an, vt Portius Catho prodidit, olerent temetū, vt enim corruptionem insanix principū arbitrati sunt, ita corruptionis ebrietatem. Parentū in liberos vt omne ius sit statuit, siue vellent coe: cere, siue verberare, siue vinctum rustico operi detinere, vendere quoq; permisit & occidere. Si quis a patre venditus se in libertatem vindicaret vt iterum ac tercio patri ius vendendi sit. Fuit id legis caput. CCC. deinceps anno in duodecim tabulis relatum. Mitigauit tamen non nihil austerum carmen Numa Pompilius, qui tulit nullum patri amplius ius in filium oportere esse, vbi illius iussu duxerit vxorem. Sequuta & alia instituta. Ne quis liberę fortunę sedentariam exerceret artem. Militaris disciplina & agricultura ciuibz pmissa: unde laudationis mos ille manauit ad posteros, bonus miles, bonusq; colonus Imperfectum putabat Rex vtrinq; vitam alteram ab altera separari, necesse esse & humū exerceri, & belli obiri munera, vt lex Lacedæmoniorū habet. Operi omnes pacis tempore vacare rustico præcepit, permisit tamen in mercari etiam quando res aliqua desiderabatur. Nec religionis immemor, templas aras deorumq; simulacra constituit. Adiecit & dies fastos, sacrificia, ferias, nundinas, & alia plæraq; ad deorum cultum pertinentia, peregrina sacra, & ea imprimis, quæ græcanico fierent ritu vrbe exclusit, præter Herculeam iam inde ab Euandri temporibus instituta. Alicarnaseus Dionysius Varronem secutus. lx. ait sacerdotes, qui publica sacra facerent tributim curiatimq; ab eo institutos, additos & his aruspices diuinationum interpretes. Curiarum singulis genius suus cum sacrorum ministris, datis cōmunisq; omnibus Vesta, & annus in decem menses digestus, quibus nemo non potest intelligere fuisse Rhomulum diuinarum humanarumq; rerum non imperitum, nec ante

Apparitores

Asyllum institutum

Lex in bello obseruanda

Leges a Romulo late

Mulier viro æquata.

Adulteræ poena

Vinum mulieribus Romanis prohibuit

Ius parentibus in liberis concessum

Sequitur alia instituta.

Sedentaria ars ingenuis prohibita

Peregrina sacra vrbe exclusa.

Herculeæ sacra

Sacerdotes instituti

Aruspices instituti

Vesta dea tributim venerata.

De oīn gentiū ritibus.

Numæ regnum populum Romanum sine moribus & religione vt pleriq; autumant mansisse. Has ciuiles disciplinas Rhomulus dedit. Numa Pompilius qui post eum regnum accepit, plures alias adiecit: annum ad cursum lunæ in duodecim congeffit menses, quū Rhomulus ex decem antea constituisset: mutatoq; mensiū ordine, Martius, qui primus tum fuit, ac ineuntem inchoabat annum, duobus Ianuario & Februario prælatis, tertius in ordine est factus. Fastos quoq; dies fecit & nefastos, quibus nihil cum populo agi poterat. Flaminem vnū Ioui creauit, qui Dialis est dictus, cum insigni veste curuliq; sella excoluit. Adiecit & alios duos, Marti vnum, Quirino alterū, ab insigni quod capite gestabant, quasi Filamines dictos. Vestæ virginēs legit. Hæ decem primos annos sacrorū ritum perdiscebant: totidem deinde operabantur sacris, tercio decennio rudes, & nuper captas instituebant: postea vero, si quæ nubere vellet, fas erat alterum mallet sequi, Salariū his ex publico constituit. Perpetua virginitate interim alijsq; cærimonijs venerabiles fecit. Si qua incesti conuicta esset, ante ora ciuiū mœsto silentio efferebat, viuacq; circa Collinā portam in subterraneū specum demissa, tellureq; superingestā necari. Gradiuo Marti duodecim sacrauit Salios: hi mense, qui ab eo nomen traxit, plures dies celebribus locis vrbs solenne ducebant tripudiū: tunica versicolori tegmine puniceo distincto amicti, æneo baltheo, & gladio succincti; dextera lanceam virgamq; gestabant, leua thraceam ex ære peltam, altioribus pileis, & in conum exeuntibus capita insigniebant. Nihil ab his diuersos fuisse, Dionysius opinatus est, quos Græci Curetas dixere, Romani a solenni saltatione. Salios pontifex est deinceps ab eo creatus, cuius potestati oīa sacrorū iura subiecit, quibus hostijs, quibus diebus, ad quæ templa sacra fieri oporteret formula edocuit. Interiecti etiā sunt tot sacris ordinibus Feciales, his ea cura tradita, vt Romani nullū iniuste bellū inferrent cuiq;. Hi si qua per iniuriā Rhomanis adempta essent, res ablatas ab hoste repetebant: quæ si nō redditæ essent, bellū composito ad id carmine indicebant. Pari potestate fontes, res iuste repetentibus ad supplicium dabant: legatorū iniurias vindicabant: hi quæ pia in fœderibus essent tueri, sancire pacem, eandem si minus legitime pacta essent irritā habere, si quid Imperator, aut exercitus contra publicum iusiurandū deliquisset, scelus expiare. Puerū trimo minorem Iugeri vetuit, neq; natu grandiore plures menses lugendū censuit q̃ vixisset annos. Tps longissimi luctus in decem menses extendit. Populū in diuersa distribuit collegia Tibicinū, artificū, architectorū, infectorū, sutorū, coriariorū, fabrorū, figulorū, & ex variarū artiū opificibus contractis vnū oīm nouissimum, sua singulis sacra venerationesq; dijs reddendas distribuit. Seruius Tullius in classes & centurias oēm ciuiū multitudinem diuisit, Quorū ordinū ratio hæc fuit, vt hi, quorū res centū millibus æris censerent. In prima classe essent, quæ centurias habuit octuaginta: Pari numero iuniorū seniorūq; vt hi ad vrbs custodiā p̃sto essent. Iuuenes foris bella gererent: arma vtriscq; imperata, galea, clypeus, lorica, ocreæ, & hæc quæ corpus tegerent, in hostes hasta & gladius. Additæ huic classi duæ fabrorū centuriæ, qui in bellū machinas

Annus i mē
ses: xij.

Fasti & ne
fasti dies

Virgines ve
stales

XII. Salij

Pontifex cre
atus

Lugendi rō.

Populi i col
legia distri
butio

Populi in clas
ses distribu
tio
Prima clas
sis

ferrent, & ob id inermes. Altera classis ex viginti facta est centurijs, quarum census ab quinque & septuaginta millibus ad centum millia extendebat: arma illis scutum, galea, ocrea, lorica duntaxat adempta: tela in hostes eadem: idem aetatis discrimen. Terciae classis census in quinquaginta milia descendit, totidem centuriarum, nec in armis quicquam praeter ocreas variatum, par centuriarum numerus. Quartae classis census adhuc minor, quippe qui a quinquaginta millibus in summam dimidio minorem contraheret, nihil his datum praeter verutum. Quintae classis centum centuriarum expleuere, fundam his & lapides missiles ferre in pugnam commissum. Cornicines, tibicines, cum ipsis censibus, in tris centurias distributi, quadraginta millibus aestimata est haec classis. Minor deinceps census reliquam habuit multitudinem, cui ob inopiam militiae munus tributumque Tullus remisit. Ciues iuramento adegit, ut singuli bona sua aestimare, quibus parentibus orti essent, quos filios haberent, cuius ipsi aetatis, cuius uxores, liberique, quae illorum nomina, quo urbis loco, aut quo regionis pago domicilium haberent, poposcita his, qui fallerent, poena, ut ademptis bonis, ipsi verberibus caesi, venderent. Peditum numero distributo, ex primoribus ciuitatis nouos scripsit equitum ordines ut cum his quae fuerant sub Romulo inauguratae: quae illis postea a Tarquinio additae duodeviginti essent centuriarum, dena millia aeris singulis ad emendos equos data ex publico, & ad eos alendos duo millia in annum constituta: viduae equibus attributae, quae annuam pecuniam penderent: fuerunt equitum peditumque centuriarum centum nonaginta tres, quibus in ferendis suffragiis, sua omnibus ordinibus seruabat dignitas, ut qui plurimi censi essent, maiora bellorum onera sustinerent (nam ita compatum a Seruio erat, ut non virum ut antea, sed pro census aestimatione singuli tributa penderent) hi primo loco suffragia inirent. Centuriarum habuit prima classis octaginta peditum centurias, inibantque cum his eques suffragia, quod Dionysius demonstrat, ut octo & nonaginta centuriarum primo loco in suffragium vocarentur. Excedebat hic numerus dimidium suffragiorum, quo factum, ut his suffragantibus conuenisset, pro decreto haberetur, quicquid id esset, quia propter missus esset populus in suffragia. Si hic, quod raro accidere solebat, variatum esset, secundae classis centuriarum vocabantur: atque aliae deinceps aliarum ordine, ita, ut fere nunquam sit ad extremam classem peruentum Tulli regis prudentia comparatum, ut ordines in eo paria facerent, ut his qui maiora sustinerent onera, id commodi suffragiis reponeretur, quibus licet nemo exclusus videretur: vis tamen omnis penes equites & primae classis centurias esset constituta, in quorum potestate fuit creare quos vellent magistratus, sancire leges, bella in dicere: quorum trium potestas ab initio fuit a Romulo populo data: deinde Tarquinio ex urbe eiectione iterum mutata regiminis forma est pro regibus Consules habere coeptum, quibus omnia insignia promissa quae fuerant & regum, praeter coronae togaeque palmarumque usum. Brutus cum Collatino libertatis vindex hanc dignitatem centuriatis comitijs consequutus Ciues sacramento adegit: Ne mortalium quicquam amplius Rhomae regnare paterentur. Senatorum numerum in trecentorum summam expleuit, Regem sacrificulum creauit, qui ea sacra perpetravit, quae reges facere consueverant. Leges Valerius tercius consul tulit, quibus provocatio a consulibus ad populum esset promissa, ut capitale esset, huic, qui iniussu populi ma-

Secunda classis

Tercia clas.

Quarta clas.

Quinta clas.

Ciuitatis census.

Equitumordo

Tributi pen-
sio

Suffragandi
ratio.

Equitum di-
gnatio

Consules in
ducti.

Senatores
trecenti.
Rex sacrifici-
culus

De oim gentiū ritibus.

gistratū caperet. Ciuū vectigalia tollerent, quo contigit, vt vulgo promptiores ad questus & opificia sint hoīes facti. Addidit & alio capite, vt qui tyrannidem affectaret impune occideret. **Ærariū in qd' publica pecunia reponeret Saturni templū constituit: populo, vt duos q̄q̄ questores crearet, p̄misit.** Creatus tñ non longe post magistratus ab cuius Imperio nulla esset puocatio Dictatoris ei nomen inditū a dictandi quē vellet potestate, siue a dicendo potius, q̄a nō populi suffragio creari contigisset, sed ab vno esset dictus, q̄tum summū in vrbe Imperiū haberet. Hunc creandi dictatoris morem videri possunt Romani a Græcis accepisse: q̄bus, vt Theophrast. tradidit in libris q̄s de regno scripsit, in certū tempus tyrannos, q̄s Elymnetas dixerūt, legere moris fuit. Semestris illius dignitas apud Romanos fuit, nec alio pacto creari solebat q̄ cum vis aliq̄ maior repente exorta ingentem vrbi cladem minitari videret: hinc cæteros magistratus eligere licebat, vt magistrū equitū, qui secundā post eum dignitatem gerebat, p̄sertim in equites & accensos, iungebatur dictatori, sicuti regibus tribunus. Spurio Cassio & Posthumio Cominio consulibus plæbi datū est vt & suū haberet magistratū, q̄ sacrosanctus esset, q̄ inuiolabilis, cui auxiliij latio aduersus consules esset: diserte exp̄ssum, ne patrū cuiq̄ eum magistratū cape liceret, hic tribuni plæbis noīe dicebat, tanta fuit ipsorū postea insolentia, vt, nisi eis placerent, decreta consulū & senatorū cassarent, comitijs creabant, siue auspicijs, siue religione: primū duo numero deiñ tres additi ad vltimū adhuc q̄nq̄. Tria Comitiorū ḡna Romæ olim vsurpata sunt Curiata, cum ex ḡnibus hoīm suffragiū ferret, nomenq̄ ideo rei datū, q̄ curiatim per lictorem calarent. Centuriata, quū ex censu, & ætate fieret, quorū ratio abunde relata est, cæterū, vt illa per lictorem, ita hæc per cornicinem calari solita. Tributa reliquū genus appellatū, ex regionib⁹ & locis conflata. Ex patribus centuriatis Comitij decemviri sine puocatōe creati, Et in eos publicę administratōis ratio oīs a consulibus translata est, vt olim a regibus ad consules, hi condere leges iussi, decimo die ius singuli in orbem dicebant, quo in decem tabulas complexo, qd' faustum foelixq̄ esset, leges decem tabularū populo p̄mulgauere duodecem fasces p̄cedebāt eū, cuius erat iurisdictio, ceteris singuli accensi. Sed diu nō durauit magistratus ille, quippe q̄ vt Tribunitia ptās ab eo ex vrbe in p̄petuū tollerēt a patribus excogitatus fuerat, re cognita, ab ipsis tribunis ipse sublatus est. Tū lege cautum vt qd' plæbs vellet, totus populus teneret. Et alia: vt q̄ Tribunis plæbis Adilibus, iudicibus noceret, eius caput loui esset sacrum, familia ad ædem Cereris liberi liberæq̄ venderent. Item, vt alter ex plæbe consul deinceps crearetur: atq̄ vt inter patritios & plæbeios cōnubia p̄miscua essent. Censores p̄terea creati duo, q̄bus scribarū ministeriū, tabularū cura, censendi formula cōmissa. Res parua ab initio, sed quę p̄cedente tpe multo maiora q̄ ab initio credibile fuerit, habuit incrementa: Tanta illi dignatio, tanta authoritas, vt oīs morū ciuiliſq̄ disciplinæ ratio ipsorū esset: Regimen ad hæc senatus, equitū Centuriarū, omne decoris ignominięq̄ discrimen, horū priuata & publica loca recognoscere: vectigalia populo Romano locare, censū agere, lustrū cōdere, senatores e senatu remouere, notare infamia, q̄nto q̄q̄ anno creabant,

Ærariū cōstitutum.

Questores creati

Dictator in vrbe.

Mḡr equitū

Mḡratus sacrosanctus.

Tribuni plæbis

Tria comiti orū ḡna

Decemviri creati

Leges decē tabularū promulgare.

Censores duo creati

Magistratus & alius supradictus, qui ius diceret, Prætores hunc vocare placuit, huiusmodi publici priuatiq; iuris potestate pmissa, nouum ius condere, & vetera abrogare facultas: erat unus ab initio, qui vrbānus dicebatur, quo non sufficiente, quod multi peregrini in ciuitatem venirent, alius creatus est, peregrinusque vocatus, quod plerumque inter peregrinos ius diceret, honorarium ius illud appellabatur a magistratus honore, regia illis insignia, & apparatus consulibus pene aqualis. Permanit hic ciuitatis status ad Iulij Cæsaris usque tempora qui monarchiam, quæ longo postea Imperatoris senectute retenta est, iterum induxit. Ludus Romæ celebrabatur, qui Magnus Circensis etiam & plebeus dicebatur, eius pompa ex capitolio per forum in circum maximum mittebatur tali apparatu Equitum filij, quibus ætas apta esset pompæ, equis sedentes, quique pedibus stipendia facturi erant, suis alis centurionibus discreti præcedebant, ut exteris gentibus ostenderet qualis quantaque iuuentutis indoles, in spem ciuitatis interim subolesceret, hos aurigæ sequebantur, quadrigæ bigæque, & equi desultorij. Mox athletæ leuiorū grauiūque certaminū, pudenda tantū velatis cæterū corpus nudi, cursu, palæstra, cestibus certaturi. Saltatorum deinceps chori viroꝝ primus, alter pubescere incipientiū, postremus puerorū. Ordine deinde tibicines subsequi vtres & tibiolas instantes citharedi que lyras septichordes eburneas, & quæ barbita nuncupata sunt habentes. Saltatorum cultus tunice punicæ cingulis æreis strictæ, enses lateribus pendentes, tela breuiora viris, galeæ æræ cristis insignes, pennis que exultæ. Præbant choris viri singuli saltationis & tripudij modū præmonstrantes, bellicosos motus, atque vehementes pœleumaticis & rithmis imitantes. Enoplia saltatio in his usurpata, quæ & pyrrhica nuncupata est a Pallada, ut creditur, repta. alij Curetēs eius saltationis auctores arbitrati sunt. Enoplios choros Satyriscorū coetus euestigio sequebatur: erant hi in Syllenos & Satyrōs figurati, cauillabundo motu ridicula in magnis imitantes, Atque hunc demum ordinem tibicines alij, & citharædi vario sequebantur cōcentu. Ibant inde qui passim thura & aromata thuribulis adolebant, multaque odorū fragrantia deorū simulacra auro argentoque cæolata viroꝝ humeris ferebant. Tum demum Theniam summæ vrbis magistratus, magna omnium ordinum caterua religiose sequebantur, Circi area in qua hic & alij ludi agebantur tria & dimidium in longitudine stadia habuit, latitudo quaternū fuit iugerū id soli spaciū inter Palatinū & Auentinū iacens, tribus lateribus porticus paululū repandæ claudebant. CL. milium spectatoꝝ capaces, sedilia circa aream cemento exstructa erant, in quos sedentes spectarent. Scenici ludi in eo etiam agebantur, tali primū ratione, Ludiones ex Hetruria accersebantur, hi ad tibicinis modulos saltantes, haud indecoros more tusco reddebant motus. Imitari hos primo Romana iuuentus, incomptis inter se carminibus iocularia fundentes, nec motus interim absconia voce, mox diligenti usurpatione eo processit usus, ut vernaculi eius rei artifices: quia nihil iam a Tuscis ludionibus distarent, Histriones appellati sunt, quia Hetrusca voce Hister ludio vocaretur. Hi deinceps non inconditū & rude carmen, alternis que ut a principio iactatū usurparunt quod Fescennio fuit simile, sed modulatas satyras, descripto ad tibicinem cantu, decoroque motu pagebant. L. Andronichus ab Satyris digressus fabulā argumento fecit, factaque cum sapius egisset, obtusa demum frequenti usu voce, pueri qui caneret ante tibicinem statuit, inde ut ad tibicinis laus histriones canerent receptū, ubi igitur res a risu & soluto ioco auocari coepta est, ludosque in artem paulatim vertente, iuuentus fabularum actu histrionibus relictis veterem

Prætores duo
urbani &
peregrini

Ius honorarium.

Ludus Circensis siue plebeus

Athletæ

Saltatores

Tibicines

Enoplia siue Pyrrhica saltatio.

Satyrisci

Circi magnitudo

Ludi scenici

Histriones

De oim gentiū ritibus.

Consecrādi
ratio.

Albus color
Lugubris in
foeminis ni-
ger lugubris
in viris.

Recētes Ita-
liæ mores
Cōnubium
Italīs vnum
Italia tripli-
ci iure vti-
tur. Municipi-
ale.
Iudicia Ita-
lorū Militia
Sacerdotiū
Theologi
Iurisperiti.
Medici Ma-
thematici
Dialectici
Astronomi
Poetæ
Grammatici
Declamato-
res ecclesiasti-
ci.
Forenses
Mercatores
Pictores Sta-
tuarii Fusores
Agricolæ
Rhomai rei
pecuariæ de-
diti.

ri instituto ridicula versibus intexta inter se iactabāt vnde exordia fabulis potissimū Attellanis coinsera extiterūt. Id Ludionū genus ab oscis acceptū. Iuuentus tenuit nec Histrionibus attingere pmissū. Hic q̄ rōne Senatus populūq; Rhoman⁹ suos vita defūctos impatores cōsecrare: celoq; inferre solebat: referendū duco ipsi nāq; vt Herodianus scribit: locabāt in regiē vestibulo sup̄ eburneū lectū auro stratū ima ginē, defuncto principi p̄q; similē: recūbebatq; pallida effigies in modū ægrotātis: circa lectū: magnā diei partē assidebat senatus oīs ad leuā pullis vestib⁹ amictus: ad dexterā lectæ ex oī nobilitate matronæ: in albis vestib⁹. Is em̄ color lugubris fuit in muliere olim: oī aliq; ornatu detractō. Id septē dieb⁹ defuncto dat⁹: Medicis velut adhuc spirātē interuisentib⁹ denūciatib⁹q; in dies morbū ingrauescere. Ad postre mū: q̄si tū demū vita defunctū eq̄stris senatorijq; ordīs iuuenes p̄ viā sacra in forū deferūt: lecto in rostris deposito: pueri puellæq; patricij gñis cōposito ab vtraq; pte cætu hymnos in defunctū canūt: flebili carmine modulatos, dein eburneo lecto cū effigie ex foro in cāpum Martiū trāslato. Ingens ibi suggestus q̄drata forma lignea tm̄ materia cōtexti: multis gradib⁹ in phari specie fastigio assurgentib⁹. Singuli auro & purpura instrati: signis ex ebore factis: varijsq; picturis insignit⁹ excolunt: ac q̄ al- tiores illi minusq; patētes: eo minores his imagines p̄minebāt. Interius erat moles aridis referta fomitib⁹. Effigie scđo gradu collocata: oībusq; odoramentorū gñibus oīfariā admotis: q̄ certatim a tota ciuitate eo cōgerebant. Nobilissimi iuuenes eq̄- stris ordīs trabeati tabernaculo obequitabāt motu q̄dam Pyrrhichio solēniq; de- cursu. Circūagebant & currus q̄bus insidebāt rectores p̄sonas illustriū principum gerentes: ac tū demū ab impij successore face admota circūfusa multitudo ab Imis partibus molē incendit: ac simul ignis coepit inualescere: ex ædificij fastigio aquila emittit⁹: q̄ principis animā in cælū ferre putabāt: q̄ p̄ hęc Rhomanorū princeps cō- secratus esset: vana sup̄stitione inter deos colebat⁹: & hęc de vrbis Rhomanę statu. Hodie Italia oīs Christianā pietatem religiosissime obseruat sacrorū cœrimoniam ex Rhomanę ecclesię instituto: nisi forte in vltima eius terree parte pauci græcū seruent ritū: & ipsi q̄dem græci generis vnū cōnubiū Italīs vt olim: sed citra repudiū: neq; id p̄mittit nisi magna de causa: Rhomaniq; p̄otificis p̄missu. Regū nobiliūq; principū primogeniti veteri instituto regnū obtinēt: in priuata fortuna virilis stirpis liberi ex æquo fiūt hæredes: sed legitimo thoro nati. Triplici iure vti Italia pontificio, Cæsa reo: & Municipali: cōstat hoc ex legibus q̄s aliæ ciuitates alia sibi de causa cōdunt: ad bonū æquūq; spectāt. Iudicia rerū ciuiliūq; negotiorū: hic iudiciū ordines exercēt illic magistratus: nā nō vna vbiq; est regiminis forma. Prima nobilitas militię: si fœ- lix sit, Sequēs rei litterarię, Sacerdotiū magis venerabilē facit: q̄ nobilē: in claritudi- ne literarū Theologi primas sibi partes vendicāt: Scđas ab his iuris scientię piti: sūt & Medici in admiratiōe: sed maiore q̄stu, Mathematici, Dialectici, Astronomi, & Poetę magis inter se clari: q̄ vulgo cōspicui. Grammatici extremi oīm: vt q̄ inter pue- ros cōsenescāt, Est & sacris oratorib⁹ grande nomē: sed maior veneratio, ob pietatis studiū frēntiore agunt theatro: q̄ forenses. His maior q̄stus: q̄ nomen. Est & Mer- catura in magna celebritate: nā preciū hodie: vt semp in p̄cio est, Pictores, Statuarij, Fusores in maiori admiratione: q̄ agricolę: etsi vt auditū est prima laus apud maio- res his debebat Rhomani p̄pe modū soli Italarū pecuaria exercēt: sed mercenaria

externorū hoīm opa. Vestitus alius alijs: sed venetis laxitate insigni ac prolixitate: & in his vrbicus municipali sumptuosior. Scdm venetos ciuilis & nitidus florentiq; & ceterę Hetrurię, Mediolanēlibus ac toti Æmilię Ligurięq; floridior: sed paulo cō-
 tractior. Rhomę Aulicus plixitate varietateq; colorū oēs alios antecellit. Rhoma-
 nus multo frugalior: sed cui suus nō desit nitor: p̄sertim in scēminis, Neapolis magis
 nitido vtiť q̄ sumptuoso: & externus gratioꝝ Italico: cetera Italia simplicius vestit:
 nec vnus habitus oībus: quippe quē nostra memoria sępius variari cōtigit. Ecce in
 Æmilia & rota Gallia Cisalpina gaudēt principes scēminę in Hispanico habitu vi-
 deri: viri in Gallico malūt, iam & Rhomę muliebris sexus Tuscū nup̄ affectabat: ve-
 neriarū matronę his paucis annis vlnas pectus & humeros nudabāt: nunc oīa cōte-
 gunt: ac laxiorib⁹ vtunt̄ manicis: & in Hispanicum degenerāt: veteres Rhomanorū
 statuę & numismata arguūt nullū apud maiores fuisse tegendi capitis vsum: nec ca-
 liga fuit nisi militaris: est hodie vtrumq; vulgatissimū: sed tegere caput trāslaticiū in
 Italia: vt credere est: qđ nomen etiā declarat: nec lanei aut linei thoracis adeo frequē-
 vsus olim: qđ ex veteri statuarū figuratiōe potest intelligi: nunc oīs iuuenū cultus in
 his sese p̄p̄modū effert. Italic⁹ sermo neq; ille est: qđ olim fuit: nec oīno ab eo diuer-
 sus: sed barbaris vocibus plus minusue adulterat⁹: vt hæc aut illa regio fuit externis
 gentibus magis obnoxia, Littoralis Histrię ora veneta plurimū vtiť lingua: qđ cōpta
 est: & grauis pluriūq; linguarū flore cōflata: qđ facile cōtigit in frequētissimo Itali-
 carum gentiū cōmertio: olim multo simplicior fuit: ac minus aurib⁹ grata Carnicus
 sermo plures sonat linguas ac nescio quid ab Italico diuersum: dulcior auditu: quo
 Taurisium, Patauium, Verona, Vicentia, Mantua ferraria vtuntur: sed in his vrbicus
 gratioꝝ agrēsti. Cisalpina Gallia externum quendā & a nostro alienum sonat. Nul-
 la alioquin gens cultior aut vrbium apparatus: aut victus frugalitate. Rauennæ, Ari-
 mino, Pisauro, Fauentia, Bononia, & vniuersę Æmilię, flaminia venustus sermo,
 Tuscis breuis, & velut Laconicus: in alieno: qđ suo ore: gratioꝝ: quod Rhomę nuper
 offende bat cōmertio gentium in dies magis excolitur, Picinis & Sabinis & Marſis
 crassior castigatioꝝ, Vmbris, Apulis, Lucanis, Brutijs, Samnitibus & ceteræ Ita-
 lię rudior lingua ac minus peregrinis imbuta: præter Neapolim: vbi p̄gricq; Hispani-
 cum affectant: qđ si quis altius spectet: atq; in vniuersum iudicet: nulla est ciuitas
 nullus populus: qui non aliquid a finitimis differat: author, Anthonius Sabellicus
 Enneade, XI. li. I.

Vestitus ita
lorū diuers⁹.

Rhomanorū
vestitus.

Principi scē-
minarum ve-
stitus

Venerarum
matronarū
cultus.

Tegēdi capi-
tis apud Itā-
los olim nul-
lus vsus

Caligę vsus
Thoracis
vsus

Italicus ser-
mo.

Veneta lin-
gua.

Carnicus ser-
mo.

Cisalpinae
gallię sermo
Laus cisalpi-
nę gallię.

Tusc⁹ sermo
vt laconicus
breuis

Rhomanus
sermo
Notabile

De Liguria Ligurumq; prisco viuendi
more. Caput Vicelimum

Liguria Italiae Regio pro maiori parte montuosa: inter amnes varrū: & Macrā
 ab altero latere Apenninū habens: ab altero padū Tuscīā attingēs: cuius caput
 nūc est, Genua A ligysto Phetontis filio dicta, cōuersione. y. in. v. vt pictor fabi-
 us pdidit: si horū gens siculi fuere: vt Thucydides arbitrat̄. Magna pars Italię est ab
 his olim possessa. Siculi ab Oenotris Italia eiecti Siciliā tenuerunt. Ligures labore
 plurimo cōtinuo vitā durā agunt, Nam multis arboribus oppleta regione materia
 est ad naualē fabricā p̄cipua: arbores tanta crassitudine: vt diametri octonos pateant
 Ligurię fi-
 nes
 Siculi ex ita-
 lia in Siciliā
 cōpulsi.

De oim gentiū ritibus.

Liguri stut dia pedes. Vnde quidā cādende materie, quidā subigendo agro a lapidum asperitāte cultu difficili uacant: ita em terra lapidosa est, ut gleba absq; saxo nequeat effodi: ob quod vitę erumnosā natura assueti: licet multo in labore versent, parum in percipiunt emolumenti: continuū vērō exercitiū, & victus parcitas corpa eorū macilentā efficit ac robusta. Mulieres q̄q; viroꝝ labores pferunt, assuetę vnacum viris opus facere. Venationibus continuo vacant, captisq; feris fructuū inopiā sustentant. Nū uibus insup montanisq; asperitatibus assueti agiles corpe ac validi reddunt. Nōnuli messis raritate carnes partim domesticas edunt, partim ferinas, aqua in potū sumpta. Oleribus viuunt, prout fert regio eorū ad q̄s neq; Ceres venit, neq; Dionysius, p̄ cāteris dñs hoībus vtilis. In terra cubant vt plurimū, rari sub tecto aut in tugurijs iacent. Plures ad concaua saxa, speluncasq; ab natura factas, vbi tegant corpa, diuertunt. Hoc pacto prisco more absq; apparatu aliq̄ viuunt. Deniq; mulieres viroꝝ, viri ferarū robur & vires habent. Asserunt in bello sapius vegetū Gallū ab gracili macilentosq; Ligures ex puocatione singulari certamine vinci. Arma habent leuiora, q̄ Romani. Operiunt corpa scuto longo ad formā galaticorū facto, tunicaq; succincta. Armant etiā ferarū pellibus, ac ense mediocri. Quidā Romanorū consuetudine q̄s in ea re imitati sunt: arma immutarunt, feroces sunt, & acuto ingenio, nō in bello solū, sed in cōmuni vita. Mercaturā exercent, nauigantes per Sardoniū Libycūq; pelagus, sponte se grauibus maris periculis obiectantes, scaphis em haud satis cāterarum nauīū more pparatis nauigant: quo fit vt imminente tempestate grauia subeant vitę discrimina. Gens hęc vt An. Sabellicus primo lib. septimę enneadis habet adhuc ferox est, & ad rebellandū nata, vt quę diu Rhōmana exercuit arma, plurimum pecore victitat, lacte, hordeaceaq; potione.

De Tuscia & gentis eius antiquis moribus. Cap. XXI.

Tuscia Italię regio celebris, a sacrificijs, vt quidā arbitrant, dicta. Nam Græci ^{duē p} sacrificare dicunt, vel a thure, quo maxime in sacrificijs vtimur, vel a Tusculo Herculis filio, qđ veteres probant. Olim Tyrrhenia dicta fuit. Dubiū a Tyrrhenio Atys, an Herculis & Omphales, an (vt alij scribunt) Telephi filio, qui in eam terrā duxerit colonos. Dionysius a Tyrsibus ædificiorū genere, qbus Tusci vterentur id nomen factū suspicat. Romani eius terrę populos nunc Tuscos nunc Hetruscos dixere. Græci vero Tyrrhenos. Veterem illorū opulentiam, tum pelagi nomē demonstrat magna ex parte Italię p̄tenti, tum fines terrę, ab infero ad superū mare, & ad alpes p̄pmodū p̄moti. Satis constat qđ qcquid terrę intra alpes iacet & Apenninū vmbroꝝ olim fuisse, qui inde a Tyrrhenis sint eiekti, Tyrrheni a Gallis, Galli a Romanis, Romani a Longobardis, qui postremo nomen ipsi terrę indiderunt, & qđ ad celebritatem noīs attinet. Latini Vmbri & Ausones a Græcis Tyrrheni sunt olim vno noīe appellati, quidā etiā Romā ipsam Tyrrhenam urbem opinati sunt. Fuit Tyrrhena gens fortitudine egregia magno potita impio, ciuitates cōdidit plures atq; opulentas. Classeq; potens cū diutius mari impitasset Italū pelagus ab se Tyrrhenū denotauit, Pedestriq; exercitu p̄ualida, tubā p̄mo adinuenit, & bello admodū vtilē, & ab illis Tyrrenū appellatā. Duces exercit⁹ plures insignibus decorauit, Lictores, currulē sellā, p̄textā vestē, fasces, sceptrū eburneū, alia mul-

ta dedit: domibus porticus addidit, in quis seruorum cōcurrentiū turba diuerteret, quę imitati postmodū Romani, inq; melius aucta ad suā rempublicā transtulere. literis q; & rerū naturalū inuestigationi ac theologiæ plurimope impenso. Prę cæteris in fulgurū interpretatione & arte augurandi versata est, adeo ut nostra etiā ætate vniuersus ferme orbis, tum admiret viros, tum haruspibus utat. In scientia faciendorū sacrorū ita etiā floruit, ut Romani q; nō seruandę tantū, sed & amplificandę religionis cupiditate incendebant, decem principū filios senatus consulto singulis Tuscię populis p̄cipiendę sacrorum disciplinę gratia traderent: hinc ludibriū illud malorū dæmonū ad Romanos defluxit. Hinc Bacchanalia, quę ut fœda & p̄niciosa, magno sunt bonorū consensu, authorū suorū supplicio vindicata, ex totaq; Italia sublata. Patriam Tyrrheni vberem incolunt, quā studio curaq; efficiunt fertiliorē, Mensa bis in die sumptuose p̄parata, oīa quę ad epularū delicias p̄tinent abunde subministrāt. Stragulas insuper vestes floribus distinctas, poculaq; aurea varij generis, ac ministroꝝ seruorūq; numerū p̄magnum in v̄su hñt: multi plices ubi nō solū serui famulant, sed etiā liberi plures. Gens in vniuersū magis adhuc supstitiosa est, q̄ pugna.

Inuentā tyr
alienorū plu
r ma.

In augurādī
arte versabā
tur Hetrulci.

Religiosi
valde Hetru
sci erant

Bacchanalia
ex Tuscia ad
Romanos.

Victus
Vestitus
Suppellex
Ministeria

De Galatia Europea & Galatarum priscis moribus. Caput Vicesimum secundum.

Galatia magna Europę regio fuit, ultra Celticā ad Notū oceanūq; versus p̄tinentēscq; oras, & Herciniū montē (scribit Diodor. Sicul.) & a terminis istis ad Scythiā vsq; p̄tensa. Sic appellata a Galate Herculis & Celticę cuiusdā mulieris filio. Hæca pluribus natōibus incolebat regioq; ut plurimū ad arctū sita, frigidāq; adeo, ut quę hyemis tpe pro aqua niuib; op̄pleta existat: glacies q; immensa adeo patriā occupet, ut flumina congelata sint quia transeuntibus, nō solū paucis, sed exercitibus q; cū curribus atq; impedimentis. Complures magni fluuij vario fluxu per Galatiā fluūt quorū hi ex p̄fundis stagnis, hi ex montibus, partim in oceanū ut Rhenus, partim in portū ut Danubius, alij in Hadriaticū mare decurrunt ut Eridanus. Sed hi oēs fere hyemis tpe congelati securū transitū iniectis desup (ne labant) paleis euntibus p̄bent. Vinū & oleū p̄pter eam frigiditatem regio nō p̄ducit, quare coacti hoīes potū sibi ex hordeo comparant quem zītū appellant: aqua etiā in qua lauāt fauū mellis vtunt. Vīno p̄termōdū adeo delectant, ut a mercatoribus importatū purū bibant, minimorūq; potu ebrii, aut somnū inducant, aut infaniā: q̄ fit ut mercatores Italici plures q̄stu ducti vinū, tum hauibus, tū per terrā curribus deferentes pincernā puerū mercant pro vini amphora. Vniuersa Galatia argento caret, auro abundat, illud natura ipsa p̄bente. Nam cū fluminū decursus, difficiles flexus habeant, supans ripas a montibus fluenta aqua: arenā aureā passim per campos eijcit, qua conflata, auroq; puro ducto ad ornatum corporis mulieres viriq; vtunt: etenim & manū articulos, & brachia armillis aureis exornant. Circa collum grandes torques gestant ex solido auro, & in digitis anulos. Thoraces etiam auro exornant. Priuati quid ac mirabile in deorū templis potentiores obseruant, plurimū

Galatię fl
nes.

Galatia hye
mis tpe gla
cie occupata

Zītū ex hor
deo potus

Vini appetē
tissimi.

Argento ca
ret Galatia.
Auro abun
dat Galatia

Corpus au
ro exornant
Galatę

De oīm gentiū ritibus.

Auri in tem-
plis sparsum auri ipsis dijs oblati per pauimentū spargentes, neq; id quisq; incolare, q̄uis
gens auro sit auida ppter religionem contingere audet. Sunt Galatę molles
atq; albi, corpe oblongo, comas q̄uis habeant natura rufas: studio tñ augent
Corpm Ga-
latarū dispo-
sitio nature colorem, Calamistro capillos inflectunt, fronte illos ad ceruicem reiñci
entes, vt Satyris aspectu puerisq; appareant p̄similes: capillos arte efficiunt
crassiores, vt nihil differant ab equorū iubis. Barbā quidā radunt, nōnulli nu
Barbā nobis
l ores nutri-
unt triunt. Parce nobiles quidā genas radunt, barbā adeo fouent vt corpa operiat
Quo accidit, vt cum edant repleat cibo: cum bibant veluti per cannale potus
videat inferri. Cœnant sedendo oēs, non tamen in sedibus, sed in solo super
Sedentes in
solo cœnant
Galatę luporū aut canū instratis pellibus. Ministrant eis pueri iuniores ætate tenera:
iuxta eos ignes fiunt, in quis ollæ sunt & verua plena carnibus. viros bonos
melioribus carnibus honorant, quemadmodū Poeta Aiaci scribit, Impensū
ab optimatibus honorem, qñ singulari Hectorem certamine vicisset. Hospi
Ex puocati
one cerrare
solent Gala-
tę tes ad epulas, qui sint, qua causa venerint rogantes. Consueuerunt q̄q; sum
pto cibo ad verborū, prout causis intulit, concertationem surgentes ex puo
catione certare inuicem, nulla habita vitæ cura: increbuit em̄ apud eos Pytha
goræ sententia, qua dixit, animas hoīm esse immortales rursusq; eas defun
Att. morem ctis corporibus post certū tempus in alia corpōra reuersuras, ob hanc causā
in defunctorū pyrā epistolas scriptas quidā cōñciunt, tanq; eos mortui sint
lecturi. In itinere ac pugna bigis vtunt, quas rhedarius ac assessor ducunt. In
bellis obuiū hostem iaculo ex curru primū appetunt, tum relicto curru pedi
Corpis cu-
stodes ex ho-
minibus li-
beris. tes ensibus certant: quidā adeo mortem contemnunt, vt pugnent nudi. Cu
stodes corporis ex liberis hominibus pauperes eligunt, qui & pro aurigis in
pugna seruiant, & ferant scutū, instructā aciem præire consueuerunt, & ad
singulare certamen fortissimos hostiū puocare, arma vt hostem terreant qua
tientes. Quū quis strenue in acie pugnauit, tum maiorū, tum suas laudes ac
virtutes decantant. Res hostiū deprimunt, tanq; vitupatione dignas, deniq;
Strenuorum
miliū digna
rationes omnis in bello audaces extollunt verbis, Capita hostiū in acie cadentiū ab
scisa equorū alligant collis. Hostiū spolia sanguine p̄fusa famulis tradunt in
Hostiū spo-
lia domorū
foribus affi-
gunt. foribus domorū cum cantu atq; hymnis affigenda, quemadmodū feras so
lent venatu captas. Hostiū nobiliorū capita aromatibus vncta in tediis con
dunt summa diligentia, ea hospitibus oñdentes, nulloq; pro precio ea vel pa
rentibus vel liberis vendunt. Vestes ad terrorem intonsas ac varij coloris fe
Vestitus ga-
latarum runt, quas illi vocant bracas. Sagula ferūt virgata, hyeme q̄dem crassiora, æsta
te subtilia. Fictilia in vsu habent densa ac floribus distincta. Arma ferunt, scu
tum ad staturā hoīs longū, proq; libito cuiusq; ornatū. Quidā in scutis aialiū
formas æreas paulū eminentes gestant, & ad ornatū, & ad corporis tutelā fabri
Arma belli-
ca catas. Ærea galea caput muniunt paulū eminentiore, in qua aut cornua imp̄s
Scutū ad ho-
minis statu-
ram gestant sa sunt aut auiū vel quadrupedū effigies sculpta. Tubas habent suo more bar
Galeę baras, vt quę asperū sonū & turbulentū reddant. Thorace ferreo vtunt quī
Tubæ dam, aliq; armis a natura datis nudi pugnant, pro ensibus ferreas spatas ge
Thorax runt oblongas ærea cathena a dextero latere pendentes. Nonnulli tunicas
Pro ensibus ferreę spate, aureis aut argenteis zonis cinguntur, iaculis insuper bellantur, quę illi
Lanceę lanceas vocant, ferro cubiti aut amplius longitudinis paulominus duobus

palmis lato, enſes haud minores ſunt, q̃ apud cæteros venabula: habentq; tū
 rectos tum curuos nō ſolū ad corpā cedendū, ſed etiam ad pforandū aptos,
 Aſpectu ſunt terribiles, voce graui atq; aſpera, Sermonē vtunt breui ac ſub-
 obſcuro, multaq; ex animo dubia loquunt: plurima ad iactantiā in eorū lau-
 dem dicunt, & ad cæterorū contemptū. Minaces ſunt ac detractores, opinio-
 neq; inflati acuti ingenio, & a doctrina minime alieni. Sunt & apud eos me-
 lodiarū poetæ, quos ipſi Bardos dicunt, hi cum organis veluti cum lyra can-
 tant, hos laudantes alios vituperantes. Philoſophi quoq; ac Theologi, quos
 vocant Saronidas, p̃cipue ab illis colunt. Vtunt inſuper diuinatoribus, qui a-
 pud eos cum augurijs & ſacrificijs futura p̃dicent maximi exiſtimant omni-
 eis obtemperante plæbe: de rebus magnis conſulturi mirabilem incredibi-
 lem obſeruant ritū: enſe hominem iugulant, quo labente, tum ex caſu, tum ex
 membrorū laceratione, tum etiā ex ſanguinis effluxu futura diiudicant. Eſt
 apud eos moris nullū abſq; philoſopho ſacrificiū facere, exiſtimantes per di-
 uinæ naturæ conſcios ſacra fieri oportere, tanq; deis propinquioreſ. Horū
 interceſſione bona ab dijs cenſent petenda, quorū conſilio, & pace, & bello
 fruunt. Poetæ vero apud eos tanti habent vt cum extructa acie exercitus edu-
 ctis enſibus iactisq; iaculis propinquant non ſolū amici, ſed hoſtes eorū q̃q;
 interuentu a pugna abſtineant, ita apud agreſtiores barbaros ira cedit ſapient-
 iæ & Mars reueret muſas. Galatarū ſceminæ non tantū corporis magnitudi-
 ne ſunt viris ſimiles, ſed robore etiā. Pueri vt plurimū canī ſunt, ætate proue-
 cti colorem paternū aſſumunt. Eorū qui ſubtus arcton habitant Galatæ, quicq;
 Scythiæ ſunt p̃pinqui, vtpote cæteris agreſtiores nonnullos aiunt humanis
 carnibus veſci, quemadmodū & hi qui eam Brytanniæ partem, quæ Iris dicit
 habitant, horū fortitudine feritateq; diuulgata tradunt eoſ, qui priſcis t̃pibus
 omnem ferme Aſiā diſcurrentes Cimerij dicebant, ipſos eſſe, qui paulo poſt
 corrupto noīe pro Cimerijs Cimbri ſint appellati: iam priſco more dant la-
 trocinijs operā rapientes aliena ſuis omnibus contemptis. Hi ſunt qui Romā
 capta cum Delphici Apollinis templū ſpoliaſſent: magnā Europæ partem,
 non paruā Aſiæ tributariā focere agris eorū quos ſubegerant poſſeſſis. Nam
 qui in Græciā peruenerunt Galatæ, de ſe partem occupatā Gallogræciā dixe-
 runt, & Galatiā minoris Aſiæ regionem, quæ ab oriente Cappadociā & Ha-
 lym fluuiū habet, ab occidente Bythyniā & Aſiā, a meridie Pamphiliā, a ſe-
 ptentrione pontū Euxinū. Cæterū Cimbri, de quibus iam nobis ſermo eſt,
 Gens diræ ſupra modū feritatis impietatiſq; in deorū ſacrificijs inauditæ.
 ſequebant exercitū mulieres Sacerdotes diuinatōis peritæ, quarū canus ca-
 pillus, erat, alba veſtis, lutea e carbaſo ſubter tunica fibulis annexa ahenis in-
 cinctæ zonis, pedes nudæ, captiuīs per caſtra ſtriſtis occurrebant enſibus, q̃s
 ſternentes humi ad æreū p̃trahebant craterem viginti capacem amphorarū.
 Habebant & pulpitū quo agilit̃er aſcenſo, tollentes in ſublime captiuū ſup-
 lebeſte iugulabant, tum p̃fuſo in craterē ſanguine inde cū ſtillaret vaticiniū ede-
 bāt: aliq; ſciffovētre in teſtina ſpeculabāt ſuiſ victoriā clamitantes. Noxios q̃
 q; q̃nq̃nno ſeruatos affixos ſudib⁹ ſacrificabāt, & aſantia ex hoſtib⁹ capta vna

Enſes maxi-
 Bardimelo-
 diarū poetæ
 Saronidæ
 phi & theo-
 logi
 Mirabiſatq;
 horredus ri-
 tus
 Nullū abſq;
 pho ſacrifici-
 um
 Poetæ in ma-
 xima venera-
 tione.
 Fœminæ Ga-
 latæ viri ſi-
 miles
 Humaniscar-
 nibus veſcūt
 q; Irim inha-
 bitant.
 Galatia Aſi-
 ana
 Sacerdotes
 fœminæ;
 Crudelis va-
 ticinandi ri-
 tus
 Noxios ſa-
 crificabant
 Cymbri

De omni gentium ritibus.

Cimbri ad
mares cupi-
diores.

Impudentia
Cimbriū
admiranda.

cum hominibus interfecta, aut supra ingentem pyram posita comburebant aut alijs adficiēbant pœnis. Et quamuis Cimbri mulieres habeant speciosas ad mares tamen præter modum sunt cupidiores. In ferarum pellibus humi dormiētes ex utroq; latere excubitores habent. In ipsis certaminibus exten-
tas ad carrorum velamina pelles tantis pulsan ictibus, vt ingenti cum hor-
rore fragor efficiatur. Sed illa admiranda eorum impudentia, q̃ speciem cor-
poris facile alijs offerunt in propatulo, neq; hoc turpe ducunt, quin potius
ignauum abnuere gratiam oblatam. Fertur a Valerio maximo Cimbros &
Celtiberos in acie gaudio exultare consueuisse tanq̃ gloriose & foeliciter vi-
ta essent excessuri. Lamentari vero in morbo quasi turpiter perituri.

De Gallia, Gallorumq; veteribus & recentibus mo- ribus, Caput Vicessimumtercium.

Galliæ qua-
tuor termi.

Gallia vnde
appellata

Diuisio Gal-
liæ.
Comata
Belgica
Celtica

Aquitanica.
Lugdunensis.

Braccata si-
ue Narbo-
nensis.

Braccatæ
Galliæ regio-
nes

Galli a Græ-
cis olim oēs
Celtæ vocati

Galli Gala-
tæ vocati
Galli hodie
Franci ap-
pellant

Gallia lata Europæ regio inter Gallicum internum mare, oceanumq;
Brytannicum, Rhenum Alpes & montes Pyreneos iacens, Pyreneis
iugis ad occasum includitur: ad septentrionem & Boream Gallico,
Brytannicoq; oceano: ad orientem solem Rhenus illi paribus pene spacijs
ex alpibus in oceanum, quibus Pyreneum iugum ex interno mari ad exter-
num procurrit, qua meridiem spectat Narbonense illi prætenditur pelagus
Gallia appellata a candore populi, Gala enim lac dicitur. Triplex est, Tonla
siue togata, quæ & Cisalpina dicitur, sed Italiæ finibus includitur. Comata co-
gnominatur omnis Transalpina Gallia, eam in tres prouincias a tribus po-
pulorum generibus hystorici diuiserunt, Belgicā videlicet, Celticā & Aquit-
anicam terminos illarum ita statuētes vt a Scalde ad Sequanam Belgica sit
dicta, mox Celtica ab eo ad Garundam quæ eadem est & Lugdunenlis in-
de ad Pyrenei excursum Aquitanica olim Aremonica vocata. Augustus qua-
drifariam diuisit addita Lugdunensi prouincia. Amianus in multiugas pro-
uincias diuidit, vtpote, qui primam & secundam Lugdunensem, & primam
& secundam Aquitanicam faciat, Braccata, quæ & Narbonensis dicitur, hæc
est, quæ Rheno adiacet, & pro maiori parte lingua Teutonica vtitur, a braccis
vestium genere sic vocitata. Multas prouincias habet Helueticam siue Alsa-
ciam, Lotharingiam, Lucelburgam, Burgundiam, Brabantiam, Geltriam, Ho-
landiam, Selandiam, quæ omnes nisi Rhenus antiquus terrarū limes absce-
deret Germaniæ nostræ potius annumerandæ essent, ex quo hodie & conse-
quenter etiam non montes, nō flumina pro regionum terminis habentur, sed
singulæ linguæ & imperia. Eousq; vnamquamq; regionem extendi dicant,
quousq; gentis illius sermo versatur, Galliæ populos Græci cōmuni appella-
tione olim ab eorum Regis nomine Celtas dixere, & ab illius matris nomi-
ne Galatas. Franci hodie vocantur, & Gallia Francia, a Francis Germaniq; po-
pulis, a quibus olim fere tota subacta est, vt Baptista Mantuanus in Diony-
sio suo: & M. Antonius Sabellicus libro. iij. x. enneadis habent. Cæsar dicta
tor omnis Gallicas gentes lingua, legibus & institutis inter se differre dixit

multa tamen multis cōmunia esse, ut factiones exercere, quæ non solum in ciuitatibus & pagis, sed in singulis pene familijs vulgo reperiant, ut qui in genio & opibus polleant, inter se de principatū contendant, ut cuncta suo potius quā alterius arbitrio fiant, quod ut gentile, ita vetus esse, nec temere institutum videri, ut tuta plæbs esset a potentiorū iniuria, nunc quæ gentium plæbs alioqui contemptior: quippe quæ olim seruitū pene loco haberetur, omnis publici consilij expers, plæriq; tributorū, aut alieni aeris magnitudine grauati, vulgo soliti se nobilioribus addicere, ut a cæterorū iniuria tutiores essent, omnia in eos iura, ut in seruos, habituris. Duo hominum genera in præcipuo honore esse. Equites & Druides, alij Bardos & Vacies Druidibus adiungunt quorum hi naturalium rerum causis dediti essent inuestigandis, illi laudationibus & poeticis rebus. Cæsar vno nomine omnes Druidas vocat, hi sacrificia curare publica & priuata, religiones interpretari, Adolescentes disciplinis instituere, quorum coetibus præcipue venerari: idem de cædibus, de finibus, cæterisque controuersijs cognoscere, pœnas constituere: si quis siue publicam siue priuatam personam gerens decreto non stetisset, sacrificijs interdiceret, quæ præcipua fuit in gente animaduersio. Druides omnem hominum congressum & sermonem declinare, ne contagione polluerentur, his petentibus neque ius dici cuique potuit, neque honos ullus publicus communicari, vnus omnibus præesse, cui in vniuersum ordinem summa erat potestas. In huius defuncti velut antistitis locum alius suffragio surrogabatur, cogebat horum concilium certo anni tempore in Carnutum finibus. Est is locus Galliarum fere medius, controuersiasque ex vniuersa gente eo delatas suo componebant decreto, vulgo postea receptum, id institutum, sed ex Brytania translatiū, Parlamentumque vocatum, de quo postea. Druides a bellicis rebus aberant, neque ad tributum cgebantur. Multa milia versuum ediscere necesse erat, qui talis se disciplinæ tradidisset, ut plæriq; viginti annos in ea comparanda morarentur: neque fas erat quippiam ad eam cognitionem perti- nens literis cōmendare, quod ad memorię cultum, & scientię auctoritatem putaretur pertinere. Cæteris Gallis tempestate ea Græcę literæ in vſu fuere. Credere Druides animas non interire, sed in alia transire corpora, atque metu mortis ita sublato audaciores in periculis fieri. Multa de syderibus disputa- bant, de mundi & terrarum magnitudine, de rerum natura, & deorum pote- state. Mundum ipsum æternum, ignem & aquam vicissim præualere. Alte- rum genus equites, hi cæterorū ordinum religiosissimi, verum graui morbo affecti aut in periculis constituti, pro salute humanam hostiam mactabant Druidū ministerio adiuti, Alij simulachra habebant immani magnitudine, viminibus contexta, eaque viuus corporibus plena circumiecto igni absume- bantur, supplicia eorū qui latrocinij alteriusue noxæ conuicti essent dijs gra- tissima arbitrari. Mercurius in præcipua veneratione esse, quem omnium ar- tium inuentorem prædicabant. Viarum & itinerum ducem, & ad questum faciendum plurimum prodesse. Marti in pugnam ituri quicquid coepis- sent pro victoriā vouebant, visebanturque ob eam rem in plærisque Galliæ vrbi-

Factiones a-
mabant galli

Despectissi-
mi gentium
oim Galli fu-
erunt.

Druidū offi-
cia & digni-
tates

Druidū anti-
stes

Concilij an-
num in car-
nutum fini-
bus

Parlamentū

Druidū disci-
plina

Opiniones
Druidū va-
riæ

Alterū Gal-
lorū genus e-
quites

Mercurij in
veneratione
Gallis erat

De oim gentiū ritibus.

bus ingentes tumuli, bellicis spolijs constructi. Si quis ex præda aliquid frau-
 dasset graui supplicio id scelus vindicabant. Se ex Dite procreatos persua-
 sum habuere, ob idq; initium festorum dierum ab ea nocte capere, quæ fe-
 stam lucem præcessisset, rati noctem illi sacram esse. Liberos ad conspectum
 suum non prius venire patiebantur, q̃ per ætatem adoleuissent, vt militaria
 iam obire munia possent. Turpissimum arbitantes filium adhuc puerum
 patri assistere. Viri quantas ab vxore pecunias dotis nomine accepissent, tan-
 tundem domesticarum fortunarum æqua æstimatione cum dote conferre :
 quicquid inde fructuum perciperetur id diligenter afferuari, eiusq; esse, qui
 superstes alteri fuisset. Viri in vxores, sicut in liberos, vite & necis potestatem
 habere. Si qua veneficij conuicta esset, a propinquis mariti igne sæuisq; cru-
 ciatibus necari. In funere omnia, quæ viuis charissima fuissent cremare cum
 defunctis, animalia etiam ipsa, nec multum anteq̃ C. Cæsar eam terram de-
 bellasset, clientes & seruitia funebri rogo inferebantur. In ciuitatibus quæ o-
 ptime institutę erant primores multi gubernabant : ducem vnum primis
 temporibus ad annum eligentes, sicut & in bello vnus a multitudine desi-
 gnabatur Imperator. Si quis de republica aliquid a finitimis fama compertū
 haberet, id ad Magistratus deferbat, quædam suo arbitrio occultare, cæte-
 ra pro concione palam facere. De republica nisi in publicis loqui nemini li-
 cebat. Qui in concilium vltimus veniebat necabatur. Qui tumultuabatur,
 ad eum minister stricto occurrebat ense, & minitabundus silentium impera-
 bat, qui si non desierat, secundo ac tercio ididem facitabat, deniq; tantum il-
 li abscondebat e sagulo, vt quod residuum esset, redderetur inutile. Magistrati-
 bus aurea sunt gestamina, collo torques, manibus & lacertis armille. Vulgus
 sagis vestitur, scissoq; pro tunica amictu, qui vix nates integeret dimidias, la-
 na quidem aspera, cæterū oblongis villis, vnde & sagula hirsuta texunt, quæ
 lenæ vocantur. Comas studio nutriebant, corpora genti proceriora, & vul-
 go candida, & scdm ea armatura æqualis. gladius longus a dextero latere de-
 pendens, clypeus etiam longus, hastæ ad proportionem. & Meris peltæ ge-
 nus est: arcubus pleriq; vtuntur, cum telo certiozem infligunt ictum, quo in-
 aucupijs potissimum vtuntur, paucissimi bellum fundis & fuste ineunt. Hu-
 mi cubant coenitantes in stramentis assident: plurima cum lacte illis esca; car-
 nibusq; multifariam præsertim suillis & recentibus & salitis, Sues in agris
 nutriuntur. & proceritate robore & celeritate præstantes adeo, vt insueto cui
 piam accedenti non minus q̃ a lupis periculum immineat. Tam copiosi il-
 lis & ouium & porcorum greges sunt, vt hinc saginarum & sallamentorum
 abundantia, non solum Romæ, sed & pluribus Italię partibus suppeditetur.
 Domicilia ex pluteis & cratibus in testudinis speciem faciebant: & quidem
 permagna multis impositis lacunaribus. Ferox omnibus ingenium, ingenta
 simplicitas, plus virium q̃ consilij in bella afferunt, maius bellorum q̃ agro-
 rum studium. Mira foeminarum fecunditas vt ter centum & amplius arma-
 torum milia gens vna Belgica ad bellum olim mitteret: victoria supra, q̃ di-
 ci possit, vincentibus læta, victis stupor. Eplio decedentes ceruicibus equorū

Galli ex Di
re se natos
dixere

Viris ius in
vxores & li
beros

Ciuitatū ad
ministratio.
Aristocratia

Att. morem

In concilio
tumultuans.

Vestitus gal
lorum

Lena vestis
Comę
Arma belli
ca Galloꝝ

Alimenta

Ouiū & por
corū diuites
Galli
Domicilia
Gallorum

Fœminarū
Galloꝝ mī
ra fecunditas

hostium capita suspendunt eaq; domum delata, vt sint spectaculo postibus affigunt. Illustrium viror; capita cedrinis condientes odoribus peregrinis ostentant, nec tantidem auri redimi dignabantur Gentile & vetus aureos torques ex collo suspendere, manibus & lacertis armillas inducere, vestes auro pictas gestare. Hominem diuinationi destinatum in tergo ferientes ex ipso impatientiae afflictiq; modo vaticinium capiebāt, Traduntur, & alia humanorum sacrificiorum genera, quosdam sagittis configebant, & intra sacras aedes patibulo suffigebant, magnamq; e fœno chorto statuam apparantes, eiq; lignū iniectantes pecoraq; & varias immittentes beluas atq; homines holocaustum faciebāt, Erant galli ex assiduo labore & exercitio fere omnes olim macilenti corpore ventresq; minime propendebant, nā saginati adeo deuitabant, vt adolēcentes, qui zonæ mensuram ventrē excederent publicē mulctarentur, Cæterum, Rhomanor; cōmercio multa mutari contigit, tempus inde omnia in melius vertit. Obseruātissimi itaq; hodie vere pietatis sūt regis imperium late omnia tenet, Matrimonia, Italico ritu celebrant, liberales artes multis curæ existunt, & inprimis diuinarum artium studia Gymnasium, quod Parisius est, id demonstrat, omniū quæ hodie sunt in terris celeberrimū, Sunt & Rhomanarum literar; appetentissimi, ac latinarum æmulis in eo studiorum genere, nec græca aspernantur, Penes magistratus iudicia sunt, regum est hos legere. In bellis cataphratto equite vtuntur, pediteq; leuiter armato, vtuntur & sagittarijs, qui longiores intendunt arcus, nec cornuos, vt Scythæ & totus fere oriens, sed ex Taxo, aliaue duriorē materia, comitantur bellica tormenta exercitum, curribus vehuntur, magis ordine q̃ agminibus dimicant, maiore ferocia q̃ arte, quāq; hanc quoq; in administrando bello haud negligant, Atallōs vocant caduceatores, hī belli pacisq; nuntij colunt regem incredibili affectu, multa religio in templis, in religione sanctitas sacrorum antistitum maiestas, in clero dignitas & veneratio multa, frequens in cærimonia cantus, & ob eam rem Musicæ studium his propemodum peculiare, in vestitu & calceatu, vel nostra memoria variatum, me puero (inquit fabellus) gallicæ gentis aulici omnes citra clerum amiciebantur manicato sagulo, vix dimidias nates tegente, in multas scutulas ab imo ad summū cōplicato puluinatoq; circa humeros, Calcei anteriore parte in tenuē cornū p̃tenti semipedalis longitudinis, qualis nunc species visitur in gentilibus auleis, tegmen capitis, id Biretum dicūt, oblongum, ac veluti in conum exiens At nunc omnia mutata, Calcei a fronte vehementer expansi in modum vrsini pedis, retro castigator forma, ac vix calcanei capax, laxior vestitus ac multo demissior q̃ antea ad media fere crura descendens, laxis manicis ab vna parte defectis, tenijs versicoloribus tectis & ex obliquo cancellatim sago asutis, Laxus pileus ac plurimum puniceī coloris, sed Biretum multo laxius, male capiti coherens, vt nihil sit alioqui ipsa gente cultius, cœpit his paucis annis nostrorum hominum animos incredibile studium eius cultus imitandī, atq; adeo mos inualuit, vt tota fere Italia Gallico spectetur habitu, manifeste

Hostiū capitā postib; affiguntur.

Menilia gestant Galli

Varia humanorū sacrificiorū genera Gallis in vsu

Galli olim oēs macilenti

Recētes galloī mōres

Artibus liberalibus franci student.

Iudicia penes magistratus

Bellica galloī virtus

Caduceatores Atalli Francoꝝ religio.

Musice studium Gallis peculiare. Vestit; francorū.

calcei rostrati olim i vsu Biretū capitis tegumentum.

Calcei obtrusī nūc in vsu.

Pileus laxus rubicundus.

Italia in gallico habitu delectata.

Gymnasium Parisianum.

Auleis

De oim gentiū ritibus.

sto praefatio eorum quæ postea secuta sunt. Mulieris habitus nihil fere mutatu. Et Galliam Baptista Mantuanus in Dionysio suo libro secundo metrice sic describit.

Quatuor gal
lie confinia.

Laus Gallie

Gentis color

Mores gentis

Ægoceros i.
capricornus
Francis do-
minat.

Gallia terreni pars est non infima mundi.
Sed longe lateq; patens, Hispanica tangit
Oppida ab occasu, sese coniungit ab ortu
Italiae, nostro hinc pelago qua respicit austrum,
Clauditur Oceano, geminas qua respicit vrsas,
Vnde venit Boreas hybernacq; frigora surgunt,
Et vada Theutonici tangit vastissima Rheni,
Terra hominum, frugumq; ferax, armenta, gregesq;
Vberibus pascens glebis, non languida coelo
Tabifico, non mortiferis infesta venenis,
Vt Libya, non perpetuis adoperta pruinis,
Sicut hype borei montes, non torrida ab aestu,
Qui faciat steriles, vt decolor India, campos.
Non etiam noctis pallens semestribus umbris,
Quale sub arcturo positum mare. & vltima Thile.
Sed nec vt Ægyptus, qua fusa palustribus vndis,
Sed coelo & teneræ fecunda vligine terræ.

¶ Et Paulo post

Igne mens Callis & lactea corpora: nomen
Acandore datum populis: muliebria pingit
Ora color tyrius: Paphium meditata decorem
Ex geminis foecit natura coloribus vnum:
Læti, alacres, lusu choreis & carmine gaudent:
In venerem proni, proni in conuiuia: proni
Ante dapes ad sacra deum: seruire iugumq;
Ferre negant: fugiunt figmenta & hypocrisin: ore
Liberi: vt ingenuis mos est: tetricosq; perosi:
Venatu, aucupio, campos, montana, lacusq;
Sollicitant: bellandi vlu lætantur: equorum
Terga fatigantes: lorice hastilia & arcus
Delicię genti: sub dio ad sydera somnum
Carpere: fuscari sole & ferrugine pulchrum est
Pulvere conspergi: grauib; sudare sub armis:
Propatria, pro cognatis, pro regibus ire
In pugnam & gladios & morti occumbere dulce est
Ægocero: genti dominans: si credimus astris
Si damus hoc cœlo arbitrium: cito mobile pectus
Corda q; largitus rerum sitibunda nouarum.

Non inconueniens alienumq; ab instituto videtur huc præcipuū regię Fran

corum ornamentum Parlamentum ponere, quis illud a principio instituerit, aut vnde originem habeat, a scriptoribus aliud non traditur, q̄ vt supra significauit a Druidibus receptum, aut longo tempore ad nostram vsq̄ ætatem obseruatum credere est. Nam & illud, quemadmodum Druidum conciliū, Carnuto quotannis tempore & loco, quem Rex designasset habebatur, hoc modo, Conueniebant ex cunctis prouincię ciuitatibus viri consuetudinum & iudiciorum periti, ad idq̄ antea munus delecti, qui ius cuiq̄ per prouocationem disceptanti dicerent. Sed quia vaga esset incertaq̄ institutio, decreta Parisius curia & sedes est: suntq̄ ad eam iudices designati qui ibi consistentes perpetui prouocationum definitores essent: Illorū octoginta numero sunt: annua stipendia ex fisco regio percipiunt. In curias quatuor diuisi sunt: seorsumq̄ singuli sedent, & suos præsidentes habent. In prima, quam ipsi Cameram vocant, præsidentes quatuor sedent Consiliarij triginta: hi contentiones & causas audiunt: dilationes & quę ad iuris cognitionem attinent constitunt: leuiora quædam & temporanea definientes. In secunda vero & tertia cameris æquati sedent tam in hac q̄ in illa. xvij. Hi Enquestarum. i. inquisitionum consiliarij dicuntur, q̄ inquisitionibus præsint: ex clero & laicis constituti: præsidentes vtriq̄ quatuor habent, sententias dicunt: quas constitutis diebus præsidentium vnus primę curię pronunciat: idq̄ Arrestum. i. ratum & fixum vocant: q̄ ab eo prouocari nemini liceat: qui ibi reus iudicatus fuerit. lx. librarum Thuronensium precium persolvere curijs debet, & quandoq̄ magis: nam si causam suam non satis intellectam aut discussam existimaret: & ob hoc sibi iniuriam factam: reuoluendę in iudicium causę suę ipse potestatem habet: verum non prius auditur, q̄ duplicatam dictę pecunię summam deposuerit. Quarta curia eorum est: quos Requestarum. i. supplicationum & palatij magistros appellant: ab illis eorum causa tantum agitur qui regijs obsequijs deputati sunt, aut priuilegio donati: ne ab alijs curijs infestentur: huius curię iudices sex tantum sunt: & ab eis prouocare ad Parlamentum licet. In decidendis causis cum nodus aliquis, hoc est, magna difficultas offertur hæc omnium curiarum consiliarijs congregatis discutitur: qd̄ etiam fit in his quę Rex de republica statuit: huius enim senatus decreto omnia eduntur. Habet & Parlamentum coniudices: dum adsunt Francię pares, & alij supplicationum magistri familiares regis comites, qui post primę curię præsides primi sedent. Illis enim cum Francię paribus regalium & parium causę diffiniendę cōmittuntur. Sunt autem Francię pares ex omni nobilitate duodecim selecti, Remensis, Laudunensis, Lingonensis: Episcopi: Duces: Bellouacensis, Nouionensis, Catalaunensis Episcopi. Comites vocati: Ex sæcularibus etiam sex, Burgundus, Normandus, Aquitanicus: principes: duces: Flandrensis, Tholosanus, & Campanus: principes Comites. Illos duodecim, vt refert Rhobertus, Carolus magnus primum instituit: & secum in militiam ductos pares appellauit: quia equali inter se dignitate regi astarent: nec cuiusq̄ q̄ senatus Parlamenti iudicio obtemperarent, coronandoq̄ regi

Parlamenti
initium

Druidū con-
cilium.

Curia parla-
menti Parisi-
us decreta.

LXXX. p.
lamenti iudi-
ces
Curię parla-
menti. 4.
Primę curię
iudices
Secdæ & ter-
tię camerarū
iudices.

Quarta par-
lamenti cu-
ria reſtarū.

Iudiciū quar-
tę curię nu-
merus

Coniudices
reſtarū

Francię pa-
res, xij. nūero

Parīū Francię
dignitas

De oīm gentiū ritibus.

adessent. Et hi fuerunt & sunt hodie Gallorum siue Francorum mores, talesq; eorum decantati ritus.

De Hispania & moribus Hispanorum: Caput Vicesimumquartum.

Hispania maxima Europæ regio, inter Aphricam & Galliam iacens, oceani fræto & Pyreneis montibus clauditur, terris optimis comparanda: nullis posthabenda frugum copia, siue soli vbertatem, siue vinearum prouentus respicere, siue arborarios velis, omni materia affluit: quæcunq; aut præcio cara esse possit, aut vsu necessaria, adeo, vt non ipsis incolis tantum, verum etiam Italiæ vrbicq; Rhomæ cunctarū rerum abundantiam sufficiat. Argentum, gemmas, & aurum, si requiras, habet: ferrarijs nunq; deficit nec cedit vitibus: vincit oleis: nihil ociosum in ea, nihil sterile, non coquunt ibi sales, sed effodiunt. Non violento sole torretur, vt Aphrica, necq; assiduus ventis, vt Gallia fatigatur: salubritas cœli per omnem regionem æqualis, nulla paludum graui nebula inficitur, sed marina aura perflatur: lini spartiq; in ea vis ingens: minij certe nulla feracior terra. Cursus amnium non torrentes, rapidiq; vt noceant, sed lenes & vineis campisq; irrigui æstuarijsq; oceani affatim piscosi. In nulla tamen re magis olim cōmendata est, q̃ equorū pernicitate, quos ibi a vento concipi memoriæ proditum est, A montibus Pyreneis incipit, & per columnas Herculis circuiens vsq; in Borealem oceanum protenditur, ita vt omnia in eo circuitu ad Hispaniam spectent, decem millibus stadijs, vt Apianus scribit, eius latitudo cōmensuratur: longitudo prorsus eadem esse videtur, ab vna tantū parte scilicet Pyrenei montis dorso Gallia adhæret: a reliquis omnibus mari cingitur. Tribus distincta nominibus est: nam pars Tarraconensis dicitur, pars Bethica, & pars Lusitania: Tarraconensis in qua ciuitates clarissimæ Pallantia, Numantia, quæ hodie Cæsar Augusta dicitur fuisse: altero capite Gallias, altero Bethicam Lusitaniamq; contingens, mari latera obijcit, mediterraneo, qua meridiem, qua septentrionem spectat oceano, Alias vero duas fluuius Anas separat, ita q̃ Bethica in qua vrbes claræ Ispalis & Corduba fuisse maria vtraq; prospiciat: ad occidentem Atlanticum: ad meridiem Mediterraneū. Lusitania oceano tantūmodo obiecta est, latere ad septentriones, fronte ad occasum versat: in ea ciuitas Emerita quondam clarissima fuit. Hæc regio primo Iberia ab Ibero fluuiio, postea ab Hespero Atlantis fratre Hesperia dicta est, vltimo ab Hispali quæ hodie Sebilis vocat Hispania. Corpus hominū ad inedia laborēq; animi ad mortem parati, dura omnibus & stricta parsimonia, bellum q̃ ocīū malunt, si extraneus deest, domi hostem querunt. Sæpe tormentis pro silentio rerū creditarum immortui, adeo illis fortior taciturnitatis cura, q̃ vitæ velocitas geniternix: iniques animus plurimis, militares æqui & arma sanguine ipsorū chariora. Nullus nisi festis diebus epularū apparatus, aqua calida lauari post se

Hispaniæ laudes
Diuitiæ Hispaniæ
Cœli salubritas. Amnium cursus
Ab equorū pernicitate Hispania cōmendat
Hispaniæ diuissio
Diuisio Hispaniæ Tarraconensis & eius finis Bethica
Lusitania
Iberia Hesperia
Hispania vñ appellata
Gentis conditio.

cundum Punicū bellum a Rhomanis didicere. In tanta seculorū serie nullus illis dux magnus præter viriatū, qui annos decem Romanos varia victoria fatigauit, adeo feris ppiora, q̄ hominibus ingenia sunt. Fœminę res domesti-
cas agrorūq; culturas administrant: ipsi armis & rapinis inferiunt: breui v-
tuntur veste ac nigra lanā habente similem caprarū pilis. Peltas in bello par-
uas ex neruis confectas, quibus tegatur corpus, habent, his in bello ea agilita-
te vtunt, vt & ictus & sagittas euitent: iaculis ferreis hamatisq; vtunt: galeas
ferunt æreas cristatis palmis: gladios ex ferro puro ad palmi mensurā, qbus
in conferta vtunt pugna. Ferrum suo more ad conficienda arma pparant. Nā
ferreas laminas in terrā abscondentes, ibi tam diu esse sinunt, quoad debilio-
ri parte ferrugine absumpta validior superfit: ex eo tum enses fortissimos tū
cætera ad belli vsum arma necessaria componunt, hoc pacto fabricata, adeo
cēdunt omnia, vt neq; scutū, neq; galea, neq; aliud quid eis obsistat. duobus
gladijs fulti, cum equestri certamine superiores euaserint, ex equis desiliunt
& pedestrem adiuuant pugnā. Iaculis longe iaciunt & summa arte: in acie diu
t us p̄seuerant: mobili corpore leuiq; vt facile fugiant hostem & insequantur
Bella ad numerū aggrediunt, hosti obuiant cantando, In pace choreas leui
saltu exercent, cum quadam crurum agilitate. Erga nepharios homines atq;
hostes crudeles sunt, cum aduenis humani atq; hospitales, Aduenientes em̄
externos hospitio benigne recipiunt, adeo vt æmulatione quadam inuicem
pro illorum honore certent. Quos aduenæ sequuntur, hos laudant, amicosq;
deorum putant. Mulieres ferrea monilia collo gestant supra verticem cor-
uos incuruos habentia, & ante frontem longius incumbentes, ad quos, cum
velint velum attrahunt, vt extantum faciei vmbraclū præbeat, idq; ipse pro
maximo ducunt ornamento. Quadam item in parte tympanulū circumdu-
citur ad posterioresq; in occipite nervos capiti vsq; ad auriculas adstrictum
in altum latumq; paulatim supinatur. Aliæ sinciput expilatum enudant, adeo
vt amplius q̄ frons ipsa pateat. Alique impositū ad pedis mensuram in sub-
lime stilum erigunt, cui cæsariem circumtexunt, deindeq; pileo nigranti exor-
nant. Carnibus varijs affluenter vescuntur. Potum ex melle conficiunt, eius
copiam præbente affatim patria. Vinum emptum bibunt, mercatorum ope-
ra aduectum. Mirabilis apud eos hæc obseruatur consuetudo q̄ licet in vi-
ctus munditia elegantes existant, vna in re tamen ista immundi videntur, &
spurcie pleni, nam vniuersum corpus lauant vrina, dentesq; fricant, hanc
optimam corporis curam existimantes. Fuit olim tota Hispaniæ terra (vt nū-
hil obmittatur quod ad regionis cognitionem attinere cognoscitur) diuisa
in vltiorem & citeriorem Hispanias. Citerior eadem que Tarraconensis
ad Pyreneas vsq; iuga protenditur. Vltior in duas per longitudinem prouin-
cias diuiditur, in Bethicam & Lusitaniā. Superioribus annis Hispania in re-
gna quinque diuisa est, in Castellæ Regnum, Aragonum, Portugallense, Na-
uaræ & Granatæ.

Fœminæ ad
gros & rem
domesticā
curant
Vestitus Hi-
spanorū
Armatura hi-
spanorū

Ferrū gladijs
conficiendis
vtilissimū

Hispanorum
bellica vrus

Cantantes pu-
gnam ingre-
diuntur Hi-
spani.
Hospitales
sunt Hispani

Hispanarum
mulierū cul-
tus admiran-
dus

Nora morē
admirandū.

Victus

Lorio Hispa-
ni corpus cu-
rant

Optima me-
dicina

Hispania bi-
saria diuisa

Regna Hi-
spaniæ quinque

De Lusitania & vetustis Lusitanorū moribus. Cap. XXV.

N iij

De oim gentiū ritibus.

Lusitania
portugallia.

Fortissimi hi
spanorū Lus
sitani

Armatura lu
sitanoꝝ

Bellica Lusi
tanoꝝ virtus

Spartano ri
tu Lusitani
viuunt

Vaticinandi
varij ritus

Montiū ha
bitatores

Oia centena
immolant lu
sitani

Glande ve
sunt mōta
ni lusitanie

Ætatis reue
rentia

Interpotan
dum choreas
ducunt Lusi
tani

Parricidarū
pōna

Curadi egro
tos mos egyp
tiacus

Lusitania vltioris Hispaniæ pars, quæ hodie Portugallia appellat, Be
thicam a meridie, Tarraconensem ab ortu, ab occasu & septentrione oc
ceanum habens: dicta, vt Plynius scribit, a Luso Liberi patris ac Lyfa
cum eo bacchante. Sunt Lusitani Hispanorū fortissimi, scrutatores insidiosi.
veloces, agiles, atq; versatiles. Scutis duum pedum latitudine vtuntur curuis
ad anteriora prospectantibus, quibus neq; fibula neq; ansa vlla est, his in bel
lo ea agilitate vtuntur, vt & ictus & sagittas euitent. Gladiolus aut pugio la
teri adhæret. Plurimi lineos thoraces habent. perpauci lorice vtuntur, aut cri
statis cassidibus, nonnulli neruatis galeis. laculum longe iaciunt, & summa ar
te in acie diutius perseverant: mobili corpore leuicq; vt facile & fugiant ho
stem, & insequantur. Peditibus ocreæ ad sunt, vnusquisq; plura fert iacula, qui
dam vtuntur & hastilibus, cuspides sunt aereæ. Aliquos Durio amni vicinos
Spartano ritu degere tradunt, duobus vtuntur vnguentis, ad calefaciendūq;
ignitis vtuntur lapidibus, & frigida lauantur. Vnicus illis est cibus mundus
quidem & simplex. Sacrificijs dediti exta prospiciunt, nihilq; concidunt, in
spectant et lateris fibras & contrectantes ventura coniectant. Ex intestinis
quoq; hominum maxime captiuorū diuinationes captant, sagis velantes. In
de vbi plaga infigitur ab intestinis sub aruspice primum ad hominis casum
vaticinantur, abscissas captiuorum dextras dñs offerunt. Omnes montiū ha
bitatores victu simplici vtuntur, aquarum potores, humi cubitores, Longas
vt foemine inferius diffundunt comas. mitratis frontibus pugnas ineunt. Hir
co maxime vescuntur, quem & Marti immolant, sicut & captiuos & equos.
Faciunt etiā Hecatombas. i. centenario numero sacrificia quolibet ex gene
re, ritu Græcanico: & vt inquit Pindarus, omnia centena immolant. Gymni
ca etiā conficiunt certamina. Armis exercent ludos, & equis, & castibus,
& cursibus & tumultuaria pugna, & instructo per cohortes prælio. Monta
ni homines duabus anni partibus querna vescuntur glande, quam cum sicca
uerint frangunt, molunt, panes conficiunt, & ad tempus reponunt. Hordea
ceo vtuntur vino, nam vitis inopia summa laborant, idq; ita confectum eue
stigio absumunt. Conuiuia inter consanguineos celebrantes, pro oleo buty
rum vsurpant, sedentes cœnant, ædificatos in pariete hemicyclos habentes.
Primus sedendi locus cœnantibus in orbem ætati præstatur & honori. Inter
potandum ducto ad tibiā vel tubā choro saltant inflexis exultantes pol
licibus. In Basteranis mulieres inuicem manibus promiscue innectuntur.
Omnis fere pullis amicti vestibus, & sagis. In quibus inuoluti per stramen
ta cubant. Terrea illis vt Gallis in vsu sunt vasa. Mulieres in roseis degunt
ornamentis. Numerorum loco graui admodum sarcinarum permutatione
vtuntur: vel extensi argenti lamine frustum abscissum exhibent. Destinos
neci lapidibus obruunt. Parricidas extra montium confinia vel vltra flumi
na eiectione saxi opprimunt. Coniugia de more Græcorum contrahunt.
Ægrotos vetusto ritu Ægyptiorum in plateis deponunt, vt qui eo mor
bi genere tentati sunt commonefacere eos valeant. Hic est montanis

viuendi ritus quem cōmemorauī, eis inquam, qui boreale Hispaniæ latus terminant. Memoriæ proditum est, Cantabros, qui extrema Lusitaniæ seruantes, cum in hostium potestatem perueniunt & deinde cruci affixi, læticiæ peana canere, Viros vxoribus dotes tradere, & filias hæredes designari, a quibus fratres earum vxoribus exhibentur, tantæq; feritate esse, vt matres filios, ne in hostium manus perueniant trucidare, & illud etiam filios parentibus facere, Cuidam deo sacra faciunt, cuius nomen non extat. Rotunda Luna tempore nocturno ante fores per omnis domos pernoctant choreas agitantes, virorum & mulierum cōmunis est vtilitas, Rem ipsę rusticam exercent, Puerperæq; viris ministerium exhibent, Hispanum & illud est, vt de more toxicum apponatur ex olere apio consimili conficiunt, nullum afferens dolorē vti quid offeratur inuiti, in promptu illud habeant. Eorundem & illud est vt sese pro ijs, quibus concilientur immolent, & pro eis morti se deuoueant.

¶ De Anglia, Scotia, Hybernia alijsq;
multis Insulis & Insulanorū moribus
Caput Vicesimum sextum.

Anglia quæ & Britannia ab eruditis dicitur insignis in Oceano Insula triangulari forma Siciliæ similis. Hæc vndiq; a circumfuso mari cōplexa est nusq; iuncta continenti, sed ab omni orbe nostro diuisa, quæ & quondam ab albis rupibus, qui ad eam nauigantibus primo apparent Albion dicebatur. Troes eam quandoq; incoluerunt, qui Troia a Græcis vastata Palladis oraculo digressi classe in hanc Insulam venerūt atq; Gigantes tunc eam incolentes multis prælijs victos expulerunt. Hos verum & ipsos post multos annos Saxones illustris Germaniæ populus Angeli regi- næ auspitio expulerunt, & agros opesq; Insulanorum inter se partientes, vt linguæ pariter & gentis memoria in deuicta Insula sempiterna foret ab Angela ductrice sua terram illam angliam dixerunt, quamuis pleriq; sic appellatam putent, quasi nostri orbis angulum. Galliæ & Hispaniæ septentrionē versus opponitur. Ambitus quadragies octies & septuaginta quinque milibus passuum constat: dies longissimus. xviij. horarum deprehenditur, & estate lucide sunt noctes. Sunt Angli cæruleis oculis, facie adeo venusta, & statura procera, vt beatissimus Gregorius cum forte Anglorum pueros Romę videret, Bene inquit bene Angli dicuntur, quia vultu nitent vt angeli, oportet illis ministrari iter salutis æternę. In bello sunt intrepidi, optimiq; sagittarij. Fœminę candore & forma insigni. Vulgus ignobile ferum & inhospitale: mitior nobilitas ac magis obuia ad omne humanitatis officium: aperto capite, alteroq; genu flexi hospites salutant: osculant etiam si mulier sit, atq; in cauponā ducunt. potantq; vna, qđ facere minime probro est modo oīs lasciuiā ablit. In bello nō agri violant, nō vrbes, sed ad internicionem alterius partis dimicatur. Omnia victorem sequuntur Prouinciarum omnium prima

De oim gentiū ritibus.

Lupos no-
gignit An-
glia.
Diuitiæ An-
glia.

Vina exori-
ca i. aliunde
aduecta.
Lundonia
vrbs regia
Antiqui An-
glorū mores
Glastum

Connubia
vno tempe-
multa.

Mansiones
Cælum in
Anglia.
Scotia

Hybernia
Hyrlandia

Scoti vnde
nuncupati

Quare cor-
pora tinxerit
Brytanni

Dies bruma-
les triū hora-
rū in Scotia.

Insule qdam
mirabilia

De Hyber-
nia & Gen-
tis moribus.
Insulæ vber-
tas.

Christianam pietatem complexa est, pecoris & lanificij abundans, Lupos non gignit, nec illatos nutrit. Idcirco vagum pecus & sine custode securum Est anglia etiam metallis diues, Aurum habet, Argentum plumbū, & cuprū Insunt & Margaritæ, & Gagates lapis, qui ardet in aqua, & oleo restringitur Vinum non gignit tellus, sed pro eo Ceruisia in vsu est. Sunt & exotica vi- na, Vici & villæ in Anglia plurimæ sunt, & vrbes numero multæ Lundonia gentis caput regiaq; sedes, quæ nunc corrupta voce Londres, copia negocia- torum celebris, & tales infra paucos annos Anglorum mores erant. Cæsaris vero tempore alios tuebantur, Nefas tūc erat leporem, gallinam aut anserem gustare, alere tamen voluptatis gratia, Mediterranei pleriq; lacte & carnibus sine frumenti vsu, victitabant, Amiciebantq; pellibus, Glasto ora inficiebant qui color est cæruleus, vt in pugna horridiores essent, capillo promisso, præ- ter caput cæterum corpus rasitare, Mulieres vno tempore denis & amplius viris matrimonio locari, habereq; eas fratres cum fratribus cōmunes, paren- tes cum liberis, ac si qui ex his nati essent liberi habebantur. Strabo author est, Anglos procæros homines supra Gallorum staturam esse, capillo breuiore. in quo tamen cum Cæsare dissentit nemora vndiq; obsepta, vrbes illis fuisse & in his tuguria sub quibus & domini & armenta stabulabantur, pluuiū ibi cælum esse magis q̃ niuale, cum differenāret, late nebulam obtinere terram vt quattuor circiter horas meridianum solem non aspiciant. ¶ Scotia supre- ma, Angliæ pars est ad septentrionē tenui freto siue fluuio ab insula direm- pta, nec procul inde Hybernia, Hyrlandiam vulgus vocat, Indiscreti Insula- norum habitus, indiscreta fere omnia, eadem lingua, ijdem mores, subita in- genia, & in vltionem prona, ferociaq; in bello insignis, sobrii & inedia patien- tissimi, elegantī forma, sed cultu negligentiore. Scotia pictura corporis nun- cupati vt quidam arbitrant, vetus & vulgare fuit pectus brachia manus en- causto figurare, quod in paucis hodie seruiatur, atq; ijdem syluestribus, vete- res scriptores, Brytannorum fuisse aiunt, quū in pugnam ituri essent, corpora sibi tingere, ad terrorem vt credere par est. Inuidi natura, ac cæterorum mor- talium cōtemptores. Ostentant plus nimio nobilitatem suam, vt in summa etiam egestate suum genus referant ad regiam stirpem. Gaudent mendatio nec pacem colunt vt cæteri angli. Scribit pius pontifex dies ibi brumales triū ferme horarum esse, cæterum & illud mirabile in ea gente obseruasse, Men- dicantes circa diuorum templa lapides in elehemosynā a prætereuntibus cōgerere, quibus ad vsu ignis vterentur. Caret lignis ea regio, lapis qui da- tur sulphurea est materia aut certe pinguis Refert quoq; Aneas inuestigatā a se ibi arborem esse, sed non repertam, cuius caduca folia in subiectum am- nem prolapsa in volucres verti dicerentur, adicit audiuisse postea a locorum peritis id miraculi in Orchardum vna spectari. ¶ Hybernia Insula inter sep- tentrionem & occidentem solem dimidio minor q̃ Brytannia, cui propinq̃ est, ab hyberno tpe, vt quidam putant, appellata, adeo pabulosa est vt ibi pe- cuaria. (nisi æstate a pastibus arceant) in piculū agat saties. Nullū noxiū aīa

gignit, non araneum, non ranam nec alit aliunde inuectam: omnia noxia animalia alio asportata solo pulueris iniectu necat. Apes in ea non reperiunt, mira cœli remperies, fertilitas insignis. Gens tamen inhospita, inculta, crudelis. Sanguine interemptorum hauſto prius victores vultus deturpant. Fas atq; nefas eodem animo ducunt. Puerpera si quando marem edidit primos cibos gladio imponit mariti, inq; os paruuli ſumo mucrone auspicio alimenterum leniter infert, & gentilibus votis optat, nō aliter, q̃ si in bello & inter arma mortem obeat. Qui cultui student, dentibus marinarum beluarum insignium ensium capulos exornant, candicant enim ad eburneam claritatem. Viris præcipua gloria in armis est. Montium incolæ carne lacte & pomis victitant, magis venationi & ludis, q̃ agrestibus operibus dediti. Mare quod inter Hyberniam & Angliam interluit vndosum inquietum toto anno: nō nisi æstiuis pauculis diebus est nauigabile, nauigant autem vimineis alueis, quos circundant ambitione tergorum bubalorū. quantocunq; tempore cursus tenebit, nauigantes escis abstinent freti latitudinem in centum viginti millia passuum diffundi, qui fidem ad verum ratiocinati sunt æstimantur. Qui Sylluram insulam tenent homines etiam nunc vetustum morem custodiunt. Nundinas ac nummum refutant. dant res & accipiunt. mutationibus necessaria potius q̃ precijs parant. deos percolunt, scientiam futurorum pariter viri & foemina ostentant. Ebudum insularum quarum quinque sunt, incolæ fruges nesciunt, piscibus tantum & lacte viuunt. Rex vnus est vniuersis, nam quotquot sunt, omnes angusta interluuie diuiduntur. Rex nihil suū habet, omnia vniuersorum: ad æquitatem certis legibus stringitur. ac ne auaritia a vero diuertatur discit paupertate iusticiam, utpote, cui nihil sit rei familiaris, e publico alitur. Nulla illi datur foemina propria, sed per vicissitudines in quamcunq; cōmotus sit vsuariam sumit. vnde ei nec votum, nec spes conceditur liberorum. Thyle insularum vltima, quæ circum Brytanniam iacent est, in qua æstiuo solstitio sole de Cancri sydere faciente transitum nox fere nulla, Brumali solstitio perinde nullus dies. Pomorum copiosa est, qui illic habitant principio veris inter pecudes pabulis viuunt, deinde lacte, in hyeme conspergunt arborum fructus. Viuntur foeminis vulgo, certum matrimonium nullis. Aliæ quoq; existunt insulæ in oceano his occidentem versus oppositæ, quæ a Græcis Gymnesiæ ab incolarum nuditate, qui æstatis tempore absque vestibus incedunt. ab accolis vero ac Romanis Baleares, a fundæ iactu, q̃ rectius q̃ reliqui lapides iaciant appellati. Harum media reliquis maior est, demptis septem, Sicilia, Sardinia, Creta, Euboea, Cypro, Cyrno, Lesbos. Abest ab Iberia, quæ Hispania est, diei vnus nauigatione. Minor ad orientem spectat, nutrienda plurima omnis generis armenta, sed mulos præcipue, qui & magni sunt & sonora voce. Vtraq; insula fertilis ac fructifera est, referta habitatoribus, ut qui triginta hominum millia excedant. Ad vini potum, quod raro apud eos est, sunt promptiores. Oleo omnino carent: ideo ex Lentisco & Procidipe mixtis vngunt corpora. Mulieres adeo præ cæteris appetunt, ut mulierem a prædonibus

Nullū noxi
um animal in
Hybernia

Hybernorū
barbari mores

Attritum

Hybernīs præ
cipua in armis
gloria

Syllura insu
la

Ebudes in
sulæ

Oīa vniuersa
fore apud
ebudes.

Thyle insu
larū vltima

Nox nulla.
Dies nullus.

Cōia matri
monia
Gymnesiæ
insulæ
Baleares in
sulæ

Iberia hispa
nia

De omnium gentium ritibus.

Durus habitandi ritus captam tribus aut quatuor redimant viris. Habitant in saxi concavis, iuxtaque precipites petras. Effossis cuniculis ad corporum tegumenta utuntur, & vitæ securitatem. Aureo nummo aut argenteo non utuntur, quæ afferri ad insulam prohibent: existimant enim eo pacto, cum auro atque argento careant sese facile omnes vitæ insidias evasuros. Hanc ob rem cum olim cum Carthagenensibus militassent, ex stipendio impenso mulieres ac vinum emptum secum tulere. Mirandum vero quod in nuptiis de more servant: in epulis enim quæ cum domesticis amicisque in nuptiis fiunt. Primus secundusque & deinceps secundum ætatem reliqui nuptiam cognoscunt: ultimus sponso locus ad uxorem datur: priuatim quid etiam, & a cæterorum moribus alienum in defunctorum sepulchris observant. Lignis enim membra corporis incisa in vas coniungunt supraque saxa accumulunt. Arma eis sunt fundæ tres, una caput cingunt altera ventrem, tertia in manibus gestatur. In prælio lapides multo maiores quam reliqui ita robuste iactant, ut ab aliquo tormento lapis missus videatur. In urbium expugnatione lapidum iactu eos quidem qui supra ex propugnaculis moenia tuentur vulnerant. In pugna vero scuta galeas omneque armorum genus confringunt: ita autem recte lapides propellunt, ut raro effugiat ictum appetitus locus, quod eis continuus a pueritia usus præbet, a matribus ad id certamen coactis. Imponunt enim supra erectum lignum panem, signum quod iactu perant, neque ante cibum capiant, quam panem lapide eiectum pro cibo sumunt permissu matris. Nunc de insula in oceano versus meridiem reperta, & quæ in ea præter fidem narrantur, deque inventionis causa paucis sunt explicanda. Iambolus a pueritia eruditus post patris, qui mercator fuit, obitum, & ipse mercaturæ operam dedit, per Arabiam transiens ad aromata emenda, cum sociis itineris a latronibus captus primo cum uno ex conservis pastor deputatus est, deinde una cum eo a quibusdam Æthiopibus comprehensus ultraque maritimam Æthiopiam ductus: Hi cum essent externi in expiationem eius regionis capti sunt, Mos erat his qui ea loca incolebant Æthiopibus a priscis temporibus ex deorum responso traditus, perque progenies viginti, annos vero sexcentos (progenies enim triginta perficitur annis) observatus duobus hominibus expiationem facere. Habebant præparatum nauigiolum adferendas maris tempestates aptum, & quod duo viri facile regere possent, In id sex mensium victu, quod satis esset ambobus imposito, viros inducentes mandabant: ut secundum oraculi responsa nauiculam versus meridiem dirigerent, venturos eos ad insulam esse felicem & humanos homines, qui beate viverent. Eodem modo & eorum patriam, si ipsi in insulam salvi pervenissent, sexcentis annis in pace felicitateque futuram. Sin vero longitudine maris territi cursum retro verterent, tanquam impios ac scelestos omni eorum genti magnarum calamitatum causam præbituros. Æthiopes vero aiunt dies agere iuxta mare festos, sacraque facere optantes, quo solita fiat expiatio, prosperum nauigantium cursum. Hi post quatuor mensium navigationem multis acti tempestatibus, ad insulam deferuntur figura rotunda stadiorum ambitu quinque milium insulæ appropinquantibus accolæ quidam obui scapham deducunt.

Alij accurrentes mirantur alienigenarum aduentum eos humaniter benigneque suscipiunt, quæ apud se erant illis communicantes. Sunt eius insulæ homines corpore ac moribus haud nostris similes, eadem tamen corporis forma, sed quæ magnitudine quatuor cubitos excedat, horum ossa veluti nerui quo velis flectuntur reflectunturque. Corpore sunt plusque nostra, agili ac robusto. Nam si quid manibus caperint, nemo eripere ex digitis potest: pilis corporis adeo perpolita, ut ne parua quidem lanugo appareat. Pulchri sunt decori & corpore composito. Aurium foramina multo nostris patentiora, quemadmodum & lingua a nobis differunt. Habet enim eorum lingua pruritum quid, tum a natura, tum ab ingenio datum, diuisam enim linguam natura dedit, qua scinditur in inferiori parte, ut ab radice duplex esse videatur. Ita varia utuntur loquela, ut non solum voce hominum loquantur, sed auium diuersarum imitantur cantus. Et quod admirabilius videtur vna cum duobus hominibus perfecte simul respondendo, tum disputando loquuntur: vna enim linguae parte vni loquitur, reliqua alteri. Purum ibi esse integro anno aerem constat, quemadmodum Poeta scribit, Pyrum supra pyrum, malum supra malum, vnam supra vitem senescere: esse insuper tradunt continuo diem parem nocti. Circa meridiem nullam fieri rei alicuius umbram cum supra verticem sol existat. Viunt autem secundum cognationes ac coetus, qui tamen quadringentos non excedant. Habitant in pratis ferente absque cultura sponte sua vberes fructus terra. Nam insulæ virtus aerisque temperies terram sua sponte frugiferam, vltra quæ satis est reddit. Nascuntur apud eos arundines plurimæ ferentes vberem fructum albo eruo persimilem: hos collectos spargunt aqua calida, quoad auctus ouis columbe magnitudinem æquat, ex his postmodum contritis panem conficiunt dulcedine præstantem. Sunt etiam in ea aquarum fontes permagni, ex quibus partim aquæ calidæ ad vsum balneorum, ad curandosque morbos manant. partim summa dulcedine frigidæ, quæ ad valitudinem conferunt. Est quoque omnium doctrinarum maximèque astrologiæ apud eos cura. Utuntur literis quas habent viginti & octo secundum virtutem significandi, characteres vero septem, quarum quælibet quatuor interpretatur modis. Longissimæ sunt ætatis, ut qui annis centum quinquaginta vitam agant, & absque aliquo (ut plurimum) morbo. Si quis febricitat, aut corpore æger fuerit, mori statuta lege compellunt. Non scribunt per latus, ut nos, sed a superiori parte recta linea ad inferiorem. Mos est eis ad certam usque ætatem viuere, quæ perfecta, variam sibi mortem sponte constituunt. Gemina est apud eos herba, supra quam si quis iacet in suauem deductus somnum moritur. Mulieres minime nubunt, sed omnibus sunt communes. Simili modo & filij educantur, communique amore sunt omnibus. Abducunt sæpius a nutrientibus infantes ne matres filium recognoscant. Quo fit, ut cum nulla sit apud eos ambitio, aut præcipua affectio, concordēs absque seditione viuant. Esse insuper ea in insula animalia magnitudine quidem parua, sed natura & sanguinis virtute admirabilia, corpore sunt rotundo ac testudinibus simili duabus lineis inuicem per medium

Homines mirabili descri-
ptio

Lingua duplex a natura
et hominibus

Insulæ veritas

Terra absque
cultura frugifera

Fontes salubres

Doctrinarum
cura
Literæ

Longeuitas

Æger mori
lege compellitur

Vivendi certa meta.

Herbæ mortem inducentes

Mrimonía
cōmunia.
Aialia admirabilia:

De oim gentiū ritibus.

transuersis, in quarum cuiuslibet extremo sit auris & oculus, ut quatuor oculis videant, totidemque audiant auribus. Vnicis ventre atque intestinis, in que comesta confluunt. Pedes circum habent plures, quibus in utraque partem ambulant. Huius beluę sanguis mirabili asseritur virtute. Omne enim corpus concisum dum spirat hoc tinctum sanguine cohæret. Quisque coctus nutrit magnas diuersę naturę aues, quibus experiuntur quales filii sint futuri, Impositis enim supra aues infantibus si volantes per aera in motu non exuecant, educant. Si vero timore ignauiaque deficiunt, proijciuntur, ut neque diutius victuri & animi exercitio inutiles. Cuiuslibet cœtus senior alijs tanquam rex cui parent omnes, imperat Annis centum quinquaginta actis seipsum vita ex lege priuat. post eum senior accipit principatum. Mare quo insula circumdatur fluctuosum, & quod motus ingentes facit. dulcis est aque gustus. Arctus & pleræque stellę quę nobis apparent minime ab illis conspiciuntur. Sunt & alię septem insulę pari magnitudine paribusque fere interuallis distantes, quę eiusdem gentis legisque existunt. Omnes eas incolentes, quamuis terra sua sponte abunde victum ferat, his tamen modeste vtuntur. Simplicis enim cibos appetant nutrimentum quod satis est quærentes. Carnibus tum assis tum elixis vescuntur. Coquorum artem variisque saporibus condita ut inutilia reſciunt. Deos & eum, qui omnia continet, solemque & reliqua cœlestia colunt. Pisces auesque varij generis capiunt. Nascuntur ibi sua sponte arbores fructiferę. Oleę & vites, ex quibus olei & vini copiam educunt. Serpentes magnos sed innocuos insula producit, quorum carnes mirę dulcedinis edunt. Vestes parant ex lanugine molli ac splendida ex medio arundinũ sumpta, qua maritimis tincta ostreis vestimenta purpurea conficiuntur. Varia existunt animantia, ut quia propter opinionem haud facile credita. Certum viuendi ordinem seruant, vnico cibo dietim contenti. Nam certo die pisces, alio aues, quandoque terrestria animalia edunt, oleo aliquando simplicique mensa vtuntur. Diuersis sunt exercitijs dediti, quidam inuicem ministrant, alij piscantur, alij exercent artes, nonnulli circa alias res vsui commodas occupantur, quidam exceptis senibus partitis inuicem operis seruitio vacant. In sacris ac diebus festis hymnos in deorum, & maxime Solis, laudes canunt, cui se & insulas dicarunt. Mortuos in litore sepeliunt, cadauer cum mare fluit arena obruentes, ut aquę fluxu inundationeque exaggeretur locus. Calamos ex quibus fructum decerpunt augeri aiunt minuique ad lunę modum. Fontium aqua dulcis ac sana caliditatem seruat, nisi frigida aqua aut vinum immisceatur. Iambolus & qui cum eo accesserat cum septem annis in insula mansisset, tandem inuiti eiecti sunt, tanquam mali, malisque moribus assueti. Igitur preparata rursus scapha, cibisque impositis abscedere coacti mensibus quatuor ad Regem Indię peruenere, a quo postea saluo conductu per Persidem in Græciam dimissi sunt.

De Taprobana insula & gentis eius moribus. Vicesimum septimum & vltimum Caput.

TApobanen Insulam antequam temeritas humana exquisito penitus mari fidem panderet, diu orbem alterum putauerunt, & quidem eum quem habitare, Antipodes crederentur verum Alexandri magni virtus ignorantiam publici erroris non tulit ulterius permanere, sed in hæc usque secreta, pagauit nominis sui gloriā. Missus igitur Onesicritus præfectus classis Macedonię, terrā istam quanta esset, quid gigneret, quo modo haberet exploratam notitię nostrę dedit, patet in longitudine stadiorū septem milia. In latitudine quinque milia, scinditur amne interfluo. Nam pars eius bestiis & elephantibus repleta est maioribus multo, quā quos India, Partem homines tenent Margaritę scater & gemmis oībus sita est inter ortum & occasum, ab eo mari incipit quod præterit Indiae est Aprasia Indorum gente dierum viginti quinque primo in eam fuit cursus, sed cum Papyraceis & Nili nauibus illo pergeret mox cursu nauium nostrarū septem dierū iter factum est, Mare vadōsum teriacet altitudinis non amplius senum passuū. Certis autē canalibus adeo altum, adeoque depressum, ut nullę ynque anchorę ad profundū illius ima potuerint peruenire. Nulla in nauigando syderum obseruatio, utpote ubi septentriones nequaquam aspiciunt, Vergilię nunquam apparent, Nam ab octaua in sextam decimam tantum supra terrā vident. Lucet ibi Canopos sydus clarum & amplissimū, Solem orientem a dextra habent, occidentem a sinistra, Sub Claudi adhuc principatu æs signatū ignorabant, Pecuniam maxime stupuisse traduntur, quod signata disparibus foret vultibus, parem tamen haberet modum ponderis Excedunt homines corporū magnitudine alios omnes Crines fusco imbuunt, Cæruleis oculis, atroci visu, terrifico sono vocis, quibus immanis mors est, In annos centum æuum trahunt. Alijs omnibus annosa ætas, & pene ultra humanam extenta fragilitatem. Nulli aut per diem aut ante diem somnus. Noctis partem quieti destinant, lucis ortum vigilia anteuertunt. Edificia modice ab humo tollunt, Annona semper eodem tenore est, vites nesciunt, Pomis abundant. Colunt Herculem. In regis electione non nobilitas preualet, sed suffragium vniuersorum, populus enim eligit spectatū moribus & inueteratę clementię, & iam annis grauem. Sed hoc in eo quæritur cui liberi nulli sint. Nam qui pater fuerit, etiam si vita spectatus est, nō admittitur ad regendum, at si forte dum regnat pignus sustulit exuitur potestate. Id quod eo maxime custoditur ne regnum hæreditariū fiat, deinde etiam si rex maximam præferat æquitatem, nolunt ei totum licere. Quadraginta rectores accipit, ne in causis capitum solus Iudicet, & sic quoque si displicuerat Iudicatū ad populum prouocatur. A quo datis ludicibus septuaginta, fertur sententia, cui necessario acquiescitur. Cultu rex dissimili a cæteris vestitur. Sirmate ut est habitus, quo Liberum patrem amiciri videmus. Quod si etiam ipse in aliquo peccato argutus sit, ac conuictus, morte mulctatur. Non tamen ut cuiusque atrectetur manu, sed consensu publico rerum omnium interdicta ei facultate etiam colloqui potestas punito denegatur. Culturę student vniuersi, venatibus indulgent, nec plebeias agunt prædas, cum Tygrides & Elephantibus tan-

Alexandri Magni virtus

Insula ab Onesicrito reperta.

Taprobane Ambitus

Mare vadōsum.

Canopos sydus.

Taprobane homines

Edificia

Rex suffragio creat

Rex liberis carere debet

Iudicio pulchra institutio

Rex peccatis morte mulctatur

Gentis studia

De oim gentiū ritibus.

Testudinum tum requirantur. Maria quoq; piscationibus inquietat, marinaq; testudines
Marinarum capere gaudent, quantum tanta est magnitudo ut superficies earum domum
Magnitudo faciat, & numerosam familiam non arcte receptet. Maior pars Insulae huius
 calore ambusta est, & in vastas deficit solitudines, latus eius mare alluit per
 uiridi colore, fruticosum adeo, ut lubae arborum plerumq; gubernaculis at-
 terantur. Cernunt latus Sericum de montium suorum iugis, Mirantur aurū
 & ad gratiam poculorum omnium gemmarū adhibent apparatus. Secant
 marmora testudinea varietate. Margaritas legunt plurimas maximasq;. Et
Conclusio hae sunt gentes, hae nationes, quarū mores ritus & instituta ab hystoriogra-
Libri phis ipsis passim celebrata sunt, & potissimum quae potuerunt aliqua sui ex-
 cellentia & dignitate ad cognitionem nostram peruenire, permultas adhuc
Excusatio esse fateor, quae a me aut praetergressae sunt, aut partius attrectatae, cum de illis
authoris scribere non plura potui q̄ inueni, ut qui apud eas non fui, nec cognoui, neq;
Deus solus qui omnium conscius esset (praeter immortalem deum) dicere satis posse ex-
oia nouit & istimaui. Ipse enim solus est, qui nouit omnia, & solus qui potest, Ipse est, qui
pote est prima ipsius orbis fundamenta in orbem coniecit, & immensi maris aditum
 & semitam mortalibus patefecit, quicq; vitae huius commoditates omnes,
A deo cuiq; diuitias, dignitates, honores praestitit, Qui vel sidera discernens unicuiq;
Sors sua co- quam voluit, sortem tradidit, quibusdam enim ut terram colerent, atq; inde
cella, sibi diuitias & opes compararent, alijs autem ut pelago acti, aut piscarentur
 sibi victum, aut mercimonia commutarent. Alijs ut scientiae & philosophiae
 studijs se dederent, atq; inde honores aucuparentur & laudes. Multis etiam
 ut caeteris praessent, iuberent & imperarent. Ideo non mirandum, si homi-
Vnde mor; nes variam inter se, non solum fortunam, sed etiam naturam mores & viuen-
diuersitas di ritus sint cōsecuti, quum videmus regiones & loca eam quoq; varietatem
 adepta, postq; vna quidem lacteos homines pariat, alia subalbidos, alia fu-
 scos, alia prorsus adustos, aut similes multis floribus, quales Assyria generat
 Sic enim statuit deus, ut homines varij quoq; ingenij, & multiformis animi
 ac industriae, quemadmodum & caetera, nascerentur, atq; ut vnusquisq; sua
 contentaretur sorte. Pro cuius conclusione adiungere libet quae Cardinalis
 sancti Sixti frater Petrus cuilibet Nationi attribuit ita scribens.

Fructifera est Libye, Vicinus Syrtibus Hamon
 Mendicat pluuias, Aegyptum Nilus opimat,
 Indos ditat ebur, vestitaq; Littora gemmis,
 Aphrica praetendit magnae Carthaginis arces
 Graecia diuinas famae immortalis Athenas,
 Palantea domus Roma crescente superbit,
 Gadibus Herculeis Hispania, Thure sabei,
 Arcturo Britones, solito Normandia fastu,
 Francia militibus, celebri Campania Baccho,
 Vasco peris aequae praefusus belloq; fameq;.

Gaudens cæde ferus cultello sæuit Hiberus,
Anglia blanditur, Ligures amor vrit habendi,
Teutonicusq; suum retinet de more tropheum,
Flandria mendicat, sed Scotia sub Ioue stuprat,

Boemus ad Librum

Inunc Calcographum tibi Libelle
Emunctissime compara benignum
Et tersum & sapientem & eruditum,
Qui transscribere te velit polite,
Ut cum laude queas in ire lucem,
Cunctis egregijs viris placere,
Inunc culte liber deus secundam
Et dulcem tribuat viam supernus,
Ut sis sæpe memor tui Boemi

Æditio Fausta.

Bartholomeus Stella Constantiensis

Non luxum sequeris: non ocia perdita clæri,
Sed bona quottidie multa Boeme legis.
Aurea testantur tua collectanea, genti
Mores quæ proprios vnicuiq; docent.

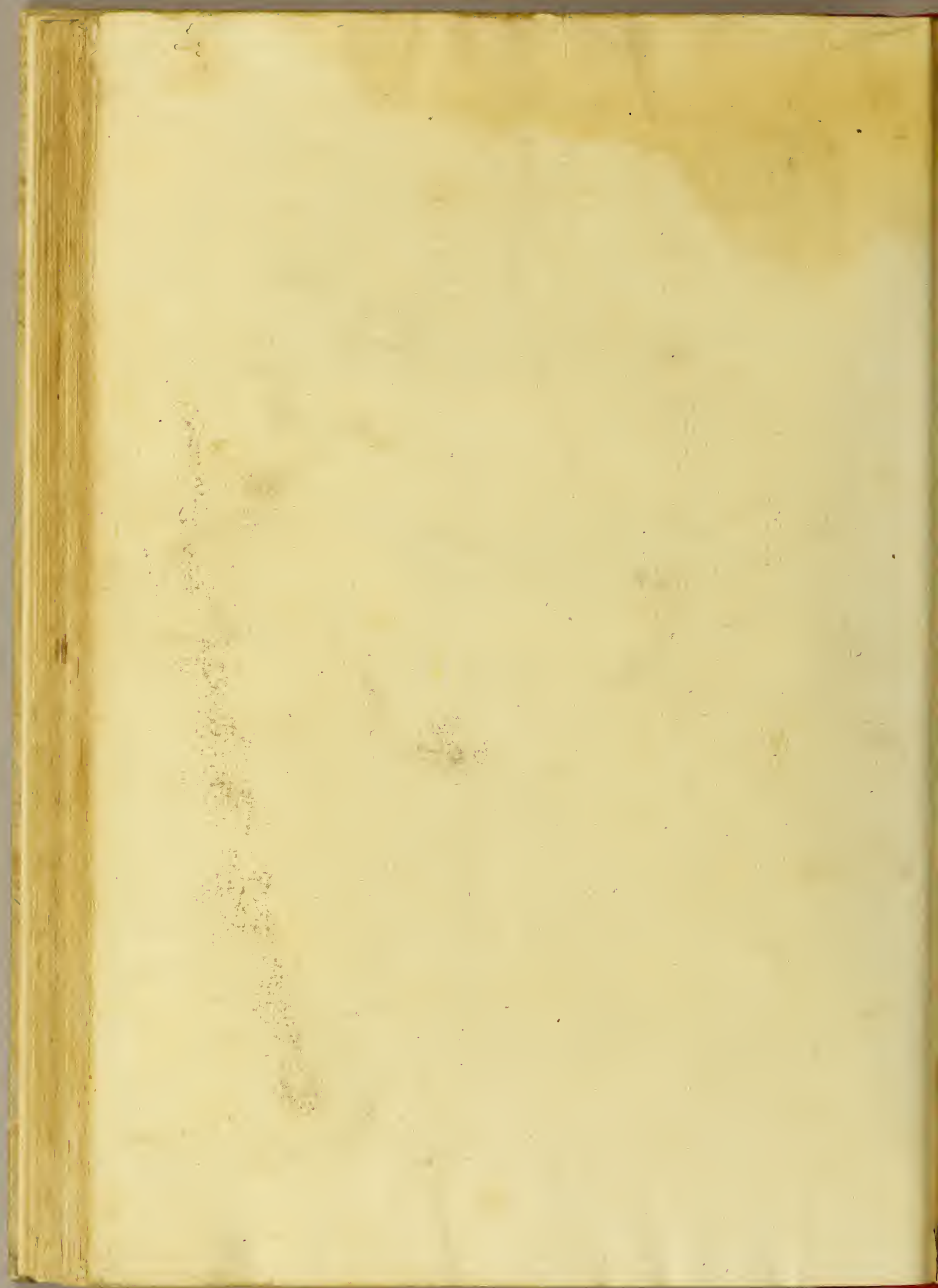
Andreas Paleosphyra Gundelfingius
Bono Lectori Salutem dicit

A Marone licet Ithacus vlysses scelerum Inuentor, ab Homero Po-
litropos, ab alijs technarum architectos & versutiæ omnis concia-
liabulum appelletur Attamen Sapientissimus, peritissimus, atq;
patientissimus heroum omnium & predicatur & habetur, q; per-
egre profectus externorum hominum mores multorum cognouit & vrbes
ab aduersante nimirum sibi fortuna per Scillam atq; Carybdim actus Syrtiũ
Cyclopi Syrenum & Circes molestias tulit. Quis ergo non videat Quis nõ
intelligat q; decorum, q; q; vtile sit ad tanti principis vestigia q; remotissi-
me peregrinari alias terras inuisere vnde peculiaria gentium aliarum stu-
dia, mores, exercicia, linguæ, leges, dogmata sacra & profana omnia, esus ve-
stitus, ædificandi ratio, locorum situs cultusq; & deniq; rerum naturæ omni-
um ediscantur. Quoniam vero propter impedimenta plæraq; ætate maxi-
me nostra omnibus hoc non concedatur vt non minus illa hæc in patrio
sinu quiescendo cognoscerentur elaborauit Boemus hic meus Literarũ hu-
manarum scientissimus ex innumeris classicis scriptoribus conscriptũ præ-
sens opus. In quo tres terre partes, partiũ regiones, & loca, locorum homines

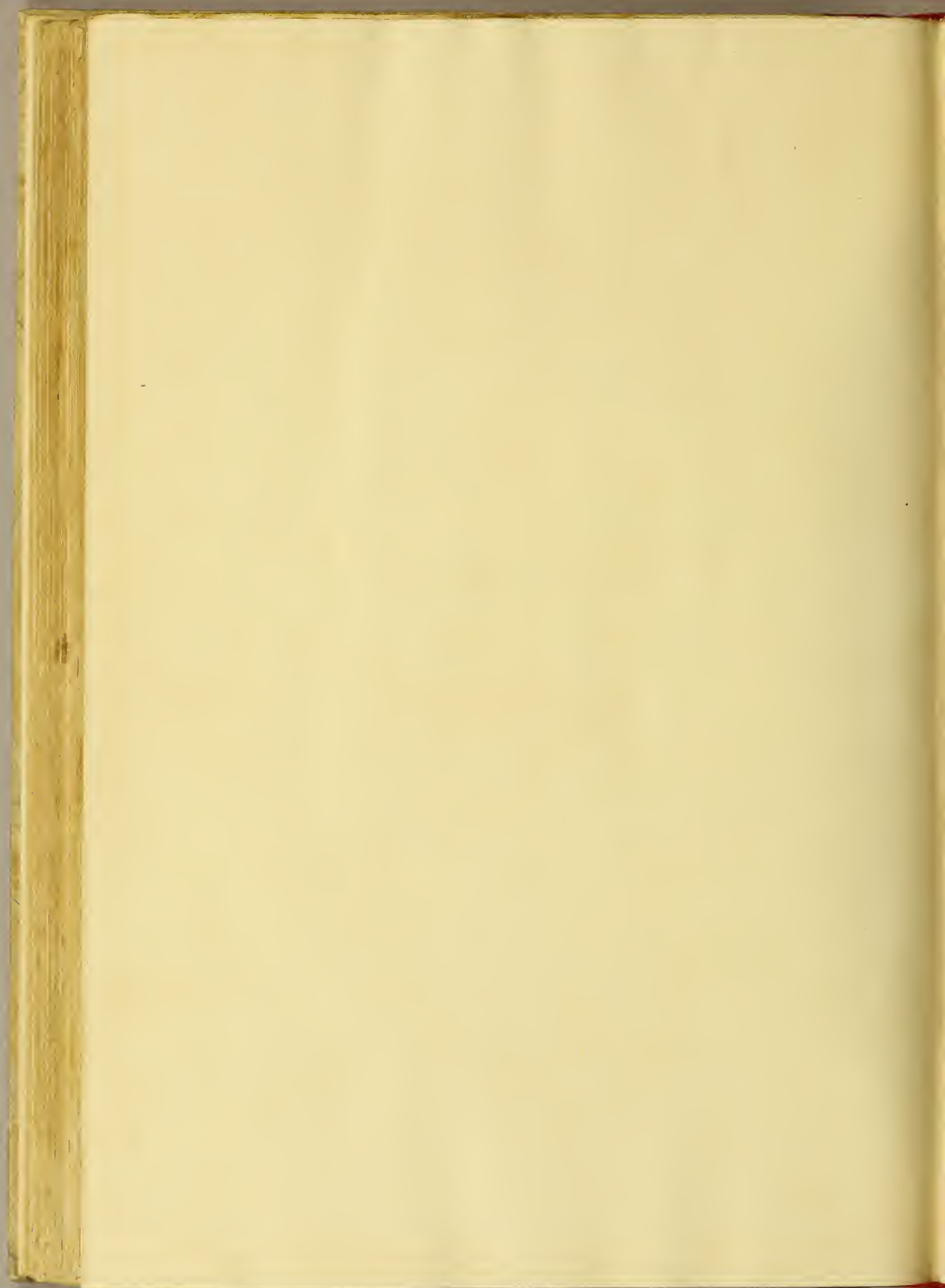
De oim gentiū ritibus.

hominum mores & ritus memorabiliores explicant omnes, tanta diligētia, tanta arte, quanta a nemine ante eum vnq̃ prius pertractati dinoscuntur, ex racematione diligenti vindemiam, ex spicilegio messē fecit, succolum non minus q̃ lucundum, nec lucundum minus, q̃ vtilem atq̃ pernecessariū librum, adeo, vt nisi quæ in ipso de hominē prædicantur, ille, qui humanitati studet, cognouerit, magis instituto aberret suo q̃ materiarius, quem materiæ in qua laborat natura siue cōditio fugerit, Quare humanarum rerum humane Lector eas hominum res intuerē, legē, atq̃ vbi quanta in eis vtilitas, quanta humane vitę institutio sit, experieris, gratias Boemo nostro & imprefori age immortales, coleq̃, me autem ama. Ex Gundelfinga Sueuiæ, 8. Idus aprilis Anno a salutifero virginis partu. M. D. XX,

Augustæ Vindelicorum excusa in officina
Sigismundi Grīm medici, ac Marci
Vuirsung. Anno virginēi partus.
M. D. XX, mense Iulio.

7909

3528

7/11/14

1-size

